

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra Historie

Cestopis Šimona Aloise Tudecia de Monte Galea

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Prchal Pavlíčková, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlášení:

Čestné prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě pramenů a literatury, jež jsou uvedeny v závěrečném seznamu.

Přeložené pasáže cestopisu pocházejí z připravované edice tohoto textu, která je však k níže uvedenému datu dosud v přípravě. Na vzniku této edice jsem se také podílel transliterací textu a sepsáním komentáře k edici. Kapitola věnovaná dosavadnímu stavu bádání, tedy edic a výzkumných prací zabývajících se tímto textem, je součástí komentáře ke zmíněné edici.

V Olomouci dne: .....

Podpis: .....

Poděkování:

Rád bych na tomto místě poděkoval doc. Mgr. Radmile Prchal Pavlíčkové, Ph.D. za odborné vedení této práce. Právě díky jejímu doporučení tohoto pramene, konzultacím a psychické podpoře mohla tato práce vzniknout. Děkuji všem, kteří se podíleli na vzniku edice tohoto pramene, která byla pro jeho podrobnou analýzu nezbytná. Jmenovitě děkuji Mgr. Evě Janečkové, Ph.D. za její překlad německého textu, Mgr. Janě Engelbrechtové, Ph.D. za překlad některých latinských frází, Mgr. Veronice Opletalové, Ph.D. za překlad některých italských frází a Mgr. Jiřímu Hrabalovi, Ph.D. za organizaci vzniku celé edice.

Největší dík však patří, im memoriam, samotnému Šimonu Aloisi Tudeciovi de Monte Galea. Právě on obětoval vzniku tohoto textu nejvíce ze všech. Jen jeho námořní putování zabralo více času než mé psaní této práce. Riskoval život, bojoval s nepohodlím a nakonec, v době, kdy byl jako fakultní děkan jistě zavalen prací, si našel čas sepsat řádky, jejichž analýzu nabízí tato diplomová práce.

Obsah

Cestopis Šimona Aloise Tudecia de Monte Galea	1
Prohlášení:	2
Poděkování:	3
Úvod:	1
Dosavadní stav edic a bádání	5
Námořní putování.....	12
Časový a prostorový rámec	18
Ich oder Wir?	20
Flotila a život na palubě:	26
Boje na moři	31
Muslimové:.....	35
1) Berberský veslař	35
2) Berbeři	37
3) Turci	39
Nekatolíci:	45
1) Hugenoti:	45
2) Řekové.....	46
Smrt ve službě:	50
Smrt následkem nemoci.....	50
Násilná smrt:	52
1) Úmrtí způsobená nehodami	52
2) Poprava	53
3) Smrt v boji	55
Přeprava významných osob	60
1) Královna Kristina	60
2) Papežský nuncius:	66
3) Maltézský velmistr:	67
Svět.....	71
Přeměněná krajina	72
Přístavy:	73
Pevnosti:.....	77
Město a jeho zázemí.....	81
Křesťanské pamětihodnosti:	89
Antika:	94

Přírodní krajina:	98
Závěr:	104
Zdroje:	107
Prameny:	107
Literatura:	108
Monografie:	108
Studie a články:	114
Nepublikované diplomové práce:	128
Online prameny:	129
Kompletní itinerář cesty:	130
Obrazová příloha:	137
Resumé:	191
Summary:	192

Úvod:

Země Koruny české byly odedávna vnitrozemským územím. To však neznamená, že by v minulosti čeští cestovatelé na rozhoupané lodní paluby nevstoupili. Hlavním důkazem oněch cest je pro období raného novověku řada cestopisů, převážně od poutníků mířících po Středozezemním moři do Svaté země.¹ Tato slavná tradice cest byla však poněkud utlumena mezinárodně politickou a náboženskou situací sedmnáctého století.

17. století přineslo evropské civilizaci řadu konfliktů, mezi nimiž se tradičně těší největšímu zájmu historiků třicetiletá válka.² Tato válka byla také finální fází války osmdesátileté a jednou z etap válek mezi Francií a Španělskem.³ Kromě bojů uvnitř křesťanské civilizace však pocítily mnohé státy, Země Koruny české nevyjímaje, tíži bojů mezi Habsburky a Osmany. Tyto události reflektují jak zahraniční, tak české prameny. Mezi bohemiky však, ve světle těchto většinou pozemních operací, často zapadá vzdálený, ač neméně brutální konflikt mezi Benátskou republikou a Osmanskou říší.⁴

V této zjitřené atmosféře okolo roku 1656 přišel do Říma za blíže neobjasněných okolností mladý student Univerzity Karlo-Ferdinandovy, Šimon Alois Tudecius de Monte Galea. Ačkoli většina dobových cestovatelů a účastníků kavalírských cest vnímala Řím jako cíl své cesty a odnášeli si odtud nejsilnější zážitky, v Tudeciově případě zde celé dobrodružství teprve začalo.⁵ Od května 1656 do listopadu následujícího roku v pozici dobrovolníka prodělal s papežskou válečnou flotilou několik hlídkových plaveb po západním Středomoří a byl účastníkem námořní

---

¹ BOROVIČKA, Michael: *Velké dějiny Zemí koruny České: Tematická řada: Cestovatelství*. Praha/Litomyšl 2010, s. 89–133.

² Z nepřehledného množství odborné literatury zmiňuji alespoň klasickou práci Josefa Polišenského *Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století* [POLIŠENSKÝ, Josef: *Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století*. Praha 1970, s. 5].

³ MUNCK, Thomas: *Evropa sedmnáctého století 1598-1700*. Praha 2002, s. 393.

⁴ DAVIES, Siriol – DAVIS, Jack L.: *Greeks, Venice, and the Ottoman Empire*. Hesperia Supplements, 40, 2007, s. 27, 28.

⁵ HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva – HAJNÁ, Milena – TESAŘÍKOVÁ, Alexandra: *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje: Kavalírská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska*. Praha 2014, s. 374, 376, 377.

bitvy u Dardanel, svedené s cílem provést ofenzivu proti osmanským lodím v době obléhání Heráklionu.⁶ S ohledem na onu bitvu, která skončila pro křesťanské flotily porážkou, a na množství bouří, které jsou v textu dramaticky popsány, lze mluvit o štěstí, že autor nebyl během cest raněn a ve zdraví se dožil propuštění ze služby. Námořní plavby a své další putování po souši coby hofmistr barona z Kielmanseggů sám sepsal, pravděpodobně zhruba dvacet let po návratu z cest coby děkan lékařské fakulty Univerzity Karlo-Ferdinandovy.⁷

Cílem této práce je analýza první části cesty, Tudeciova námořního putování.⁸ K zaměření výzkumu pouze na námořní etapu cesty vedly dva důvody. Prvním je fakt, že samotné námořní putování, v této délce a z těchto důvodů, je mezi bohemiky natolik specifické, že si samostatnou práci zaslouží. Ostatně dosud žádná podobná práce, věnující se výhradně tomuto textu, nevznikla. Druhým důvodem je již zmíněná odlišnost obou částí cesty. Problematika kavalírských cest, která úzce souvisí s putováním po Itálii, se těší mezi autory značné oblibě. Vzhledem k tomu, že Tudecius během této cesty navštívil většinu zásadních lokalit, by jeho poznatky mohly doplnit další informace týkající se jak problematiky kavalírských cest, tak i šlechtické reprezentace a šlechtického cestování obecně. Taková práce by však také musela mít svá specifika a na komplexní zpracování dosud čeká.

Tato práce si vytkla cíl analyzovat témata, která Tudecius ve svém textu reflektuje. Jednotlivé kapitoly se věnují zejména těm tématům, která jsou v textu zmíněna opakovaně. Dalším úkolem je zjistit, proč autor věnuje pozornost právě těmto tématům, případně do jaké míry tento výběr souvisí s jeho námořním putováním. Další výzkumnou otázkou pak je, jak autor tato témata popisuje. Na to navazuje další cíl. Tudecius není jediný, kdo se ve svém textu věnoval například obrazu měst ve Středomoří, či popisu námořních bojů. Nabízí se tak srovnání, do jaké míry se jeho popis shoduje s dobovým diskurzem popisu těchto témat, případně nakolik se od něj odlišuje. Toto srovnání je pak uvedeno pouze tam, kde je možné je provést.

---

⁶ KIEL, Michaiel: *The Smaller Aegean Island in the 16th–18th Centuries According to Ottoman Administrative Documents*. *Hesperia Supplements*, 40, 2007, s. 38.

⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Krátká zpráva o cestě*. JANEČKOVÁ, Eva – MARENČÍK, Vladan – TROJKOVÁ, Natálie (eds.): Olomouc v přípravě; originál uložen: Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Strahovská knihovna, fond. Statuta fac. medic. Pragensis, rukopis DH III, Eine Kurtze Relation der gethanen Reiss, fol. 81–137.

⁸ Od 31. května 1656 do 14. listopadu 1657.

Nejzáhadnějším tématem, které s textem souvisí, je paradoxně osoba autora cestopisu. Ačkoli Tudecius se dočkal ve svém oboru, tedy v lékařství, jisté proslulosti, o jeho životě není bohužel známo téměř nic.⁹ Jedinými materiály o Tudeciovi jsou úřední zápisy Karlo-Ferdinandovy univerzity, které z větší části pocházejí z období po návratu z cest. Tyto se pak zpravidla omezují na letopočty ukončení studia a jmenování do akademických funkcí. Kromě informací obsažených v tomto cestopisném textu tato práce žádné další nově nalezené informace o autorovi neobsahuje. To však neznamená, že by nebylo možno v textu dohledat informace o autorově fungování v rámci flotily. Právě tomuto tématu, stejně jako tématu fungování flotily, je v této práci věnována pozornost. Tudecius svůj text koncipoval chronologicky a nikoli tematicky. Vzhledem k množství témat a pro dosažení větší přehlednosti volí autor této práce při jejím psaní opačný postup. Tento výzkum je tak koncipován tematicky, přičemž chronologicky jsou rozebírána jen určitá témata v rámci specificky zaměřených kapitol.

Ačkoli způsob, kterým je rozbor těchto témat proveden, může působit co do metodologie poněkud nekonzistentně, nejedná se o omyl. Šíře témat totiž neumožňuje jejich rozbor podle prostřednictvím jedné metodiky. Zkoumání obrazu muslimů je tak například typickým příkladem rozboru obrazu cizího v historickém textu. Kapitola, věnující se této problematice tak zohledňuje zejména zkoumání zmínek o pozitivních a negativních obrazech odlišné kultury. To plně odpovídá klasickému paradigmatu fig leaf, tedy pomyslnému rozdělení několika skupin či civilizací do skupin, které jsou v tomto případě navzájem nepřátelské a svádějí spolu boje.¹⁰ Pro tyto skupiny je pak moře i k němu přilehlá pevnina pouze druhem bojiště. Ačkoli obléhání Heráklionu proběhlo na benátské Krétě, bitva u Dardanel přenesla bojiště na osmanské území.¹¹ Z toho pohledu je na místě všimnout si, do jaké míry Tudeciova pozice coby válečníka ovlivňuje obraz muslimů, coby jeho nepřátel. Podobným postupem je blíže rozebrán obraz nekatolických křesťanů.

---

⁹ BINKOVÁ, SIMONA – POLIŠENSKÝ, Josef: *Z dobrodružství Šimona Tudecia, pražského studenta, 1956–1659*. In: Česká touha cestovatelská: Cestopisy, deníky a listy ze 17. století. Praha 1989, s. 226.

¹⁰ CATLOS, Brian A. - HILSDALE, Cecily J. – HORDEN, Peregrine – KINOSHITA, Sharon: *Reflections: Talking Mediterranean*. In: CATLOS, Brian A. – KINOSHITA, Sharon: *Can We Talk Mediterranean: Conversations on a Emerging Field in Medieval*. Londýn 2017, s. 67, 68.

¹¹ MIKHAIL, Alan – PHILLIOU, Christine M.: *The Ottoman Empire and the Imperial Turn*. *Comparative Studies in Society and History*, 54, 2012, č. 4, s. 723.

Vzhledem k nebezpečnosti vojenské mořeplavby se autor během své služby opakovaně setkal se smrtí. Výzkumnou otázkou další kapitoly tak je, jaké případy smrti jsou v textu popsány a jak je autor popisuje.

Činnost papežské flotily se neomezovala pouze na hlídkové plavby a válečné operace. Vzhledem k nebezpečnosti regionu a dobré výzbroji válečných galér byla flotila během Tudeciovy služby využita k zajištění přepravy hned několika významných osob. Výzkumnou otázkou další kapitoly je nejprve stručně vysvětlit, o jaké osoby se jedná a analyzovat, jak o nich a o jejich přepravě autor v textu referuje.

Zcela odlišný je pak rozbor problematiky obrazu měst a oblastí, které flotila navštívila. Při analýze jejich obrazu se nejlépe hodí přístup mikroekologický. Autor totiž primárně pozoruje jak oblast, tak zejména činnost člověka na těchto lokalitách. Objektům, které autora obzvláště zaujaly, jsou pak vyčleněny samostatné podkapitoly.

Cílem této práce není rekonstrukce skutečné situace. To by ostatně čistě na základě informací z Tudeciova textu ani nebylo možné. Jedná se o text, který psal cestovatel, který v daném prostoru strávil sice více času než jiní čeští autoři, ale přeci jen šlo o krátký časový úsek. Během psaní této práce však bylo nutno chápat celý text v dobovém kontextu. Proto byly při psaní využity coby zdroje informací studie, které se zabývají řadou témat, která s regionem Středomoří a mořeplavbou souvisejí. Jedná se převážně o práce italských, francouzských a anglických výzkumníků. Velikou výhodou pak je dostupnost některých prací, pocházejících z oblasti severní Afriky, či Turecka. Jak vysvětluje Brian Cathlos v knize *Can we talk Mediterranean?*, region Středomoří skýtá ještě prostor pro řadu výzkumných prací, avšak v budoucnu budou skutečně komplexní studie vyžadovat daleko větší kooperaci odborníků ze všech oblastí Středomoří a využití materiálů jak evropského, tak mimoevropského původu.¹²

Tento cestopis zřejmě nikdy nebyl určen k publikování. Není také známo, že by se zmínky o tomto textu objevily již v 17. století, kdy vznikl. Itinerář trasy v původním textu chybí a je sestaven až nyní, pro účely této práce a je ve formě tabulky umístěn v příloze. Kromě stručného rozsahu má text ještě jednu zásadní charakteristiku a tou je absence jakýchkoli ilustrací. Veškeré obrazové přílohy, které jsou rovněž umístěny v příloze, jsou přiloženy za účelem orientace v textu.

---

¹² CATLOS, B. A. - HILSDALE, C. J. – HORDEN, P. – KINOSHITA, S.: *c. d.*, s. 103.

Dosavadní stav edic a bádání

Cestopisná literatura se tradičně těší velkému zájmu jak laických čtenářů, tak badatelů. Důvodů je hned několik. Z hlediska čtenáře hledajícího zajímavou četbu se cestopis jeví jako ideální volba. Příběhy cestovatelů často nepostrádají napětí a nebývá v nich nouze o exotické lokality a nevšední situace. Pro badatele nejrůznějších oborů pak cestopisy, díky šíři zpracovaných témat a různorodosti cestovních destinací, představují cenný informační pramen.

Ona širší témata, která cestovatelé do svých textů zakomponovali, vyžaduje, aby práce s tímto typem pramenů splňovala jistá specifika. Podstatnou část literatury týkající se cestování tak například tvoří přehledové studie. Tyto se zpravidla zaměřují na medailony ze života jednotlivých cestovatelů, základní fakta o jejich cestách a informace o uložení kompletních pramenů.

Samostatným, byť mimořádně širokým, okruhem, je například oblast českých cestopisů. Zásadní publikace tohoto zaměření zmiňuje Michael Borovička ve svém díle *Velkých dějin Zemí Koruny České s podtitulem Cestovatelství*.¹³ Publikace samotná je pak nejkompaktnějším přehledovým dílem zaměřeným na české cestovatele a cestopisy. Tato obsáhlá monografie obsahuje také stručný přehled podobně zaměřených titulů, doplněných, kromě stručného popisu těchto knih, také o konstatování, že podobných titulů existuje v našem prostředí poměrně málo a dnes téměř nevznikají. Autor zmiňuje zejména tato díla: *Cestovatelství a cestopisy*,¹⁴ *Čeští cestovatelé I–II*,¹⁵ *Příběhy z dalekých krajín*,¹⁶ *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*,¹⁷ *Čeští cestovatelé: Obraz zámoří v české společnosti*.¹⁸

Častější literaturou jsou však podobné přehledové práce, zúžené na určitou oblast. Toto vymezení je poměrně užitečné, jelikož tituly zaměřené na specifický druh pramenů mohou tyto texty komparovat, případně alespoň blíže přiblížit v komentáři

---

¹³ BOROVIČKA, M.: *c. d.*, s. 12, 13.

¹⁴ STĚHULE, Josef: *Cestovatelství a cestopisy*. In: Československá vlastivěda, sv. 10. Praha 1931, s. 517-551.

¹⁵ KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé I.* Praha 1961; KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé II.* Praha 1961

¹⁶ RODR, Josef: *Příběhy z dalekých krajín*. Hradec Králové 1986.

¹⁷ MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*. Praha, 1998.

¹⁸ ROZHOŇ, Vladimír: *Čeští cestovatelé a obraz zámoří v české společnosti*. Praha 2005.

dobový, náboženský, nebo jiný kontext jejich vzniku. Kritériem výběru může tak být například časové, či tematické zaměření. Příkladem první kategorie je sborník *Česká touha cestovatelská: Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*.¹⁹ Tento uvádí texty cestovatelů nejrůznějších společenských vrstev, od diplomatických poslů po misionáře. Zástupcem tematicky zaměřené přehledové studie je pak například sborník *Mezi houfy lotrův se pustiti*, který se věnuje raně novověkým cestopisům se zaměřením na cesty do Egypta a na Blízký východ. Podobné téma, ovšem v širším časovém horizontu, pak zkoumá monografie *Cesty do Svaté země XII. –XX. století*,²⁰ případně starší a co do množství cestopisů stručnější *Cesty do svaté země*.²¹

Samostatnou kapitolou jsou pak edice jednotlivých pramenů. Tyto pak zpravidla čerpají, kromě vlastního archivního výzkumu, z několika různých přehledových studií a poskytují velmi komplexní kompilaci dostupných informací o autorech pramenů.²² Právě tento typ literatury je však často editován také v populárně naučných publikacích. Tyto pak často postrádají ediční poznámky, komentáře k prameni nejrůznější nejsou uvedeny, případně u těchto komentářů chybí seznam použité literatury. To značně snižuje možnost jejich využití k historickému výzkumu.

Kromě výše zmíněných prací však existuje poměrně široké spektrum výzkumných prací, které zkoumají konkrétní problematiku, přičemž využívají daných pramenů, coby zdrojů informací. Tento přístup je dnes nejčastější. Jedním z hlavních důvodů je fakt, že cestovatelé ve svých textech více či méně pracují s obrazem různých podnětů tak, jak je ve svém textu zachycují ze svého úhlu pohledu.²³ Taková možnost studovat například obraz odlišné kultury skrze optiku cestovatelovu činí z podobných

---

¹⁹ BINKOVÁ, Simona – POLIŠENSKÝ, Josef (eds.): *Česká touha cestovatelská: Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*. Praha 1989.

²⁰ KŠICOVÁ, Danuše: *Cesty do Svaté země XII.–XX. století*. Brno 2013.

²¹ HARANT Z POLŽIC A BEZDRUŽIC, Kryštof – KABÁTNÍK, Martin – PREFÁT Z VLKANOVA, Oldřich: *Cesty do Svaté země. DOSTÁL, Josef (ed.)*, Praha 1948.

²² Rozsah komentáře, jeho koncepce a tematické zaměření záleží na jednotlivých autorech. Například Hana Bočková svou edici cestopisu Oldřicha Prefáta z Vlkánova doplňuje komentářem *Člověk na cestě*, který se věnuje jak zmíněnému prameni, tak i ve stručnosti cestování coby fenoménu (viz BOČKOVÁ, Hana: *Komentář. Člověk na cestě*. In: PREFÁT Z VLKANOVA, Oldřich: *Cesta z Prahy do Benátek a odtud po moři až do Palestiny*. BOČKOVÁ, Hana (ed.), Praha 2007, s. 477–482). Výrazně rozsáhlejšího zpracování se pak dočkal cestopis Heřmana Jakuba Černína, který se stal pramenem pro vytvoření dvou zásadních prací v tomto historiografickém odvětví. Kolektiv autorů v těchto textech rozebírá nejen fenomén šlechtického cestování, ale prakticky všechna témata s cestou související (viz. HOJDA, Z. – CHODĚJOVSKÁ, E. – HAJNÁ, M. – TESARÍKOVÁ, A.: *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje: Kavalířská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska I.–II*. Praha 2014).

²³ Například VALTROVÁ, Jana: *Středověká setkání s „jinými“*. Praha 2011.

textů prameny jak pro historiky, tak například pro kulturní antropology.²⁴ Kromě toho, samotné cestopisy se mnohdy těší zájmu literárních historiků.²⁵ Pokud jsou navíc vybaveny ilustracemi, jedná se o zajímavý pramen pro oblast historie umění. V případě, že jsou tyto navíc alespoň přibližně realistické, mohou mít hodnotu pro výzkum historické geografie navštívených oblastí.²⁶ I zde je však nutno mít na paměti, že z textů lze získat především obraz krajiny, nikoli její přesný stav. Tyto a mnohé jiné aspekty činí z cestopisu zajímavý historický pramen.²⁷ Cestopis, jehož analýzou je tato práce, se však komplexního zpracování alespoň první poloviny, dočkal až nyní.

Tudeciův text ležel po dlouhou dobu v knihovně téměř bez povšimnutí badatelů. Na první ediční zpracování čekal takřka přesně 300 let. Roku 1989 přeložila úryvek z Tudeciova německy psaného cestopisu Simona Binková. Edice dvaceti jedna stran rukopisu, tedy zhruba třetiny cestopisu, vyšla v rámci knihy *Česká touha cestovatelská: Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*.²⁸ Dlužno podotknout, že ačkoli nešlo o edici celého dokumentu, jednalo se dlouho o edici nejrozsáhlejší. Celá kapitola, včetně strany věnované čistě Tudeciově osobě, sepsané Josefem Polišenským, nese název „Z dobrodružství Šimona Tudecia, pražského studenta 1656-1659“.²⁹

Komentář doslova konstatuje, že byl autor dosud málo znám i historikům lékařství zaměřujícím se na české prostředí.³⁰ S tímto tvrzením nelze příliš polemizovat. Tudecius skutečně nedošel většího zájmu ze strany dnešních badatelů, a to ani svým cestopisným textem, ani texty jinými. Důkazem budiž právě jeho známější dílo přírodovědecké. Tyto práce vyšly, na rozdíl od cestopisu, tiskem ještě za autorova života. Tudecius publikoval během své akademické kariéry několik odborných textů značného rozsahu.³¹ Tyto práce posloužily coby pramen různým odborným studiím

---

²⁴ Jednou z prací, které přímo rozebírají kulturní aspekt cestopisného textu a práci s ním je BURKE, Peter: *The Cultural History of the Travelogue*. *Przeglad Historyczny*, 101, 2010, č. 1, s. 1–11.

²⁵ Příkladem může být práce zaměřená na jazykovou stránku cestopisu. Viz KVÍTKOVÁ, Naděžda: *Jazyková stránka cestopisu Martina Kabátníka*. In: *Cesty a cestování v jazyce a literatuře*. Sborník příspěvků z konference konané 6.–8.9. 1994. Ústí nad Labem 1995, s. 78–83.

²⁶ Například Ferdinand Braudel využívá cestopisů coby pramenů prakticky ke všech svazcích svých monumentálních dějin Středomoří, tedy i v prvním svazku věnovaném primárně přírodním podmínkám regionu a jejich vlivu na historický vývoj. Viz. BRAUDEL, Fernand: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol I*. Londýn 1973.

²⁷ Příkladem práce zaměřené na zkoumání různých aspektů cestopisů je například HRABAL, Jiří (ed.): *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. Olomouc 2015.

²⁸ BINKOVÁ, S. – POLIŠENSKÝ, J. (eds.): *Česká touha cestovatelská*, s. 226–244.

²⁹ POLIŠENSKÝ, J.: *Z dobrodružství*. In: *tamtéž*, s. 226.

³⁰ *Tamtéž*.

³¹ CRUSSIUS DE KRAUSENBERG, Franciscus Gabriel – PROXA, Joannes Henricus – LÖW Z ERSFELDU, Jan František – TUDECIUS DE MONTE GALEA: *Disceptation Medica, De Morbo Urbi*

vesměs přírodovědecké povahy.³² Jen zřídka však byly využity jako pramen hlavní, natož jediný.

*Biografický slovník Pražské lékařské fakulty 1348–1939 L–Ž*³³–Tato publikace věnuje Tudeciovi samostatné heslo. Jsou zde uvedeny všechny zásadní historické prameny dokumentující Tudeciův život a cesty. Bohužel jsou tyto informace téměř totožné s těmi, které vyšly již o čtyři roky dříve ve zmíněném sborníku *Česká touha cestovatelská*.

Výrazně stručnější edici cestopisného pramene publikoval roku 2005 odborný časopis *Dějiny a současnost: Kulturně historická revue*, a to v rámci hlavního tématu čísla, věnovaného putování po Středozezemním moři.³⁴ Tato částečná edice uvádí, až na dosud nezveřejněnou první polovinu 28. strany textu, pouze ty pasáže, které již byly

---

[et] *Orbi notissimo, Hodie Pancreatica, Olim Hypochondriaca Affectione dicta...* Praha 1690; PROXA, Joannes Henricus – TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *In Cinere Sanctorum Martyrum Cosmae Et Damiani...* Praha 1690; BRIDELIUS, Bohuslav Valentinus – SCHAMBOGEN, Johann Christoph – TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Invicti Christianae Fortitudinis Leones Adversum Impietatem Gloriosi Victores Gemini non tam Fratres quam Martyres Sanctissimi Cosmas & Dmianus, Excellentissimae...* Praha 1688; TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *AMUSIIS antiloimica. Ad mentem quorundam Clarissimorum Archiatrorum tum Veterum tum Recentiorum in arte peritorum concinnata & practice adhibita...* Norimberk 1695; TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A. – MYNSICHT, Adrian von: *Appendix sive Nucleus alter Pharmaceuticus ex Armentario Mysichtiano...* Norimberk 1699; TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *NUCLEUS Pharmaceuticus Medico Practico non minus utilis quam necessarius, detectus.* Norimberk 1695.

³²SPORCK, Franz Anton Reichsgraf von: *Ein Macen in Barockzeit und seine Lieblingsschöpfung Kukul.* Lipsko 1901; MAJOR, Ralph H. – BEEBE, Jeanette – ROSEN, George: *Notes and Queries.* Journal of the History of Medicine and Allied Sciences 2, 1947. č. 3, s. 385–389; ZAMMIT-MEAPPEL, G.: *Handbills Extolling the Virtues of Fossil Shark's Teeth.* Melita Historica, a Journal of Maltese History 7, 1978, č. 3, s. 211–224; FRELLER, Thomas: „Lingue di serpi“, „Natternzungen“ und Glosspetrae“: *Streiflichter auf die Geschichte einer populären „kultischen“ Medizin der frühen Neuzeit.* Sudhoffs Archiv 81, 1997, č. 1, s. 62–83; DRÁBEK, Pavel: *Léčivé přípravky v českých lékárnách na konci 17. století.* Česká a slovenská farmacie 59, 2010, č. 2, s. 87–94; KOSTLÁN, Antonín: *Prosazování myšlenky akademie věd v českých zemích raného novověku (16.–18. století).* In: MÍŠKOVÁ, Alena – FRANC, Martin – KOSTLÁN, Antonín (eds.): *Bohemia Docta: K historickým kořenům vědy v českých zemích.* Praha 2010, s. 33–57; ČERNÝ, Karel: *Magical and Natural Amulets in Early Modern Pleague Treatises.* Sudhoffs Archiv, 97, 2013, č. 1, s. 81–101; ČERNÝ, Karel: *Farmakoterapie v Evropské lékařské literatuře o moru v období 1480–1730.* In: AMBRUS, Tünde – LISÁ, Martina (eds.): *Sborník přednášek z dějin Farmacie přednesených na odborných sympoziích v letech 2012–2014.* Brno 2016, s. 6–9; HRADECKÝ, Lukáš: *Demografický vývoj farnosti Svinčany v letech 1684–1983.* Pardubice 2016 (nepublikovaná magisterská práce); VYKYSALÁ, Renata: *Barokní medicína na Kuku.* Plzeň 2016 (nepublikovaná magisterská diplomová práce); TOMANCOVÁ, Nela: *Pohled šlechty na poslední věci člověka prostřednictvím pramenů osobní povahy v raném novověku.* Olomouc 2018 (nepublikovaná magisterská diplomová práce); AIMOVÁ, Dita: *Analýza podmínek založení a fungování lékárny v Královéhradeckém kraji.* Brno 2022 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

³³HLAVÁČKOVÁ, Ludmila – SVOBODNÝ Petr (eds.): *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939. Díl 2. L–Ž.* Praha 1993, s. 60.

³⁴TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Krvavé utkání s Turkem: Zpráva o jednom barokním dobrodružství.* GALUPOVÁ, Johanna (ed.), *Dějiny a současnost* 27, 2005, č. 8, s. 37–40.

dříve publikovány v předchozí zmíněné edici. Pro *Dějiny a současnost* text nově přeložila Johanna Galupová.

Zdeněk Hojda pak v příloženém medailonu seznámil čtenáře se stručným příběhem Šimona Aloise Tudecia a pozadím vzniku textu.³⁵ V Hojdově textu nejsou uvedeny zdroje informací, avšak ve všech detailech se shoduje s Binkovou a Polišenským. S ohledem na fakt, že Tudecius toto dílo sepsal pravděpodobně více než dvě desetiletí po návratu z cest, doplňuje Hojda svou hypotézu, že autor při psaní zřejmě vycházel ze staršího záznamu.

Medailon je také doplněn stručným seznamem destinací, které Tudecius navštívil, a osob, s nimiž přišel do styku. Nechybí ani seznámení s dobovými reáliemi. Zde Zdeněk Hojda doplňuje některé poznatky, které se vznikem textu souvisejí. Jde zejména o detaily týkající se zásadních lokalit a činností papežské flotily.

Tudeciovy cesty zmiňuje také Silvie Šlejmarová ve své diplomové práci *Zábava, slavnosti a chování Italů v raném novověku očima českých kavalírů: Příspěvek k proměnám stereotypů v nakládání s volným časem*.³⁶ Ačkoli je Tudeciův text využit pouze coby jeden z řady pramenů, lze soubor poznatků uvedených v této práci označit za dosud nejkomplexnější pojednání o životě a díle tohoto autora, přesto však většina informací o Tudeciovi, stejně jako úryvky z jeho cestopisu opět pochází ze sborníku *Česká touha cestovatelská*.³⁷

Roku 2010 otiskl fakultní zpravodaj Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni článek Jaroslava Nováka o Tudeciových cestách. Článek nesl název „Studentská praxe mediků v období raného novověku na příkladu Šimona Aloise Tudecia (1630–po 1699)“.³⁸ Text je opatřen krátkou předmluvou, kde redaktor zmiňuje užitečnost Tudeciových válečných zážitků pro jeho další praxi lékaře. Článek však z velké části zabírá pouze výběr z citací edice Simony Binkové a Josefa Polišenského.

---

³⁵ HOJDA, Zdeněk: *Šimon Alois Tudecius na papežské galéře 1656–1657*. *Dějiny a současnost* 27, 2005, č. 8, s. 38.

³⁶ ŠLEJMAROVÁ, Silvie: *Zábava, slavnosti a chování Italů v raném novověku očima českých kavalírů: Příspěvek k proměnám stereotypů v nakládání s volným časem*. Praha, 2006, s. 5–6 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

³⁷ Tamtéž, s. 5, 6, 84, 85, 86, 154.

³⁸ NOVÁK, Jaroslav: *Studentská praxe mediků v raném novověku na příkladu Šimona Tudecia (1630–po 1699)*. *Zpravodaj lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni: Facultas Nostra*, 2010, č. 94, s. 10–11.

Stručnou, avšak výstižnou pasáž věnuje Tudeciovi a jeho putování historik, cestovatel a publicista Michael Borovička v jednom z tematických dílů *Velkých dějin Zemí Koruny české*, věnovaném cestovatelství.³⁹ Borovička Tudecia řadí do skupiny zapomenutých cestovatelů, jejichž život není téměř znám a jejichž dílo se jistému zájmu začíná těšit teprve v poslední době. Autor již v úvodu vyčleňuje cestovatele jako samostatnou skupinu a odlišuje je od lidí, kteří pouze absolvovali cestu. Tudecius je Borovičkou mezi cestovatele zařazen díky tomu, že svou cestu zapsal do deníku. Jeho dílo však i přes jeho nepopiratelnou odlišnost od většiny české produkce nijak nevyzdvihl.

Borovička věnuje Tudeciovi necelé dvě strany a čerpá výhradně z edice Josefa Polišenského *Česká touha cestovatelská*. Cituje zde první strany textu popisující Tudeciův nástup do papežské flotily a dva další momenty, vybrané pravděpodobně pro dynamiku a atraktivitu. Jedná se o popis mořské bouře a líčení situace po bitvě. Motiv této bitvy se tak objevuje v literatuře již potřetí a jedná se o dosud nejčastěji zmiňovanou pasáž. Borovička vůbec poprvé uvádí, že se jedná o bitvu u Dardanel roku 1657.⁴⁰

Iva Šišperová ve své magisterské diplomové práci *Cestopisy S. K. Neumanna a J. Mahena v kontextu generace tzv. „anarchistických buřičů“* na rozdíl od Michaela Borovičky vyzdvihuje Tudeciovo dílo nad ostatní českou cestopisnou produkci, alespoň co do originality. Mimoto se však textu nijak dále nevěnuje. Také chybí jakákoli citace z pramene. Tím zde Tudecius opět plní funkci jakési položky v přehledové části tematicky zaměřené studie.⁴¹

V populárně naučné práci s výstižným názvem *Češi na vlnách oceánů* se objevuje dosud nejnovější zmínka o Tudeciově cestě. Studie s názvem *Admirál z údolí Jílovského potoka* je primárně věnována životu Františka Zikmunda Thun-Hohensteina.⁴² Tento šlechtic bojoval ve druhé polovině 17. století coby Maltézský

---

³⁹ BOROVIČKA, M.: *c. d.*, s. 92, 93.

⁴⁰ Tamtéž, s. 93.

⁴¹ ŠIŠPEROVÁ, Iva: *Cestopisy S. K. Neumanna a J. Mahena v kontextu generace tzv. „anarchistických buřičů“*. Brno, 2012 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

⁴² LOZINSKIJ, Samuil Goracevič.: *Dějiny papežství*. Praha 1989, s. 235; PAŽOUREK, Vlastimil: *Admirál z údolí Jílovského potoka*. In: BĚLOTA, Alois (ed.): *Češi na vlnách oceánů*. Praha 2023, s. 42.

rytíř v bitvě u Dardanel roku 1656. V textu jsou však zmíněni také jiní mořeplavci, mimo jiné i Tudecius, který na stejném místě bojoval s Turky o rok později.

Jako poslední zmiňme stručný článek, tentokrát však jednoznačně populárně naučného charakteru, který publikoval internetový portál *Hedvábná Stezka*. Jeho autorem je historik a geograf Jiří Martínek, který vycházel opět z České touhy cestovatelské.⁴³ Šimonu Aloisi Tudeciovi je zde věnována stručná stránka, která však čerpá informace z prvního zmíněného sborníku Josefa Polišenského. Jiří Martínek zde zvolil, na rozdíl od většiny předchozích zmíněných autorů, úryvky z výrazně klidnějšího momentu, kdy Tudecius popisuje lodní transport Kristiny Švédské do Francie. Portál *Hedvábná stezka*, jak už bylo řečeno, není odborného charakteru, avšak fakt, že tento článek sepsal historik, člen Akademie věd České republiky, jí zajistil místo v tomto přehledu.

---

⁴³ MARTÍNEK, Jiří: *Šimon Tudecius*. 2011. Online na: <https://www.hedvabnastezka.cz/simon-tudecius/> [cit. 30. 12. 2023].

Námořní putování

S ohledem na široký záběr témat, k nimž se autor při chronologickém popisu často vrací, je práce rozdělena tematicky. Z toho důvodu je zde tato kapitola. Jedná se o stručný přehled Tudeciova putování doplněný o některé dílčí informace, které souvisejí s dobovými reáliemi, za účelem snadnější orientace v textu. Podrobná analýza témat je pak předmětem zkoumání v dalších, již specificky zaměřených kapitolách.

Tudeciovo putování začalo ve čtvrtek 31. května roku 1657 v Římě.⁴⁴ Jak dlouho pobýval autor v Římě a co zde dělal, není jasné. Vodítkem může být fakt, že byl údajně svědkem příjezdu Kristiny Švédské do města.⁴⁵ K tomuto aktu došlo v prosinci předchozího roku, Tudecius tak v Římě pobýval nejméně pět měsíců. Dle svých slov zde prošel svatá místa, konkrétní lokality však nezmiňuje. Následně s několika známými nastoupil jako dobrovolník k papežské válečné flotile.⁴⁶ Ta sídlila v největším papežském přístavu Civitavecchia.⁴⁷ Přijetí, muže, obzvláště mladíka bez zkušeností se službou na moři, k posádce bojové galéry nebylo nijak neobvyklé. Neustálé námořní boje vyžadovaly pravidelný přísun mladých bojovníků. Osoby bez praxe navíc dostávaly nižší plat, což snižovalo výdaje.⁴⁸ Ačkoli ne všichni Tudeciovi přátelé z řad dobrovolníků byli v textu blíže popsáni a u žádného není přímo uvedeno, že by pocházel ze Zemí Koruny české, nebyla služba osob z tohoto regionu na středomořských galérách výjimečná.⁴⁹

Papežství této doby bývá tradičně spojováno s dokončením barokní přestavby Říma.⁵⁰ Neklidná situace ve Středomoří si však žádala, aby kurie disponovala také vojenskými jednotkami na souši i na moři.⁵¹ Před papežem stály hned dva zásadní

---

⁴⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

⁴⁵ ZIRPOLO, Lilian H.: *Christina of Sweden's Patronage of Bernini: The Mirror of Truth Revealed by Time*. *Woman's Art Journal*, 26, 2005, č. 1, s. 39.

⁴⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81

⁴⁷ BONO, Salvatore: *Achat d'esclaves turcs pour les galères pontificales (XVIe-XVIIe siècles)*. *Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée*, 1985, č. 39, s. 79.

⁴⁸ GLETE, Jan: *Warfare at Sea 1500-1650: Maritime conflicts and the transformation of Europe*. London/New York 2000, s. 55.

⁴⁹ BRAUDEL, Fernand: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol II*. Londýn 1973, s. 842.

⁵⁰ HOJDA, Z. – CHODĚJOVSKÁ, E. – HAJNÁ, M. – TESAŘÍKOVÁ, A.: *c. d.*, s. 374.

⁵¹ WRIGHT, A. D.: *The Early Modern Papacy: From the Council of Trent to the French Revolution 1564-1789*. Londýn/New York 2000, s. 20.

úkoly, které vyžadovaly aktivní využití válečné flotily. Prvním byly hlídkové plavby v západním Středomoří. Berberští piráti v daném období rabovali jak plavidla, tak přímořské regiony.⁵² Tomuto tématu je věnována samostatná kapitola. Druhým problémem byla válka mezi Osmanskou říší a Benátkami. Flotila řádu Svatého Jana přepadla roku 1644 konvoj lodí převážejících poutníky do Mekky. Sultán pohotově využil tento incident k vyhlášení odvetné dobovačné války s cílem podrobit si další benátské kolonie v Egejském moři. Hlavním cílem bylo dobytí Kréty, která údajně sloužila křesťanským pirátům jako základna.⁵³ Největším problémem pro obě strany bylo celkem 21 let trvající obležení pevnostního města Heráklion, při němž se úspěch naklonil na stranu Osmanů. Jeho dobytím padlo i čtyřsetleté panství Benátčanů na Krétě.⁵⁴ Cílem křesťanských flotil byly útoky proti osmanským vojenským námořním konvojům.

Tudeciovy první hlídkové plavby byly, s výjimkou jediného konfliktu flotily s posádkou pevnosti na Ponze, relativně klidné.⁵⁵ Většina plaveb probíhala v regionu Tyrhénského a Ligurského moře. Autor si všímá zejména místních pevností. To je pochopitelné, jelikož nájezdy pirátů a četné války nutily každé větší město k vybudování opevnění.⁵⁶ Severně od Civitavecchia navštívila flotila města Monte Argentario, Porto Ercole, Porto di San Stefano a Giglio. Jižně od základny pak flotila navštívila Monte Circello, Terracinu a Ponzu.⁵⁷ Po celou dobu sužovala většinu lodí flotily morová nákaza.⁵⁸ Tyto plavby skončily začátkem července téhož roku.

Červenec 1656 postavil flotilu před další zásadní úkol. Plavidla bylo nutno vyčistit, vyzdobit a transportovat na jejich palubě již zmíněnou královnu Kristinu Švédskou z Říma, přesněji řečeno z přilehlého zámku Pala,⁵⁹ do Marseille k její další cestě do Paříže.⁶⁰ Úkol byl úspěšně splněn. Během plavby flotila doplňovala zásoby

---

⁵² CLARK, George Norman: *The Barbary Corsairs in the Seventeenth Century*. The Cambridge Historical Journal, 8, 1944, č. 1, s. 28.

⁵³ ADIYEKE, Nuri – ADIYEKE, Ayse Nühket: *The Poll Tax in the Years of the Cretan War: Symbol of Submission and Mechanisms of Avoidance*. Thesaurismata, 2001, č. 31, s. 328, 329.

⁵⁴ O'CONNELL, Monique: *Sinews of rule: the politics of officeholding in fifteenth-century Venetian Crete*. Renaissance Studies, 15, 2001, č. 3, s. 271

⁵⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84.

⁵⁶ BRAUDEL, F.: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol II.*, s. 864.

⁵⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 83, 84.

⁵⁸ Tamtéž, fol. 82, 84, 85.

⁵⁹ Tamtéž, fol. 87.

⁶⁰ KUNTZ, Margaret A.: *Questions of Identity: Alexander VII, Carlo Rainaldi, and the temporary Facade at Palazzo Farnese for Queen Christina of Sweden*. Memoirs of the American Academy in Rome, 58, 2013, s. 143.

během zastávek v Civitavecchia, Livornu a Janově. Tudecius si v souvislosti s cestou poznamenal zejména děsivou mořskou bouří, která v úseku cesty mezi Palou a Civitavecchia málem potopila galéru Svatý Petr, na jejíž palubě prodělal většinu manévru.⁶¹ Cestou autora nejvíce zaujaly jihofrancouzské pevnosti Toulon a La Ciotat.⁶²

Srpen 1656 strávila flotila cestou zpět po téže trase do Civitavecchia. Po vyčištění plavidel zabrala téměř celé září hlídková plavba kolem Korsiky, dalšího oblíbeného cíle námořních pirátů.⁶³ Rozbouřené moře neumožnilo obeplutí ostrova a ke konfrontaci s piráty nedošlo. Nastal pouze planý poplach, když flotila považovala v bouři anglické plavidlo za pirátskou loď.⁶⁴ Angličané totiž v okolí Livorna v daném období působili poměrně často.⁶⁵ Tato záměna se obešla bez obětí. Naopak velkým nebezpečím se ukázala být další bouře, která loď stihla, než stačila dorazit zpět na Apeninský poloostrov, konkrétně do Livorna.⁶⁶

Po několika zastávkách na severu poloostrova následoval 15. října návrat do základny v Civitavecchia. Zde se projevila mimo jiné autorova zvědavá povaha. Posádka již byla, dle Tudeciova popisu, značně vyčerpaná. Přesto, když z Říma přišla nabídka účastnit se přepravy další významné osoby, papežského nuncia Opista Pallavicina, do Barcelony, Tudecius byl mezi dobrovolníky. Tentokrát se plavby účastnila pouze dvě plavidla, Svatý Dominik a Svatý Petr.⁶⁷

Flotila tentokrát vynechala obvyklou zastávku v Janově, ale přibýly mezizastávky v Portovenere, Toulonu a La Ciotat, tedy i ve městech, která autor dříve viděl jen zpozzdálí. Tyto zastávky byly delší a bylo jich více než dříve. To bylo pravděpodobně způsobeno bouřemi a nutností doplnit více potravin na delší cestě. Nuncius byl úspěšně přepraven, i když trasa byla nebezpečná.⁶⁸ Na Španělské území musela flotila proplout skrze rizikovou oblast Lvího zálivu a po příjemné zastávce v

---

⁶¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

⁶² Tamtéž, fol. 89.

⁶³ PRYOR, John H.: *Geography, technology, and war: Studies in the maritime history og the Mediterranean 649-1571*. New York 1988, s. 194.

⁶⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 91.

⁶⁵ FUSARO, Maria: *Political Economies of Empire in the Early Modern Mediterranean: The Decline of Venice and the Rise of England 1450-1700*. Cambridge 2015, s. 94.

⁶⁶ Tamtéž, s. 92.

⁶⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 93.

⁶⁸ Tamtéž, fol. 95.

Barceloně následoval boj o život během mořské bouře a nouzové přistání ve Španělských přístavech Catache a Collibri.⁶⁹

Vánoce 1656 strávila flotila na moři u španělských břehů a s různými zastávkami v jižní Francii. Do přístavu v Civitavecchia se dostala až 10. února 1657. Následně byla posádka přemístěna do zimoviště v Cornetu,⁷⁰ kde však neodpočívala dlouho, neboť již o dva měsíce později 12. dubna nastal čas pro největší manévry, kterých se Tudecius účastnil.

Osmanské pokusy o dobytí Heráklionu vyžadovaly blokádu Kréty. To dalo podnět ke spolupráci Papežského státu, Benátek a řádu Maltézských rytířů. Flotily těchto států podnikly koordinovanou námořní operaci, útok na osmanskou flotilu v Dardanelské úžině.⁷¹ Maltézský řád, původně špitální, byl v 17. století jedním z úhlavních nepřátel Osmanské říše ve Středozezemním moři. Jeho cílem byly zejména případy osmanských konvojů a také, stejně jako v případě papežské flotily, hlídková činnost proti berberským korzárům.⁷² Tato flotila se k papežskému loďstvu připojila u Messiny na jihu Neapolského království.⁷³

Po proplutí kolem jižní části Apeninského poloostrova připluly obě flotily 22. května 1657 k prvnímu řeckému ostrovu, Korfu. Zde flotila po značně rezervovaném přijetí, byla podezřelá z morové nákazy, doplnila zásoby. Mezi 3. a 14. červnem flotily absolvovaly plavbu jižně od Korfu podél západního pobřeží Balkánského poloostrova směrem k Jónským ostrovům. Během této plavby flotily činily četné zastávky v Benátských koloniích na východním Jadranu. Během těchto přistání Tudecius zmiňuje některé postřehy ze setkání s řeckými křesťany. Pro Tudecia námořníka byly zásadní místní plodiny, které byly často využity coby zásoby. Konkrétně flotily procestovaly ostrovy Kefalonia, Zakyntos, Mani, Kythéra, Milos, Sifnos, Andros, Tinos a Chios. U posledního zmíněného ostrova se obě flotily spojily se třetí, benátskou. Tudecius neuvádí, odkud má informace o trase cesty a místy jsou patrné

---

⁶⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

⁷⁰ Dnes Tarquinia

⁷¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 113–115.

⁷² GRECH, Ivan: *The Dread of Violence and the Lure of Conflict. Contrasting Attitudes to Warfare: The Case of the Hospitaller Order of St John*. In: *The Dread of Violence and the Lure of Conflict. Contrasting Attitudes to Warfare: The Case of the Hospitaller Order of St John*. In: BORSTNER, Bojan – GARTNER, Smiljana – DESCHLER-ERB, Sabine – DALLI, Charles – D'Aprile, Michelangelo (eds.): *Historicizing Religion: Critical Approaches to Contemporary Concerns*, Pisa 2010, s. 111.

⁷³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 101.

omyly. Zajímavou skutečností je, že ačkoli byla cílem plavby bitva proti Osmanům v rámci války o Krétu, samotnou Krétu zhlédl Tudecius pravděpodobně pouze jednou a již se k ní v textu nevrátil.⁷⁴

Poté co flotily rozehrnaly Osmanské námořní oddíly kolem ostrova Chios, vyrazily kolem ostrova Lesbos a anatolské pevniny na Tenedos. Tudecius popisuje, jak cestou zahlédl na pevnině zbytky Tróje, což není možné, jelikož na Tenedos musela flotila dorazit dříve než k Tróji.⁷⁵

26. a 27. června a 1. července pak proběhly nedaleko Dardanel první boje. Šlo o dvě pozemní šarvátky mezi křesťanskými vojsky, která zde nabírala vodu, a osmanskými obránci. Tyto boje si vyžádaly mezi křesťany těžké ztráty.⁷⁶ Právě v červenci došlo k nejtěžším bojům. Když 26. června zajal benátský generalissimus Lazzaro Mocenigo, na základě informací od místních Řeků, na ostrově Imbros osmanské plavidlo, flotila podnikla riskantní plán. Užitím signálu zajaté posádky flotila nalákala k ostrovu místní osmanskou flotilu.

V bojích mezi 27. a 28. červencem poslala křesťanská flotila, zejména díky momentu překvapení, ke dnu značný počet osmanských plavidel. Až křesťanský pokus zničit všechny lodě, včetně velitelské galéry pod ochranou palbou přístavních jednotek, skončil katastrofou. Po potopení Realy⁷⁷ a smrti generalissima se křesťané obrátili k ústupu. Následoval návrat na Tenedos, tentokrát obohacený o autorovo setkání s krajanem z Prahy.⁷⁸

Po rituálu jmenování nového generalissima benátské flotily a oddělení této flotily od zbývajících plavidel pokračovala Tudeciova loď ke Korfu téměř stejnou trasou, jako před dvěma měsíci, jen v opačném směru. Výjimkou byla zastávka v obležené benátské pevnosti Parga, jejíž obláhatelé po příplutí obou flotil v chvatu ustoupili.⁷⁹ Tentokrát však flotila po návštěvě Messiny a nalodění nového velmistra Maltéžského řádu na palubu řádových lodí změnila kurz a místo do základny učinila ještě jednu plavbu kolem sicilských měst Catania a Syrakusy na Maltu. Zde se flotile

---

⁷⁴ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 106.

⁷⁵ Tamtéž, fol. 108–109.

⁷⁶ Tamtéž, fol. 110.

⁷⁷ Reala – královna – bylo zpravidla jméno velitelské lodi.

⁷⁸ Tamtéž, fol. 116.

⁷⁹ Tamtéž, fol. 118.

během oslav nástupu nového Velmistra dostalo vřelého přijetí.⁸⁰ 29. září, po důkladné návštěvě maltské metropole Valletty flotila již mířila se čtyřmi plánovanými zastávkami, v Augustě, Syrakusách, Mesině a Neapoli, a třemi neplánovanými zastávkami, v Malaze, na Nisidě a v Gaetě, k Civitavecchia. Tam také i přes sérii bouří 12. října doplula a Tudeciovým návratem do Říma o dva dny později 14. října 1657 končí jeho námořní putování.⁸¹

---

⁸⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

⁸¹ Tamtéž, fol. 122.

Časový a prostorový rámeček

Celá Tudeciova cesta zabrala 41 měsíců, od konce května 1656 do konce září 1659. To je téměř tři a půl roku stráveného s přestávkami na cestě. Z toho námořní putování zabírá 19 měsíců, tedy necelou polovinu. To je důležitá skutečnost, neboť právě tato část cesty zabírá přes 42 z celkového počtu 56 stran původního rukopisného textu. Zdá se, že právě neobvyklé námořní putování autora zaujalo více než putování po souši, ačkoli při druhé zmíněné cestě navázal rozhodně zajímavější společenské kontakty s vysoce postavenými šlechtici.⁸²

Celý text je velmi přehledně členěn na jednotlivé roky, měsíce a dny. Právě ona poslední kategorie datací je místy mírně zkomolená. Pod jednou datací se tak prokazatelně mohou skrývat zápisy z několika dní.⁸³ To je kamenem úrazu při pokusech o přesnou dataci všech zaznamenaných událostí. Údaje, které bylo možno dohledat, jsou zaneseny v tabulce na konci této práce. Naopak mimořádně přesné často jsou údaje, týkající se denní doby. Právě ona přesná datace zohledňující konkrétní denní dobu jednotlivých událostí a jednotlivé dny je pak logicky hlavním důvodem, proč se nejeví příliš pravděpodobné, že by Tudecius tento text bez jakýchkoli zápisků zapsal z hlavy více než dvacet let po návratu z cest.⁸⁴

Komplikovanější je lokalizace prostorová. Údaje o cestách jsou uváděny v čase, za který je flotila urazila, nikoli v mílích. Tím se ještě více prolíná onen časový a prostorový rámeček. V těch jsou zpravidla uváděny jen přibližné vzdálenosti dvou bodů blízko sebe, nejčastěji tam, kde je možné oba objekty pozorovat na vlastní oči a nabízí se tak otázka, zda se nejedná o údaj, který autor odhaduje, jelikož zdroje těchto informací v textu uvedeny nejsou.⁸⁵ Tyto jsou však zpravidla udávány obecně v mílích. Jen ve dvou případech je přímo uvedeno, o jaké míle se jedná. Konkrétně jde o míle

---

⁸² Byla jich celá řada, z těch nejvýznamnějších, které Tudecius potkal osobně a jednal s nimi zejména: baron z Kielmanseggu (Heinrich Friedrich Ernst Casimir von Kielmansegg (1637–1684); viz tamtéž, TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 123), dále baron z Rottalu (Johann Christoph z Rottalu (1635-1699); viz tamtéž, fol. 125), hrabě von Herberstein (Georg Zikmund hrabě z Herbersteinu (1630-1690); viz tamtéž) a příbuzenstvo oněch pánů. Jednal však také s jejich urozenými hofmistry a prodělal několik audiencí.

⁸³ Tamtéž, fol. 83.

⁸⁴ HOJDA, Z.: *Šimon Alois Tudecius na papežské galérii*, s. 38.

⁸⁵ Například vzdálenost Kythéry od Kréty je údajně 10 mil a „za jasného počasí je Kréta vidět.“ (viz fol. 106.), to však není možné a neodpovídá to ani italským, ani německým mílím, které Tudecius v textu používá.

německé.⁸⁶ V případě plavby po moři je cesta zpravidla udána dvěma či více body. Bod A je výchozí bod plavby. Bod B představuje cílovou destinaci. Dalšími body jsou lokality, které loď buď minula během cesty a jsou v textu zaneseny, nebo přímo místa, kde flotila kotvila, nejčastěji za účelem doplnění zásob.

---

⁸⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 106, 108.

Ich oder Wir?

Tudeciovu textu dodává, krom jeho tematické originality, jistou unikátnost i fakt, že o autorovi není dosud známo příliš mnoho informací. Jak však o sobě v textu referuje sám autor? Pro zodpovězení této otázky je zásadní, do jaké míry mluví Tudecius v textu o sobě samém, tedy, do jaké míry je text psán v ich formě. Zde je odpověď jednoduchá. Autor využívá první osobu jednotného čísla pouze minimálně. Konkrétně tento výraz využívá v prvních zápisech, popisujících jeho nástup k flotile. V momentě, kdy přijme své místo na lavici, od ich formy většinou upouští. Alespoň v této námořní části svého cestopisu používá výrazně častěji výrazu „my.“⁸⁷

Jako nejpravděpodobnější důvod, proč tomu tak je, se jeví fakt, že od nástupu do služby byl autor vždy součástí nějakého kolektivu. Je patrné, že ani v případě nástupu do služby na galérách, ačkoli mohlo jít o autorovo spontánní rozhodnutí, nenastupoval Tudecius do služby sám. Již ve druhém odstavci zmiňuje, že potkal v Římě v momentě nalodění „několik známých“⁸⁸ a tito také pojali záměr sloužit v papežské flotile.⁸⁹ Ačkoli Tudecius uvádí opakovaně pro sebe a své přátele termín dobrovolníci, je třeba chápat, že na galéře existovalo více druhů dobrovolníků.⁹⁰ Neurození dobrovolníci, často chudina z pobřeží Tyrhénského a Jaderského moře, sloužili často pouze u vesel a v okovech ve stejně hrozivých podmínkách, jako galejníci. Výhodou pro posádku bylo, že v případě napadení lodi mohli být dobrovolníci využiti coby bojová síla beze strachu, že se pokusí o vzpouru.⁹¹

Fakt, že osoby pocházející ze zemí Svaté říše římské sloužily coby námezdní bojovníci na různých místech v Evropě, nebyl nijak ojedinělý. Služba v tak vzdálených a exotických destinacích jako bylo Středomoří, zejména pak pokud šlo o lodi či ostrovní pevnosti, měla však zpravidla dvě specifika. Zaprvé, takto daleko za bojem cestovali zpravidla jen profesionální žoldnéři. Zadruhé, tito se povětšinou pohybovali ve větším počtu v bojových útvarech a jejich přesuny bývaly často organizovány i monarchy nejrůznějších států, coby jistá forma vojenské výpomoci.

---

⁸⁷ „Wir“

⁸⁸ „etliche bekannten“

⁸⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

⁹⁰ „Volentieri“

⁹¹ TARABA, Luboš: *V zájmu všeho křesťanstva: Bitva u Lepanta 1571*. Praha 2015, s. 58.

Tento systém bývá označován coby Soldatenhandel.⁹² V Tudeciově případě však šlo o spontánní rozhodnutí mladého studenta.

Dalším zásadním faktorem je pak logicky příslušnost Tudecia a ostatních dobrovolníků ke kolektivu posádky lodi. Samotné organizaci služby na palubě a úkolům jednotlivých členů posádky se Tudecius příliš nevěnuje. Je ale patrné, tato posádka, kolektiv mužů pochybujících se na omezeném prostoru, tvořila základní jednotku každé flotily. Ačkoli i v běžném životě byla organizace každé jednotky, rodiny, města, státu, zpravidla podřízena jedné osobě v duchu křesťanských zásad, v armádě je tato zásada výraznější. Zejména krizové situace⁹³ jasně dokázaly nutnost silného vedení. Kromě toho, fakt, že se, dle textu, na lodi slavily i náboženské svátky, jasně napovídá, že posádka lodi mnohdy připomínala farníky konkrétního kostela. Jen místo lavic kostelních musely zřejmě posloužit lavice veslařské.

O struktuře velení celé papežské flotily, kromě zmínky o jejím vrchním velení v Římě, nepadlo v textu ani slovo. Ačkoli tak Tudecius znal jak jméno kapitána své lodi Svatý Petr, tak i ostatní velitele, v průběhu cesty se o nich nijak nezmiňuje. Právě v souvislosti s těmi momenty, kdy mluví o akcích celé flotily, pak autor nejčastěji využívá slova *my*. Tím dává autor jasně najevo, že každý člen posádky byl pouze částí většího organismu a flotila musela jednat sehraně. Fakt, že Tudecius nijak nezmiňuje svou vlastní činnost a pouze popisuje akce celé flotily, značí, že zjevně neměl moc času na jiné aktivity než nepřetržitou službu a plně se integroval do komunity námořníků. Autor popisuje svět okolo, často aniž by ho mohl navštívit a interagovat s ním.

Později autor zmínku o známých na palubě rozvádí. Je otázkou, zda Tudecius navazoval přátelské vztahy s místní posádkou, nebo se orientoval čistě na onu malou skupinu svých známých, s nimiž se k flotile přidal. Každopádně tyto vztahy zřejmě úspěšně navázal. Zatímco na většině míst, kde Tudecius popisuje úmrtí členů posádky, se popis omezuje na počet mrtvých a jejich příslušnost, posádka x otroci, zápis 29. prosince 1656 je výjimkou. Tehdy Tudecius dobrovolně absolvoval plavbu, jíž se účastnily pouze galéry Svatý Petr a Svatý Dominik.⁹⁴ Lze tedy předpokládat, že na

---

⁹² WILSON, Peter H.: *The German 'Soldier Trade' of the Seventeenth and Eighteenth Centuries: A Reassessment*. *The International History Review*, 18, 1996, č. 4, s. 757.

⁹³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

⁹⁴ Tamtéž, fol. 93.

Svatém Petru cestoval Tudecius ve společnosti svých známých. Při zpáteční cestě je galéra neschopna plout zpět. Po několika neúspěšných pokusech flotila konečně dosahuje přístavu Colibri.⁹⁵ V návaznosti na předchozí neúspěchy dodává Tudecius: „Okusili jsme zde také celkem dobré víno, což dva z mých kamarádů zaplatili životem.“⁹⁶ Je tak patrné, že v rámci osazenstva lodi se Tudecius identifikoval jako člen užší skupiny kamarádů. Zda to byli oni známí z Říma, či osoby, které poznal až na palubě, není z textu zjevné.

Tuto skupinu blíže představuje v zápisu z 27. června 1657: „Tak se kavalíři ptali, kdo má chuť zkusit štěstí, vystoupit na pevninu a prokázat tak svou statečnost. ... Jak to moji přátelé uviděli, také dostali chuť nechat se naverbovat, totiž pan Adam Bamberský, pan Simon Bischoff, Johann Preastanný a Johann Wirnsberger, narozený v Linci.“⁹⁷ Z tohoto zápisu není jasné, zda se i Tudecius považoval za kavalíra. Jisté však je, že za kamarády považuje zmíněné čtyři mladíky. Nikde jinde ve spisu se tento termín neobjevuje. Lidi nižší společenské vrstvy, jako řadové námořníky, označuje zásadně bez titulu pan.⁹⁸

Zásadním faktorem byla pro člověka 17. století jeho příslušnost k náboženské konfesi. Tudecius nikde nezmiňuje, že je katolík. Z textu je to však patrné. Nejdůležitějším vodítkem bezesporu je, že nejprve v Římě navštěvoval katolická svatá místa, a následně sloužil víc než rok v papežské flotile. Jsou zde však i jiná vodítka. V textu je například jasně uvedeno, že se spolu se zbytkem posádky účastnil katolických bohoslužeb na palubě. Je poměrně logické, že z těchto akcí nemohl být vyloučen, konaly se během plaveb na lodích. I zde je však patrný onen plurál nominativu. Zajímavé je, že také zmiňuje čtyři křesťanské veslaře na své lavici, aniž by blíže popisoval jejich konfesi. Při návštěvě města La Ciotat pak srovnává hugenotské zvyklosti s katolickými. Opakovaně pak projevuje znaky mariánské zbožnosti v několika kaplích. V případě návštěv ostrovů ve východním Středomoří pak upozorňuje, kde ještě žijí katolíci a kde pouze „Řekové.“ O autorově náboženském vyznání tedy nemůže být pochyb. Ostatně jako nekatolík by v pozdějším věku nemohl

---

⁹⁵ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ Tamtéž, fol. 109

⁹⁸ Herr

v rámci jezuitské univerzity Karlo-Ferdinandovy v pobělohorských Čechách zastávat své význačné funkce.⁹⁹

S ohledem na časové vymezení cesty, přesněji řečeno na fakt, že se odehrála v období raného novověku, bylo by jistě nepřesné mluvit o Tudeciově národnosti. To však neznamená, že by posádka lodi byla jakýmsi monolitem. Tudecius například stručně rozlišuje, kdo je Chorvat, nebo Ital.¹⁰⁰ Svou vlastní příslušnost pak poměrně přesně zmiňuje v zápisech z konce srpna 1657, kdy se flotila vrací z prohrané bitvy přes ostrov Tenedos.

„Jak jsme tam byli my čtyři spolu, krajané z Německa, přišel z pevnosti jistý důstojník jménem Schmidler, rodák z Prahy, a ptal se stráže, která stála na přídi, jestli tu náhodou nejsou nějakí krajané z Prahy. Stráž odpověděla, že jsme tam spolu.“¹⁰¹ Následuje popis večere v přátelské atmosféře Schmidlerova kvartýru. Ostatně otázce stravy je věnována samostatná kapitola. Pokud jde o ony ostatní tři krajany z Německa, jisté je, že jedním z nich byl již zmíněný Simon Bischoff. Adam Bamberský a Johann Wirnsberger byli již tou dobou mrtví, respektive, Adam Bamberský mohl být „pouze“ těžce raněný.¹⁰² Zmínka o českém důstojníkovi na Tenedu, křesťany opevněném ostrově na dohled od anatolských břehů, zní poměrně zajímavě. Toto téma by se v budoucnu mohlo stát zajímavým tématem výzkumných prací.

Co se týče zápisu z oné večere na Tenedu, vyplývají z něj ještě dvě zásadní fakta. Zaprvé, Tudecius se jednoznačně označuje za krajana z Německa. V období starších dějin tento termín označoval geografický a kulturní region, německý stát vznikl až v 19. století.¹⁰³ Vzhledem k tomu, že Tudecius pocházel zřejmě z oblasti Slezska, studoval a žil v Praze a své práce psal později německy a publikoval také v Norimberku, je logické, že se za krajana z Německa považoval.

Zadruhé, ačkoli se pravděpodobně narodil v oblasti Slezska, cítil nepochybně silné vazby ku Praze, kde pouze studoval. Později tuto svou vazbu na Prahu opět

---

⁹⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana: *Správní a institucionální vývoj pražské univerzity*. In: BERÁNEK, Karel – Čornejová, Ivana – HOJDA, Zdeněk – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila – POLÍVKOVÁ, Marie – SVOBODNÝ, Petr: *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha 1995, s. 23, 24.

¹⁰⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 86.

¹⁰¹ Tamtéž, fol. 116.

¹⁰² Tamtéž, fol. 110.

¹⁰³ HAFFNER, Sebastian: *Od Bismarcka k Hitlerovi: Pohled zpět*. Olomouc 1995, s. 8; HOERDER, Dirk: *States, Nations, and People*. In: HOERDER, Dirk – HARZIG, Christiane – SHUBERT, Adrian (eds.): *The Historical Practice of Diversity*. New York/Oxford 2003, s. 16.

zmiňuje v momentě, kdy definitivně opouští službu námořní po přistání v Civitavecchia. Tehdy zmiňuje, že: „Jeden Pražák, syn tamního váženého obchodníka, se tu zdržoval kvůli svému špatnému chování ... Byl to náš důvěrný kamarád, přišel za námi a pozval nás k sobě.“¹⁰⁴ Přejdeme nyní skutečnost, že Tudecius nevysvětluje, koho přesně míní pod pojmem nás a co znamená špatné chování. Hlavní je, že je zde opět vazba na pražské prostředí. V případě Tudeciovy identity, alespoň co do určení příslušnosti ke geografické a jazykové oblasti, tvoří užší vlast Praha, širší oblastí je pak německý region, tedy v kontextu doby oblast Svaté říše římské.

Zajímavou otázkou je Tudeciova pozice, coby člověka na cestách. Pro období raného novověku, a v určitých ohledech i pro rané fáze dlouhého 19. století, byla pro majoritu obyvatel charakteristická minimálně mobilita. Většina obyvatelstva Evropy žila v období 17. století na venkově.¹⁰⁵ Život v relativně samostatných zemědělských komunitách s malým počtem členů často silně limitoval horizont člověka, který často cestoval nejdále na lokální tržiště.

Naproti tomu, existovaly společenské vrstvy, zastoupené v celkové populaci jednoznačně minoritně, v jejichž vzdělání bylo cestování zcela nezbytné. Jednalo se o šlechtu a akademickou komunitu. V obou případech bylo společným jmenovatelem vzdělání.¹⁰⁶ Zejména pro šlechtické syny představovala důkladná cesta po kulturních a politických střediscích dané doby finální součást vzdělání, před převzetím své společenské úlohy v rámci dynastie. Ostatně z Apeninského poloostrova se Tudecius vrátil coby šlechtický hofmistr.¹⁰⁷ Je ovšem nutno dodat, že necestovaly pouze tyto elitní vrstvy. Vojenské konflikty, jako neblaze proslulá třicetiletá válka, jasně ukázaly, že moderní boj vyžaduje i produkuje mnohé vrstvy závislé na cestování. Tyto však jen zřídka nechávaly po sobě písemné doklady, zejména se jednalo o žoldnéře, žebráky, invalidy, kejklíře a jiné.¹⁰⁸ Tudecius, student, voják a hofmistr, patřil ke skupinám, u nichž nebylo cestování nijak neobvyklé. Uvážíme-li však, co všechno Tudecius prožil, je nutno dodat, že z hlediska raně novověkého vzdělání v tomto případě risk znamenal

---

¹⁰⁴ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 122.

¹⁰⁵ VAN DÜLMEN, Richard: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století) II*. Praha 2006, s. 13.

¹⁰⁶ BINDER, Filip: Prolog: *Šlechta a cestování od 16. do poloviny 18. století*. In: BINDER, Filip: *Po stopách kultury, přírody i poznání: Zahraniční cesty české a rakouské šlechty mezi osvícenstvím a jejich důsledky*. Praha 2020, s. 22.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 24, 25.

¹⁰⁸ VAN DÜLMEN, Richard: *Bezectní lidé: O katech, děvkách a mlynářích: Nepočestnost a sociální izolace v raném novověku*. Praha 2003, s. 29.

zisk. V daném období byla pro skutečně komplexní vzdělání, zejména v lepších rodinách, zvykem kombinace několika faktorů. Kromě klasického studia na univerzitě mělo jít o cestu do zahraničí spojenou s poznáváním cizí, převážně italské kultury, učením se cizích jazyků a navazováním kontaktů. Kromě toho ještě nebyl zcela zavržen původně středověký model, dle kterého má šlechtic povinnost naučit se bojovat za účelem obrany ostatních společenských skupin.¹⁰⁹ Tudecius všechny tyto podmínky úspěšně zdolal.

---

¹⁰⁹ FOLTÝN, Tomáš: *Druhá kavalírská cesta a zejména římský popis Ferdinanda Augusta z Lobkovic (1675–1676)*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.): *Šlechtic na cestách v 16.-18. století*. Pardubice 2007, s. 99.

Flotila a život na palubě:

Tudecius zřejmě strávil celou svou službu na stejné galéře, na Svatém Petru. To nebylo právě typické. Jak text vysvětluje, stávalo se, že se některá z lodí mohla oddělit. K tomu mohlo dojít například v případě nucené karantény daného plavidla mimo flotilu.¹¹⁰ Minimálně v jednom případě byly k cestě vyčleněny pouze některé galéry a posádka byla dočasně složena z dobrovolníků – uchazečů o vykonání oné cesty.¹¹¹

Lodí, na níž Tudecius sloužil, byla galéra St. Pietro – Svatý Petr. Co o této lodí víme? Autor bohužel neuvádí příliš mnoho technických podrobností o tomto plavidle. Nalodění je popsáno takto: „Poté se vojsko nalodilo na galéry.“¹¹² Z této skutečnosti, spolu s faktem, že nejsou u těchto plavidel zmiňovány žádné zásadní rozdíly, vyplývá, že se od sebe plavidla příliš nelišila. Jiné typy lodí, jako řadové lodě, galeasy, galioty a brigy jsou jinde v textu popsány, tudíž je pravděpodobné, že papežské flotila skutečně disponovala pouze galérami, jak autor vyzoroval.

Další informací je autorova pozice na této lodí, myšleno doslovně: „Když jsme se nastěhovali do kvartýrů galéry, vyšlo na mě jedno z nejpohodlnějších míst na lodí, na šesté lavici od zádi na levém boku, kde byli čtyři křesťanští otroci a jeden Turek...“¹¹³ Z této skutečnosti vyplývá dvojí. Zaprvé, kromě typického počtu dvou řad veslařských lavic po obou stranách, jinak to na galéře ani nešlo, uvádí Tudecius, že seděl na šesté lavici od zádi. Pokud tedy odpočítává od zadní řady, vyplývá z toho, že bylo místo blíže zádi než přídi, loď tak měla minimálně 12-13 lavic na každé straně. Tento počet byl, nebyl v dané době nijak ojedinělý. Vyšší počty lavic měly zpravidla spíše vlajkové a velitelské lodí, případně galeasy.¹¹⁴ To opět potvrzuje pravdivost autorova konstatování, že šlo o klasickou galéru.

Galéry na Středozemním moři se lišily, krom jiných parametrů, zejména uspořádáním vesel. Základními typy byla uspořádání *alla sensile*¹¹⁵ a *alla scaloccio*.¹¹⁶

---

¹¹⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 85.

¹¹¹ Tamtéž, fol. 93.

¹¹² Tamtéž, fol. 82.

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ KONSTAM, Angus: *Renaissance War Galley 1470–1590*. Oxford 2002, s. 8.

¹¹⁵ jednoduchý styl

¹¹⁶ styl schody, či žebřík

Tudecius sice nezmiňuje, o jaký typ lodi v jeho případě šlo, v textu jsou však vodítka. Zaprvé, cestopis se odehrával v 17. století, kdy se od varianty *alla sensile* upouštělo. Důvodem byl, fakt že vyžadovala pouze kvalifikované veslaře. Na palubě Svatého Petra však sloužil převážně zajatci. Kromě toho jich na jedné lavici byl značný počet. Je tak zřejmé, že na papežských galérách byla užitá varianta *alla scaloccio*, při níž větší počet veslařů ovládal jedno veslo a tempo musel udávat alespoň jeden zkušený veslař na každé lavici.¹¹⁷ Galéra Svatý Petr byla tak tzv. *ponetina*.¹¹⁸ S ohledem na fakt, že Tudecius také seděl na veslařské lavici, nabízí se otázka, zda byl nucen také veslovat. O tom však v textu také nepadá ani slovo. Pro otroky je pak v textu užíván italský termín *schiavis*. Toto slovo vychází z původního latinského *sclavus*. Ten souvisel se skutečností, že velké množství otroků sloužících ve Středomoří bylo slovanského původu.¹¹⁹

Technickému vybavení lodi není věnováno příliš mnoho prostoru. Popsány jsou, kromě vesel, ještě plachty, stěžně, přičemž počet stěžňů zmíněn není, a kotva. V několika případech Tudecius jasně mluví o tom, že loď téměř ztroskotala a byla zachráněna pouze díky včasné reakci kormidelníka, kormidlo však nepopisuje.¹²⁰ V momentě, kdy se flotila chystala k boji, popisuje Tudecius instalaci předpřipravených barikád, určených k opevnění zábradlí paluby.¹²¹

Opravy lodi pak dle popisu netrvaly déle než několik dní. Dle popisu mohly být prováděny jak v přístavu, tak i improvizovaně, přičemž mimo přístavy bylo nutno obstarat si stavební materiál.¹²² Právě ztížený přístup některých středomořských států ke dřevu, alespoň ve srovnání s konkurencí například na Baltu, v dané době zásadně přispíval přesouvání těžiště námořních operací z jihu na sever Evropy.¹²³ Autor také často popisuje nakládání množství zásob. Tyto byly zpravidla uloženy v sudech, které v případě rozkymácení lodi vedly téměř k jejímu potopení. Informace stranou dávek potravin zde zcela chybí.

---

¹¹⁷ KONSTAM, A.: *c. d.*, s. 9.

¹¹⁸ TARABA, L.: *c. d.*, s. 57

¹¹⁹ STANZIANI, Alessandro: *Bondage: Labor and Rights in Eurasia from the Sixteenth to the Early Twentieth Centuries*. New York/Oxford 2018, s. 75, 76.

¹²⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 93, 94, 97.

¹²¹ Tamtéž, fol. 85.

¹²² Tamtéž, fol. 111.

¹²³ ÖZVEREN, Y. Eyüp: *Shipbuilding, 1590-1790*. Review (Fernand Braudel Center), 23, 200, č. 1, s. 53.

Stejně, jako v případě většiny obchodních transakcí v textu i zde téměř chybí jakékoli zmínky o financích, tedy i o výši žoldu. Cena kotvy byla poměrně přesně vyčíslena na 50-60 korun, což však bez udání dobových cenových relací a udání konkrétní měny není příliš využitelný údaj.¹²⁴

Dle Tudeciova popisu disponovala papežská flotila celkem pěti galérami. V této sestavě, tedy v plné síle, vyrazilo loďstvo také do boje s Turky u Dardanel.¹²⁵ Není známo, že by se v průběhu služby měnilo velení jednotlivých galér. Vše je přehledně uvedeno v zápisu, věnovaném finálnímu návratu galér po službě do přístavu před výměnou posádky a propuštěním dobrovolníků. Není také zmíněno, že by některá z lodí byla během bojů potopena.

„Jména kavalírů, kteří veleli galérám

1. Stefano, generálporučík galéry

Frater Stefano Lumellimo, z Benátek, sub Priore dell^o ordine.

Frater Carlo Laudato, z Neapole, kavalír na Kapitáně

Frater Francesco Ferretti, z Ferrary, kavalír na Patroně

Frater Giovanni Battista Spietti, z Boloni, kavalír na Sv. Dominikovi

Frater Alessandro, hrabě z Caprary, kavalír na Sv. Petrovi

Frater Lorenzo Anticozi, z Benátek, kavalír na Sv. Kateřině“¹²⁶

Vrchním velitelem, generalissimem, papežské flotily byl jmenován starší bratr papeže Alexandra VII. don Mario Chigi.¹²⁷ Tudecius toto jmenování reflektuje v textu. Alexandr VII. k nepotismu sahal poměrně často a jeho synovci, Mariovi synové, v téže době nosili na hlavách kardinálské klobouky.¹²⁸ Jako vrchní velitel se však Mario Chigi bojových operací osobně neúčastnil. Jeho jmenování do funkce se časově krylo s Tudeciovým nástupem k flotile. Oslava tohoto aktu byla také důvodem první plavby papežské flotily: „... uspořádali [jsme] slavnost s hořícími pochodněmi a světly, včetně tří salv z děl a mušket jak z pevností, tak i z galér, že byla radost pohledět.“¹²⁹

---

¹²⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 97.

¹²⁵ Tamtéž, fol. 113–115.

¹²⁶ Tamtéž, fol. 122–123

¹²⁷ Tamtéž, fol. 82, 83.

¹²⁸ LOZINSKIJ, S. G.: *c. d.*, s. 235.

¹²⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois, *c. d.*, fol. 82, 83.

Autor správně poznal, že kanony měly pro fungování flotily několik významů. Zabíjely nepřátele, ale při bohoslužbách a oslavách často nahrazovaly zvony.¹³⁰ Dělo tak do určité míry přebralo také některé z oněch ctností, kterými měl zvon disponovat.¹³¹ Kromě toho, výzkumy prokázaly, že i v raně novověkých městech byl zpravidla zvuk zvonů nejsilnějším zvukem, který měšťané znali.¹³² Využití kanonu se tak v námořním světě nabízí jako nejlepší možná alternativa. Střelba byla také formou komunikace mezi přístavní pevností a posádkou lodi, případně mezi dvěma plavidly.¹³³ V textu chybí zmínky o kalibru lodních kanonů, jejich počtu, či umístění. Je však pravděpodobné, že vzhledem k nízkému ponoru lodi a existenci dvou řad veslařských lavic byla tato děla umístěna na přídi.¹³⁴

Zajímavým tématem je posádka lodi. Předně je nutno zmínit, že ne každá osoba přítomná na lodi byla nutně členem posádky. Jedna z nejpočetnějších skupin, otroci, zpravidla váleční zajatci, nebyli zjevně mezi posádku počítáni. Samotné označení námořníci pak také není zcela přesné označení pro zbytek svobodných členů posádky, ačkoli vzhledem k absenci jiného vhodnějšího pojmu pro posádku lodi se mu v této práci nebude možno zcela vyhnout.¹³⁵

Mezi námořníky pak existovaly specializace. V textu jsou zvláště zmíněni kormidelníci a potápěči.¹³⁶ Není také známo, zda tito a jiní odborníci vykonávali pouze svou službu, nebo případně i jiné profese. Minimálně v případě potápěčů se však zaměření pouze na tuto službu jeví jako nepravděpodobné. Ze zápisů rovněž vyplývá, že řada škod, které galéry během služby utrpěly, musela být v polních podmínkách opravena přímo během tažení. To by mohlo naznačovat, že na palubě působili i námořníci znalí tesařského a loďářského řemesla, ti však v textu již zmíněni nejsou.

---

¹³⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 104, 109.

¹³¹ Zvon měl chválit Boha, hovořit k lidu, svolávat duchovní, oplakávat zemřelé, zahánět mor, slavit svátky a plašit nepřátele. Viz. BOROVSKEÝ, Tomáš: *Zvony a lidé středověkého města: Komunikační funkce zvonů v městské společnosti*. In: ČAPSKÝ, Martin a kol.: *Komunikace ve středověkých městech*. Opava 2015, s. 39.

¹³² GARRIOCH, David: *Sounds of the city: the soundscape of early modern European towns*. *Urban History*, 30, 2003, č. 1, s. 9, 10.

¹³³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 85, 88, 89, aj.

¹³⁴ ELIAV, Joseph: *The Gun and Corsia of Early Modern Mediterranean Galleys: Design Issues and Rationales*. *The Mariner's Mirror*, 99, 2013, s. 262, 263.

¹³⁵ MARTÍNEZ, Manuel Martínez: *The forced labourers of the Mediterranean galley squadron in the 17th century. The case of gypsies*. *Ravista historia naval*, 2012, č. 117, s. 91.

¹³⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 93, 94, 97.

Ačkoli není zmíněn lodní kněz, je patrné, že flotila svěřila na palubě náboženské svátky. Vzhledem k označení *frater*, které nosili všichni velící důstojníci, se zdá logické, že právě oni jako nejvýše postavení důstojníci a duchovní na palubách konali bohoslužby. I zde však chybí jakýkoli konkrétní zápis. Zmínka o přítomnosti hudebních nástrojů, které sehrály zásadní roli při rozptýlení námořníka pokousaného tarantulí, na palubě, dokazuje, že někteří námořníci byli umělecky aktivní.¹³⁷ Z absence zmínky o profesionálních hudebnících je patrné, že námořníci jednali spíše spontánně a hudbou si mohli zkracovat dlouhou chvíli. Jednalo se nepochybně o zásadní prvek k udržení dobré psychické kondice během dlouhých cest na lodi. K domněnce, že tyto nástroje byly skutečně pouze pro obveselení posádky, značně přispívá fakt, že k jiným účelům by se pravděpodobně nehodily. K udávání tempa pro veslaře by se pravděpodobně lépe hodily bubny, které však také zmíněny nejsou a zmiňované nástroje, housle a kytara, by k tomuto účelu mohly sloužit jen stěží. Autor také při návratu do hlavní základny zmiňuje: „vítali nás z pevnosti, za což jsme zdvořile poděkovali děly a trumpetami.“¹³⁸ Je tak pravděpodobné, že v souladu s dobovou praxí byly pro náboženské účely využívány právě trumpety.¹³⁹ Autor to však v textu nezmiňuje a o trumpetách se zmiňuje jen při tomto, čistě světském, rituálu.

Tím končí rozbor oněch částí textu, kde autor stručně popisuje život na palubě lodi, která se mu na 19 měsíců stala dočasným domovem. Charakteristickým aspektem těchto zápisů je absence jakýchkoli výslovně negativních zážitků spojených se službou na lodi. Zda je to proto, že si Tudecius na kruté poměry služby zde zvykl, nebo jen nechtěl tato fakta zmiňovat, je dnes již nemožné zjistit. Fakt, že množství zápisů o poměrech v přímořských regionech převyšuje počet zápisů o lodi samotné, naznačuje, že autor projevoval výrazně větší zájem o prostor, který jej obklopoval než, o dopravní prostředek, z něhož jej poznával.

---

¹³⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 86.

¹³⁸ Tamtéž, fol. 97.

¹³⁹ GARRIOCH, D.: *c. d.* s. 9.

Boje na moři

Věta z úvodu textu: „Počkal jsem tedy na papežské galéry, které každý rok připlouvají do Řecka na pomoc benátským galérám proti arcinepříteli Kristova jména, rozhodně nebyla nadnesená.“¹⁴⁰ Válka o Krétu probíhala v době Tudeciova nalodění již jedenáct let a táhla se ještě čtrnáct let poté, co palubu galéry opustil. Tudecius Heráklion vysloveně nezmiňuje. Operace, které se účastnil, však s jeho obležením souvisela. Osmané byli nuceni ke Kandii vysílat pro své jednotky obléhatelů konvoje se zásobami a posilami. Právě tyto konvoje měla blokovat roku 1657 spojená křesťanská flotila. Logicky tak učinila v ústí Dardanelského průlivu nedaleko Konstantinopole. Konstantinopol byla v centralizovaném státě neuralgickým bodem, který díky poloze symbolicky půlil říši na evropskou a asijskou část.¹⁴¹ O rok dříve se na stejném místě odehrála bitva, která byla mimo jiné označena za nejhorší osmanskou porážku od Lepanta a cílem křesťanských flotil tak bylo tuto slavnou událost zopakovat.¹⁴² Tato kapitola je věnována rozboru boje na moři.

Při hlídkové plavbě po západním Středomoří v červenci předcházejícího roku psal Tudecius o tom, jak flotila okamžitě instalovala prefabrikované palisády za účelem střetu s domnělými tureckými plavidly. „4. července ... Při návratu jsme daleko na moři zahlédli čtyři galéry z Neapole, které jsme ale zprvu pokládali za turecké. Proto jsme naše galéry opatřili palisádami a připravili k boji.“¹⁴³ Ty by naznačovaly, že námořníci očekávali také možný boj muže proti muži vedený například puškami, jakmile se plavidla přiblíží. V tomto případě se však jednalo o planý poplach a tak prvním případem, kdy autor popisuje námořní boj je až ona slavná bitva u Dardanel. Je tedy i zde nejdůležitější palisáda a boj zblízka?

Není tomu tak. V bitvě se jednoznačně projeví coby hlavní zbraně kanóny. To bylo v dané době ovšem zcela obvyklé, stejně jako fakt, že v tomto ohledu byly síly obou táborů značně vyrovnané, alespoň pokud jde o technologický pokrok.¹⁴⁴ Věta

---

¹⁴⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

¹⁴¹ IYIGUN, Murat: *Lessons from the Ottoman Harem on Culture, Religion, and Wars*. *Economic Development and Cultural Change*, 61, 2013, č. 4, s. 726.

¹⁴² SOUCEK, Svatopluk: *Navals Aspects of the Ottoman Conquests of Rhodes, Cyprus and Crete*. *Studia Islamica*, 2004, č. 98/99, s. 253.

¹⁴³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 85.

¹⁴⁴ ÁGOSTON, Gábor: *Firearms and Military Adaptation: The Ottomans and the European Military Revolution, 1450-1800*. *Journal of World History*, 25, 2014, č. 1, s. 122.

z názvu práce, kdy autor píše o “krvavém střetu benátské armády s arcinepřítelem všech křesťanů [...]”¹⁴⁵ je pro pochopení celé bojové operace u Dardanel zásadní. Zaprvé, k bitvě došlo v rámci války vedené primárně mezi Benátkami a Osmanskou říší. Benátsští spojenci sice do bojů také zasáhli, ale nenesli hlavní tíhu bojových operací. Zadruhé, Tudecius bez nadsázky ve svém textu přináší jeden z nejkompexnějších údajů o početním stavu křesťanských flotil. I zde je pak patrná jasná převaha Benátských plavidel. Z celkového počtu 83 plavidel jich pouze 12 nepocházelo z Benátek.¹⁴⁶ Ačkoli Tudecius podrobně popisuje typy lodí, kterými Benátčané disponují, maltéžská a papežská flotila disponovaly pouze galérami, nikde se nezmiňuje o rozdílech ve stylu boje těchto lodí. Konkrétně se jedná na křesťanské straně o galéry, galeasy, řadové lodě, brigatiny. Turci dle popisu disponovali brigatinami a galeassami.¹⁴⁷ Ve všech případech se tak jednalo o lodě využívající primárně lidské síly, které byly v dané době postupně nahrazovány plachetnicemi.¹⁴⁸ Nejsou zde také popsány jakékoli rozdíly ve výzbroji křesťanských a muslimských plavidel, což lze ovšem připsat na vrub faktu, že plavidla konkrétních států se příliš neodlišovala. Lze vyzorovat určité rozdíly mezi popisem osmanské výzbroje v cestopisu a v oficiálních osmanských pramenech. Z těch vyplývá, že až 17 osmanských plavidel v dané bitvě byly plachetnice. Žádná čistě plachetnicová loď však v cestopisu popsána není. To by sice mohlo znamenat, že autor si jí nevšiml, ale také se nabízí hypotéza, že nedokázal plavidla příliš přesně rozlišit.¹⁴⁹

Je zajímavé sledovat některé detaily v popisu bojových akcí. Když se například benátský generalissimus dozvěděl, že v okolí hlídkuje turecká brigantina, rozhodl se ji zajmout a vyslechnout posádku. Popis je následující: „Jakmile ale chtěli zase odplout, tak je naši zadrželi, zaútočili na ně a brigantiny se zmocnili, Turky odzbrojili a rozdělili je do dvou našich lodí. Jak jsme Turky vyslychali ...,“¹⁵⁰ načež následují podrobnosti o získaných informacích. Tudecius zde bohužel neuvádí, koho přesně označuje pod pojmem „naši.“ Zdá se nepravděpodobné, že by se přepadu sám účastnil, jelikož v takovém případě by pravděpodobně užil termínu „jsme přepadli.“ Zároveň není jisté,

---

¹⁴⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

¹⁴⁶ Tamtéž, fol. 108

¹⁴⁷ Tamtéž, fol. 113.

¹⁴⁸ SOUCEK, S.: *Navals Aspects*, s. 256.

¹⁴⁹ CANDIANI, Guido: *A New Battle Fleet: The evolution of the Ottoman sailing navy, 1650–1718, revealed through Venetian sources*. *The Mariner's Mirror*, 104, 218, č. 1, s. 21.

¹⁵⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 112–113.

zda dvě plavidla, na která byli zajatce přepraveni, byla z papežské, nebo jiné flotily. Je také nepravděpodobné, že by se Tudecius, nezkušený dobrovolník, účastnil výslechu, který by jistě vyžadoval jisté jazykové znalosti. Přesto však později uvádí v textu podrobnosti, například, že podle zajatých Turků měly zanedlouho připlout muslimské posily z Rhodu.¹⁵¹ Je podivné, že by takto zásadní informace kolovaly po celé flotile. Kromě toho Tudecius uvádí, že v čele osmanské flotily stojí „kapitán paša.“¹⁵² To však mohla být mezi námořníky známá informace. Ačkoli dříve při popisech bouře se autor zaměřoval spíše na popis situace na své lodi, nyní je tomu naopak. V textu se ani nepíše, zda někteří členové posádky Svatého Petra padli v boji.

Popis hlavní bitvy, která bezprostředně následovala je pak zajímavou směsí objektivních faktů a osobních dojmů. Jsou zde pasáže jako vystřižené z odborného popisu bojových operací: „Řadové lodě s tureckými bojovaly napravo, uprostřed galeasy s tureckými mahometány, my ale, protože si Turci mysleli, že mají k dispozici 40 galér, jsme se utkali s nimi.“¹⁵³ Jiné pasáže naopak poukazují spíše na niterný zážitek z celé situace během srážky z nepřátelskou flotilou: „...velice vážný a krvavý střet, který trval až do poledne s tak děsivým rachotem děl a kanonů, že si mnozí mysleli, že se nebe a země srazí a rozbijí.“¹⁵⁴ Cestopis se evidentně nesnaží zveličovat množství nepřátel a Tudecius jasně zmiňuje, že osmanská flotila teprve očekávala posily. Kromě toho však také neuvádí žádné konkrétní počty poškozených a potopených plavidel. Následuje popis osvobození křesťanských otroků ze zajatých plavidel.¹⁵⁵ To byl v dané době jeden z nejdůležitějších momentů. Osvobození křesťanských otroků z muslimského zajetí bylo jedním z hlavních motivů válčících stran, zejména Maltézských rytířů. V bitvách tak k osvobození zajatců, kromě muslimů, docházelo téměř vždy.¹⁵⁶

Zásadní je také fakt, že za celou dobu bitvy je zmíněno jen jedno konkrétní úmrtí. Tato smrt již bude rozebrána v příslušné kapitole. Pro účely této kapitoly je zásadní, že žádná jiná zmínka o konkrétních padlých, ať už Tudeciových přátelích, či

---

¹⁵¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 112–113.

¹⁵² Zjevně zkomolený výraz Kapudan Paša viz. HITZEL, Frédéric: *Osmanská říše XV.–XVIII. století*. Praha 2005, s. 102

¹⁵³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 112–113.

¹⁵⁴ Tamtéž, fol. 114.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ BONAZZA, Giulia: *Slavery in the Mediterranean*. In: PARGAS, Damian A. – SCHIEL, Juliane: *The Palgrave Handbook of Global Slavery throughout History*, Cham 2023, s. 235–237.

vysokých důstojnících, se zde neobjevuje. To je patrné z úryvku: „... neboť jak se Reala obracela, nedopatřením na dostal výstřel do skladu munice a zapálil jej, roztrhal Realu na kusy a posádku vyhodil do povětří. Příd se včetně posádky, děl a všeho, co tam bylo, potopila, ale zád, kde byli kavalíři z těch dvou galér, kteří se neutopili, se vším, co tam bylo, byla zachráněna a přitažena k nám, takže kavalíři s posádkou, která na ní byla, byli přijati do ostatních lodí a všechno, co v komorách bylo, bylo včetně válečné kasy zachráněno. Generalissimus, který byl na vyvýšené chodbě, když se to neštěstí stalo, byl ale zabit stěžněm a zůstal tam ležet“.¹⁵⁷

Je patrné, že Tudeciův popis bitvy je v zásadě založen na poměrně přesném popisu skutečnosti, místy prokládaném vlastními dojmy. Nijak nevyzdvihuje hrdinství křesťanů, ani neútočí, během popisu, na muslímy. V rámci bitvy si všímá bojových operací v nejširším měřítku, tedy v rámci boje flotil mezi sebou. Téměř opomíjí popis zapojení galéry Svatý Petr do bitvy. Neobjevují se ani zmínky o tom, jak se on sám do bitvy zapojil. Je tak nemožné určit, zda sloužil se zbraní v ruce, či pouze vesloval. Nejvýznamnějším pozitivním momentem celé bitvy je osvobození křesťanských otroků, nejvýznamnějším negativním momentem je smrt generalissima flotily.

---

¹⁵⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 115.

Muslimové:

S ohledem na fakt, že primárním cílem papežské flotily byl ozbrojený boj proti muslimům, nabízí se logicky otázka, jak reflektoval Tudecius ve svém cestopisu právě tuto skupinu. Vzhledem k dobovému kontextu a členění textu je tato kapitola rozdělena na tři podkapitoly. Zaprvé jde o analýzu obrazu berberského veslaře, s nímž se Tudecius setkal osobně. Další dvě podkapitoly pak blíže rozebírají obraz Berberů a osmanských Turků.

1) Berberský veslař

Ihned po nalodění na palubu galéry Svatý Petr dostal Tudecius své místo. Podrobněji toto místo popisuje slovy: „Když jsme se nastěhovali do kvartýrů galéry, vyšlo na mě jedno z nejpohodlnějších míst na lodi, na šesté lavici od zádi na levém boku, kde byli čtyři křesťanští otroci a jeden Turek, zvaný Mostopha původem z Berberska v Tunisu.“¹⁵⁸ Pro Tudecia muselo být toto setkání krajně zajímavé. Jak jinak si lze vysvětlit, že autor zcela opomíjí bližší popis oněch čtyř křesťanů a zaměřuje se pouze na Berbera.¹⁵⁹ Fakt, že pro Berbera užívá označení Turek, není v této době nijak neobvyklý. Zatímco dnes termín Turek označuje, stejně jako pojem Berber, národní příslušnost, tehdy tomu tak nebylo. Turek byl synonymem pro muslima.¹⁶⁰ Jako Berbeři pak byli křesťany označováni souhrnně všichni příslušníci severoafrických muslimských etnik, či alespoň místní kočovníci.¹⁶¹ Toto označení bylo mnohdy užíváno ještě v moderních dějinách.¹⁶² Kromě toho Berbeři často coby zkušení námořníci působili v osmanských flotilách.¹⁶³ Hranice mezi oběma etniky tak

---

¹⁵⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 82.

¹⁵⁹ Autor ani nezmiňuje jakou konfesi tito křesťané vyznávali, ačkoli s nimi na lavici strávil zřejmě značné množství času.

¹⁶⁰ RATAJ, Tomáš: *České země ve stínu půlměsíce: Obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*. Praha 2002, s. 234.

¹⁶¹ GRIEVE, Patricia E.: *Conversion in Early Modern Western Mediterranean Accounts of Captivity: Identity, Audience, and Narrative Conversion*. *Journal of Arabic Literature*, 47, 2016, č. 1/2, č. 94.

¹⁶² ROUIGHI, Ramzi: *Inventing the Berbers: History and Ideology in the Maghrib*. Philadelphia 2019, s. 138.

¹⁶³ GODWIN, Jason: *Lords of the Horizons: A history of Ottoman Empire*. New York 2000, s. 124; HESS, Andrew C.: *The Battle of Lepanto and Its Place in Mediterranean History*. *Past & Present*, 1972, č. 57, s. 58.

často nebyly zcela zřejmé. Ačkoli jedním z cílů flotily bylo osvobození křesťanských veslařů ze zajetí osmanské flotily, nebylo nijak ojedinělé, že křesťanské flotily užívaly síly křesťanských otroků, odsouzených vězňů, či válečných zajatců.¹⁶⁴ Ostatně papežské námořnictvo má z této doby poměrně dobře dochované některé účty za hromadné nákupy otroků na službu u vesel a věnují se jim samostatné práce.¹⁶⁵ To dobře vysvětluje vysoký počet křesťanských otroků na Tudeciově lavici.

Autor měl možnost zaznamenat kromě přítomnosti onoho veslaře také jeho životní příběh. Zajímavé je, že Tudecius nezmiňuje, zda tento příběh vyslechl přímo od veslaře, nebo mu byl pouze sdělen zbytkem posádky. „Byl to urozený Berber, než se dal kvůli vraždě spáchané na jednom urozeném soukmenovci na útěk a stal se pirátem, neboli mořským vlkem. Při svém loupežení u ostrova Ponza, ..., byl ale dopaden a přikován ke galéře.“¹⁶⁶ Pravdivost této historiky má zřejmě dokládat pozdější popis plavby kolem zmíněného ostrova: „17. dito jsme dorazili na zmiňovaný ostrov Ponza, ... Toto místo je špatné a chudé, nezdravé, divoké ... opravdové doupe pirátů a místo, kde byl zajat a uvržen do otroctví také můj Mothopha. Ten toho místa proklínal, jak mohl.“¹⁶⁷

Motiv útoku na významné osoby ze svého dřívějšího okolí v případě mořských lupičů nebyl příliš ojedinělý. Zajímavé však je, že k této události mělo dojít ještě před nástupem inkriminované osoby k pirátské posádce. Existovaly pověry, ne vždy zcela vymyšlené, o osobách, které z vypočítavosti vstoupily k pirátským posádkám. Tyto osoby pak kromě nového života měly možnost si vyrovnat účty s lidmi, kteří je dříve týrali, či jinak poškodili.¹⁶⁸ V dobové literatuře byl také poměrně rozšířen obraz Turka/muslima, jako krvežíznivce.

Hned první Berber, s nímž se autor setkává, je vrah a pirát, který pozvedl zbraň i proti vlastním lidem. Muslimové plenili cizí území a působilo poměrně spravedlivě, že v případě porážky od křesťanské flotily končili v okovech.¹⁶⁹ Navíc právě muslimští piráti poměrně často chytali a zakovávali do okovů křesťanské námořníky

---

¹⁶⁴ MARTÍNEZ, M. M.: *c. d.*, s. 88.

¹⁶⁵ BONO, S.: *Achat d'esclaves*, s. 79–92.

¹⁶⁶ TUDECIO DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

¹⁶⁷ Tamtéž, fol. 84.

¹⁶⁸ DAVIS, Robert C.: *White Slavery in the Mediterranean, the Barbary Coast, and Italy, 1500-1800*. New York 2003, s. 42, 43.

¹⁶⁹ PALOTÁS, Zsolt: *Keresztény rabszolgák a Barbarikumban. Források a muzulmán kalózkodás 16–18. századi történetéből*. Világtörténet, 2013, č. 1, s. 8.

z přepadených lodí.¹⁷⁰ Ono zotročení Mostophy by se tak snadno dalo označit za formu zrcadlicího trestu.

Proto je s podivem, že právě v souvislosti s tímto veslařem uvádí autor přivlastňovací zájmeno „*mij*“. To se během popisu námořního putování objevuje jen jednou, v případě Tudeciova zemřelého otce. Tato informace, souvislosti s již uvedeným faktem, že žádného jiného veslaře již Tudecius v textu blíže nepopisuje, může vyjadřovat autorův osobní vztah k tomuto člověku.¹⁷¹ S uvedenými charakteristikami značně kontrastuje zmínka: „U tohoto mahometského otroka je s podivem, že (protože se jednou zřekl pití vína) raději trpěl nouzí, než aby se napil.“¹⁷² To značí, že Mostopha dle popisu působí jako pravověrný muslim, který je však ochoten se plně podřídít svému náboženství. To do značné míry odporuje předpokladu některých cestovatelů, že muslimové ve skutečnosti svou zbožnost předstírají a ve skutečnosti se jedná o pokrytecké požitkáře.¹⁷³ Inkviziční zápisy přitom v daném období reflektují poměrně značný počet křesťanů, kteří v nesnesitelných podmínkách muslimského zajetí přestoupili k islámu. Tím spíše vyniká Mostophova odhodlanost.¹⁷⁴

2) Berbeři

Tudeciovy zmínky o kontaktu s berberským veslařem jsou popisem osobního setkání s jednotlivcem. K němu však došlo během výpravy proti ozbrojeným skupinám Berberů. Výzkumnou otázkou této podkapitoly je tak rozbor obrazu berberů jako etnika. V tomto ohledu je text silně limitován faktem, že flotila na berberské piráty v průběhu plaveb nenarazila. To však neznamená, že by jim a jejich činnosti nebyl věnován v textu prostor.

---

¹⁷⁰ BONO, Salvatore: *Catture di Mussulmani Sulle Coste Italiane (XVI-XIX sec)*. Africa: Rivista trimestrale di studi e documentazione dell'Istituto italiano per l'Africa e l'Oriente, 35, 1980, č. 2, s. 283.

¹⁷¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 104.

¹⁷² Tamtéž, fol. 82.

¹⁷³ DURSTELER, Eric R.: *Bad Bread and the "Outrageous Drunkenness of the Turks": Food and Identity in the Accounts of Early Modern European Travelers to the Ottoman Empire*. Journal of World History, 25, 2014, č. 2/3, s. 212.

¹⁷⁴ DURSTELER, Eric R.: *Fearing the „Turk“ and Feeling the Spirit: Emotion and Conversion in the Early Modern Mediterranean*. Journal of Religious History, 39, 2015, č. 4, s. 487–505.

Ačkoli dějiny nejednotného berberského etnika se táhnou hluboko do minulosti, významnou bojovou silou se tito Afričané stali zejména po pádu Granady. Poté co byli Moriskové vyhnáni z Pyrenejského poloostrova během rekonquisty, velká část z nich splynula s prostředím severní Afriky, s nímž měli již dříve kulturní vazby.¹⁷⁵ V téže době se také jejich jméno stalo synonymem pro piráty a nájezdníky.¹⁷⁶ V Tudeciových dobách nebyly termíny pro jednotlivá etnika jednoznačně a ostře stanoveny. Berber se tudíž vžil převážně coby označení muslimů v západní části Středomoří a v severní Africe, i když dnes antropologové rozlišují podstatně více skupin.¹⁷⁷ Vzhledem k tomu, že jedinou interakcí autora s berberským prostředím byl, kromě setkání s berberským veslařem, pohled na vypleněné lokality, je předem jasné, že obraz Berberů nevyznívá nijak pozitivně. Hned při první plavbě pozoruje Tudecius Porto di San Stefano a popisuje, jak byla místní pevnost: „před sto lety úplně zpustošená Turky.“¹⁷⁸ Ačkoli cílem této práce není srovnávat pravdivost těchto výroků na základě jejich srovnání s dobovými prameny, je tato citace potřebná k pochopení zkoumané problematiky. K vyplenění pevnosti v dané době totiž skutečně došlo. Byla však dobyta Berbery, nikoli Osmany. Opět je zde tedy termín Turek využit poměrně nepřesně. Tomu odpovídá i situace, kdy při plavbě kolem ostrova Ponza zahlédla posádka Tudeciovy lodi čtyři galéry: „které jsme ale zprvu pokládali za turecké.“¹⁷⁹ Ačkoli je krajně nepravděpodobné, že by se na západním pobřeží Apeninského poloostrova mohly skutečné osmanské galéry vyskytovat.

Na druhou stranu, ne vždy označuje Tudecius Berbery jako Turky. Zápis z 5. srpna jsou pak opět uvedeny některé z hrůz, které muslimové v minulosti napáchali. „5. dito jsme dopluli na Montecristo, pustý ostrov, kde kdysi býval proslulý klášter, který byl ale barbary před nějakou dobou zničen a zpustošen.“¹⁸⁰ Takové události byly ve Středomoří poměrně časté.¹⁸¹ Je však otázkou, nakolik Tudecius pouze zkomolil výraz Berberen na uvedené Barbaren. Ostatně, terminologie tohoto pojmu nebyla ustálena jak na křesťanské straně moře, tak ani v muslimském světě.¹⁸² Zde se jednalo

---

¹⁷⁵ MAYER, Hans Eberhard: *Dějiny křížových výprav*. Praha 2013, s. 322; ROUGH, Ramzi: *The Andalusí origins of the Berbers?* Journal of Medieval Iberian Studies, 2.1, 2010. s. 95.

¹⁷⁶ DAVIS, R. C.: *c. d.*, s. xxv.

¹⁷⁷ ROUGH, Ramzi: *The Berbers of the Arabs*. Studia Islamica, 106, 2011, č. 1, s. 49–52.

¹⁷⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 83.

¹⁷⁹ Tamtéž, fol. 85.

¹⁸⁰ Tamtéž, fol. 90.

¹⁸¹ DAVIS, R. C.: *c. d.*, s. 37.

¹⁸² ROUGH, R.: *Inventing Berbers*, s. 1.

nepochybně o Berbery. V daném období byla právě oblast kolem Korsiky i s přilehlými ostrovy, která sloužila jako hlavní cíl jejich dobovačných výprav.¹⁸³ Potvrzuje to další zápis z 8. srpna 1656 nedaleko pevnosti San Felice: „...chtěl kavalír Feretti, kapitán na Patroně, obeplout celý ostrov a najít piráty z Berberska.“¹⁸⁴ V momentě, kdy se papežská flotila spojila s flotilou maltézskou a vyrazily 11. května 1657 vstříc bojištím východního Středomoří, skončily jakékoli zmínky o Berberech.

Z textu je patrné, že Berbeři byli známí, kromě své muslimské víry, zejména coby krutí plenitelé. Fakt, že vyplnění některých pevností je zmiňováno i více než staletí poté, co k němu došlo, naznačuje, že jejich činy zanechaly na podobě regionu a v paměti zdejších osob nesmazatelné stopy. Je patrné, že právě v tom se odráží autorova zkušenost vojáka na galéře. Křesťanští obchodníci, mající často vazby na severoafrické přístavy, by jistě dokázali o situaci vydat pestřejší zprávy.¹⁸⁵ Berbeři, kteří by nesouviseli s pirátstvím, však v textu zmíněni nejsou.

3) Turci

Co do popisu obrazu Turků nechybí autorovi osobní zkušenost, jako je tomu v případě berberského etnika. S osmanskou flotilou se totiž spojené křesťanské flotily skutečně střetly. Zatímco berberští piráti podnikali na křesťanská území výpady za účelem krátkých plenění, v případě osmanských Turků tomu bylo jinak. I Osmanské flotily byly zpravidla využívány jako prostředky obojživelných operací a Tudecius měl možnost s Osmany bojovat jak na moři, tak na souši.¹⁸⁶ Zmínky o jednoznačně tureckých ukrutnostech se v textu objevují záhy poté, co papežské galéry opouštějí západní Středomoří a vyrážejí na východ. Právě východní Středomoří platilo v 17. století za hlavní operační oblast osmanského námořnictva.¹⁸⁷ Již při hlídkové plavbě kolem Capo Colonna, nevelkého poloostrova na jihozápadě Neapolského království,

---

¹⁸³ PRYOR, John H.: *c. d.*, s. 194.

¹⁸⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 91.

¹⁸⁵ HERSHENZON, Daniel: *The Captive Sea: Slavery, Communication, and Commerce in Early Modern Spain and the Mediterranean*. Pennsylvania 2018, s. 19, 20.

¹⁸⁶ BRUMMETT, Palmira: *The Ottomans as a World Power: What We don't know about Ottoman Sea-Power*. Oriente Moderno, 20, 2001, č. 1, s. 1–21.

¹⁸⁷ GRANT, Jonathan: *Rethinking the Ottoman Decline: Military Technology Diffusion in the Ottoman Empire, Fifteenth to Eighteenth Centuries*. Journal of World History, 10, 1999, č. 1, s. 179–201.

Tudecius konstatuje, že jde o: „místo zcela zpusťosené Barbarossovými renegáty.“¹⁸⁸ Právě pojem renegát, namísto pirát, či nepřítel, je zde zásadní. Výraz renegát dnes může mít velké množství významů, vesměs negativních, přičemž zpravidla označuje zločince. V tomto období však byl nejdůležitějším významem myšlen odpadlík od pravé víry. Zde tedy pojem označuje konvertitu k islámu.¹⁸⁹

Konvertité byli obecně považováni za osoby morálně pokřivené, nestálé ve své víře a často odhodlané změnit své vyznání výměnou za materiální výhody.¹⁹⁰ V tomto ohledu by se pirátství jevilo jako ideální kariéra. Barbarossovou matkou navíc mohla být původně řecká křesťanka a jeho otcem janičář.¹⁹¹ Výraz renegát by tedy mohl odkazovat i na tento faktor. Barbarossa byl před spojením svých námořních sil se silami osmanské flotily pouhým korzárem, který operoval poměrně nezávisle.¹⁹² Fakt, že jeho jméno je spojováno s tímto konkrétním případem více než století po jeho smrti jen dokazuje, jaká aura strachu jej obklopovala.¹⁹³ Kromě toho, dobová literatura často nerozlišovala mezi ukrutnostmi páchanými stabilním vojskem jako součástí strategie s cílem oslabit křesťanskou moc, jako bylo dobytí měst a dobývání území, a ukrutnostmi, které páchali muslimští jednotlivci a zdivočelé odloučené posádky, aniž by k tomu dostaly rozkaz. Právě proto byli všichni „Turci,“ od armádních velitelů, až po běžné vojáky či civilisty, chápáni ve většině křesťanských států jako skuteční, či potenciální pachatelé oněch zmíněných „ukrutností“.¹⁹⁴

Den poté, 21. května konstatuje Tudecius u dříve obydleného mysu Santa Maria, že šlo o: „...před časem opevněné a dobře vystavěné místo, které ale Turci

---

¹⁸⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

¹⁸⁹ AKYILDIZ, Sevket Hylton: *Ottoman Corsairs and English Renegades 1600 to 1700 CE: Coastal Kent and Sussex and Pirates*. London 2020, online na:

https://www.researchgate.net/publication/343021454_Ottoman_Corsairs_and_English_Renegades_1600_-_1700_Coastal_Kent_and_Sussex_and_Pirates_2020 [cit. 19.3.2024], s. 8; KLARER, Mario: *Introduction*. In: KLARER, Mario (ed.): *Piracy and Captivity in the Mediterranean 1550-1810*. London/New York 2019, s. 10, 11; PARKER, Patricia: *Berbers and Barbary: Early Modern Cultural Semantics*. Renaissance Drama: New Series, 33, 2004, s. 201; REYERSON, Kathryn: *Identity in the Medieval Mediterranean World of Merchants and Pirates*. Mediterranean Studies, 20, 2012, č. 2, s. 141, 142.

¹⁹⁰ MARENČÍK, Vladan: *Obraz náboženské konverze v česky psaných cestopisech z období raného novověku*. Olomouc 2022 (nepublikovaná bakalářská práce) s. 72.

¹⁹¹ SOUCEK, Svatopluk: *Five Famous Ottoman Turks of the Sixteenth century*. Journal of Ottoman Studies, 40, 201.2, č. 40, s. 330.

¹⁹² HESS, Andrew C.: *The Moriscos: An Ottoman Fifth Column in Sixteenth-Century Spain*. The American Historical Review, 74, 1968, č. 1, s. 8.

¹⁹³ GODWIN, J.: *c. d.*, s. 126, 127.

¹⁹⁴ DUKIC, Davor: *Das Türkenbild in der kroatischen literarischen Kultur*. In: MAISHEVA, Natalya – LASKI, Aleksandra (eds.): *Osmanen und Islam in Südosteuropa*. Berlin 2014, s. 170.

úplně zpustošili.“¹⁹⁵ Tudecius jinde v textu označuje za „pěkné“ či „dobré“ výhradně objekty vytvořené člověkem. Přírodní poměry či krajinu neobdělanou, jako jsou hory, či moře, nechválí nikdy. Z toho je patrné, že z jeho pohledu ono zničení místní aglomerace celou lokalitu zcela znehodnotilo. Vztahu Tudecia ke krajině je věnována samostatná kapitola.

V momentě, kdy flotila proplouvá kolem kaple nedaleko města Gaeta, snaží se Tudecius dát najevo, jak silný je její duchovní význam. Dokazuje to argumenty o zázracích, k nichž zde došlo. Nejsilnějším argumentem je fakt, že místní mariánský obraz: „Je velice slavný ... takže nejen křesťanské lodě zde při plavbě kolem střílí salvy z děl, nýbrž také Turci a dokonce Berbeři, což je s podivem.“¹⁹⁶

24. května 1657 se pak Tudecius podívuje duchovní síle rozpadajícího se kláštera na ostrově Korfu. Dle popisu se jedná o chrám ve městě Kassiope, ležící na severní části ostrova.¹⁹⁷ Aby katolík Tudecius vystihl překvapivou moc svatého místa, argumentuje, že: „Je s podivem, že žádný Turek, pokud už do kaple přijde, vůbec nic neodcizí, když obětní dary leží veřejně za mříží.“¹⁹⁸ V textu není zmíněno, že by kaple obecně ochraňovala proti zlodějům. Slovo Turek tak není pouze synonymem slova muslim, ale v dané souvislosti i synonymem slova zloděj.

Ve všech výše zmíněných pasážích Tudecius popisoval Turky a jejich počínání zprostředkovaně. To ovšem netrvalo věčně. Již v názvu cestopisu je jasně uvedeno, že autor píše: „... o krvavém střetu benátské armády s arcinepřítelem křesťanů, Turky.“¹⁹⁹ 15. června 1657 pak Tudecius referuje o připlutí flotily k ostrovu Chios ovládaný Turky.

Následuje barvitý popis situace: „Na ostrově byla vidět spousta ohňů, neboť Turci všude drželi silné stráž v domnění, že město Chios budeme obléhat.“²⁰⁰ Až po tomto popisu situace následuje vysvětlení, že v nedávné době Benátčané přepadli a vyloupili Tureckou flotilu se zásobami. Tím tedy boj započali. Popis dále pokračuje: „A i když byli Benátčané z města silně ostřelováni, přemohli tyto lodě a přišli si na

---

¹⁹⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

¹⁹⁶ Tamtéž, fol. 99.

¹⁹⁷ DERMITZAKI, Argyri: *SHRINES IN A Fluid Space: The Shapening of New Holy Sites in the Ionian Islands, the Peloponnese and Crete under Venetian Rule (14th–16th Centuries)*. Leiden 2022, s. 9.

¹⁹⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

¹⁹⁹ Tamtéž, fol. 81.

²⁰⁰ Tamtéž, fol. 107.

velkou kořist.“²⁰¹ Taková situace nebyla příliš neobvyklá. Osmanská říše, i přes jednoznačně agrární charakter ekonomiky, přepravovala po moři velké množství lákavých komodit ze všech tří kontinentů.²⁰² Boj proti Osmanům navíc nemusel být vůbec motivován bojem proti expanzivnímu islámu. Přepady muslimských konvojů křesťanskými piráty byly historicky poměrně běžné.²⁰³ Samotné pirátství, či korzárství, pak platilo v dané době za jeden z nejrozšířenějších a do značné míry legitimních způsobů vedení války.²⁰⁴ Proto Tudecius počínání Benátčanů nijak neodsuzuje. Ještě o století dříve přitom právě Benátky za účelem plynulejšího obchodu s Osmany bojovaly proti pirátským lodím napadajícím osmanská plavidla.²⁰⁵

O osm dní později pak Tudecius informuje o příplutí na ostrov Tenedos. Zde nezapomene zmínit, že ho Benátčané nedávno: „vyrvali Turkům ze spárů.“²⁰⁶ Je tak patrné, že Turci jsou zde v pozici dobovačných uchvatitelů a jakékoli akce Benátčanů jsou tak zcela ospravedlnitelné.

V textu jistě nejsou zapsány všechny ostrovy, které flotila míjela. Kromě toho jejich počet často vede jen ke zmínce o názvu ostrova a několika větám o náboženském vyznání místních obyvatel. U ostrova Andros však Tudecius zmiňuje konkrétní historickou událost: „13. dito jsme dopluli k ostrovu Andros ... pěkném a příjemném místě, úrodném a obývaném Řeky. Je zde i několik kapucínů, kteří slouží římské mše. Před devíti lety zde Turci pod městem umučili biskupa. Na tomto místě obyvatelé nechali vztyčit mučednický sloup s řeckými a latinskými nápisy.“²⁰⁷ Toto je zřejmě nejkonkrétnější příklad tureckých ukrutností v celém textu. Kromě toho, tento sloup, a fakt, že o nápisech na něm Tudecius hovoří, může být prostředkem, jak dát najevo jednotu křesťanů tváří v tvář hrozbě. Ostatně i první generace křesťanů se také často stávaly mučedníky.²⁰⁸ Tento obraz pak posiloval mnohé z dalších generací k trpělivosti a udatnému boji. Zde Tudecius jasně zmiňuje příklad takové situace ze žhavé současnosti 17. století.

---

²⁰¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 107.

²⁰² KARAMAN, K. Kivanc – PAMUK, Sevket: *Ottoman State Finances in European Perspective, 1500–1914*. The Journal of Economic History, 70, 2010, č. 3, s. 596.

²⁰³ GREENE, Molly: *Beyond the Northern Invasion: The Mediterranean in the Seventeenth Century*. Past & Present, 2002, č. 174, s. 45, 46.

²⁰⁴ PALOTÁS, Z.: *c. d.*, s. 6.

²⁰⁵ PROCACCI, Guiliano – PAUL, Anthony: *History of the Italian People*. Londýn 1970, s. 170.

²⁰⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 109.

²⁰⁷ Tamtéž, fol. 109.

²⁰⁸ Tamtéž, fol. 107.

Ostatní pasáže popisující bojové akce však nevěnují příliš mnoho prostoru popisu Turků a jsou spíše zaměřeny na průběh bojových operací. Z těchto pasáží tak nelze zcela jasně vyvodit nějaké specifické charakteristiky muslimů. Jistě, Tudecius například popisuje, jak na křesťanské vojsko Turci: „tvrdě doráželi,“ ovšem vyvozovat z toho, že se jedná o výrazy, které mají podporovat stereotyp Turků coby krutých válečníků by se rovnalo hyperinterpretaci.

Osmanská flotila utrhla v boji těžké ztráty. Přesto však Osmané tuto bitvu vyhráli a při pohledu na zničené křesťanské lodě: „spustili radostné salvy ze všech děl a celou noc jásalí, radovali se a pokřikovali jak v Asii, tak v Řecku.“²⁰⁹ Turci se zde radují zhruba stejně, jako se křesťané o něco dříve radovali ze zničení Tureckých lodí.²¹⁰

Poslední střet s osmanskou flotilou proběhl 11. srpna téhož roku na finální cestě zpět z tažení od Dardanel na Maltu a do Civitavecchia. K setkání s osmanskou flotilou došlo u Albánské pevnosti Barcha.²¹¹ Tato, dnes řecká, pevnost zažívala útoky opakovaně. Ostatně právě kvůli nim před dvěma a půl staletími dobrovolně vstoupila pod vládu Benátek.²¹² Ostatně právě albánské pobřeží i s ostrovy a pevnostmi patřilo mezi území, o které sváděli Benátčané s Osmany boje nejdéle.²¹³ Vyprávění pokračuje: „Když nyní Turci viděli, že se blíží posily, spěšně odtáhli a upustili od obléhání.“²¹⁴ Tato událost tak byla určitou náplastí na předchozí neúspěch u Dardanel, kdy flotila nejen šla z velké části ke dnu, ale rovněž se již nepodařilo provést námořní blokádu osmanského hlavního města.²¹⁵

Na otázku, zda Tudecius v textu prezentuje jistý konkrétní prototyp muslima, neexistuje jednoznačná odpověď. Pokud jde o osobní setkání s veslařem Mostophou, je jeho obraz plastičtější, než bylo v dobové literatuře obvyklé. Jedná se sice o vraha a piráta, ale zároveň je to člověk silně věřící a autor jej v textu nijak neodsuzuje. Odlišit

---

²⁰⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 115.

²¹⁰ Tamtéž, fol. 114.

²¹¹ Parga

²¹² FLEMMING, K. E.: *The Muslim Bonaparte: Diplomacy and Orientalism in Ali Pasha's Greece*. Princeton 1999, s. 70.

²¹³ MUHAJ, Adrian: *The Origins of the Rivalry between the Ottoman and Venice in the Adriatic*. In: ÖCALAN, Hasan Basri – KARAASLAN, Yusuf Ziya (eds.): ULUSLARARASI YILDIRIM BAYEZID SEMPOZYUM. Ankara 2019, s. 202.

²¹⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 118.

²¹⁵ WHEATCROFT, Andrew: *Nepřítel před branami: Habsburkové a Osmané v bitvě o Evropu*. Praha 2010, s. 33.

od sebe obraz Berberů a Turků je poměrně složitý. Ostatně užití pojmu Turek coby označení pro Berbery tomu značně napovídá. Obecně platí, že Berbeři jsou chápáni, celkem logicky, spíše coby piráti. Turci naproti tomu působí navíc i jako uchvatitelé, snažící se obsazovat křesťanské území. Obojí, jak Turci, tak Berbeři, jsou krutí a chamtiví. Ačkoli v případě muslimského veslaře Tudecius konstatoval alespoň jednu pozitivní vlastnost, v případě Turků tomu tak není. Nabízí se hypotéza, že na vině je právě absence osobního kontaktu s jednotlivci. Tudecius se s Osmany setkal výhradně v momentě, kdy proti nim válčil.

Nekatolíci:

Raně novověké Středomoří nebylo nábožensky jednotné. Kromě muslimů, s nimiž sváděli křesťané kruté boje, bylo možné se na moři i na pobřeží setkat s komunitami nekatolických křesťanů. Tato setkání probíhala v textu výhradně v souvislosti s mezipřistáním v určitých přístavech a nebyla tak příliš dlouhá. Tudecius neměl možnost podrobně poznat kulturu osob odlišné konfese. Přesto však setkání s nimi na několika místech reflektoval. V západním Středomoří se autor na jihu Francie setkal s místní komunitou hugenotů. Při manévrech ve východním Středomoří pak v několika benátských koloniích potkal místní ortodoxní Řeky. Cílem této kapitoly je ve dvou podkapitolách rozebrat obraz těchto dvou náboženských konfesí.

1) Hugenoti:

Roku 1598 skončila na dlouhou dobu nejhorší etapa francouzských náboženských válek.²¹⁶ Po sérii krvavých střetů to byl Jindřich IV., někdejší protestant, kdo zajistil konec bojů vydáním Ediktu nantského.²¹⁷ Hugenoti si směli v držení ponechat celkem 50 měst s 150 pevnostmi a dalších 80 pevností po celé Francii.²¹⁸ Tudecius popisuje blíže pouze jednu z těchto pevností, La Ciotat, i s přílehlou aglomerací. Při prvním proplutí kolem této oblasti náboženskou otázku vůbec nezmiňuje: „... za příznivého větru jsme minuli několik francouzských pevností ... jako je významné město a přístav Toulon, či La Ciotat.“²¹⁹ Podobně stručně je odbyta první návštěva o měsíc později: „Minuli jsme opět opevněné město Toulon a La Ciotat, kde jsme nakoupili potraviny.“²²⁰

Třetí zápis z ledna 1657 je podrobnější: „... jsme pluli do La Ciotat, pěkného a příjemného města, ale kalvinistického.“²²¹ Na tomto místě je třeba připomenout, že

---

²¹⁶ MUNCK, T.: *c. d.*, s. 68.

²¹⁷ MARGOLF, Diane C.: *Adjudicating Memore: Law and Religious Difference in Early Seventeenth-Century France*. The Sixteenth Century Journal, 27, 1996, č. 2, s. 399, 400.

²¹⁸ TREASURE, Geoffrey: *The Huegenots*. New Haven/Londýn 2013, s. 228.

²¹⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 89.

²²⁰ Tamtéž, fol. 94.

²²¹ Tamtéž, fol. 96.

Tudeciova charakteristika kalvinistického města je nesrovnatelně příznivější, než popis mnohých katolických měst.²²² Popis dále pokračuje: „Když jsme tam připluli, byl pátek. Oni tam ale měli svátek; seděli na břehu a tancovali za hudby se svými ženami, což by žádný katolík neudělal. Odpočinuli jsme si tu dva dny, osvěžili jsme se dobrým vínem, čerstvým vínem, čerstvým masem a dalšími pochutinami.“²²³

Dle pozdějších zápisů Tudecius neodsuzuje nezávazný tanec se ženami jako takový.²²⁴ Jakkoli právě takové striktní stanovisko ještě nedlouho před ním některé konzervativní kruhy hlásaly.²²⁵ Co se týče hudby, v textu příliš zmiňována není. Jedná se zároveň o jediný případ, kdy Tudecius během celého námořního putování zmiňuje tanec. Hudebníci se však dle zápisu vyskytovali i na palubě Svatého Petra. Za zmínku mohla tato skutečnost stát i proto, že autor během plavby zřejmě ženy příliš často nevidal. Naposledy je mohl zahlédnout při zastávce v Marseille dva týdny před návštěvou La Ciotat.²²⁶ Nelze sice nijak ověřit, zda by skutečně žádný dobový katolík se ženou v pátek netancoval, ale s jistotou lze tvrdit, že jde v celém textu o jedinou negativní zmínku týkající se hugenotů. Samotná formulace, že něco takového jako tanec se ženami v pátek „by žádný katolík neudělal“ jasně dokazuje, že autor bere katolický způsob života jako normu a onen tanec je jedním z rozdílů, skrze které se vůči příslušníkům jiné konfese dokáže vymezit. Přesto hugenotské město nevychází z Tudeciova hodnocení vůbec špatně.

2) Řekové

Lodě cestující na trasách mezi Apeninským poloostrovem a Konstantinopolí musely během své plavby činit zastávky za účelem doplnění zásob. Z toho důvodu byla jak pro obchodní, tak i pro válečné účely zásadní města a ostrovy na východním Jadranu a v oblasti Řecka. Zdejší území byly v polovině 17. století často benátskými koloniemi.²²⁷ Právě boj o tyto kolonie byl primárním cílem tažení, jelikož se nacházely

---

²²² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84, 106.

²²³ Tamtéž, fol. 96.

²²⁴ Tamtéž, fol. 130.

²²⁵ VERDON, Jean: *Volný čas ve středověku*. Praha 2003, s. 42–46.

²²⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

²²⁷ DAVIES, S. – DAVIS, J. L.: *c. d.*, s. 25, 26.

z velké části v osmanské sféře vlivu.²²⁸ Zdejší obyvatelstvo tvořili již od dob Byzantské říše převážně vyznavači východního ritu. S benátskou nadvládou, budovanou napříč staletími, se však vládnoucí vrstvou v oblasti stali benátská katolíci. Byla to však zřejmě ona permanentní hrozba pohlcení Osmanskou říší, která způsobovala, že vztahy mezi oběma církvemi byly povětšinou poměrně poklidné.²²⁹

Tudecius nepíše o řeckých komunitách nijak konzistentně. Některé pasáže využívají pojem řekové, zde úmyslně s malým ř na začátku, coby označení vyznavačů východního ritu. Jinde se pak zdá, že takto označuje obecně obyvatele ostrovů v oblasti Řecka. Ostatně sám Tudecius v názvu svého cestopisu Řecko výslovně mluví. Není však jisté, zda Řeky označuje jako Řeky na základě jejich jazykové, kulturní, či jiné správnosti. Co se týče geografického vymezení Řecka, autor jako bránu do tohoto regionu, při plavbě z Apeninského poloostrova, vnímá ostrov Korfu.²³⁰ Právě zde, dle jeho tvrzení, v místním klášteře „sídlí calogren, řečtí duchovní.“²³¹ Zde se tak jedná o označení příslušníků církve. Ani zde se však neobjevuje zmínka o soužití obou konfesí. Toto téma již v minulosti bylo historicky zpracováno, jelikož Benátčané sice proklamovali náboženskou svobodu, nicméně vztahy mezi latinskými duchovními z Benátek a řeckými věřícími nebyly vždy ideální.²³² V souvislosti s probíhající krétskou válkou pak na některých ostrovech, mimo jiné právě na Korfu, propukala povstání místních Řeků proti latinským Benátčanům a jiným cizincům s ještě vyšší intenzitou než dříve.²³³ V Tudeciově textu se však boj odehrává výhradně mezi křesťany a muslimy.

Ve dvou, po sobě následujících, popisech zastávek na ostrovech Milos a Syros²³⁴ v Egejském moři se v obou případech mluví o Řecích. Tudecius doslova mluví o miloské „pevnosti obývané Řeky“ a o Syru, jako o „pěkném místě obývaném

---

²²⁸ PAPANAMOU, *Chrysovalantis: A Secret War: Espionage in Venetian Corfu during the Construction of the San Marco Fortress*. In: THEOTOKIS, Georgios – YILDIZ, Aysel (eds.): *A Military History of the Mediterranean Sea: Aspects of War, Diplomacy, and Military Elites*. Leiden/Boston 2018, s. 350.

²²⁹ RUNCIMAN, Steven: *V zajetí velké církve: Dějiny konstantinopolského patriarchátu od pádu Cařihradu do roku 1821*. Červený Kostelec 2010, s. 188, 189.

²³⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

²³¹ Tamtéž.

²³² GEORGOPOULOU, Maria: *Late Medieval Crete and Venice: An Appropriation of Byzantine Heritage*. *The Art Bulletin*, 77, 1995, č. 3, s. 481.

²³³ MILLER, William: *The Ionian Islands under Venetian Rule*. *The English Historical Review*, 18, 1903, č. 70, s. 218.

²³⁴ Tudecius v textu chybně označuje Syros za město na ostrově Andros. Ve skutečnosti je Syros samostatným ostrovem. Viz. TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 106.

Řeky.²³⁵ První z těchto zápisů je stručnější. I když i na takto odlehlých lokalitách tvořili posádky Benátských pevností převážně katoličtí žoldnéri z Benátek, není vyloučeno, že zde byli do posádky zverbováni i ortodoxní Řekové. Zde se však jedná o řecké osídlení v okolí pevnosti.

Naproti tomu druhý zápis, jakkoli zní podobně, je již výrazně zajímavější. Když Tudecius dále popisuje pobyt na ostrově Andros, znova zmiňuje, že je obýván Řeky a následuje hned poté další zápis. „Je zde i několik kapucínů, kteří slouží římské mše.“²³⁶ Tudecius tak zaznamenal koexistenci minimálně dvou odlišných konfesí. Zdá se, že tento poukaz na katolické kapucíny, kteří zjevně tvoří mezi obyvatelstvem minoritu, jasně odkazuje na fakt, že zbytek ostrovanů tvoří vyznavači ortodoxního ritu.

Jediným dalším zápisem týkajícím se řecké komunity ve východním Středomoří je zápis z 26. července 1657. Tehdy flotila na jednom z ostrovů narazila na „dva staré Řeky.“²³⁷ Kromě popisu jejich stáří a faktu, že žili chudě v místních horách, jakékoli další informace chybí. Ačkoli ostrov není blíže upřesněn, flotila se v době zápisu pohybovala v oblasti ostrovů u západního pobřeží Anatolie. Je tak otázkou, jestli i tento ostrov počítal Tudecius do oblasti Řecka, nebo se zde jednalo o popis jejich náboženské konfese.

Zajímavý je zápis z ostrova Chios, kde autor chválí kvalitu místních vín,; „která byla ceněna starou šlechtou.“²³⁸ Není jisté, jakou šlechtu má autor na mysli. Je však pravděpodobné, že tím míní lokální řecký patriciát, který se tehdy na ostrově již nenacházel.

Z analyzovaných úryvků vyplývá, že výraz „Řek“ má v Tudeciově textu minimálně dva různé významy. Označuje jak geografické vymezení oblasti původu dané osoby, nebo její náboženské vyznání. Během popisu Řeků nestuduje Tudecius nijak podrobně jejich kulturu, ani ji nijak nehodnotí. Fakt, že region Řecka není přesně vymezen, dává smysl. Vzhledem k tomu, že řecký stát v dané době neexistoval a Řecko bylo prostorem vymezeným kulturně, nedává dost dobře smysl snažit se jej

---

²³⁵ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

²³⁶ Tamtéž, fol. 102.

²³⁷ Tamtéž, fol. 112.

²³⁸ Tamtéž, fol. 108.

přesně vymezit geograficky a přesně určovat, které navštívené ostrovy tam patřily.²³⁹ Ostatně příslušnost ostrovů k určitému celku, nemusela být pro místní, bráno z pohledu přímého pozorování poměrů na ostrově, klíčová. Ostrovy často byly nuceny kooperovat v rámci regionu spíše mezi sebou navzájem, sloužily jako přístav pro lodě nejrůznějších zemí a piráti plenili často pobřeží ostrovů všech zemí bez rozdílu.²⁴⁰ Všechny zmínky jsou čistě popisem konkrétní situace bez dalšího významu. O Řecích mimo východní Středomoří autor nemluví, ačkoli tito sloužili často i v západním Středomoří jako pracovní síla na lodích a v přístavech.²⁴¹

---

²³⁹ HOCK, Jonas: *Concepts of Mediterranean Islandness from Ancient to Early Modern Times: A Philological Approach*. In: FABRIS, Angela – GÖSCHL, Albert – SCHNEIDER, Staffen (eds.): *Sea of Literatures: Towards a Theory of Mediterranean Literature*. Graz 2023. s. 229.

²⁴⁰ SICKING, Louis: *Islands, Pirates, Privateers and the Ottoman Empire in the early modern Mediterranean*. In: COUTO, Dejanirah – GUNERGUN, Feza – PEDANI, Maria Pia: *Seapower, Technology and Trade: Studies in Turkish Maritime History*. Istanbul 2014, s. 240.

²⁴¹ GREENE, Molly: *Trading Identities: The Sixteenth-Century Greek Movement*. In: HUSAIN, Adnan – FLEMING, K. E.: *A Faithful Sea: The Religious Cultures of the Mediterranean, 1200-1700*. Oxford 2007. s. 121–148.

Smrt ve službě:

Plavba na rozbouřeném moři a válečné operace jsou dvě široká témata, která mají mnoho společných aspektů. Jedním z nich je nebezpečí smrti. Izolované posádky mohla během plavby zdecimovat nemoc. Žádná operace podobného rozsahu se také neobešla nehod, často způsobených nepřízní počasí. Ozbrojený boj si také vybíral krutou daň. Tato kapitola se zabývá otázkou obrazu nemoci, smrti a souvisejících témat v Tudeciově cestopisu. Celá kapitola je rozdělena nejprve na dvě podkapitoly, zabývající se obrazem smrti následkem nemoci a násilné smrti. Druhá z těchto podkapitol je pak rozdělena na smrt následkem nehody, popravy a v důsledku boje. Přirozená smrt je v textu zmíněna pouze jednou, v momentě, kdy Tudecius zmiňuje smrt svého otce. Zde však autor jen sděluje, že jeho otec byl v době plavby již mrtev a více se k této záležitosti nevrací.²⁴² Takto stručné sdělení příliš mnoho prostoru k analýze nenabízí.

Smrt následkem nemoci

V úvodním odstavci Tudecius jasně píše: „Poté se vojsko nalodilo na galéry, které tentokrát budily podezření a nacházela se na nich spousta nemocných, čehož jsme se zalekli a vyděsilo nás to, protože mnozí z našich tam zemřeli.“²⁴³ Je však s podivem, že kromě popisu smrti se zde téměř neobjevují zmínky o pohřbech. Vodítkem k absenci zmínek o pohřbu může být následující věta: „Mnohem více se to ale přihodilo mezi schiavis, neboli zajatci.“²⁴⁴ Jestliže se problém smrti následkem moru týkal převážně zajatců/otroků, kteří byli v případě smrti běžně bez poct házeni přes palubu, je pravděpodobné, že v tomto případě se ani žádné pohřby nekonaly.²⁴⁵ Kromě toho, i na pevnině v průběhu epidemií nastávaly situace, kdy počet zemřelých

---

²⁴² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *c. d.*, fol. 104.

²⁴³ Tamtéž, fol. 82.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ WILLIAMS, P.: *Empire and Holy War in the Mediterranean: The Galley and Maritime Conflicts between the Habsburgs and Ottomans*. Londýn/New York 2014, s. 76.

osob neumožňoval každému zemřelému vystavit pohřeb a zdokumentovat všechny zemřelé.²⁴⁶

Samotný termín zajetí mohl mít v závislost na konkrétní situaci řadu významů. Je tedy místě blíže jej upřesnit v závislosti na informacích z cestopisu. Tudecius sice na tomto místě nezmiňuje, že by se jednalo o otroky a používá téměř výhradně termíny zajatci, nicméně dále v textu se objevuje výhrůžka kapitána lodi vyslýchaným Řekům: „jinak, že se jako otroci dostanou do zajetí.“²⁴⁷ Termíny zajetí a otroctví tak v textu je možno brát jako synonyma. V tomto autor kopíruje dobovou terminologii.²⁴⁸ Otroci byli spíše chápáni jako obchodní komodita.²⁴⁹ Dělení na posádku a otroky je patrné, při popisu bouře, k níž došlo 19. července téhož roku: „... a kdyby hrabě honem neposlal posádku a otroky na druhou stranu ...“²⁵⁰

V období mezi 18. a 26. červnem téhož roku trávila flotila, silně infikovaná morem, jistý čas u břehů ostrova Ponza. Zde Tudecius píše: „Tehdy utrpěla Kapitána velké ztráty na posádce, protože byla infikována a nakažena morem, takže většina posádky musela být pohřbena do moře.“²⁵¹ V tomto případě již Tudecius jasně mluví o ztrátách na životech v řadách posádky. Pokud uvážíme, že dříve zmínění otroci a zajatci, kteří dle úryvku sloužili coby místní veslaři, se k posádce nepočítali, je možné, že až nyní při smrti členů posádky došlo konečně k plnohodnotným pohřbům. Fakt, že na lodi se jindy konaly mše jasně potvrzuje, že alespoň k nějakým pohřebním obřadům, byť blíže neupřesněným, dojít mohlo.

Ačkoli se dle zápisů na palubě lodí opakovaně vyskytovala morová nákaza, další popisy smrti následkem moru se neobjevují. Zcela také chybí jakékoli snahy o léčbu nakažených. Ta by ovšem zřejmě ani nebyla možná. Úryvek popisující léčbu námořníka kousnutého jedovatým pavoukem jasně dokazuje, že námořníci se léčili spíše svépomocí, bez přivolání lékaře.²⁵² To jistě neznamená, že by se lidé smrti

---

²⁴⁶ CURTIS, Daniel R.: *Was Plague an Exclusively Urban Phenomenon? Plague Mortality in the Seventeenth-Century Low Countries*. *Journal of Interdisciplinary History*, 47, 2016, č. 2, s. 141.

²⁴⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 112.

²⁴⁸ BONAZZA, G.: *c. d.*, s. 230, 231; HERSHENZON, Daniel: *The Captive Sea*, s. 93.

²⁴⁹ MUHAJ, Ardian: *Albanian Captives, Pirates and Privateers in the Mediterranean. Captivity and Redemption of Captives as an Economic Activity During the 16th-17th Centuries*. In: *The Role of Money in Wartime: Second Conference of the Museum of Bank in Albania*. Tirana 2018, s. 94.

²⁵⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

²⁵¹ Tamtéž: fol. 84.

²⁵² Tamtéž: fol. 86.

neobávali, ostatně modlitby námořníků v bouři to jasně dokazují.²⁵³ Na druhou stranu, Tudecius psal text popisující zážitky z bojových operací, odehrávajících se v době epidemie moru.²⁵⁴ Z toho důvodu zřejmě nelze čekat, že by se tragicky zastavoval nad každou smrtí, s níž se setkal a detailně ji rozepisoval. Mimo prostor lodi se pak autor o žádném případě smrti na pevnině nezmiňuje.

Násilná smrt:

V první polovině námořního putování tvoří většinu úmrtí na palubě smrt následkem nemoci. To je způsobeno zejména faktem, že flotila, primárně určená pro hlídkovou činnost, se na své plavbě dosud nesetkala s piráty, ani jinými nepřáteli a nedošlo tak k boji. Přesto se však nakonec flotila boje dočkala a vyžádal si nemálo mrtvých. Kromě toho, náročnou službu provázela řada nehod a nepřízeň počasí. Z toho důvodu je tato kapitola rozdělena do tří kategorií.

1) Úmrtí způsobená nehodami

Při popisu bouře na moři líčí Tudecius dramaticky škody na Svatém Petru: „...jsme málem ztroskotali, neboť galéra Sv. Petr (na které jsem se nacházel) utrpěla velké škody, když se přední stěžň kvůli silnému větru přelomil napůl, zabil jednoho otroka, dva další škrábnul a zlomil jim nohy.“²⁵⁵ Udání přesného počtu zemřelých otroků je zde vyloženou výjimkou. Přesnost popisu v textu, který jinak podobné podrobnosti většinou nereflektuje, by mohla souviset s faktem, že sám autor byl při pádu tohoto stěžně raněn.²⁵⁶ Situace v něm tak mohla nechat hluboký dojem.

Při plavbě rozbouřeným mořem u španělského pobřeží v prosinci téhož roku zemřeli dva členové posádky. Flotila se následně dostala do přístavu a doplnila zásoby. Situace je popsána takto: „Okusili jsme zde [v Collioure] také celkem dobré víno, což

---

²⁵³ Tamtéž: fol. 88, 95, 122.

²⁵⁴ MCCANTS, Anne E. C. *Historical Demography and the Crisis of the Seventeenth Century*. The Journal of Interdisciplinary History, 40, 2009, č. 2, s. 202.

²⁵⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: c. d., fol. 88.

²⁵⁶ Tamtéž

dva z mých kamarádů zaplatili životem.“²⁵⁷ Z tohoto zápisu však není zřejmé, za jakých okolností zemřeli.

Ačkoli bouří popisuje Tudecius ještě několik,²⁵⁸ poslední z nich dokonce ještě 2. listopadu 1657, tedy v den posledního návratu do Civitavecchia a odchodu dobrovolníků do zpět do Říma, není už v textu zápis o dalších úmrtích následkem nehod. Zhodnotit obraz úmrtí následkem nehody je zde poměrně obtížné. Autor tuto kategorii úmrtí reflektuje. Bohužel nezmiňuje podrobnosti o pohřbech do moře. Na rozdíl od případů smrti v bitvě zde nezmiňuje ani žádné zádušní mše. Na poměry cesty, která trvala řadu měsíců, je podivné, že Tudecius zmiňuje poměrně málo takových případů. Všechny tyto situace pak vyzoroval na lodi, na níž se plavil. Krizové situace ostatních plavidel jsou sice zmíněny, nicméně chybí zde podrobnější popis.²⁵⁹

2) Poprava

Podobně stručnou kategorií je smrt v důsledku poprav. Souvisí to s faktem, že i pachatelé nejtěžších zločinů, jako bylo pirátství, byli v daném regionu z praktických důvodů spíše umístováni na galéry, než popravováni.²⁶⁰ Ostatně příběh Mostophy, veslaře a dříve vraha a piráta to jasně dokazuje.²⁶¹ Když velitel křesťanské flotily v bojích s Osmany Lazaro Mecenigo vyslýchá civilní obyvatelstvo v místech bojů, také jim v případě jejich prokázané lži nevyhrožuje zabitím, nýbrž zajetím a otroctvím.²⁶² Přesto se Tudecius i s fenoménem poprav setkal a popsal ho ve svém textu.

První takový případ se naskytl při cestě královny Kristiny z Říma do Marseille. Při proplutí kolem Monaka 28. července 1656 konstatuje Tudecius stručně: „Na městských hradbách se nacházelo několik hlav rebelů naražených na kůlech.“²⁶³ Tudecius tak eviduje, že pachatelé některých trestných činů byli potrestáni nejen smrtí,

---

²⁵⁷ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

²⁵⁸ Celkem se v textu objevuje 17 bouří, přičemž ovšem v lednu 1657 Tudecius popisuje, že flotila během plavby prodělala ještě blíže neupřesněný počet bouří na cestě mezi La Ciotat a Civitavecchia.

²⁵⁹ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88, 122.

²⁶⁰ BAMFORD, Paul Walden: *The Procurement of Oarsmen for French Galleys, 1660–1748*. The American Historical Review, 65, 1959, č. 1, s. 32.

²⁶¹ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 82.

²⁶² Tamtéž, fol. 112.

²⁶³ Tamtéž, fol. 89.

ale také hanobením těla. Jednou z forem takového trestu bylo posmrtné vystavení částí těla na dobře viditelných místech pro výstrahu.

Období baroka bylo historicky spojeno jak s otázkami legitimacy moci, zejména po třicetileté válce, tak i s otázkami vzpoury, jejích charakteristik a oprávněnosti. V souvislosti s tím se jak v reálném životě, tak v umění, objevuje postava rebela.²⁶⁴ Dle badatelů byli povstalci, rebelové, v tomto období často chápáni ve dvou rovinách. Jednak šlo o povstalce proti autoritě jako takové, a v širším významu se často jednalo o osoby, které například pácháním zločinů narušovaly společenský řád, čili proti němu rebelovaly.²⁶⁵ Právě na rebely se kvůli tomu vztahovaly nejhorší a nejvíce difamující tresty, které měly další možné pachatele odradit.²⁶⁶ Je tak logické, že právě při pohledu na hlavy nabodnuté na kopích na monackých hradbách Tudecius užívá pojmu rebelové, ačkoli nemusel nutně vědět, o jaké rebely se jedná. Ostatně sám Tudecius, který zmiňuje ve dvou situacích setkání s krajany z Prahy, musel během studií a po návratu z cest vidět hlavy popravených představitelů stavovského povstání, kteří byli odsouzeni za vzpouru proti panovníkovi a jejich hlavy byly následně vystaveny na různých místech Prahy.²⁶⁷

Druhý a poslední případ popravu Tudecius shlédl na vlastní oči v dramatických poměrech boje nedaleko Dardanel. Benátský důstojník Lazaro Mocenigo vedl coby generalissimus v létě 1657 křesťanské flotily proti Osmanům. 27. června toho roku byla však flotila nucena doplnit na souši, zásoby pitné vody. Jednalo o osmanské území, a tudíž byli námořníci okamžitě pod osmanským útokem.²⁶⁸ Boj byl od počátku marný a bylo nutno ustoupit. Problém podle autora spočíval v tom, že: „...jsme spořádaně ustupovali k našim člunům, až nakonec jeden benátský důstojník začal utíkat a uvedl tím oddíly do takového zmatku, že každý chtěl být ve člunu první.“²⁶⁹ Důstojník se tak chtěl zachránit i za cenu zrady svého oddílu, který utrpěl při neorganizovaném ústupu těžké ztráty. Vzápětí následoval odpovídající trest:

---

²⁶⁴ GILLESPIE, Gerald: *The Rebel in Seventeenth-Century Tragedy*. Comparative Literature 18, 1966, č. 4, s. 325.

²⁶⁵ VILLARI, Rosario: *Povstalec*. In: VILLARI, Rosario (ed.): *Barokní člověk a jeho svět*. Praha 2004, s. 105

²⁶⁶ VAN DÜLMEN, Richard: *Divadlo hrůzy: Soudní praxe a trestní rituály v raném novověku*. Praha 2001, s. 122, 123.

²⁶⁷ PETRÁŇ, Josef: *Staroměstská exekuce* Praha 1972, s. 20.

²⁶⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 109, 110.

²⁶⁹ Tamtéž, fol. 110.

„Důstojníka, který se jako první dal na útěk, ale nechal [generalissimus] pověsit na stěžen.“²⁷⁰

Důstojník zajatý v boji mohl být vykoupen, ostatně to se jinému ze zajatých důstojníků v těchto bojích také stalo a Tudecius to popisuje.²⁷¹ Benátský důstojník však zradil své vojáky a zemřel s oprátkou kolem krku. V návaznosti na Jidáše a jeho sebevraždu oběšením byla smrt provazem považována vždy za méně čestnou než smrt kulkou, či stětím a pro vojáka, zde se jednalo o důstojníka a tedy vojenského profesionála, byla potupou. Takový způsob smrti byl spíše typický pro popravy civilistů.²⁷² K vykonání trestu došlo na palubě lodi před očima námořníků.

Skutečnost, že Tudecius zmiňuje příslušnost onoho důstojníka k Benátkám, může mít také svůj význam. Ačkoli hlavní bojovou sílu v daném období tvořili zpravidla žoldnéři, v případě velících důstojníků mohla být situace odlišná. Lazzaro Mocenigo pocházel z mocného benátského rodu, jehož příslušníci zastávali v minulosti významné funkce ve státní správě.²⁷³ Generalissimus trestal zbabělce jednak jako nejvyšší velitel, ale také jako jeho krajan, aby učinil spravedlnosti zadost.

3) Smrt v boji

I přes značné ztráty způsobené flotile morovou epidemií a nehodami bylo obvyklé, že největší počet životů si tradičně vyžádala bojová střetnutí. Vzhledem k tomu, že flotila nenarazila během svých hlídkových plaveb na žádné pirátské lodě, všechny boje lze datovat do období léta roku 1657, tedy období hlavních bojových manévrů.

V zájmu úplnosti je však nutno zmínit, že před těmito manévry byl již Tudecius svědkem smrti v boji. První takový případ zaznamenal již 19. dní po svém nástupu do pozice dobrovolníka. Nejednalo se však o bojový střet v pravém slova smyslu. 18. června toho roku podnikla flotila teprve druhou plavbu, jejímž cílem byl ostrov Ponza.

---

²⁷⁰ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 110, 111.

²⁷¹ Tamtéž, fol. 111.

²⁷² VAN DÜLMEN, R.: *Divadlo hrůzy*, s. 126, 127.

²⁷³ Jeho předkové v minulosti vykonávali dóžecí úřad. Viz. STAHL, Alan M.: *The Deathbed Oration of Doge Mocenigo and the Mint of Venice*. *Mediterranean Historical Review* 10. 1-2., 1995, s. 284.

Zde měla flotila, již v momentě vyplutí podezřelá z morové nákazy, vykonat karanténu. Když to po vylodění posádka místní pevnosti zjistila, došlo k šarvátce. Zajímavé je, že Tudecius klade vinu za situaci jednoznačně posádce pevnosti. „... hrubě nás vykážali z pevnost, takže se mnozí z nás zranili a jeden i zemřel. Jelikož jsme jim ale naznačili, že toho mají nechat, jinak že budeme nuceni jim oplácet stejnou mincí,“²⁷⁴ Léčba zranění či podrobnosti pohřbu opět uvedeny nejsou, ačkoli nyní, když nenásledovaly další boje, měla flotila možnost oboje provést.

Ještě jedna skutečnost je pro popis podobně negativních situací v textu typická. V momentě, kdy Tudecius popisuje lokalitu, v níž se setkal se zásadní nepříjemností, nezapomene také vylíčit i ostatní místní poměry v nepříliš lichotivých barvách. „Toto místo je špatné a chudé, nezdravé, divoké a pokryté skalisky v hlubokém moři, ... opravdové doupě pirátů.“²⁷⁵ Jistě, popis nebezpečných přírodních poměrů může být objektivním hodnocením situace z pohledu námořníka. Fakt, že autor zmiňuje specificky piráty je již určitým hodnocením místních lidí, s nimiž se, kromě oné příhody v pevnosti, dosud nesetkal. Negativní zkušenost se tak podepisuje na celkovém hodnocení poměrů, které je silně subjektivní.

27. července 1657, když spojené křesťanské flotily dorazily k osmanské pevnině nedaleko Dardanel, strhla se první krvavá bitva. Ta sice nedosáhla počtu obětí pozdějších bojů, nicméně mrtví zůstali na obou stranách. „Generalissimus Lazzaro Mocenigo poslal ze svých galér na pevninu asi 300 mužů, aby před tureckými útoky kryli otroky nabírající z řeky vodu. Brzy se objevili Turci, ... byli po zanechání několika zraněných a mrtvých zase odraženi pryč.“²⁷⁶ Autor zde neuvádí počty mrtvých a raněných, je však jasné, že ztráty utrpěly obě strany. Největší riziko zde nesli otroci. Není vyloučeno, že na jejich obranu byli vojáci z lodí vysláni až poté, byli otroci napadeni. Jejich ztráty jsou jen zřídka uváděny přesně což opět dokládá, že jejich počet nebyl pro autora příliš důležitý.

Následoval druhý pokus o doplnění vody, který však skončil ještě tragičtěji, když: „Zanedlouho proti nám vyrazili Turci, ... Brzy dorazily další houfy Turků s jezdci, ...“²⁷⁷ To byla noční mūra každé invazní armády. Důležité body, jako města,

---

²⁷⁴ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Tamtéž, fol. 109.

²⁷⁷ Tamtéž, fol. 110.

pevnosti, či zdroje vody, bylo nutno obsadit na souši. Válečné lodě neumožňovaly přepravu kavalerie. Naopak jednotky na pobřeží, pokud nemohly využít pobřežního opevnění, využívali poměrně často kavalerii k zatlačení invazních jednotek do moře.²⁷⁸ Mimo situace jako je tato pak byla kavalerie v osmanské armádě naopak stále více upozadňována na úkor pěchoty.²⁷⁹

Smrti Turků nyní autor nevěnuje sebemenší prostor. Totéž se týká smrti otroků. Co se týče smrti námořníků, většinou je odbyta poměrně stručně. „Turci na nás ale silně tlačili a hodně z nás zabili. ... generalissimus [dal] zkontrolovat galéry a sepsat, kolik nás zemřelo. ... Oddíl Kapeletů, ... byl on nás odříznut a většinou pobit.“²⁸⁰ Naproti tomu zranění, či smrt Tudeciových přátel je zde popsána podrobněji, včetně zranění, které utrpěli: „...[Turci] na nás tvrdě doráželi, takže několik z nás na místě zůstalo, mimo jiné můj kamarád Johann Wirnsberger, který stál vedle mě, jehož levou tvář prostřelili skrz na skrz. .... Já jsem zraněného Wirnsbergera přenesl do lodi a přeplul s ním ke galérám. Adam Bamberský, když už byl ve člunu, dostal zásah do spodní části břicha a třetí den vypustil duši.“²⁸¹ Je patrné, že v případě svých přátel využívá Tudecius výrazně sofistikovanějších výrazů, nebyli pobiti, ale případě buď „zaplatili životem,“ jako ve Španělsku,²⁸² nebo „vypustili duši,“ jako zde.²⁸³

Je také důležité, jak generalissimus reaguje na smrt a zajetí části svého vojska. V případě ztrát na životech nezkušených dobrovolníků velitel: „hodně lamentoval a litoval těch mladých lidí.“²⁸⁴ Naproti tomu, když dostal zprávu, že část oddílu zkušených žoldnéřů z Dalmácie byla pobita, nezmiňuje autor žádnou reakci. Až když se dozvídá, že část jich padla do zajetí, je zmíněno, že to: „generalissima velice zasáhlo.“²⁸⁵ S trochou nadsázky tak lze říct, že mladí dobrovolníci, hnaní odvahou a nerozumem, byli využíváni do podobně nebezpečných situací, ale jejich smrt byla svého druhu tragédií. Smrt žoldnéřů, původem z Dalmácie, je prezentována jako nutná daň. Až fakt, že tito vojáci byli zajati představuje problém.²⁸⁶ Nevelké, ale bohaté,

---

²⁷⁸ DAVIS, R. C.: *c. d.*, s. 38.

²⁷⁹ GUILMARTIN Jr., John F.: *Ideology and Conflict: The Wars of the Ottoman Empire, 1453-1606*. The Journal of Interdisciplinary History, 18, 1988, č. 4, s. 732.

²⁸⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 111.

²⁸¹ Tamtéž, fol. 110.

²⁸² Tamtéž, fol. 95.

²⁸³ Tamtéž, fol. 110.

²⁸⁴ Tamtéž

²⁸⁵ Tamtéž, fol. 111.

²⁸⁶ TARABA, L.: *c. d.*, s. 50, 51.

Benátky často využívaly zkušené žoldnéře na většinu bojových operací. Pokud zkušení bojovníci přežili prohranou bitvu a byli zajati, byli často využíváni coby zdroj informací o bojové taktice Benátek a plánovaných vojenských manévrech.²⁸⁷ To by dost možná mohl být hlavní důvod onoho velitelova žalu. Zároveň může tento žal být způsobem faktem, že smrt většího množství bojovníků mu učinila nyní, před plánovaným bojovým střetem, čáru přes rozpočet.

Co se týče popisu největších bojů, námořních střetnutí křesťanských flotil s Turky, zde se již mnoho případů popisu smrti neobjevuje. Je to pochopitelné, jelikož v takových bitvách se ztráty počítají na lodě, nikoli na jednotlivé členy posádek. Zaujme však autorův popis rozsahu bojových hrůz: „... byl z toho velice vážný a krvavý střet, který trval až do poledne s tak děsivým rachotem děl a kanonů, že se mnozí mysleli, že se nebe a země srazí a rozbijí.“²⁸⁸ Je poměrně zajímavé, že autor doslova píše „mnozí mysleli.“ Fakt, že například větu neformuloval „mnozí jsme si mysleli“ by naznačoval, že on sám situaci tak dramaticky neviděl, přestože se v jeho případě jednalo zřejmě o první podobně rozsáhlý bojový střet.

Ačkoli nezaznamenává případy zabití, zmiňuje Tudecius podrobně okolnosti osvobození křesťanských otroků z poražených lodí a zajímání Turků do otroctví. Jediné osoby natolik významné, že je podrobně zmíněna jejich smrt jsou kavalíři na galéře Reala, velitelské lodí, a následně smrt samotného velitele celé flotily během finální porážky křesťanských sil. Mimoto, zde již autor rozděluje osoby na lodi nejen na otroky a posádku, ale také na posádku a kavalíry. Je zde tedy důvodný předpoklad, že takto Tudecius označuje důstojníky. Samotný generalissimus přitom: „... byl ale zabit stěžněm, a zůstal tam ležet, byla to smutná podívaná.“ Je zajímavé, že autor užívá pouze termínu zabití. Neobjevuje se zde termín padl, ani jakýkoli jiný termín, který autor využil pro popis smrti svých přátel. Vzhledem k rozsahu katastrofy následovala i bohoslužba za zemřelé. „My jsme se ale modlili za mrtvé a rozvěsili jsme spoustu luceren na stěžních.“²⁸⁹

Popis těchto událostí jasně ukazuje, že na moři, stejně jako na pevnině, rozhodoval o výsledcích bojových střetnutí zejména výsledek hlavních bitev. Zásadní

---

²⁸⁷ BARAZZUTTI, Roberto: *La guerre de course française en Méditerranée (1630-1713)*. Nuova Antologia Militare: Rivista interdisciplinare della società italiana di storia militare, 2020, č. 1, s. 117, 118.

²⁸⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 114.

²⁸⁹ Tamtéž, fol. 115.

v nich byl počet ztracených plavidel, jelikož loď byla svého druhu organismem a na jednotlivcích, s výjimkou nejdůležitějších osobností, příliš nezáleželo. Mše za zemřelé byly v boji slouženy pouze v nejnútnejších případech. Oběti na životech byly poměrně vysoké a na počtu mrtvých otroků příliš nezáleželo. Naopak zajatci nebyli většinou pobiti, nýbrž využiti coby lidská síla k pohonu lodí.

Přeprava význačných osob

Problematika cestování šlechticů a šlechtičen v období raného novověku se dnes těší velkému zájmu badatelů.²⁹⁰ At' se již jednalo o jakýkoli druh cesty po libovolné trase, cestování na této úrovni bylo spojeno s nutností řešit velké množství problémů. Jednak cesta musela nutně zohledňovat sociální postavení dané osoby a dát adekvátně najevo reprezentaci daného rodu a stavu. To bylo značně finančně a organizačně náročné.²⁹¹ Kromě toho však bylo cestování z různých důvodů také poměrně nebezpečné. Průběh cesty mohly narušit přírodní podmínky. Movitého cestovatele mohli přepadnout bandité, na moři pak obávaní piráti.²⁹²

Právě z toho důvodu význačné osoby jen zřídka podnikaly delší cesty bez ozbrojeného doprovodu. Papežská flotila se v období let 1656 a 1657 účastnila transportu hned několika významných osob. Nejprve šlo o přepravu Kristiny Švédské do francouzské Marseille za účelem její další cesty do Paříže.²⁹³ Dále pak o přepravu papežského nuncia Opista Pallaviccina do španělské Barcelony.²⁹⁴ V závěru svých válečných manévřů pak papežské námořní síly doprovázely flotilu maltézských rytířů při jejím návratu do přístavu ve Vallettě a přepravě Martina de Redín, nově zvoleného velmistra řádu, do jeho paláce.²⁹⁵ Tato kapitola se zabývá jak přepravou těchto osob, tak i analýzou všech zápisů, které jsou jim v cestopisu věnovány.

1) Královna Kristina

Ačkoli první zápis cestopisu je datován na poslední květnový den roku 1656, autor v něm zmiňuje událost, k níž došlo již v zimě loňského roku.²⁹⁶ Jedná se o ceremoniální příjezd Kristiny Švédské do Říma.²⁹⁷ Je zajímavé, že Tudecius věnuje

---

²⁹⁰ KUBEŠ, Jiří: *Náročná dospívání urozených: Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*. Pelhřimov 2013, s. 7.

²⁹¹ BOROVIČKA, M.: *c. d.*, s. 138, 139.

²⁹² HOJDA, Z. – HAJNÁ, M. – TESAŘÍKOVÁ, A. – MAREŠOVÁ, J. – CATALANO, A. - CHODĚJOVSKÁ, E. (eds.): *c. d.*, s. 207–214.

²⁹³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 86–90.

²⁹⁴ Tamtéž, fol. 93–95.

²⁹⁵ Tamtéž, fol. 118–119.

²⁹⁶ KUNTZ, M. A.: *c. d.*, s. 143.

²⁹⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

této události poměrně málo prostoru. Je však otázkou, do jaké míry považoval popis celé události za nutný. I později v textu přiznává, že nevěnuje prostor jinému tématu jen proto, že je již v jeho době dostatečně zpracováno.²⁹⁸ V případě Kristinina příjezdu autor zřejmě postupoval stejně.

V době sepsání textu byl Alexandr VII. již 22 let po smrti.²⁹⁹ Lze však bez nadsázky prohlásit, že by ho jistě potěšilo ono Tudeciovo užití pojmu „skvostný vjezd“.³⁰⁰ Tudecius navíc toto slovo jinde v textu již nevyužil, takže onen příjezd v něm skutečně musel zanechat hluboký dojem. Sám Alexandr VII. udělal vše, co bylo v jeho finančních a organizačních schopnostech, pro to, aby příjezd skvostný byl.³⁰¹

Tudecius správně užívá termínu královna. Ačkoli Kristina nebyla již v době této události po dva roky na trůnu, stále požívala královského titulu.³⁰² Z popisu celé situace navíc prosvítá ještě jedna zásadní skutečnost, kterou autor naznačuje. Ta je patrná po přečtení celé úvodní věty: „Když jsem dostatečně dlouho pobyl v Římě, navštívil svatá místa a uviděl skvostný příjezd švédské královny Kristiny do Říma, dostal jsem chuť spatřit i další části světa.“³⁰³ Řím platil v dané době za pokladnici katolického umění.³⁰⁴ Ostatně sám papež Alexandr VII. měl na tom značnou zásluhu.³⁰⁵

Okolnosti vyplutí jsou poměrně zajímavé. 4. července flotila dostala za úkol plout na ostrov Ponza a vykonat zde důkladnou karanténu. Jednalo se v krátké době již o druhou cestu k ostrovu, kam napoprvé nebyla flotila vpuštěna z důvodu morové nákazy na palubách galér. O dva dny později flotila úspěšně cestou na Ponzu provedla mezipřistání v přístavu Terracina. Zde však dostali námořníci rozkaz obrátit k návratu zpět do Civitavecchia, což se i stalo.³⁰⁶ Zde flotilu po několika dnech zastihl rozkaz k cestě pro královnu. Situaci mírně komplikoval fakt, že Kapitána, velitelská loď, byla

---

²⁹⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

²⁹⁹ GOWEN, Marguerite Horan: *Christina of Sweden (Continued)*. Records of the American Catholic Historical Society of Philadelphia, 56, 1945, č. 2, s. 115.

³⁰⁰ „den Prächtigen einzug“

³⁰¹ TOMASSINI, Giovanni Battista: *The origin of the world „carousel“*. 2014, online na <https://worksofchivalry.com/the-origin-of-the-word-carousel/> [cit. 26.3.2024], s. 1–3.

³⁰² GLETE, J.: *c. d.*, s. 40.

³⁰³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

³⁰⁴ BINDER, F.: *c. d.*, s. 29.

³⁰⁵ D'Amelio, Maria Grazia: *Expropriation, Forced Sale, and Compensation: Legal Institutions and Professional Practice in Rome during the Pontificate of Alexander VII. (1655-1667)*. In: LORENZETTI, Luigi – BORBOT, Michaela – MOCARELLI, Luca (eds.): *Property rights and their violations: Expropriations and confiscations, 16th-20th Centuries*, Bern 2012, s. 121–123.

³⁰⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 86.

zjevně stále těžce zasažena epidemií. „Zůstali jsme stát ve vnějším přístavu, odděleně od Kapitány, kterou jsme i my považovali za podezřelou a nepřicházeli s ní do styku.“³⁰⁷

Autor přímo zmiňuje, že za účelem této cesty byly galéry vyčištěny.³⁰⁸ Jinde v textu úklid lodí přímo nepopisuje. Je tak pravděpodobné, že přípravy tentokrát překročily obvyklou míru. Tudecius dále popisuje, jak byla galéra Patrona připravena na přepravu takto důležité osoby: „...Patrona [byla] nově přetřena, nabarvena, zvláště také připravena a vybavena potřebnými věcmi pro královnu.“³⁰⁹ Fakt, že byla: „... Patrona nově přetřena, nabarvena, ...“³¹⁰ je také důležitý. Samotné přetření mohlo znamenat pouze jistou formu impregnačního nátěru, nutného pro funkčnost lodi. Barvy však mohly mít ještě jeden účel. Kapitána, velitelská loď flotily, nebývala od ostatních plavidel konstrukčně odlišná a musela tak být viditelně označena.³¹¹ Vzhledem k tomu, že nyní převzala roli vlajkové lodi Patrona, bylo barevné odlišení novým nátěrem nutné.

Cesta do Paly proběhla, ve srovnání s touto přípravou, již poměrně klidně a autor nezmiňuje kromě data vyplutí a času příjezdu do Paly žádné detaily. Zde měl Tudecius možnost vidět již druhý Kristinin příjezd. Tentokrát byl sice méně pompézní, přesto se však královna dočkala oslavných salv: „Byla srdečně přivítána děly a mušketami z galér i z pevnosti.“³¹² Zároveň Tudecius zmiňuje, že královna přijela z Říma: „... v doprovodu mnoha kavalírů a poobědvala tam.“³¹³ Tato zmínka působí poměrně neobvykle, uvážíme-li že finanční nesnáze přinutily Kristinu jak k redukci nákladů, tak i k rozpuštění valné části svého dvora.³¹⁴ Žádná ženská členka doprovodu zmíněna není a Kristina je v celém námořním cestopisu jedinou ženou. Tudecius na téže straně zdůrazňuje, že Kristina cestovala z Říma zejména v důsledku probíhající morové epidemie. Ta sice opravdu byla v plném proudu, nicméně skutečným cílem

---

³⁰⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 87.

³⁰⁸ Tamtéž, fol. 87.

³⁰⁹ Tamtéž.

³¹⁰ Tamtéž.

³¹¹ GARDNIER, Robert et al.: *The age of the Galley: Mediterranean Oared Vessels since pre-classical Times*. Londýn 1995, s. 189.

³¹² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 87.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ ENGLUND, R.: *c. d.*, s. 61-63.

byla vyjednávání s Francií a Španělskem týkající se její možné kandidatury na Neapolský trůn.³¹⁵

Velmi barvitě je popsána příhoda, která nastala při zdánlivě rutinní cestě z Paly do Říma. Při ní byla flotila stížena nebývale silnou bouří. Podle popisu byl Tudecius zraněn jak kymácením lodi, tak padajícím stěžněm na galéře Svatý Petr. Úmrtí veslaře a zranění dvou dalších je blíže rozebráno v kapitole, věnované smrti na palubě. Postačí zmínit, že tento stěžň kromě zranění všech zmíněných osob, loď zásadně naklopil na stranu. Jen včasné uvolnění stěžně a přemístění nákladu a veslařů na druhou stranu zabránilo potopení plavidla. Popis bouře zabírá většinu odstavce, zatímco příjezd Kristiny do Paly, který mu předcházela, je ve srovnání s ním jen stručnou zmínkou. Jedná se o cestopisný text a tak bouře představuje čistě přírodní živěl.

Pro tuto kapitolu, je zásadní, že celý popis bouře se věnuje téměř výhradně situaci na Svatém Petru. Na počátku bouře Tudecius píše: „... nás zastihla taková bouře ...“,³¹⁶ nicméně popis konkrétních následků nesahá mimo prostor paluby jeho vlastní lodi. Autor tak věnuje nejvíce prostoru svým vlastním dojmům: „Během tohoto neštěstí se za nás na ostatních galérách modlili a poroučeli naše duše Bohu, i královnu na Patroně to zasáhlo.“³¹⁷

Oprava galéry proběhla ihned po příplutí do nejbližší zastávky, hlavní základny papežského loďstva v Civitavecchia. Tudecius zde opět popisuje pouze opravu galéry Svatý Petr. Nezapomíná však zmínit, že se zde Kristině opět dostalo královského přivítání. Píše však pouze o přivítání z pevnosti, nikoli o kanonádě z galéry. Ačkoli není hlavním cílem této práce podrobné srovnávání reality a textu, zde se takové srovnání nabízí. Tudecius si totiž zcela správně všimá skutečnosti, že ačkoli běžně při příplutí do přístavu zdraví nejdříve loď, zde je tomu naopak.³¹⁸ Když je na palubě jedné z lodí flotily královna, zdraví pouze pevnost, coby znamení vlídného přivítání.

Právě onen popis královského přivítání v Civitavecchia se také zásadně odlišuje od popisu podobné ceremonie na další zastávce v Livornu. Celá zastávka začíná Tudeciiovým konstatováním: „22. dito jsme kolem půlnoci šťastně dorazili

---

³¹⁵ GREGOROWICZ, Dorota: *The 'Obstacle of Sex'. Christina of Sweden and Her Aspirations to the Polish-Lithuanian Throne*. *Gender & History*, 35, 2021, č. 1, s. 72.

³¹⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 91.

³¹⁷ Tamtéž, fol. 88.

³¹⁸ Tamtéž.

k pobřeží u proslulého přístavu Livorno (patřícího florentskému velkovévodovi), ...³¹⁹ Zatímco jinde královna byla vítána výstřely z přístavních děl, nyní to byla papežská flotila, která musela, jako každá jiná flotila, pozdravit první. „23. dito jsme časně z rána děly pozdravili pevnost ... Pevnost nás pozdravila a odpovídala na pozdrav děly a moždíři.“³²⁰

Není jisté, zda námořníci po vykonání karantény opustili své lodě a navštívili přístav. Studie již prokázaly, že mnohá města na trase cesty sice nechtěla královnu urazit a obávala se znemožnění, pokud by město pouze minula, ale jak již Tudecius napsal, připlouvala z oblasti, kde řádil mor. Ve městě a přístavech tedy z návštěvy velké radosti nebylo. Že nebyla Královna s doprovodem do města vpuštěna sice Tudecius nepsal. Ovšem popis trávení volného času během zastávek by tomu odpovídal. „Odpoledne se královna bavila pohledem na námořníky a jejich pomocníky, z nichž někteří skákali ze stěžňů do vody, další plavali pod vodou, případně se pohybovali po vodě tak, jako by chodili po písku, a soutěžili o peníze, které jim královna házela schované do jablek a hrušek.“³²¹ Zmíněná zábava se evidentně odehrávala pouze v přístavu a ze zápisu není jasné, zda královna vůbec přístav opustila

Zastávka v Janově oproti tomu byla také silně poznamenána strachem z moru. Tudecius v souvislosti s Janovem zmiňuje místní dominanty a hovoří o městě velmi pozitivně. Vzápětí však přichází kritika, shrnutá latinským citátem: „Porto senza pesci, montagna senza legni, donne senza vergogna, huomo senza coscienza.“³²² Z popisu situace je evidentní, že tentokrát již úmyslně nebyla flotila vpuštěna do přístavu. O strachu z moru zde sice přímo nepadne ani slovo, ale z historických pramenů je známo, že tomu tak bylo a místní řečník byl nucen přednést úvodní projev na rozhoupané palubě člunu.³²³ Tudeciův text naznačuje, že však tentokrát bylo evidentně cílem vynahradit královně absenci přijetí na souši pompou na moři. Jednalo se o spektakulární představení, kdy sedm vyzdobených galér neslo zásoby. Tyto galéry navíc nesly dle popisu jasná označení Janovské republiky: „...jejich zádě byly ověšeny hezkými vlajkami, korouhvičkami, prapory a dalšími ozdobnými tapetami.“³²⁴

---

³¹⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

³²² Přístav bez ryb, les bez dřeva, ženy bez studu a muži bez svědomí.

³²³ ENGLUND, R.: *c. d.*, s. 94.

³²⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 89.

Tudecius přitom nepopisuje, že by při této plavbě byla Patrona podobně zdobena. Sice byla přetřena barvami, ale k zahalení do plátna došlo až mnohem později a za jiných okolností, v rámci příprav na bitvu.³²⁵

Z popisu celé ceremonie lze vyčíst ještě několik zásadních souvislostí. „Zdravili nás, a to i z města, výstřely z děl a zvukem trumpet, což bylo nadmíru pěkné na pohled.“³²⁶ Z toho vyplývá dvojí. Zaprvé, zde zjevně bylo opět přivítání pouze na straně města, nikoli na straně papežské flotily. Zásadním faktem je zmínka, že královnu vítala z města pouze děla. Jelikož chybí zmínka o palbě z mušket, kterých jistě bylo ve městě nemálo, nabízí se hypotéza, že k přivítání muselo z důvodu karantény dojít daleko od města. Na delší vzdálenost by totiž muškety nemusely být slyšet tak dobře, jako děla. To by však nevysvětlovalo, že byly slyšet trumpety.

Následuje popis krajiny podél jihofrancouzského pobřeží a krátká návštěva Monaka. Z popisu: „28. dito jsme v jednu hodinu v noci jsme připluli do Monaka,“³²⁷ není opět jasné, zda bylo flotile umožněno navštívit zdejší přístav. Zápis tomu nenapovídá. Je zde zmíněno ono přivítání palbou přístavních děl. Zmínky o doplnění proviantu zde chybí.

Po absolvování posledního úseku cesty Tudecius chválí místní pevnosti a vyspělost měst. Zde královna loď opustila. Alespoň však zde nemusela posádka zůstat na širém moři. Následovala zastávka v místním lazaretu. Tudecius kladně hodnotí možnost si zde odpočinout, avšak ani zde nezmiňuje doplnění jakýchkoli zásob.

Pokud jde o královnu, Tudecius jejímu popisu pozornost nevěnuje. Ačkoli fungování flotily se na 11 dní, s přípravami možná i na dva týdny, točilo kolem Kristininy přepravy, je otázkou, nakolik ji mohl Tudecius ze své galéry vůbec zahlédnout. I ona pasáž, kdy byla královna na Patroně otřesena bouří, nemusí nutně znamenat, že královna toto znepokojení dávala najevo a Tudecius to osobně zaznamenal. Dost možná mohlo jít jen o popis faktu, že i královnina loď byla bouří zasažena, i když z ní vyšla bez poškození.

Fakt, že byla ve všech městech zdravena děly jako první, je pak způsoben tím, že ve všech případech byla společensky významnější osobou. Do přístavů vplouvala

---

³²⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 113.

³²⁶ Tamtéž, fol. 89.

³²⁷ Tamtéž.

coby královna a byla vítána „pouze“ místními guvernéry a lokálními činiteli. K jinému královskému dvoru se dostala až poté, co flotilu opustila. Je tak patrné, že z hlediska sociální hierarchie se jednalo, s výjimkou papežského legáta, který je však popsán jen velmi stručně, o nejdůležitější osobu, s níž se Tudecius osobně setkal.

2) Papežský nuncius:

Opisto Pallavicino byl osobností velmi zajímavou a pro fungování kurie v období pontifikátu Alexandra VII. byl nepostradatelný.³²⁸ Byl také papežovým blízkým přítelem a životopiscem.³²⁹ Také pocházel z prominentní rodiny.³³⁰ Oba sdíleli nadšení nejen pro umění, ale také pro politiku.³³¹ Takové lidi kurie v nynějším krizovém období potřebovala.³³² na Alexandrově rozhodnutí učinit z Pallavicina svého nuncia. Poté, co papež, kdysi arbitr všech zásadních smluv, nebyl přizván k uzavření Vestfálského míru, snažila se kurie zasáhnout do průběhu jiného významného konfliktu, války mezi Francií a Španělskem.³³³ Z toho důvodu byl Pallavicino vyslán 8. října 1656 z Civitavecchia do Barcelony.³³⁴ Tudeciův cestopis však nebyl zaměřen na popis fungování dobové politiky. Papežský legát tak má na stránkách cestopisu nejméně prostoru ze všech významných osob, které flotila přepravovala.

Cesta byla tentokrát dobrovolná a účastnily se jí pouze dvě lodě. Nuncius tak necestoval se stejnou pompou, jako Kristina Švédská. Rovněž se cesty neúčastnila vlajková loď, ale pouze řadové galéry Svatý Petr a Svatý Dominik.³³⁵ Tudecius zde nezmiňuje, zda se plavil na galéře Svatý Petr, jako dříve, nebo, zda se plavil na stejné galéře, jako nuncius. Plavbu opět provázela nepřízeň počasí, a galéra Svatý Petr byla opět poškozena, tentokrát během kolize s holandskou obchodní lodí. To si vyžádalo prodloužení zastávky v Livornu.³³⁶ Po ní měla následovat opět zastávka v Janově,

---

³²⁸ ZOUHAR, Jakub: *Papež Alexandr VII. (1655–1667) a biskupství Hradci Králové*. Theatrum historiae. 2010, č. 7. s. 100.

³²⁹ KUNTZ, M. A.: *c. d.*, s. 154.

³³⁰ WRIGHT, A. D.: *c. d.*, s. 238.

³³¹ DELBEKE, Maarten: *Oprar sempre come in teatro: The Rome of Alexander VII as the Theatre of Papal Self-Representation*. Art History, 33, 2010, č. 2, s. 354, 355.

³³² HILLS, Helen: *Mapping the early modern city*. Urban History, 23, 1996, č. 2, s. 149.

³³³ WRIGHT, A. D.: *c. d.*, s. 50.

³³⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *c. d.*, fol. 93.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Tamtéž, fol. 94.

ovšem bouře se vyžádala mezipřistání v Portovenere. V přístavu Final se k flotile přidal další cestující. Mělo jít o „jednoho španělského kavalíra, který patřil k apoštolskému nunciovi.“³³⁷ Jméno tohoto kavalíra není nikde uvedeno a jeho identitu neznáme. Následovaly zastávky v Toulonu a La Ciotat. Flotila dále pokračovala kolem jižního pobřeží Francie až do Barcelony.³³⁸ Fakt, že tato podkapitola dosud působí jen jako výčet děje cesty, má svůj důvod. Cílem je demonstrovat, že během celé plavby autor nevěnoval nunciu Pallavicinovi téměř žádnou pozornost. Kristina Švédská, coby cestující královna, byla nucena hledět si reprezentace a navštívené přístavy jí byly povinny vystavit patřičné přivítání. V případě nuncia je tomu jinak. Je tak otázkou, zda v tomto případě příslušné přístavy tyto náležitosti nyní ignorovaly, nebo je Tudecius pouze neuvedl ve svém textu. V celém popisu cesty se objevuje jedna havárie, čtyři případy ohrožení lodí povětrnostními podmínkami. Popis je tak zaměřen převážně na hrozby, kterým byly lodě vystaveny. Ačkoli nunciova trasa z Civitavecchia do Barcelony trvala 68 dní, tedy o plných 66 dní déle než cesta Kristinina, je popsána výrazně méně.

3) Maltézský velmistr:

Roku 1657 po návratu od Dardanel měla za úkol přepravit ze Mesiny v Neapolském království na Maltu nově zvoleného velmistra řádu Maltézských rytířů Martina de Redín. Tato cesta se od ostatních přeprav prominentů liší. Jednak jde o trasu poměrně krátkou, při níž flotila učinila jen jednu mezizastávku v pevnosti Capo Passero na Sicílii z důvodu mořské bouře.³³⁹ Zadruhé, zatímco obě předchozí cesty se omezovaly na přepravu význačných osob a po přechodu na mělčinu jejich stopy v textu mizí. Nyní je přeprava odbyta velmi stručně. Naopak podrobně je popsána situace po příjezdu na Maltu. Celý příjezd začíná slovy: „byli jsme slavnostně přivítáni pevností.“³⁴⁰ Ačkoli lze předpokládat, že ono přivítání, pravděpodobně výstřely z kanonů, bylo opět oboustranné, je zásadní, že to byla dle popisu pevnost, která zdravila jako první. Již z toho je patrné, že na palubě lodi byla důležitá osoba, podobně

---

³³⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 94.

³³⁸ Tamtéž, fol. 94, 95.

³³⁹ Tamtéž, fol. 119.

³⁴⁰ Tamtéž.

jako když v případě královny Kristiny vítaly její příjezd přístavy jako první a galéry pouze odpovídaly.

Pasáž pokračuje: „Brzy se nově zvolený velmistr za jáсотu a obvyklých ceremonií vylodil a byl s velkou parádou a s početným doprovodem uveden do svého paláce. Večer také byly k oslavě zapáleny hezké a působivé ohně a město bylo tři dny osvětlováno nespočetným množstvím pochodní.“³⁴¹ Tudecius tak byl svědkem poměrně netradičního momentu, kdy je nový velmistr uváděn do svého sídla. Zajímavé však je, že nejsou zmíněny žádné konkrétní lokální tradice či rituály, které by byly specificky pozorovány právě zde. Výraz „obvyklými“ naznačuje dvě hypotézy. Autor si buď byl vědom existence jistých specifických rituálů při vylodění velmistra na Maltě, nebo zkrátka pozoroval všeobecné veselí a srovnával jej s obecnými atributy oslavy. Důležitá je zmínka o pochodních. Již dříve v textu autor popisoval slavnost na počest jmenování Dona Maria Chigi, papežova bratra, do pozice vrchního velitele papežské flotily.³⁴² I tehdy hrály důležitou roli pochodně a ohně osvětlující flotilu až do pozdní noci. Tím se ony bujaré světské oslavy, které se dle nezbytnosti pochodní táhly zřejmě až do nočních hodin, odlišovaly od popsanych duchovnich slavností, které se konaly ve dne a pouze za zpěvu s využitím kanonů jako zvonů.

Popis pokračuje: „Tento palác, který patří velmistroví, stojí za vidění, jeho pokoje a komnaty jsou nad míru nádherně vyzdobeny vkusnými a krásnými tapetami, je zde také možné vidět velmi umělecky hodnotné a vzácné malby. Kostel svatého Jana je také nádherný a vyzdobený tureckými prapory a ukořistěnými předměty. Špitál Panny Marie je velký a honosně postavený. Leží tu různí pacienti a jsou opečováváni maltézskými rytíři.“³⁴³ Tudecia, toho času již plnohodnotného turkobijce, musela jistě potěšit přítomnost tureckých trofejí. Palác měl již v dané době působit coby reprezentativní sídlo hlavy řádu. Zmínka o trofejích poražených Turků se sice objevuje jen na tomto místě, ale ve skutečnosti se podobné výstavy trofejí objevují u panovnických dvorů jak na křesťanské, tak na muslimské straně. Fakt, že Tudecius zmiňuje pouze že šlo o předměty také působí logicky. Z hlediska výstavy byly tyto expozice značně různorodé a často zahrnovaly právě prapory či rituální předměty protistrany. Za poměrně paradoxní lze považovat, že takové útoky na protistranu často

---

³⁴¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

³⁴² Tato oslava je zmíněna v další kapitole, jelikož s tímto velitelem se Tudecius osobně nesetkal a další zmínky o něm chybí.

³⁴³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

vedly, vzhledem k velkému množství například uloupeného sakrálního umění, k rozšíření některých uměleckých technik, či náboženských motivů i do odlišných náboženských oblastí.³⁴⁴ V dobových pramenech se bývají kromě trofejí uvnitř paláce zmiňováni také muslimští zajatci, demonstrativně předvádění veřejnosti na prostranstvích kolem paláce.³⁴⁵

Co se týče hlavního města, měl Tudecius plné právo žasnout nad jeho výzdobou. Valletta měla, stejně jako palác, sloužit také k reprezentaci řádu, což mu mimo jiné vyneslo označení „convent city.“³⁴⁶ Rytíři, kteří přišli na Maltu 127 let před Tudeciem, změnili původně odlehlý ostrov s několika vesnicemi ve své hlavní sídlo a započali jeho opevňování. Po úspěšném odražení obléhání roku 1564 pak rytíři změnili Maltu a nově založené město Valletta, pojmenované po veliteli, který obranu ostrova úspěšně vedl, ve výkladní skříň barokní středomořské architektury.³⁴⁷ Píše-li tedy Tudecius, který již dříve procestoval Řím, že jsou komnaty paláce nádherně vyzdobeny, nezbyvá než dodat, že peníze, vynaložené řádem na reprezentaci, nebyly vyhozeny zbytečně.

Celý popis pak končí: „Vojenská cvičení probíhají veřejně na prostranství před palácem velmistra. Lidé jsou zde velice zdvořilí a přívětiví. Poté co jsme se zde několik dnů veselili a viděli jsme velmistra, jak hodoval u tabule a byl u toho obsluhován kavalíry a pážaty, dali jsme si *alla fortuna*³⁴⁸ také my dobré jídlo v hostinci a okusili jsme nejlepší víno.“³⁴⁹ Je patrné, že ačkoli byli Tudecius a jeho druhové pozváni na prohlídku paláce, k velmistrově tabuli zřejmě pozváni nebyli, byli tudíž nuceni občerstvit se v hostinci. Jedná se také, spolu s popisem skromné oslavy Vánoc na moři, o jediný moment, kde je k popisu oslavy připojena zmínka o jídle. Z popisu hostiny však lze vyvodit ještě dvě zásadní skutečnosti. Zaprvé, jde o to, jak bylo jídlo konzumováno. Důležitost velmistra jednoznačně dokazuje zmínka, že jej

---

³⁴⁴ HERSHENZON, Daniel: *Captive Objects: Catholic Artifacts across the Early Modern Western Mediterranean*. *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 76, 2021, č. 2, Online na: https://www.academia.edu/114209992/Captive_Objects_Catholic_Artifacts_across_the_Early_Modern_Western_Mediterranean?sm=b [cit. 14. 4. 2024], s. 2, 6.

³⁴⁵ DE LUCCA, Denis: *The city–fortress of Valletta in the Baroque age*. *Baeoque Routes Newsletter*, 2013, č. 9, s. 11.

³⁴⁶ BUTTIGIEG, Emanuel: *Early Modern Valletta: Beyond the Renaissance City*. In: CUNNINGHAM, Margaret Abdilla- CAMILLERI, Maroma – VELLA, Godwin (eds.): *Humillmia Civitas Vallettae: From Mount Xebb-er-Ras to European capital of culture*. Valletta 2018, s. 178.

³⁴⁷ DE LUCCA, Denis: *c. d.*, s. 8, 9.

³⁴⁸ Pro štěstí

³⁴⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

neobsluhovali číšníci a k tomu určený personál, ale osoby určitého společenského statutu. Zadruhé, i když mnohé válečné řády udržovaly ze zdravotních důvodů přísná omezení, týkající se jídla, byli Maltézští rytíři stále šlechtici a válečníci. Z toho důvodu se zkrátka hostina na uvítanou významného hodnostáře očekávala, tento zvyk ostatně sahá dále než do raného novověku.³⁵⁰ Zmínka o veřejných vojenských cvičeních a lidech, kteří byli zjevně uctíváni k spojencům maltézských rytířů je zcela namístě. Výzkumy potvrzují, že před příchodem řádu na Maltu zde nebyla žádná významnější kultura. Řádoví rytíři pak své tradice, oslavy a kulturu natolik spojili s místním prostředím, že každá řádová událost zde byla masovou záležitostí.³⁵¹

Faktem ovšem je, že Tudecius opět dokázal ve stručnosti popsat celé fungování řádu a všechny jeho hierarchické příčky. Byl svědkem oslav, viděl zde pážata, tedy budoucí rytíře, i rytíře plnohodnotné, kavalíry. To by do značné míry naznačovalo, že onen výraz kavalír, zmiňovaný v textu je skutečně ekvivalentem pojmu rytíř. Každopádně, kromě těchto příslušníků řádu měl Tudecius možnost vidět i nejvyšší velení. Navštívil všechny významné řádové stavby na Maltě a díky možnosti pozorovat manévry na souši lze říct, že byl svědkem maltézských manévrů na souši i na vodě i jejich péče o nemocné.³⁵²

---

³⁵⁰ VERDON, J.: *c. d.*, s. 100.

³⁵¹ MALLIA-MILANES, Victor (ed.): *Hospitaller baroque culture: the order of St John's legacy in Early Modern Malta*. In: MALLIA-MILANES, Victor (ed.): *The Winged Lion and the Eight-Pointed Cross: Venice, Hospitaller Malta, and the Mediterranean in Early Modern Times*, London/New York 2024, s. 43, 45.

³⁵² BUTTIGIEG, Emanuel: *The Sovereign Military Hospitaller Order of St John of the Jerusalem of Rhodes and of Malta – General History of the Order of Malta*. In: DELES, Przemyslaw – MROZOWSKI, Przemyslaw (eds.) *The Orders of St John and Their Ties With Polish Territories*. Warszawa 2014, s. 16, 38; GRECH, I.: *c. d.*, s. 117.

Svět

Tato práce se dosud zabývala převážně zabývala tématy, která měla jedno společné. Téměř všechna souvisela se světem, který byl vymezen prostorem palub jednotlivých lodí. To mělo svůj důvod, jelikož právě na lodní palubě strávil Tudecius většinu své služby a právě zde se setkal s většinou osob, které jsou v textu zmíněny. Přesto by bylo hrubým omylem předpokládat, že horizont, který je v cestopisu zaznamenán, končí v takto omezeném obzoru. Loď byla, je a bude vždy především dopravním prostředkem. Zde však nastává problém, jak prostor, v němž se autor v textu pohybuje, členit.

Cestovatel tradičně překračuje hranice. Ocítá se v cizím světě a často v textu vyzdvihuje rozdíly mezi svým světem a oblastí navštívenou, kterou svým popisem často hodnotí. Tím vypovídá jak o této oblasti, tak o sobě. Hranice mohou být chápány různě, jedná se o hranice politické, kulturní, jazykové, či například fyzické, tvořené přírodními překážkami. To je však v případě tohoto pramene značně obtížné.

Například hranice přírodní je zde velmi těžké určit a vliv téměř nehrají. Důvodem je, že pro většinu poutníků představovala, zejména při pozemním cestování, takovou hranici pohoří, nebo říční toky. Tudecius ale v námořní části cestopisu cestuje, téměř výhradně lodí. Odhlédneme-li od občasných krizových lokalit, jako byly nebezpečné úžiny, či skaliska v moři, není na moři mnoho přírodních hranic. Samo moře mohlo být pro některé poutníky přirozenou hranicí, ovšem pro námořníky bylo naopak dopravní tepnou.³⁵³ Zajímavé je, že autor nijak nesrovnává námořní komunitu s lidmi na souši.

Poměrně důležité jsou hranice politické. Pod těmi je možno chápat zejména fakt, že na mnohých místech Tudecius výslovně zmiňuje, kterým monarchům jednotlivé přímořské oblasti, přístavy, města a pevnosti patří. Zde se však takové informace často objevují v podobě marginálních poznámek bez jakékoli další návaznosti na zbytek zápisu. Samotný křesťanský svět pak z kulturního a náboženského hlediska vyznívá poměrně jednotvárně. Autor v textu zcela vynechává

---

³⁵³ MARZAGALLI, Silvia: *Maritimity: How the sea affected early modern life around the Mediterranean*. In: FINK, Wilhelm – SCHÖNINGH, Ferdinand (eds.): *New Horizons: Mediterranean Research in the 21st Century*. Paderborn 2016, s. 310.

popis válek mezi křesťanskými státy, jak těch, které v jeho době probíhaly, tak i minulých. Středomoří bylo vždy víc než čím jiným křižovatkou nejrůznějších kultur.³⁵⁴ Hranice jazykové pak v textu nejsou obsaženy vůbec. Autor nezmiňuje, jakými jazyky hovořil. To by však zřejmě nemělo na vyznění textu vliv. Právě ve Středomoří nebyly totiž hranice mezi jazykovými regiony jasně vymezeny. Přístavy a flotily byly multietnickým prostředím.³⁵⁵ Většina místních států, od Benátek po Osmanskou říši, zabírala nejrůznější kulturní a jazykové regiony.³⁵⁶

Galéra Svatý Petr navštívila během své cesty řadu zajímavých lokalit a autor to ve svém textu reflektuje. Jelikož byly tyto lokality nejrůznějšího druhu a Tudecia často zajímaly nejrůznější věci, jen zřídka byla při popisu lokalit užita stejná forma popisu. Z toho důvodu je nutno toto téma, alespoň pro účely této práce, rozdělit do několika kategorií. Zásadní je zejména rozdělení světa kolem flotily do dvou kategorií. Zaprvé, na lokality člověkem vytvořené, či přetvořené, tedy například města a zemědělské oblasti. Zadruhé pak na lokality přírodní, kam spadá vše ostatní, tedy jak krajina pobřeží, tak i samotné moře, po němž se lodě pohybovaly. Obě tyto kategorie jsou následně detailněji tematicky rozděleny.

Přeměněná krajina

Je těžké definovat přesným časovým vymezením epochu antropocénu, ale je nezpochybnitelným faktem, že v sedmnáctém století již lidé stačili značně přeměnit krajinu evropského Středomoří. Mezi všemi lidskými sídly a hospodářskými oblastmi se však v cestopisu vyjímá jeden druh lidských výtvorů, který tvoří páteř ekonomiky a osu většiny plaveb. Tím jsou města. Právě města byla v jinak feudálním venkovském prostředí ekonomickými, politickými a kulturními centry. Města raného novověku značně ustoupila ze svých dřívějších mocenských pozic. Městská práva a moc menších

---

³⁵⁴ ALBERA, Dionigi: *Religious Sharing, Mixing, and Crossing in the Wider Mediterranean*. 2022. Online na:

https://www.academia.edu/116666086/Religious_Sharing_Mixing_and_Crossing_in_the_Wider_Mediterranean?rhid=27695105297&swp=rr-rw-wc-48352640 [cit. 14. 4.] s. 6.

³⁵⁵ MARTIN, John Jeffries: *Crossing Religious Boundaries in the Medieval and Early Modern Mediterranean*. *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 41, 2011, č. 3, s. 461.

³⁵⁶ DURSTELER, Eric R.: *Language and Identity in the Early Modern Mediterranean*. In: WATKINS, John – REYERSON, Kathryn L.: *Mediterranean Identities in the Premodern Era: Entrepôts, Islands, Empires*. Londýn 2014, s. 36

státních útvarů ve Středomoří převzaly do značné míry větší celky, nejčastěji státy a impéria.³⁵⁷

Právě ta však v zuřivém boji proti sobě tím spíše potřebovala na mocenské šachovnici pevné opěrné body. Města tak byla opevňována. Vztah lodí a měst byl pak ve Středomoří ve znamení vzájemné závislosti. Velikost měst a shánka obchodníků po co nejširším sortimentu vyžadovala neustálé transporty zboží do měst skrze flotily. Vojenské flotily pak městu mohly na pomoc přepravit posily. Lodi pak naopak potřebovaly během svých cest doplňovat ve městech proviant během plaveb, využívaly služeb místních řemeslníků v docích a v případě nebezpečí se v přístavech ukrývaly pod ochranou mohutných pevností. Tudeciův cestopis je psán chronologicky, ale osu jednotlivých plaveb tvoří výčet přístavů, které flotila na cestách navštívila. Právě města jsou tak nejčastějším popsáním prostředím. Tudecius netrhl zpravidla ve městech příliš mnoho času.³⁵⁸ Přesto je možné vyzorovat, že některá témata se v souvislosti s městy objevují opakovaně.

Přístavy:

Je pochopitelné, že Tudecia námořníka musel nutně zaujmout přístav. Právě přístavy jsou z logiky věci prostorem, kde dochází k prolínání námořní a pozemní oblasti. Pro transfer osob a zboží jsou přístavy zcela klíčové.³⁵⁹ Tudeciova terminologie v oblasti přístavů však není zcela jednoznačná. Slovo přístav totiž v závislosti na situaci označuje jak celé přístavní město, tak i přístav, coby přístaviště určitého města.

Tudecius v textu celkem šestnáctkrát mluví o přístavech, či přístavištích. To zdaleka nezahrnuje všechny lokality, které navštívil. Ve většině případů uvádí jen názvy lokalit. Celkem osm lokalit je označeno jako přístav.³⁶⁰ V šesti případech je

---

³⁵⁷ BRAUDEL, F.: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol II.*, s. 657, 658.

³⁵⁸ Nejdelší dobu, dva měsíce, strávil na zimovišti flotily v Cornetu. Viz TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 97, 98.

³⁵⁹ WEIGEND, Guido G.: *Some Elements in the Study of Port Geography*. *Geographical Review*, 48, 1958, č. 2, s. 185.

³⁶⁰ Porto di San Stefano, Livorno, Portovenere, Final, Padre e Figlio, Mesina, Fiskardo, Porto Kagio, San Nicolo

přístav uveden jako součást města.³⁶¹ V jednom případě jde o součást pevnosti³⁶² a jednou je zaznamenána návštěva konkrétního přístaviště, které se názvem odlišuje od zbytku města.³⁶³ Výjimku tvoří město Messina, které se vyskytuje ve dvou těchto kategoriích. Tudecius o této sicilské metropoli mluví nejprve jako o městě a následně jako o přístavu.³⁶⁴ Na základě popisu nelze zcela jednoznačně určit klíč, podle kterého Tudecius při popisu přístavů postupuje.

Stejně, jako v případě služby u flotily, kdy není popsán běžný život na lodích, i zde chybí popis fungování přístavů. Tudecius nezmiňuje příliš přesně velikost přístavů ani počet lidí, kteří zde pracují. Neobjevuje se ani zmínka o náplni práce místních dělníků. O čem tedy v textu píše?

Zaprvé, z textu vyplývá, že naprostou většinu přístavů navštívených flotilou tvořily přístavy uměle vytvořené, k nimž náležela města, či pevnosti. Zdá se, že o existenci přístavů přírodních, alespoň v oblastech, které náležely spřáteleným státům, flotila byla informována. Takové jsou však využity pouze třikrát. V obou případech se však jednalo o nouzové situace, kdy byla tato přístaviště využita z důvodu bouře,³⁶⁵ nebo nemožnosti využití standartního přístavu v dané oblasti.³⁶⁶

Autor ve většině případů nezmiňuje vlastnosti přístavů, pokud tyto nejsou něčím zajímavé. V tomto ohledu jednoznačně vyniká přístav Civitavecchia, který je, vzhledem ke své velikosti a coby vojenská námořní základna, rozdělen na přístav vnější a vnitřní.³⁶⁷ Takto rozlehlý přístav se v textu objevuje už jen dvakrát, a to v Marseille a Livornu.³⁶⁸ Tyto vnější přístavy však autor výslovně zmiňuje jen v případech, kdy u nich flotila, nebo alespoň její část, prokazatelně kotvila. Například přístav Modon také disponoval vnějším přístavem.³⁶⁹ Flotila však kolem pouze proplula a tak jej Tudecius zmiňuje jen jako jedno z měst, které minula.³⁷⁰

---

³⁶¹ Marseille, Corneto, Gaeta, Mesina, Regio alla Pimpinella, Chios

³⁶² Civitavecchia

³⁶³ Rippa Grande v Římě

³⁶⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 101, 118.

³⁶⁵ Tamtéž, fol. 96

³⁶⁶ Tamtéž, fol. 84, 106.

³⁶⁷ Autor právě tento přístav hned v úvodu označuje za pevnost s přístavem. Tamtéž: *c. d.*, fol. 81.

³⁶⁸ Tamtéž, fol. 90.

³⁶⁹ DERMITZAKI, Argyri: *c. d.*, s. 115, 117.

³⁷⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 106.

Autor také na dvou místech zmiňuje, že je přístav vybaven majákem. Konkrétně se jedná o přístavy Civitavecchia³⁷¹ a Janov.³⁷² Fakt, že tyto stavby zmiňuje, jen dokazuje, že v období 17. století nešlo v západním Středomoří o samozřejmost. Ve východním Středomoří pak není zmíněn ani jeden. Tato oblast, včetně nejdůležitějších přístavů se pokrytí majáky dočkala až v 19. století.³⁷³ Tudecius tak dost možná zmiňuje maják jako jistou kuriozitu a výrazný prvek architektury. To by naznačovaly hned dvě pasáže. Zprvée, Tudecius hodnotí hlavní základu flotily v Civitavecchia v první řadě jako pevnost. Když ale tuto pevnost popisuje, užívá tuto pasáž: „je to pěkná pevnost s dvojitým přístavem, totiž vnějším a vnitřním, včetně vysokého majáku a hezky vyzdobené citadely.“³⁷⁴ Citadela, hlavní obraný prvek, je zde zmíněna jako poslední, ačkoli je jasně uvedeno, že Civitavecchia je především pevnost. Naproti tomu přístav je prvním bodem, který Tudecius z lodi viděl. Nejzásadnějším prvkem přístavu je pak maják. Byl nepochybně vidět z velké dálky.

Ještě zajímavější je pasáž z Janova. Tudecius zmiňuje, že Janov je: „... pěkné a opevněné město s pěknými bazilikami, paláci a velkým přístavním majákem; město je opatřeno opevněnými citadelami ...“³⁷⁵ I zde patrně hrálo roli, že maják byl prvním bodem, kterého si Tudecius z paluby Svatého Petra všiml. Navíc nyní neměl možnost město navštívit a pouze jej zahlédl z dálky. To by vysvětlovalo, že si nejvíce všiml největších staveb. I zde jsou však konkrétní pevnostní stavby řazeny až za přístav a místní pamětihodnosti. Fakt, že maják je zde v téže větě, jako místní paláce a basiliky navíc dává smysl i proto, že město za tyto a jiné pamětihodnosti vděčilo právě přístavu.³⁷⁶

Kromě konstatování, že loď v daném přístavu kotvila, se Tudecius o přístavech příliš nezmiňuje. Pouze dvakrát autor vyslovuje pozitivní úsudek ohledně kvality přístavu. V těchto případech však autor nepopisuje pouze prostor přístaviště, ale celou přilehlou obec. V těchto případech, například v Livornu je patrné, že daná oblast skutečně vděčí za svůj rozkvět právě přístavu. Přístaviště je tak s oblastí kolem pevně

---

³⁷¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 82, 86.

³⁷² Tamtéž, fol. 89.

³⁷³ KOZLICIC, Mithad: *Adriatic Sea routes from the Antiquity to the early modern Age*. *Historia Antiqua*, 21, 2012, č. 21, s. 17.

³⁷⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81, 82.

³⁷⁵ Tamtéž, fol. 89.

³⁷⁶ PICCINNO, Luisa: *Assistance to Ships and Cargo Handling in the Early Modern Port of Genoa*. In: MELLINATO, Giulio – PANJEK, Aleksander: *Complex Gateways: Labour and Urban History of Maritime Port Cities: The Northern Adriatic in a Comparative*. Koper 2022, s. 35.

srostlé a tvoří jádro místní obce.³⁷⁷ V tomto ohledu je jinak poměrně přesný. O již zmíněném Livornu mluví jako o proslulém přístavu, což odpovídá skutečnosti, že právě Livorno bylo v dané době jedním z mála přístavů, které v 17. století unikly všeobecnému regionálnímu úpadku mezinárodního obchodu.³⁷⁸ Podle některých výzkumů bylo v daném období nejmodernějším přístavem v celém Středomoří, a to jistě mohlo přispět jeho proslulosti.³⁷⁹ Při návštěvě Marseille pak autor nepoužívá pojmu přístav, ani město. Jen v momentě, kdy flotila do města připlouvá, zmiňuje, že musela zakotvit ve vnějším přístavu. Přitom právě Marseille je příkladem obce, která byla známa zejména jako přístav a námořní základna.³⁸⁰ Je ovšem pravda, že v době návštěvy flotily byl přístav poměrně zanedbaný a až dekádu po Tudeciově návštěvě se začal postupně znova stávat jedním z nejvýznamnějších přístavů Středomoří.³⁸¹

Ne všechny přístavy v textu jsou hodnoceny pozitivně. Negativní hodnocení se v textu objevuje celkem třikrát. Ve všech případech se jedná o přístavy, kde flotila, či flotily, byly nuceny přistát nečekaně a nebyly to lokality příliš vhodné. V zátocě u Ponzy si flotila nemohla doplnit zásoby a utrpěla ztráty následkem epidemie.³⁸² Přístav Collioure byl využit během bouře a opět neoplýval dostatkem zásob.³⁸³ Přístav S. Nicolo byl pak nevhodný čistě proto, že pro daný počet lodí, šlo o tři současně kotvící fotily velikostně nepostačoval.³⁸⁴

Přístavy mají v Tudeciově námořním cestopisu nezastupitelnou roli. Autor se příliš nevěnuje fungování přístavů a jeho hodnocení je zpravidla velmi stručné. Pozitivní hodnocení nutně nesouvisí s autorovými osobními zkušenostmi. Jen zřídka se pak jedná o hodnocení samotného přístaviště, zpravidla jde o zhodnocení celé lokality. Naproti tomu hodnocení negativní tyto osobní dojmy vždy obnáší. Kromě toho, fakt, že Tudecius některé prvky přístavů zmiňuje jen někde, neznamená jinde reálnou absenci těchto prvků. Zdá se, že autor popisuje zejména takové prvky, které

---

³⁷⁷ WEIGEND, G. G.: *c. d.*, s. 187.

³⁷⁸ PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 164.

³⁷⁹ BAADER, Hannab – WOLF, Gerhard: *A Sea-to-Shore Perspective: Littoral and Liminal Spaces of the Medieval and Early Modern Mediterranean*. Mitteilungen Des Kunsthistorischen Institutes in Florenz, 56, 2014, č. 1, s. 11.

³⁸⁰ LEE, Robert – LEE, W. R.: *The socio-economic and demographic characteristics of port cities: a typology for comparative analysis?* Urban History, 25, 1998, č. 2, s. 148.

³⁸¹ ZWIERLEIN, Cornel: *Imperial Unknowns: The French and British in the Mediterranean, 1650-1750*. Cambridge 2016, s. 8, 9.

³⁸² TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84.

³⁸³ Tamtéž, fol. 96.

³⁸⁴ Tamtéž, fol. 106.

jej zaujaly a které viděl na vlastní oči. Většina vypozerovaných faktů se zdá tedy poměrně přesvědčivá, ale není příliš pravděpodobné, že by takto neuspořádané poznatky mohly být zásadním přínosem k některé z moderních architektonických studií, zabývajících se specificky přístavy v daném regionu.³⁸⁵

Pevnosti:

Obchod v oblasti Středomoří sice v 17. století zásadním způsobem upadal, ale mnohé obce stále sloužily jako centra mezinárodních transakcí.³⁸⁶ Tyto oblasti byly potenciálním cílem pirátských nájezdů a musely být odpovídajícím způsobem opevněné.³⁸⁷ Kromě toho byla celá oblast často poznamenána soupeřením křesťanských mocností mezi sebou.³⁸⁸ Pevnosti ve východním Středomoří, které se mohly kdykoli stát jedním z prvků válečné hranice, pak často zažívaly během četných válek obléhání pravidelně.³⁸⁹ Ostatně dva takové případy jsou zde přímo zaznamenány.³⁹⁰ Také z toho vyplývá, že ačkoli byla často pevnost jen jednou z městských staveb, byla logicky také první stavbou, na niž musely jak útočící, tak v míru připlouvající lodě brát ohled. O klidném příplutí do přístavu totiž rozhodovala právě reakce pevnosti, která umožnila, či zamítla možnost přístav navštívit. Kromě toho, vztah mezi pevností a flotilou byl tradičně zcela zásadní a obě na sobě závisely. Galéry ovládaly moře a byly nezbytné pro obchod, díky tomu flotily města zásobovaly. Naopak galéra potřebovala bezpečné kotviště, přičemž dobře opevněné město bylo v tomto nepřekonatelné.³⁹¹

---

³⁸⁵ PAGÉS MADRIGAL, José Manuel: *Heritage and ports in eastern Mediterranean coastal cities*. 2019, online na: <https://portusonline.org/heritage-and-ports-in-eastern-mediterranean-coastal-cities/> [cit. 14. 4. 2024].

³⁸⁶ KASABA, Resat – KEYDER, Caglar – TABAK, Faruk: *Eastern Mediterranean Port Cities and Their Bourgeoisies: Merchants, Political Projects, and Nation-States*. Review (Fernand Braudel Center), 10, 1986, č. 1, s. 121.

³⁸⁷ MARTINO, Antonello – FATIGUSO, F. – DE TOMMASI, G.: *Morphological and Typological Assessment of Architectural Heritage in Historical Mediterranean Ports*. In: BREBBIA, C. A. – HERNÁNDEZ, S.: *Structural Studies, Repairs and Maintenance of Heritage Architecture XIV*. 2015, s. 20.

³⁸⁸ LOOMBA, Ania: *Mediterranean Borderlands and the Global Early Modern*. In: FUCHS, Barbara – WEISSBOURD, Emily: *Representing Imperial Rivalry in the Early Modern Mediterranean*. Toronto 2015, s. 13.

³⁸⁹ DAVIES, S. – DAVIS, J. L.: *c. d.*, s. 26.

³⁹⁰ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 107, 108, 118.

³⁹¹ KONSTAM, A.: *c. d.*, s. 33

Stejně, jako v případě přístavů se i v případě pevností objevuje ne zcela jednoznačná terminologie. Pod slovem pevnost se nejčastěji skrývá celé sídlo. Jako příklad může opět posloužit již v předchozí kapitole zmiňované tvrzení, že Civitavecchia, poměrně početná aglomerace, je „pěkná pevnost s dvojitým přístavem.“³⁹² Mohlo by se tedy zdát, že v případě Civitavecchia rozhoduje o jeho pevnostním statutu fakt, že je celé město coby vojenská základna, i včetně civilních částí, opevněno. To však není nezbytně nutné, jelikož jinde v textu je psáno: „... propluli [jsme] kolem pěkného a opevněného města Gaeta“³⁹³ Přičemž opevnění Gaety platilo na poměry Středomoří za neméně pevné.³⁹⁴ Navíc je nutno zmínit, že jen málokterá pevnost, kterou Tudecius zmiňuje, je skutečně pouze pevností, bez další aglomerace kolem. Dokonce i Saint-Florent je: „pěkná pevnost ležící na skále, která je obklopena jen několika málo domy.“³⁹⁵ Pevnost vždy vyžadovala zázemí a často také vznikla za účelem obrany určitého sídla, jako je tomu zde.³⁹⁶ Naproti tomu městečko La Spezia popisuje, jako „půvabné město i s pevností.“³⁹⁷ To je poměrně zajímavé, jelikož právě La Spezia se stala v důsledku neustálých nájездů berberských korzárů v 16. století a bojů mezi Španěly a Janovany o století později doslova pevnostním městem s nebývale kvalitním opevněním.³⁹⁸ Na druhou stranu, zde dává toto hodnocení smysl, jelikož Tudecia výjimečně neupoutala ani tak pevnost, jako spíše úrodná krajina kolem ní.³⁹⁹ O rezidenci Palla pak autor mluví, jako o „pevném zámku.“⁴⁰⁰ Terminologie týkající se pevností tak není zcela jednoznačná.

Tudecius tyto pevnosti popisuje nejen ve chvíli, kdy pod jejich hradbami flotila kotví, ale také v momentě, kdy pouze pluje kolem. Prvním faktorem, který Tudecius zmiňuje, je zpravidla držitel pevnosti. Tam, kde uvádí jako první město a až následně

---

³⁹² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

³⁹³ Tamtéž, fol. 96.

³⁹⁴ WILLIAMS, P.: *c. d.*, s. 219.

³⁹⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 91.

³⁹⁶ CAZENAVE DE LA ROCHE, Arnaud: *La Construction navale au XVIème siècle en Méditerranée: l'apport de l'épave de la Mortella III.* (Saint-Florent, Haute-Corse). Paříž 2018, (nepublikovaná doktorská práce) s. 22.

³⁹⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 92.

³⁹⁸ BERI, Emiliano: *Proteggere il commercio e difendere il Dominio il Golfo della Spezia nella politica militare e marittima della Repubblica di Genova (XVI–XVIII sec.)*. Nuova Antologia Militare, 2020, č. 1, s. 203, 204.

³⁹⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 92.

⁴⁰⁰ Tamtéž, fol. 87.

existenci pevnosti uvádí vždy jednoho držitele pro obojí, např. „... jsme dorazili do Colibri, pěkného městečka a pevnosti nad ním, patřící francouzskému králi.“⁴⁰¹

Pouze ve dvou případech se setkáváme s popisem minulosti vybrané pevnosti. Fortezza Spagnola je tak popsána jako „...pevnost, před sto lety úplně zpustošená Turky.“⁴⁰² Capo Santa Maria je opatřeno podobným popisem a je definováno jako „místo.“⁴⁰³ Zde je však již problém určit, co přesně na dané lokalitě Tudecius popsal. Na rozdíl od první míněné pevnosti je Capo Santa Maria spíše označením celé oblasti, mohlo se tak jednat jak o popis zničené pevnosti, tak i o vypálenou krajinu. Kromě toho je patrné, že v obou případech Tudecius dokazuje znalost minulosti, jelikož od obou zmíněných událostí uplynulo v jeho době minimálně století. Je však patrné, že takový historický exkurz je spíše výjimkou. V ostatních případech Tudecius popisuje pouze současný stav pevností.

Často se objevují i stručná hodnocení, za kterými však následuje jisté zdůvodnění. Kromě již zmiňované „pěkné pevnosti“ Civitavecchia, u níž je uveden dvojitý přístav, je to například San Felice „pěkná, dobře vystavěná pevnost.“⁴⁰⁴ Je tedy jasné, že pokud například označí autor pevnost za „pěknou,“ uvádí také, proč ji takto hodnotí. V případě Saint Florent je pevnost kladně hodnocena i díky strategickému umístění na skále. Existuje tak několik faktorů, které rozhodovaly o kvalitách pevnosti. Jinde není pevnost coby „pěkná“ hodnocena takto explicitně a je uveden stručný rozbor jejich kvalit, případně nedostatků. Je patrné, že autor nyní opět popisuje jen takové pevnosti, které sám viděl, a navíc už hodnotí jejich vlastnosti.

Na základě analýzy stavu pevností lze vytypovat nejdůležitější kategorie, dle nichž byla pevnost hodnocena. Jedná se o její technický stav, kvalitu a početní stav posádky, kvalitu výzbroje a množství munice a často také kvalitu zásobení pevnosti nezbytným proviantem.

Typickým příkladem pevnosti, která ve všech těchto ohledech zcela propadla, je pevnost města Ponza na stejnojmenném ostrově. „Co se týče pevnosti, tak ta je velice špatně vystavěna, vybavena proviantem a vyzbrojena, a přináší svému ochránci,

---

⁴⁰¹ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

⁴⁰² Tamtéž, fol. 83.

⁴⁰³ Tamtéž, fol. 102.

⁴⁰⁴ Tamtéž, fol. 83.

totiž vévodovi z Parmy, špatný zisk.⁴⁰⁵ Přesným opakem Ponzy je pak Portovenere, kde: „Naproti pevnině leží hvězdovitá pevnost s vysokými obrannými valy, dobře vybavena municí a dalšími nezbytnými věcmi, která toto území ochraňuje před jakýmikoli vpády nepřátel.“⁴⁰⁶

Faktory, kterých si všímá, jsou u různých pevností různé. Například o Bugeru, jihofrancouzské pevnosti, referuje autor jako o: „dobře postavené pevnosti v ústí velké řeky Rhony.“⁴⁰⁷ V případě pevnosti na ostrově Milos je zmíněno, že je obývána Řeky.⁴⁰⁸ Minimálně v jednom případě, kdy má jedno město, konkrétně Marseille, více pevností, je upřesněno, že se v případě pevnosti Cacastraz jedná o pevnost vnější.⁴⁰⁹

V některých případech pak autor pevnost nezmiňuje, ačkoli se s ní na dané lokalitě musel setkat. Typickým příkladem je město Mesina. Zde byla pevnost dominantním prvkem. Kvůli ní šel o čtyřicet let dříve k zemi místní arsenal v bezprostředním okolí. Pevnost, v kombinaci s místním opevněním tak byla nejen prokazatelně nejvýraznějším prvkem krajiny, ale místní opevnění bylo známo jako jedno z nejmodernějších v celém regionu.⁴¹⁰ Tudecius však jen konstatuje, že Mesina jako celek je „krásné město“.⁴¹¹

Z popisu pevností je pak patrná ještě jedna věc. Když Tudecius mluví o „pěkných“ pevnostech, z jeho popisu vyplývá, že si je vědom některých technických vlastností, nutných k úspěšné obraně. Při popisu pevností se neomezuje jen na popis jejich vzhledu a velikosti. Za pěkné označuje například takové pevnosti, které jsou na skalách, a tedy dobře ubránitelné. To je logické, vyvýšená poloha pevností znesnadňuje přístup k nim a umožňuje jim lépe kontrolovat oblast. Vzhledem k tomu, že Tudecius byl svědkem nejméně jednoho obléhání a patrně pochopil, jaké aspekty jsou pro pevnostní stavitelství zásadní.

---

⁴⁰⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84.

⁴⁰⁶ Tamtéž, fol. 92.

⁴⁰⁷ Tamtéž, fol. 94.

⁴⁰⁸ Tamtéž, fol. 106.

⁴⁰⁹ Tamtéž, fol. 89.

⁴¹⁰ GUGLIUZZO, C.: *The Maritime Vacation of a Mediterranean City: Messinese Dockyards in the Early Modern Age*. In: CHE, Jayoung – PAPPAS, Nicholas, C. J.: *The Traditional Mediterranean: Essays from the Ancient to the Early Modern Era*. Kolonaki 2011. s. 287, 288.

⁴¹¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 101.

Město a jeho zázemí

Účelem pevností a přístavů je zajištění bezpečnosti daného území a udržení vlády nad ním, pak v případě měst spektrum faktorů jeho důležitosti značně roztáhá. Z toho důvodu je namístě rozebrat si blíže zákonitosti popisu těchto měst dle údajů z cestopisu. V některých případech Tudecius kolem města pouze proplul a zachytil tak jen některé, často nejdůležitější a nejvýraznější stavby. Tím se de facto příliš neodlišoval od malířů dobových vedut, kteří ve svých dílech často namísto nezbytného realismu zvýrazňovali tyto důležité prvky a zbytek města načrtli jen náznakem.⁴¹² Co všechno autor zohledňuje?

Specifickou kategorií měst, kterou je nutno zmínit, zvláště nyní, bezprostředně po podkapitole věnované pevnostní architektuře, jsou města jsou opevněná. Jedná se jedná o jakýsi kompromis mezi městem a pevností. Důvod, proč jsou zmíněna zde, a ne v předchozí kapitole, je jednoduchý. V případě, že Tudecius popisuje opevněná města, při jejich popisu se drží způsobu popisu typickému pro popis města, nikoli pro popis pevnosti. Janov je tak například: „... pěkné a opevněné město s pěknými bazilikami, paláci a velkým přístavním majákem ...“⁴¹³ Po tomto zhodnocení následuje popis města a popisu hradeb se autor již nevěnuje. Uvádí také hodnocení Monaka, coby „pěkného městečka, ležícího na útesu neboli skále, zčásti opevněného.“⁴¹⁴ Město Calvi je pak: „opevněné, pěkné a půvabné.“⁴¹⁵ Gaeta je město nejen opevněné, ale opět „pěkné.“ Toulon a Andros jsou pak popisovány pouze jako opevněná města a další charakteristiky obranných staveb již nenásledují.⁴¹⁶ Zdá se však, že město vybavené hradbami, mající tak pro námořní válečníky jistě větší cenu než město neopevněné, bylo v textu nápadně častěji označeno jako město „pěkné.“ Totéž pak platí o městech vybavených pevnostmi, jako například La Spezia.⁴¹⁷

Dalším zásadním faktorem, který byl u velké části měst podroben kritice, byla velikost měst a kvalita domů. Samotné hodnocení velikosti bylo většinou velmi stručné a omezovalo se na kategorii velké, nebo malé město.⁴¹⁸ Jen zřídka se objevuje

---

⁴¹² HILLS, H.: *c. d.*, s. 147.

⁴¹³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 89.

⁴¹⁴ Tamtéž.

⁴¹⁵ Tamtéž, fol. 99.

⁴¹⁶ Tamtéž, fol. 89, 106.

⁴¹⁷ Tamtéž, fol. 92.

⁴¹⁸ „Stadt“ viz Tamtéž, fol. 120.

zmínka, že šlo o městečko.⁴¹⁹ Dlužno dodat, že často však ani nebylo možno, z autorovy pozice, popsat nějakou lokalitu jinak, než jako „město.“ Křesťanská města se vyvíjela různě a jejich pozice v rámci regionu byla často poměrně složitá. Tím se lišila od měst osmanských. Ta, jak je například reflektováno křesťanskými autory na cestě přes Balkán, měla jasně daný status a bylo možné je rozdělit do různých přesných kategorií. Města křesťanská takové přesné dělení neumožňovala.⁴²⁰ Navíc, pro dobové autory, byl často popis města téměř synonymem pro popis místních lidí a institucí, pokud měli čas je poznat.⁴²¹ Tudecius zjevně tento čas neměl, jelikož ne vždy opustil palubu lodi a zastávky v přístavech byly zpravidla jen krátké a omezovaly se na přístavy pevnosti.

Zajímavější je označení některých měst jako proslulých. To je případ Livorna. Podobně, jako v případě adjektiva „pěkný,“ po němž vždy následuje zmínka tom, proč je dané místo pěkné, i zde je ona proslulost nepřímo vysvětlena. Autor totiž jmenuje země původů rozličných lodí, které zde kotví a jeho proslulost je tak prakticky prokázána.⁴²² Konkrétně se jedná o lodi anglické, holandské a portugalské. Všechny tyto země spojoval v tomto období masivní ekonomický vzestup. Anglické flotily tvořily téměř čtvrtinu všech flotil v Evropě a jejich přítomnost značila napojení oblasti na mezinárodní obchodní trasy.⁴²³ Flotily holandské a portugalské zase v daném období pohádkově bohatly na obchodu s koloniemi a jistě se jednalo o zajímavé hráče v oblasti mezinárodního obchodu.⁴²⁴ O proslulosti Livorna vypovídá ještě jeden fakt. Jen jednou se už v textu objevuje onen výraz proslulý. Tentokrát u města Trója.

Poměrně časté jsou zmínky o místní hospodářské produkci. Autor nikde v textu nepaušalizuje v tom smyslu, že by označoval například francouzské víno za vyhlášené, nebo Španělsko coby zemi úrodnou. Rozhodují konkrétní lokality, na nichž se nachází. V tomto ohledu je tak patrné, že nevychází z obecných pouček, ale téměř vždy mluví o takových věcech, které je schopen sám vypořádat.

---

⁴¹⁹ „*Städlein*“ Jedná se o obce Terragina, Monako, Collioure, Rochetta, Malaga a Syros. V posledním případě jde zjevně o chybu. Syros není městečko, jak autor uvádí, ale ostrov. Viz Tamtéž, fol. 83, 89, 95, 102, 106, 120.

⁴²⁰ KLUSÁKOVÁ, L.: *c. d.*, s. 117, 118.

⁴²¹ Tamtéž: s. 156, 157.

⁴²² TUDECIOUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 88.

⁴²³ PROCACCI, G.: *Dějiny Itálie*, s. 164.

⁴²⁴ PANCIERA, Walter: *The Industries of Venice in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. In: LANARO, Paola (ed.): *At the Centre of the Old World: Trade and Manufacturing in Venice and the Venetian Mainland, 1400–1800*. Toronto 2006, s. 186.

Téměř vždy se také zmiňuje, zejména v případě popisu lokálních zemědělských plodin, o těch plodinách, které papežská flotila nakoupila během doplnění zásob. Za milé zpestření lze považovat momenty, kdy sice nešlo o hromadný nákup plodin, nicméně Tudecius s námořníky nějaké produkty nakoupili na vlastní pěst a hodnotili jejich kvalitu. Typickým příkladem je víno, například katalánské víno z kožených lahví, o němž Tudecius s námořníky zmiňují, že: „nám nad míru chutnalo.“⁴²⁵ Muselo je skutečně zaujmout, jelikož zde si autor poznamenal, že tyto lahve: „jsou nazývány bortacci.“⁴²⁶ Jedná se o jeden z mála případů, kdy autor poznamenává lokální výraz, který nesouvisí přímo s mořeplavbou, nebo geografii oblasti. V zájmu úplnosti je však nutno dodat, že konkrétní druh poživatiny, shodou okolností rovněž vína, se v textu ještě objevuje. Slzy Kristovy, vyhlášené víno podávané v Neapoli, Tudecius také označil za „lahodné.“⁴²⁷ Autor se, alespoň dle informací z textu, s nedobrym vínem nesetkal. To však neznamená, že by na takové víno nenarazil. Jen takové není v textu uvedeno.

Abychom předešli unáhleným soudům o autorově vztahu k vínu, je třeba uvést ještě dvě skutečnosti. Zaprvé, Tudecius ani u jiných potravin nezmiňuje, že by mu nechutnaly – kromě odporně zapáchající sirné vody v Pozuoli, která však má blahodárné lázeňské účinky a nekonzumuje se.⁴²⁸ Středomořské galéry, bez podpalubí a často i jakékoli plachty, vystavovaly osoby na palubě neúprosným slunečním paprskům. Vzhledem k tomu, že podobně silně působilo slunce i na potraviny na palubě, byly tyto většinou nasolené, či nakládáné. Tudecius v popisu návštěvy La Ciotat označuje potraviny zde konzumované obecně jako pochutiny, výslovně však zmiňuje, že zde ochutnal čerstvé maso a z toho lze usuzovat, že šlo o určitou výjimku.⁴²⁹ Nasolené potraviny vyvolávaly žízeň a je již prokázáno, že jejich přílišná konzumace v určitých oblastech a obdobích zvyšovala průměr množství vypitého vína na osobu.⁴³⁰ Ostatně tomu odpovídá i zmínka z oslavy Vánoc ve Španělsku, kdy Tudecius zmiňuje, že k jedinými potravinami na palubě byly sardele a špek. Právě špek býval kromě uzení ještě silně nasolený a sardele se zpravidla nelovily během plavby, ale skladovaly už nakládáné.

---

⁴²⁵ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

⁴²⁶ Tamtéž.

⁴²⁷ Tamtéž, fol. 100.

⁴²⁸ Tamtéž, fol. 99.

⁴²⁹ Tamtéž, fol. 96.

⁴³⁰ MONTANARI, Massimo: *Hlad a hojnost: Dějiny stravování v Evropě*. Praha 2003, s. 121.

Téměř všechny informace týkající se měst jsou podány čistě jako fakt a jen zřídka je uveden jejich zdroj. Na druhou stranu, z některých částí textu je patrné, že informace zjišťoval z vlastní zvědavosti: „Na břehu tu [na Kythéře] rostou nejkrásnější ... mořské cibule, nazývané squilloe, kterých jsme z písku vytáhli spoustu a ze zvědavosti je oloupali. Také tu rostou pěkné žluté květiny, nazývané flores perpetui, ... z kterých jsme si udělali stuhy ke kloboukům...“⁴³¹

Jinde však není jisté, zda Tudecius některé lokální produkty vyzkoušel z vlastní iniciativy, nebo zda byly zařazeny na jídelníček flotily a ochutnali je všichni. Příkladem jsou zápisy ostrova Zakynthos a ze Syrakus. K návštěvě Zakynthu si autor zapsal: „Ráno jsme opět odpluli a dorazili jsme večer 4. dito na ostrov Zakynthos [Zante], pěkný a úrodný ostrov, kde také roste dobrý muškátový oříšek, kterých jsme hodně ochutnali“.⁴³² Zápis ze Syrakus pak obsahuje tuto větu: „Dalšího dne jsme navštívili město a vše, co v něm bylo vzácné, a okusili jsme proslulý muškátový ořech“.⁴³³ Z těchto zápisů je nemožné určit, zda muškátový oříšek ochutnal pouze Tudecius s úzkým okruhem svých přátel, nebo všichni členové posádky. Jakým způsobem tento muškátový ořech vyzkoušel také není zmíněno. Fakt, že se autor zaměřil na tuto plodinu, není v dané době, nakloněné užívání koření jak v kuchyni, tak v lékařství, neobvyklý.⁴³⁴ Zejména muškátový oříšek se pak těšil oblibě po celé Evropě od Středomoří po severní Polsko.⁴³⁵ Kromě toho, většina této plodiny do Evropy putovala z portugalských kolonií a Tudecius a lokální produkce, zde údajně vyhlášená, byla spíše vzácností.⁴³⁶

Autor po celou dobu nezmiňuje téměř žádné podrobnosti související s placením. Pouze na jedno místě uvádí, že utržená kotva mohla stát cirká 50–60 korun.⁴³⁷ To je poměrně zvláštní, jelikož lokální produkty zkoušel poměrně často a byl tak nepochybně nucen řešit místní ceny. Popis ceny produktů se však omezuje na zmínky o tom, zda bylo jídlo levné, či nikoli. Typickým příkladem je ostrov Nacia

---

⁴³¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 118.

⁴³² Tamtéž, fol. 105.

⁴³³ Tamtéž, fol. 120.

⁴³⁴ DURSTELER, Eric R.: *Spice and Taste in the Culinary World of the Early Modern Mediterranean*. In: LERNER, Jeffrey D. – SHI, Yaohua (eds.): *Silk Roads: From Local Realities to Global Narratives*. Oxbow 2020, s. 99.

⁴³⁵ Tamtéž, s. 102.

⁴³⁶ WEIL, Andrew T.: *Nutmeg as a Narcotic*. *Economic Botany*, 19, 1965, č. 3, s. 195.

⁴³⁷ „Kron“ viz TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 97.

Vecchio e Novo,⁴³⁸ kde je možné: „od Řeků za malou sumu peněz koupit spoustu křepelek.“⁴³⁹

Ne vždy když flotila někde odpočívala, došlo zde k nákupu, nebo tedy minimálně ne vždy byl popsán. Další výjimkou jsou lokality, kde sice flotila doplňovala zásoby, ale nebylo explicitně řečeno, o jaké zásoby se jednalo. Takovým příkladem je situace, kdy flotila přepravovala královnu Kristinu. Tehdy ji například v Livornu místní guvernér: „podaroval různým občerstvením a potravinami.“⁴⁴⁰ Fakt, že následně královna házela posádce mince schované do jablek a hrušek by mohl napovídat, že tyto malvice byly součástí onoho občerstvení, to je však již úvaha nepodložená důkazy. V Monaku pak pouze konstatuje, že flotila doplnila „čerstvou vodu a potraviny,“ zatímco v Janově už uvádí konkrétnější proviant: „zásoby různého ovoce a zeleniny.“⁴⁴¹ Fakt, že Tudecius zmiňuje vodu pouze na několika málo zastávkách, vybízí k hypotéze, že doplňování vody většinou nezapisoval. Zajímavou poznámkou je, že na ostrově Zante: ... není žádná sladkovodní řeka, jen dole ve městě dobrá studna ...⁴⁴²

Ačkoli historikové často popisují 17. století coby dobu, kdy již vliv Středomoří ve světě obchodu upadal, je nutno dodat, že se jedná převážně o oblast mezinárodního obchodu. Fakt, že jinde v Evropě, zejména v Nizozemských provinciích a na Atlantickém pobřeží objem obchodu rostl, rozhodně neznamena, že by ve Středomoří neprobíhaly obchodní transakce.⁴⁴³ Obchodní trasy byly například životně důležité pro zásobování místních oblastí. Právě ochrana oněch obchodních cest před piráty, přiměla lokální velmoci k využívání flotil a dobrovolníků na jejich obranu.⁴⁴⁴ Ačkoli Tudecius není součástí obchodní flotily, uvádí v několika případech i informace z oblasti obchodních vazeb.

Například v případě korsického města Bastia uvádí prokazatelně jak informace, které mohl vypozerovat sám, tak i takové, které vypovídají o tom, že se na

---

⁴³⁸ Nestorův palác.

⁴³⁹ TUDECIOUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 106.

⁴⁴⁰ Tamtéž, fol. 88.

⁴⁴¹ Tamtéž, fol. 90.

⁴⁴² Tamtéž, fol. 106.

⁴⁴³ BRAUDEL, Fernand: *Dynamika kapitalismu*. Praha 2019, s. 32.

⁴⁴⁴ JASPERT, Nikolas: „Piracy“, *Connectivity and Seaborne Power in the Middle Ages* In: BALARD, Michael – BUCHET, Christian (eds.): *The Sea in History: The Medieval World / La Mer dans l'Histoire: Le Moyen Age*. Woodbridge 2017, s. 48, 47.

některé obchodní artikly vyptával, nebo byl o nich informován. Že místní chléb, maso a víno jsou dobré, mohl dost dobře zjistit vlastní ochutnávkou. Ovšem jak jinak by se dozvěděl, že například obilí na tento chléb je nutno na ostrov dovážet, zatímco zdejší víno je pro svou kvalitu exportováno do Říma.⁴⁴⁵ Dodávky zboží do Říma jsou zmíněny ještě jednou v souvislosti s dovozem mramoru z pohoří nedaleko Portovenere. Dle popisu se nepochybně jedná o Apuánské Alpy. Ani zde autor neuvádí původce informací.⁴⁴⁶

Podobná situace nastává u ostrova Tenedos, kde v místních horách: „rostou nejlepší řecká vína, která jsou ceněna starou šlechtou.“⁴⁴⁷ Na těchto ostrovech se skutečně pěstovalo víno a mezi jejich obyvateli byli i příslušníci lokální šlechty z období před Benátskou nadvládou. Ostatně právě v časech války byly rozepře mezi oběma stranami v některých regionech poměrně vyostřené a více viditelné.⁴⁴⁸

Dále zmínka u ostrova Zakynthos, že: „Na ostrově není žádná sladkovodní řeka, jen v dolním městě je dobrá studna, takže v podstatě všechny lodě, které plují na východ do Konstantinopole, Alexandrie a Sýrie, se tu zásobují vodou.“⁴⁴⁹ dokazuje jistou znalost nejen současných, ale také minulých obchodních tras. Tudecius takový fakt v dané době nemohl vypožorovat, jelikož právě tyto trasy byly válkou přerušeny.⁴⁵⁰

Někde, například ve městě La Spezia, jsou dokonce poměry popsány tak idylicky, že se autor neubrání vysloveně subjektivnímu soudu: „Toto místo je velice hezké a úrodné na olej, víno a další skvělé plodiny, což v člověku vybízí touhu tu bydlet.“⁴⁵¹ Je však otázkou, do jaké míry bylo toto nadšení ovlivněno tím, že ona klidná zastávka následovala po nepříliš uspokojujivé návštěvě Korsiky, kdy potkal lidi, kteří „jsou tu zlí a hrůzostrašní,“ a prošel děsivou vichřicí.⁴⁵² Zda to tak bylo se již nedozvíme. Dávalo by to smysl, podobně, jako u přístavů a pevností, které vždy byly

---

⁴⁴⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 91.

⁴⁴⁶ Tamtéž, fol. 90.

⁴⁴⁷ Tamtéž, fol. 108.

⁴⁴⁸ KONSTANTINIDOU, Katerina: *Dealing with Violence in Venetian Corfu*. Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά 11, 2014, s. 92.

⁴⁴⁹ 105, 106.

⁴⁵⁰ PANCIERA, W.: *c. d.*, s. 189; PEDANI, Maria Pia: *Maritime insurances and the Ottoman merchants network in Venice (16th-17th c.)*. Ancona 2018, online na:

https://www.academia.edu/37469541/Maria_Pia_Pedani_Maritime_insurances_and_the_Ottoman_merchants_network_in_Venice_16th_17th_c [cit. 13. 4. 2024], s. 12.

⁴⁵¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 92.

⁴⁵² Tamtéž, fol. 91.

„pěkné“ z určitého důvodu a nikoli jen tak obecně, i zde by ona adorace La Spezia nebyla samoúčelná, ale pochopitelná.

Žádná další zastávka však v autorovi již nevyvolala tuto touhu se na danou lokalitu nastěhovat. A že byla řada příjemných lokalit, kde se námořníci dobře najedli. Zdá se dokonce, že dobrá strava dokázala překlenout hranice mezi náboženskými konfesemi. Jak jinak si lze vyložit, že v kalvínském přístavu La Ciotat jej kromě tamních zvyků nejvíce zaujala místní strava, která dle popisu skutečně nebyla špatná: „... osvěžili jsme se dobrým vínem, čerstvým masem a dalšími pochutinami.“⁴⁵³

Jinde seznam potravin, které Tudecius i s flotilou ochutnal, prakticky zahrnoval všechny plody, které lokalita nabízela. Typickým příkladem je zimoviště flotily ve městě Corneto. Tato návštěva je tím důležitější, že jasně dokazuje, že obyvatelé této oblasti se buď nevěnovali zemědělství, nebo byli námořníci, trávící zde zimu, odkázáni pouze na lov. Jak jinak si lze vysvětlit tvrzení: „Zůstali jsme zde několik týdnů, také tu není špatná strava s dobrým vínem, divokými holuby, berany a mořskými ježky.“⁴⁵⁴

V oblasti západního středomoří je zmíněná situace spíše ojedinělá, jelikož přístavy byly zjevně dobře zásobeny. Tudíž kompletní vylíčení lokálních surovin je typické spíše pro chudší ostrovy východního Středomoří, toho času pod Benátskou nadvládou. V textu je tak například uvedeno: „Na Kythéře je potravin dostatek a je zde spousta zajíců, křepelek a divokých hrdliček.“⁴⁵⁵ Chios je zase: „ostrov úrodný na obilí fíky a dobré rozinky.“⁴⁵⁶ Na Chiu mají lidé: „dostatek obilí a oleje, hedvábí a bavlny.“⁴⁵⁷ Je jasné, že takový výčet opět podává vcelku jasné svědectví o lokálních poměrech. Nikde v textu není zmíněno, že by se výše uvedené plodiny na ostrovy dovážely, v případě Chiu je pak jasně uvedeno, že se jedná o místní zdroje.

Jinde je jídlo v přímé souvislosti s hodnocením celé lokality: „Přišlo nám báječné [námořníkům papežské flotily], že zde [v okolí neapolské Mesiny] se ve velkém dostávalo třešní, fiků a velkých citronů a že jsme na pevnině viděli sklízet

---

⁴⁵³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 96.

⁴⁵⁴ Tamtéž, fol. 98.

⁴⁵⁵ Tamtéž, fol. 106.

⁴⁵⁶ Tamtéž, fol. 106.

⁴⁵⁷ Tamtéž, fol. 107.

obilí.⁴⁵⁸ Dále pak autor kladně hodnotí jak pohled na množství obilí na pevnině, tak i pokrok ve sklizni, jakého dosáhli místní zemědělci.⁴⁵⁹

Je otázkou, do jaké míry Tudecius rozlišoval města od vesnic. Tudecius tituluje coby vesnici jen obec Lupnei⁴⁶⁰ nedaleko přístavu Fiskardo na ostrově Kefalonia. Tato ves, lokalizovaná navíc na mořském pobřeží, je popsána jako místo obydlené ostrovní obchodnickou elitou: „... obchodují zde s olejem, červeným vínem a skvělými muškátovými oříšky, rozinkami, které se zde nazývají Korintky a rostou tu ve velkém množství, a také se exportují do cizích zemí.⁴⁶¹ O místních lidech pak nehovoří jako o vesničanech. Naproti tomu, označuje autor jako vesničany všechny obyvatele ostrova Tinos na Kykladech. I zde je jistý rukodělný průmysl, a tudíž se nejedná o typickou zemědělskou usedlost.⁴⁶² Je tedy patrné, že výraz vesnice může označovat malou ostrovní komunitu.

Je patrné, že aby se určité místo dostalo do textu, vyžadovalo to alespoň jeden ze dvou faktorů. Tím prvním byl dostatek času, který zde autor strávil. Druhým pak výjimečnost momentu zde stráveného, tedy, nějaká lokální zvláštnost. Zde jsou některé z nemnoha příkladů.

Při návštěvě zimoviště papežské flotily ve městě Cornetto měl Tudecius poprvé za téměř rok služby možnost si v klidu vychutnat pobyt na klidném místě. Při návštěvě tohoto města tak opakovaně uvádí detaily stran stavebních technik ve městě využitých. Jak příklad pak popisuje nejen architekturu, ale také zdobení místní radnice a pozůstatků starověkých věží. O této a dalších stavbách je blíže pojednáno v následující podkapitole věnované antickému živlu v cestopisu. Výjimečnost historie jednotlivých měst a budov je důvodem, proč se Tudecius soustředí i na stavby, které s činností flotily nijak nesouvisí.

Druhým příkladem výjimečného zájmu o architekturu města je příklad maltské metropole La Valeta. Absence popisu světoznámých maltských hradeb jasně dokazuje, že Tudecius v textu vědomě opomíjí, nebo stručně odbývá nejdůležitější oblasti, stavby, osoby a témata ne proto, že by umenšoval jejich význam, ale prostě proto, že

---

⁴⁵⁸ TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 101.

⁴⁵⁹ Tamtéž, fol. 101, 102.

⁴⁶⁰ Tamtéž, fol. 105.

⁴⁶¹ Tamtéž, fol. 105.

⁴⁶² Tamtéž, fol. 107.

již jsou obecně známé. Tím se mu otevírá možnost věnovat ve stručném textu více prostoru tématům méně známým, která sám vypožadoval. O tom alespoň svědčí fakt, že popsal dominantu města, hradby, takto: „Město a jeho hradby byly popsány jinde, já chci jen krátce popsat palác velmistra.“⁴⁶³ Právě tento popis paláce a ostatních dominant, které autor nakonec přeci jen v krátkosti popsal, je nejkompaktnějším obrazem navštíveného města.

Křesťanské pamětihodnosti:

Pokud uvážíme, že účelem Tudeciovy cesty byla ochrana křesťanské civilizace proti muslimské invazi, je s podivem, že v textu se nachází poměrně málo zmínek o navštívených křesťanských pamětihodnostech. Přesto však lze některé najít.

Prvním příkladem takové stavby je klášter na ostrově Montecristo. Tento zápis je však velmi krátký. Je zajímavé, že i tato zmínka o Montecristu je nápadně podobná stylu, jakým autor popisuje památky antické. Nejprve se tak setkáváme s konstatováním, že šlo o „proslulý klášter.“⁴⁶⁴ Následně je však doplněno, že nyní je jak klášter, tak ostrov zcela zpustošen. Tento incident je blíže rozebrán v kapitole věnované obrazu muslimů.

Následuje zápis z 24. ledna 1657. Tehdy flotila při plavbě z Francie minula Apuánské Alpy. Následuje zápis: „Minuli jsme mj. horu, pod kterou svatá Marie Magdalena po 30. let vedla a také završila svůj život v jedné jeskyni“⁴⁶⁵.⁴⁶⁶ Pohoří Sainte Baume se skutečně nachází na dohled o pobřeží.⁴⁶⁷ Je však otázkou, do jaké míry tuto horu se svatyní Tudecius skutečně viděl z paluby lodi. Svatyně Grotte Sainte-Marie Madeleine, známá také jako významné lokální poutní místo, se nachází od moře více než 25 km a je zastíněna jinými vrcholy. Dle mého názoru jsou tak možné dvě varianty. Tudecius buď popisoval tuto horu, aniž by ji skutečně mezi ostatními horami zahlédl, nebo horu špatně lokalizoval a spletl si ji s jiným vrcholem. Tato úvaha o tom, zda horu opravdu zahlédl může působit jako zkoumání nepodstatných detailů. Na

---

⁴⁶³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

⁴⁶⁴ Tamtéž, fol. 90.

⁴⁶⁵ „*Speluncken*“

⁴⁶⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 96.

⁴⁶⁷ LACORDARIE, D.: *Sainte Marie-Madaleine*. Paříž 1860, s. 242.

základě jiných zápisů je však patrné, že pokud šlo o náboženské stavby, Tudecius kromě tohoto případu popisoval výhradně takové stavby, které sám viděl, nebo dokonce navštívil.

Je poměrně netypické, že autor, který procestoval řadu, převážně křesťanských, přístavů, nezmiňuje téměř nikde lokální náboženské stavby. Dokonce i v případě, že na těchto místech pobýval delší dobu, věnuje se spíše stavbám světského rázu, jako pevnosti a přístavy. Bez nadsázky popisuje více antických staveb nesouvisejících s dějinami křesťanství než staveb sakrálních.

První moment, kdy Tudecius popisuje „funkční“ sakrální stavbu, se v textu objevuje téměř rok poté, co se na cestu vydal. Jedná se o již jednou zmíněnou kapli nedaleko jihoitalského města Gaeta.⁴⁶⁸ Dle popisu je tato kaple známa převážně v námořnické komunitě. Tudecius dále zmiňuje, že zdejší kaple je vybavena zázračným obrazem Panny Marie, tento popis je doplněn informací, že: „Je kvůli množství zázraků uchovávan ve velké úctě, takže nejen křesťanské lodě zde při plavbě kolem střílí salvy z děl, nýbrž také Turci a dokonce Berbeři, což je s podivem. Pokud by to neudělali, tak by jim to nepochybně přineslo neštěstí, což už několikrát okusili.“⁴⁶⁹

Další podobnou lokalitou je pak svatyně Madonna di Gasoppo na Korfu, navštívená 24. května téhož roku. Dlužno podotknout, že šlo původně o návštěvu nedobrovolnou, jelikož flotila měla v plánu udělat zastávku v nejdůležitějším městě ostrova Korfu, totiž v Korfu, ležícím na jihu. Tam však z důvodu karanténních opatření nebyla vpuštěna.⁴⁷⁰ Z toho důvodu byly galéry vyčištěny na nejdůležitějším severním kotvišti ostrova, místě dostupném skrze Kassiopeinu zátoku. Právě onen výraz di Gasoppo je pak zřejmě zkomolenou verzí onoho ženského jména, známého z řeckých bájí. To na jednu stranu odkazuje k řeckému charakteru místního obyvatelstva, nicméně kostel byl zde vybudován benátskými katolíky po ovládnutí ostrova již ve 13. století. Lokalita byla významným kotvištěm flotil na cestách mezi Jadranem a východním Středomořím a lokalita tak byla zásadní právě pro námořníky. Zdejší zdroje vody a kostel byly zásadním cílem také při bojích mezi Benátčany a Janovany

---

⁴⁶⁸ Dle popisu mariánského obrazu a polohy kaple na pobřeží by se snad mohlo jednat o Santuario della Santissima Annunziata.

⁴⁶⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95.

⁴⁷⁰ Tamtéž, fol. 102.

a tuto křižovátku obchodních cest. Námořníky byl údajně místní kostel dokonce nazýván chrámem „Naší paní z Cassiopi.“⁴⁷¹

Tudecius doslova píše, že se jedná o obraz Panny Marie, který je: „ne nepodobný té lauretánské, ale trochu větší.“⁴⁷² Toto sdělení vybízí ke dvěma hypotézám. Obě souvisejí s již zmíněnou domněnkou, že tento cestopis vznikl na základě zápisů, které si Tudecius dělal již dříve, možná i v průběhu cesty. Pokud by tomu tak bylo, jak by mohl srovnávat tento obraz s obrazem v Loretě, kterou dle zápisů navštívil o více než rok později. Nabízí se tak několik možností. Zaprvé, Tudecius mohl Loreto navštívit již před svým námořním putováním. Druhou možností je, že si tyto poznámky v průběhu cesty dělal, avšak při jejich prepisování již vložil ke zmínce o Madonna di Gasoppo osobní komentář, související s návštěvou v Loretu. Poslední možností je, že tento text skutečně sepsal až po návratu z cesty.

I zde je pak zmínka, o několika zázracích. Je tak patrné, že těmto mariánským zázrakům Tudecius nejen zcela věřil, ale také se zajímal o jejich detaily. Zde spočívá zázrak opět v tom, že Turkům, kteří kolem Korfu působili poměrně často, by přineslo vykradení místní svatyně neštěstí. Jistě, víra, že svatokrádež by přinesla pachateli neštěstí nebyla nijak neobvyklá. Zde je však opět podepřena důkazy, které byly ostatně zmíněny v kapitole věnované obrazu muslimů. „Je až s podivem, že žádný Turek, pokud už do kaple přijde, vůbec nic z ní neodcizí, když obětní dary leží veřejně za mříží. Avšak, jak Turci sami přiznávají, vždy když něco odcizili, tak jim to přineslo smůlu.“⁴⁷³

Je poměrně zajímavé si domýšlet, jakou smůlu Turkům tato neuvážená krádež přinesla. To však zřejmě není podstatné. Hlavní je zde táž myšlenka, jako v případě předchozího mariánského obrazu. Obraz jasně dokazuje, že v oblasti existuje nebezpečí Tureckého vpádu. Ačkoli však Turci v minulosti dobyli řadu pevností a dobře střežených měst, jejich moc je krátká na sílu mariánského obrazu. Ten je tak nejlepší formou ochrany.

Tudecius zároveň informuje, že tento obraz má ještě jednu zvláštnost: „... když chce někdo vědět, zda jsou jeho rodiče, přátelé, či jiní dobří známí naživu, tak vezme

---

⁴⁷¹ GERTWAGEN, RUTHY: *The Island of Corfu in Venetian Policy in the Fourteenth and Early Fifteenth Centuries*. International Journal of Maritime History, 19, 2007, č. 1, s. 184, 202, 208.

⁴⁷² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

⁴⁷³ Tamtéž, fol. 102.

jeden fenik, bezzo, nebo soldo, nebo také stříbrňák, a dotkne se tou mincí obrazu. Pokud se fenik přichytí, ... jsou ještě naživu. Pokud ale spadne dolů, tak jsou ... mrtví. Sám jsem to zkusil i pro mého zesnulého otce ... ale žádný se nepřichytil, neboť jsem už předtím věděl, že můj otec zemřel.⁴⁷⁴ Nejen, že se tak dozvídáme konkrétní projevy moci obrazu, ale autor sám dodává empirickou zkušenost dokazující pravdivost pověr. Je poměrně úsměvné, že tento úryvek také jako jediný dokazuje přesnou znalost místního systému měn, které sloužily pro rituální účely. Jinde v textu se již totiž neobjevují ani jejich názvy, ani ceny.

Když je zde již zmínka o penězích, je také zajímavé, že autor nejprve zmiňuje moc obrazu a fakt, že v jeho blízkosti se nachází řecký klášter. Později beze všeho přiznává, že peníze, které samy z obrazu po určité době odpadnou, převzou řečtí kněží a duchovní „calogren.“⁴⁷⁵

Na nedalekém Korfu pak Tudecius popisuje, jako v jednom z mála měst, také místní kostel. Ani zde však není tato zmínka samoučelná. Kostel tak není zmíněn jen proto, že by šlo o středobod místní křesťanské komunity. Důležité je, že je zde pohřben Spiridon z Korfu, patron kostela, a že se v jeho blízkosti nachází „vysoká škola všech umění a věd.“⁴⁷⁶

Naproti tomu zápis o návštěvě města Syros,⁴⁷⁷ o dva týdny později 13. června 1657, je již skromnější. Místní křesťanské stavby nejsou zmíněny vůbec. Důvod, proč se zdejším náboženským poměrům Tudecius věnuje je ten, že místní komunita kapucínů působí mezi řeckým obyvatelstvem jako jakási kuriozita. O tom, kde slouží mše, které v textu jasně zmiňuje, se však autor již nezmiňuje.⁴⁷⁸

Naopak zápis z 19. září 1657 z maltské metropole Valetta je zase opačného druhu. Místní křesťanská a duchovní komunita není zmíněna vůbec. Tudecius věnuje prostor spíše vojenským otázkám ostrova, který je řízen duchovním avšak stále také válčícím řádem Svatého Jana. Jeho popis jediné duchovní stavby zde, která mu stála za zmínku, Kostela svatého Jana, tak může mít dva důvody. Prvním je fakt, že chtěl v textu potvrdit, že tuto všeobecně známou dominantu ostrova navštívil. Druhým

---

⁴⁷⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 104.

⁴⁷⁵ Tamtéž, fol. 102.

⁴⁷⁶ Tamtéž, fol. 105.

⁴⁷⁷ Zde se Tudecius dopustil geografické chyby, když město Syros označil za jedno z měst na ostrově Andros. Jednalo se však o město na stejnojmenném ostrově, který leží nedaleko ostrova Andros.

⁴⁷⁸ Tamtéž, fol. 102.

důvodem je fakt, že toto téma opět souvisí s Tureckou problematikou. Kostel je dle popisu „nádherný a vyzdobený Tureckými prapory ukořistěnými předměty.“⁴⁷⁹ Kromě toho je patron kostela patronem celého řádu. Podobně jako mariánské obrazy tak i svatojánský kostel prokazuje jisté ochranné služby křesťanské straně.

Za již poměrně typické můžeme považovat návštěvy jeskyní spojených s ranými fázemi křesťanského mučednictví. Jedná se jednak o jeskyni označenou jako Grotta che parla, dnes Orecchio di Dionisio, a Jeskyni svaté Lucie. V obou případech Tudecius opět prokazuje znalost historie daného místa a jeho osobních poznámek vyplývá, že místa skutečně navštívil.⁴⁸⁰

Jak tedy lze shrnout problematiku křesťanských poutních a náboženských míst, popsanych v textu? Cesta sice začíná v Evropské metropoli, poutníkům zaslíbené, v Římě. Přesto je prvek náboženských staveb v textu značně opomíjen. Samotná zbožnost, jak již bylo sepsáno v předchozích kapitolách, na palubě přítomna je. Naproti tomu, při popisu světa kolem lodi již Tudecius příliš mnoho prostoru této problematice nevěnuje. Může to souviset s tím, že právě poutnické cestopisy a zápisy z kavalírských cest většinu těchto míst po trase již popisovaly a další popis zde nebyl nutný? Je to možné. Každopádně se tak autor mohl zaměřit na ostatní stavby a lokality.

Mariánské obrazy v Gaetě a Madonna di Gasoppo si své místo v textu vysloužily tím, že zásadním způsobem demonstrovaly moc zmíněné svěťice. Kromě toho se jednalo nepochybně o málo známé památky. Kromě toho Tudecius obě tato místa viděl na vlastní oči. V textu totiž téměř výhradně popisuje takové stavby, které skutečně vyzoroval.

Ačkoli autor nikde textu nezmiňuje, že by byl katolického vyznání, jsou právě zmínky o náboženských stavbách jasnou výpovědí o této jeho konfesní příslušnosti. Téměř všech případech jsou totiž popsána poutní místa a zázraky spojené s kulty svatých.

Kromě toho je patrné, že autor vědomě vybírá pouze taková svatá místa, která jsou něčím zvláštní. Kromě zázraků, které musejí být jasně vysvětleny se také jedná o místa, která nejsou příliš známá, nebo mají kromě náboženského i jiný význam. Výjimku tvoří pouze návštěvy oněch dvou jeskyní v Syrakusách. Jejich návštěvu však

---

⁴⁷⁹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 119.

⁴⁸⁰ Tamtéž, fol. 120.

Tudecius absolvoval až v době, kdy již měl bojové operace za sebou a jednalo se tak o klasickou návštěvu náboženských památek v dobře známé lokalitě.

Nejzajímavěji působí popis zázraků oněch dvou mariánských obrazů. Při bližším zkoumání je jasné, že tyto v sobě nesou nejen prvky protiturecké propagandy, ale dokonce jistá specifika námořnické zbožnosti. V prvním případě je šťastná plavba zajištěna tehdy, pokud je kaple s obrazem Panny Marie řádně „po námořnicku“ pozdravena výstřely z kanónu, tolik typickými pro pozdravy mezi loděmi a přístavy. Ve druhém případě dává obraz návštěvníku možnost rozpoznat, kdo z jeho příbuzných či přátel, kteří nejsou přítomni, je dosud naživu. Také zde se přímo nabízí, že takové „služby“ využívali nejčastěji právě lidé na cestách, tedy námořníci a poutníci. Jde tak o zajímavé prvky lidové zbožnosti, které by zřejmě většina lidí mimo tyto putující skupiny nezaznamenala.

Antika:

Ačkoli cílem většiny cestovatelů do oblasti Středomoří byla křesťanská svatá místa, nezanedbatelná byla také zvědavost mnohých osob po antických památkách. Tato místa mohla, ale nemusela, souviset s historií raného křesťanství. Region Středomoří je podobnými památkami doslova prošpikován. Z toho důvodu je cílem této kapitoly zjistit, jaká taková místa Tudecius zmiňuje. Je pochopitelné, že autor v textu nemohl zohlednit všechny takové lokality. Je však na místě se ptát, kterým věnoval prostor a zda má tato zmínka svůj důvod. Dalším cílem je zjistit, zda některá z těchto míst vyhledal Tudecius dobrovolně, nebo zda se s nimi setkal čistě na tažení flotily a nemohl se jim vyhnout.

Prvním takovým místem je v chronologickém pořadí Pontos [Ponza]. Ten však patří mezi několik málo míst, která Tudecius odbývá poměrně stručnou poznámkou. „Toto místo dostalo své jméno po Pilátu Pontském, který, když přelouval z Říma do Jeruzaléma a poté zpět do Říma, měl ve zvyku se tu zastavit.“⁴⁸¹ Podobná zmínka se objevuje v souvislosti s městem Gaeta. Zde Tudecius vysvětluje, že město dostalo název od stejnojmenné matky Trojana Aenea.⁴⁸²

---

⁴⁸¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 85.

⁴⁸² Tamtéž, fol. 99.

Výrazně podrobnější je zápis z 20. února 1657. Tehdy Tudecius zmiňuje, že jako zatímco lodě papežské flotily byly přes zimu ukotveny v přístavu Civitavecchia, námořníci využívali jako zimoviště město Corneto. Sama lokalizace onoho místa je problematická. Jedná se s největší pravděpodobností o přístav Tarquinia, který v daném období nesl také název Corneto. Tudecius informuje, že: „Toto město Corneto je starobylé a bylo vystavěno 1500 let před Římem králem jménem Cornetus, z jehož rodu pocházeli Romulus a Remus, neboť jejich matka byla z tohoto rodu, jak je možné vidět hezky namalované na místní radnici.“⁴⁸³ Skutečné datum založení města dodnes není známo a je zajímavé, že podle některých hypotéz vzniklo první osídlení zde zhruba 1500 let před naším letopočtem, nikoli před založením Říma.⁴⁸⁴

Skutečně zajímavé však nejsou jen tyto a další informace, které autor uvádí. Ostatně Tudecius zmiňuje o městě více informací než o kterémkoli jiném, což by ale nebylo nepochopitelné, jelikož ve městě strávil bezmála dva týdny v kuse. Důležitější je, že se tentokrát setkáváme v jeho textu se všemi prvky klasického cestopisu. Autor uvádí nejprve informace o založení a názvu města. Dále však poprvé v textu uvádí, že se z vlastního zájmu vyptal na podrobnější informace věrohodného informátora: „Když jsem se ptal jednoho váženého starého měšťana ...“⁴⁸⁵ Tudecius tak uvádí například informace o původu místních věží, které údajně nechali vystavět římsí konzulové. Dále popisuje jejich architekturu, odlišnost tohoto stylu od místních budov a popisuje umístění města.

V oblasti kolem Neapolského království začíná nejsouvislejší pásmo popisu antických památek. Zčásti je to jistě způsobeno jejich mimořádnou koncentrací. Lze ovšem také předpokládat, že student Tudecius musel být o těchto informacích zpraven dříve. Dnes již nelze říct, co vše věděl již před cestou a do textu doplnil až v momentě, kdy jej s odstupem let psal.

Například věta: „Puteoli a puteis olentibus, vel de putore aquarum,“⁴⁸⁶ uvedená při proplutí kolem města Puzzolo, je zjevně vypůjčena z dobové naučné literatury.⁴⁸⁷ To však Tudecius jaksi zapomíná zmínit a uvádí pouze, že totéž město je zmiňováno

---

⁴⁸³ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 98.

⁴⁸⁴ DASTI, Luigi: *Notizie: Storiche archeologiche DI Tarquinia e Corneto*. Řím 1878, s. 2.

⁴⁸⁵ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 98

⁴⁸⁶ Tamtéž, fol. 99.

⁴⁸⁷ MARENČÍK, Vladan: „já Šimon Alois Tudecius de Monte Galea“. In: TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*

také v *Actis Apostolorum*. Faktem ale je, že v dané době nepředstavovalo podobné využití cizí literatury problém, nýbrž spíše dodávalo argumentům v textu váhu. V případě antických staveb je zásadní, že Tudecius je obeznámen s dřívějším významem a často i s přibližnou historickou podobou starověkých měst. Proto ve svém stručném popisu zpravidla srovnává tento dříve honosný stav s realitou 17. století. Z toho opět vyplývá, že kromě znalosti o dané lokalitě Tudecius využívá zejména své vlastní poznatky. „Pod Pozzuoli je v moři vidět 13. pilířů z cihel, jakoby věže. Na tomto molu nechal římský císař Caligula před 1600 lety zřídit čtyři a půl míle dlouhý most přes moře až do Baiiae, což bylo město ležící naproti Pozzuoli.“⁴⁸⁸ Na témže místě cituje Horatiovy verše, týkající se města Baiiae, tentokrát již autora cirátu uvádí: „Nullus in orbe locus Baiis proelucet aemonis.“⁴⁸⁹ Následně však uvádí, že město, které bylo „kdysi moc hezké a příjemné“ je již v troskách a „dnes už z tohoto města není vidět nic jiného, než hrad vedle moře a spousta zbořeného zdiva.“⁴⁹⁰ Zde však Tudecius, v době sepsání textu již lékař, zmiňuje, že místní voda má také léčivé účinky.⁴⁹¹

Podobným způsobem následně Tudecius popisuje minulost a nynější neutěšený stav také u města Kúmy, u něhož také přikládá latinský citát, tentokrát Vergiliův: „Et tandem Cumarum allbimur oris.“⁴⁹² Zajímavé je, že je zmíněna také blízká jeskyně Kumské Sibyly, u níž však není její současný stav zmíněn, což vybízí k hypotéze, že tuto jeskyni autor na vlastní oči z paluby proplouvající lodi neviděl. Byl si však vědom, že se u města nachází a předpokládal, že bez ní by popis lokality nebyl úplný.

Podobně, jako v případě popisu jiných měst, i zde Tudecius uvádí jednu z místních zajímavostí, která stále funguje, totiž léčivé lázně. Tato poznámka je však modifikována tak, aby zapadala do celkového popisu někdejšího antického města. Tudíž je u lázní uveden jak původní antický název Frictuale a až následně dnešní pojmenování Bagni di Tritoti a Cicerovy lázně.⁴⁹³

---

⁴⁸⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 99.

⁴⁸⁹ Tamtéž

⁴⁹⁰ Tamtéž, fol. 100.

⁴⁹¹ HORDEN, Peregrine – PURCELL, Nicholas: *Corrupting Sea: A Study of Mediterranean History*. Bodmin 2000, s. 416.

⁴⁹² TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 100.

⁴⁹³ Tamtéž, fol. 100.

Při návštěvě Korfu je pak možno vyzorovat stejný způsob popisu. Tudecius zmiňuje, že: „Byl zde honosný a velice slavný chrám Jovis Casinensis, teď jsou ale k vidění už jenom zbořené zdi.“⁴⁹⁴

Při návštěvě ostrova Kythéra v červnu 1657 začíná celý zápis slovy, „7. dito jsme dorazili na Cerigo, což je proslulý Venušin ostrov Kythéra a domov Venuše a Heleny.“⁴⁹⁵

Poměrně specifickým příkladem antické problematiky je zmínka o řečníku z ostrova Chios. Dle Tudecia je dominantou hora Amista a „na ostrově se nachází řečník, který obyvatelům přináší velký užitek.“⁴⁹⁶ Tento zápis, jakoby mezi ostatní zmínky o antice zjevně nepatřil. Sdělení působí dojmem, že řečník je v době návštěvy stále na ostrově přítomen. Pravdou ale je, že zde zřejmě hrálo roli autorovo neporozumění informacím, které zde v textu reprodukuje. Zaprvé, žádná hora Amista se na Chiu nenachází. Zadruhé, zmíněným řečníkem byl zřejmě Ariston z Chiu.⁴⁹⁷ Tento filosof sice ostrov obýval, nikoli však v Tudeciových časech, jak by snad jeho zápis napovídal, nýbrž ve 3. století našeho letopočtu. Jedná se tak o určitou výjimku mezi těmito zápisy.

Nyní se nabízí otázka. Existuje nějaký systém, jemuž podléhaly Tudeciovy zápisy ohledně antických památek a historických lokalit? Odpověď zní, že ano.

Zaprvé, pokud Tudecius znal antický název některé lokality, uvedl ho v textu i v případě, že se již historii místa nevěnoval. Tato práce úmyslně využívá výrazu antický název a nikoli původní název. Historie některých lokalit byla nepochybně ještě předantická.

Zadruhé, pokud měla některá popisovaná lokalita, nebo pamětihodnost, zajímavou historii, která byla autorovi známa, popsal ji podle jednoduchého modelu. Nejprve se objevilo dnešní jméno lokality. Následoval název historický, často doplněný antickým citátem, potvrzujícím, že toto místo existovalo již v období starověku. V případě těchto citátů byl z logických důvodů většinou uveden autor. Samotná znalost těchto citátů a fakt, že autor místa navštívil spojila jaksi příjemné s užitečným. Tudecius musel jako námořník tuto cestu absolvovat v rámci tažení.

---

⁴⁹⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 103.

⁴⁹⁵ Tamtéž, fol. 106.

⁴⁹⁶ Tamtéž, fol. 108.

⁴⁹⁷ IOPPOLO, Anna Maria: *Aristone di Chio e lo Stoicismo Antico*. Neapol 1980, s. 19.

Zároveň se však od něj jako od studenta čekalo, že bude texty antických autorů znát a apeninský poloostrov coby mladý intelektuál navštíví.

Poslední částí zápisu je vždy popis současného stavu lokality. Dle mého názoru může tento popis souviset s již zmíněným předpokladem návštěvy tohoto prostoru coby kulturního centra Evropy. Jak lépe dokázat, že autor skutečně místa navštívil, než když v textu jasně uvede v jakém stavu se lokality nacházely v dané době. Historický popis lokalit v době Římského impéria mohl být například intelektuálům znám i z literatury. Ovšem jejich současný stav mohl vidět pouze cestovatel.

Přírodní krajina:

Tudeciův rukopis není sice čistě geografickým textem zaměřeným na přírodní poměry. Přesto jsou hned dva důvody, proč musel tento druh informací zohlednit. Prvním je fakt, že loď, na níž se většinou nacházel, byla do značné míry vystavena přírodním vlivům, zejména pak bouřím a větrným smrštím. Ty se do určité míry Tudecius naučil i předvídat. Tomu nasvědčuje jeho nervozita před cestou s papežským nunciem, kdy uvádí, že právě v zimě jsou podobné plavby riskantní.⁴⁹⁸ Chápe totiž, že tehdy je riziko bouří největší.⁴⁹⁹ Ačkoli tak popis lodi samotné nezabírá v textu příliš mnoho prostoru, loď a její vlastnosti do značné míry představují filtr toho, co pokládá autor na přírodních poměrech za zásadní. Stejně tak pokud jde o pevninskou geografii, je důležité chápat, že právě krajina na pobřeží mohla představovat hrozbu při plavbě kolem pobřežních mělčin a skalisek. Významné krajinné prvky, zejména hory, pak představovaly důležité orientační body.⁵⁰⁰ I pro vyhodnocení kvality pevnosti bylo nutné, aby tato byla vhodně umístěna, ideálně na útesech nad přístavištěm. V případě pevností však byly tyto poměry často zmíněny pouze letmo. Rozhodovaly často o tom, zda Tudecius tyto pevnosti označil za „pěkné,“ či „dobré.“ Jinak se však Tudecius podrobněji zabýval výhradně charakteristikami dané pevnosti, nikoli podrobným rozbořením její lokality.

---

⁴⁹⁸ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 93.

⁴⁹⁹ BRAUDEL, F.: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol I.*, s. 246.

⁵⁰⁰ Tamtéž, s. 25, 26.

Logicky prvním zásadním krajinným prvkem bylo moře. Přesněji řečeno byla moře. Flotila jich totiž v průběhu cesty překonala hned několik. Kromě zálivu La Spiaggia di Roma, vydávaného za moře a Jaderského moře, výslovně zmíněného v kontextu popisu cesty na Korfu a k Dardanelám, se neobjevuje žádný jiný zeměpisný název těchto moří. Nezbyvá tak, než se soustředit na popis jednotlivých oblastí a jejich aktuálního stavu v momentě, kdy tudy flotila proplouvala.

Specificky zaměřené práce se již dlouho věnují obrazu jednotlivých geografických témat v rámci analýzy raně novověkých textů. Tyto práce mají nejrůznější zaměření. Řada se jich věnuje konkrétním mořím či oblastem. Další se zaměřují na specifické jevy, jako je mořská bouře či vlnobití. Zásadním důvodem, proč nelze metodiku těchto prací aplikovat na Tudeciův cestopis je fakt, že tyto studie jsou zpravidla komparativního rázu a srovnávají řadu textů z téhož období, popřípadě naopak srovnávají texty vzniklé s určitými časovými rozestupy s cílem nalézt rozdíly. Tudeciův text však popisuje přírodní poměry procestovaných regionů v relativně krátkém období a zaměřuje se na velké množství různých situací, kdy dochází ke konfrontaci člověka s přírodou.

Jedním z nejčastějších motivů tohoto typu je ve zkoumaném textu obraz bouře. Jak dokazuje výzkumná práce Františka Svejkového, bouře, zejména mořská, byla historicky silně reflektovaným tématem. Zmíněný výzkumník poukazuje na skutečnost, že tato bouře byla často připomínkou lidské bezbrannosti a zmítání se mezi různými vlivy. Zároveň však dochází k názoru, že v období 16. a 17. století výrazně přibývá množství případů, kdy je bouře užita jako symbol či podobenství, nikoli pouze jako skutečný popis reálné bouře.⁵⁰¹ Je-li tomu tak, potom Tudeciova práce představuje v tomto období příklad díla, které s daným dobovým diskurzem nesouzní. Důkazů k tomu je v textu hned několik.

Tudecius pochopitelně na palubě galéry silně vnímal vliv moře. V momentě, kdy nastoupil do člunu ještě nevolností netrpěl. Mohlo by to buď vycházet z faktu, že již na lodi plul, nebo byla plavba po Tibeře, z říčního přístavu Rippa Grande k moři velmi klidná. Již při vyplutí na moře však dodává: „Tam jsme se pohupovali na jeho vlnách tak, že se mnohým z toho nezvyklého pohupování obracel žaludek. I přesto

---

⁵⁰¹ SVEJKOVSKÝ, František: *Třikrát motiv mořské bouře (Prefát-Komenský-Bridel)*. Česká literatura, 17, 1969, č. 1/2, s. 55.

jsme se jeden druhému smáli.“⁵⁰² Tento téměř infantilní úryvek lze chápat ve dvou rovinách.

Zaprvé, je patrné, že Tudecius nesdílel dobový diskurs bouře coby podobenství, který často v dobových textech poukazoval na děsivou bezradnost člověka tváří v tvář přírodnímu živlu. Autor také nenápadně reflektuje, že text psal coby mladík. Při popisu vyplutí na válečné tažení, z něhož se všichni přítomní nevrátili, se autor i jeho známí naivně chechtají mořské nemoci. Později v textu pak autor popisuje boje proti Turkům a přímo uvádí, že jeho nerozvážná odvaha přímo souvisela s tím, že byl v té době ještě mladík.⁵⁰³ Autor se nijak nesnaží zdůrazňovat své mimořádné schopnosti, či za všech okolností uvážlivé a důstojné jednání. To je jistě příjemný prvek, který napomáhá uvěřitelnosti textu. Text tak na mnoha místech spíše popisuje dílčí situace, než aby předával nějaké hlubší poselství.

Moře Tudecius zmiňuje sice v průběhu textu několikrát, nikdy však jen tak. Popis moře souvisí vždy s popisem jiného tématu. V textu se tak neobjevují úvahy o rozloze moře, nebo jiných jeho charakteristikách. Hloubka moře autora zajímá čistě proto, že na některých místech je možno snáze přistát, či bezpečně zde plout.⁵⁰⁴ Viditelnost vody pak hrála roli pouze v momentě, kdy posádka lodi hledala ztracený komponent lodi na mořském dně.⁵⁰⁵ Například při nástupu k flotile Tudecius pouze stručně popíše cestu po Tibeře, nevolnost ona mořských vlnách, jednotlivá přístaviště, kterými putoval, těm je věnována pozornost v předešlých kapitolách, a k moři samotnému se dostává až o dva týdny později. V zápisu z 13. června uvádí: „ ... dorazili [jsme] do Porto Ercole, ... Zůstali jsme tam kvůli rozbouřenému moři až do 13. dito.“⁵⁰⁶ Tento zápis je stručný, jasně však udává formu, jakou Tudecius o moři referuje ve většině zápisů. Moře nepředstavuje v textu jakýsi neuchopitelný živel. Plně v duchu Maritime history lze Tudeciův postoj k moři shrnout jako postoj cestovatele k dopravní tepně. Samotné moře zde, v oné metaforické a abstraktní rovině, ustupuje do pozadí, a hlavní jsou transfery osob a materiálu, kterými moře utváří lokální poměry.

---

⁵⁰² TUDECIVS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 81.

⁵⁰³ Tamtéž, fol. 109.

⁵⁰⁴ Tamtéž, fol. 84.

⁵⁰⁵ Tamtéž, fol. 83

⁵⁰⁶ Tamtéž, fol. 83

Dalším typickým příkladem Tudeciova vztahu k moři je dle mého nenápadná věta: „Korfu je nejdůležitější místo, které má benátská republika ve vlastnictví, k tomu, aby měla Jaderské moře pod kontrolou...“.⁵⁰⁷ Tudecius popisuje na mnoha místech textu města, či pevnosti a zpravidla uvádí také to, pod čí vládu spadají. Zde je tomu podobně. Moře není nějakou neuchopitelnou entitou či přírodním živlem. Namísto toho je dalším polem na mocenské šachovnici.⁵⁰⁸ Má vojenský a ekonomický potenciál a podle toho je k němu přístupováno.⁵⁰⁹

Z pohledu moderní historiografie, která problematiku krajiny jako samostatného tématu zohledňuje, lze rozlišit mnoho postupů, jak poznatky o krajině v nejrůznějších pramenech rozdělit, interpretovat a využít. Pro účely této práce je však zásadní jedno z nejzákladnějších dělení takových poznatků, totiž, jak člověk, míněno civilizace, v průběhu času působí na krajinu a jak naopak krajina působí na člověka. Takové dělení je typické jak pro humanitní a společenské, tak pro přírodní vědy.⁵¹⁰

Z pečlivého prozkoumání Tudeciových poznatků o krajině vyplývá zásadní skutečnost. Autor věnuje podstatně více prostoru krajině člověkem pozměněné než přírodní. Tuto pak na některých místech hodnotí vysloveně pozitivně. Pokud jde o krajinu člověkem nezměněnou, všímá si jí autor ve všech případech pouze tehdy, pokud na něj přímo působí. Moře začíná být hodno zápisu až v momentě, kdy bouře hrozí potopit loď.⁵¹¹ Vulkány se dočkají zápisu až v momentě, kdy autorovi nahánějí strach svými erupcemi.⁵¹² Lesy jsou zásadní jako zdroj dřeva,⁵¹³ hory jako terén během vojenského průzkumu pevniny,⁵¹⁴ a zátoky pouze jako přírodní přístavy k zakotvení.⁵¹⁵

---

⁵⁰⁷ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 104.

⁵⁰⁸ LOCKE HART, Jonathan: *The Geography of Otherness: The Art of Moving and the Space of Time*. In: ESTOK, Simon C. – WANG, I-CHUN – WHITE, Jonathan: *Landscape, Seascapes, and the Eco-Spatial Imagination*. New York 2016, s. 27.

⁵⁰⁹ CAVALCANTI DE MELLO FILHO, Eduardo: *The law of the Sea in History: A Study Departing from the Maritime Spaces*. *Perth International Law Journal*, 5, 2020, s. 51.

⁵¹⁰ GIBAS, Petr - PAUKNEROVÁ, Karolína: *Krajina jako téma, terén i problém současné společenské věd: antropologické čtení krajiny*. In: BLAŽKOVÁ, Tereza – ČERVINKOVÁ, Petra (eds.): *Krajina jako antropologická čítanka*. Praha 2015, s. 13.

⁵¹¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 84, 87

⁵¹² Tamtéž, fol. 100, 111

⁵¹³ Tamtéž, fol. 103

⁵¹⁴ Tamtéž.

⁵¹⁵ Tamtéž, fol. 84.

Naopak v případech, kdy autor sleduje člověkem pozměněnou krajinu, jako například zemědělece při sklizni,⁵¹⁶ nebo těžbu mramoru,⁵¹⁷ často se o těchto aktivitách zmiňuje, aniž by se ho jakkoli týkaly. Tudeciův text, v němž autor často cestuje v rámci hlídkové plavby tak a zpět po známí trase, dokazuje, že ani v takovém případě se raně novověký autor příliš nezaměřoval na to, co bychom dnes nazvali krásami přírody. Ta zde působí jen jako krajina, kterou je nutno proplout a překážka, kterou je nutno zdolat. Daleko více prostoru dostávají prvky antropocení krajiny, kterou zúrodňuje a dává jí smysl až lidská aktivita. Tomu napomáhá i fakt, že vliv přírody na člověka se zpravidla v textu omezuje na situace, kdy přírodní poměry přinutily flotilu změnit plány, nebo ji přímo ohrožovaly, a tak jsou tyto vlivy na člověka z principu nepříjemné povahy. To také není výjimkou, příroda představovala, kromě prostoru pro život, pro člověka starších dějin nebezpečné prostředí. To ostatně dokazují i názvy některých lokalit. Dobrým příkladem je Mesinský průliv a jeho neblaze proslulá úžina Scylla a Charybda.⁵¹⁸ Mimoходом, Tudecius, který jinde vysvětluje antické názvy některých lokalit tento konkrétní název ponechává bez povšimnutí, ačkoli touto lokalitou proplul a příběhy o těchto obludách byly poměrně známé.⁵¹⁹

Tuto dvojakost popisu je možno exemplárně demonstrovat na pasáži z Neapole: „Přišlo nám báječné, že se nám zde ve velkém množství dostávalo třešní, fíků a velkých citronů a že jsme na pevnině viděli sklízet obilí. Bylo nám tu dobře a také jsme viděli vysokou a hrozivou, oheň plivající horu Etnu, kterou jsme každý den pozorovali. Ačkoli nevypouští oheň pořád, tak přece svým kouřem zakrývá slunce.“⁵²⁰

Jednou z mála výjimek spojených s pozitivním hodnocením přírodního vlivu je „příznivý vítr.“⁵²¹ S ohledem na fakt, že i galéry čas od času využívaly k pohonu plachty, nebyl příznivý vítr myšlen pouze obrazně. I zde však platí, že onen příznivý vítr je zpravidla zmíněn, až poté, co bouře, či nepříznivý vítr loď zastavil, či vychýlil z kurzu. Z toho důvodu je příznivý vítr pojat jako návrat k původnímu stavu a zmínky o příznivém větru bez předchozích obtíží se neobjevují.

---

⁵¹⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 102.

⁵¹⁷ Tamtéž, fol. 84.

⁵¹⁸ Tamtéž, fol. 85.

⁵¹⁹ Tamtéž, fol. 100, 120.

⁵²⁰ HARD, Robin: *The Routledge Handbook Greek Mythology*. Londýn/New York 2004, s. 395, 476, 589.

⁵²¹ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 92, 93, 94, 95, 97, 113, 120, 121.

Zajímavou výjimkou, kdy Tudecius projevuje botanický zájem o přírodu je popis situace, kdy s přáteli loupají tzv. mořskou cibuli⁵²² a sbírají květiny⁵²³ na ostrově Kythéra.⁵²⁴ Ani zde však nemusí být zájem nezištný. Tyto cibule jsou užívány k lékařským účelům a zmíněné květiny sbírali členové flotily coby spony na klobouky. S ohledem na fakt, že tyto květiny údajně dlouho vydrží a jsou endemicky zmíněny pouze tam, lze v jejich umístění na klobouky vidět opět prvek jisté poutní turistiky, podobně jako v případě mušlí na klobouku v případě poutníků z Compostely.⁵²⁵

Všechny tyto informace jsou zásadní k pochopení nejen Tudeciova vztahu k geografii místa a popisu flóry, ale také fauny. Ta je sice v textu zastoupena jen minimálně, ale forma, kterou se o ní Tudecius zmiňuje jen potvrzuje hypotézy uvedené výše. Zvířata, tedy živá zvířata, ne například nasolené sardele,⁵²⁶ se v textu objevují pouze tehdy, pokud je možno je zkonsumovat.⁵²⁷ V tomto ohledu existuje jediná výjimka, tou jsou koně, kteří jsou zmíněni v jediném případě, kdy osmanská kavalerie podnikla útok na křesťanské vojsko.⁵²⁸ V momentě, kdy je popsán transport autora, po vyléčení z horečky, z kláštera do zimoviště flotily, je výslovně zmíněn jen kočí, o koních či kočáru, zde píše voze, se, zde Tudecius nijak nerozepisuje

---

⁵²² V textu označována jako squilloe, botanickým názvem *Urginea Maritima*.

⁵²³ V textu označeny jako Flores Perpetui (věčné květiny), dnes *Sempreviva Helichrysum* / slaměnka žlutá.

⁵²⁴ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 118.

⁵²⁵ FITZPATRICK, Martin: *PILGRIMAGE TO SANTIAGO DE COMPOSTELA*. *Archeology Ireland*, 24, 2010, č. 4, s. 14-17.

⁵²⁶ TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *c. d.*, fol. 95

⁵²⁷ Tamtéž, fol. 98, 106, 117.

⁵²⁸ Tamtéž, fol. 109.

Závěr:

Vzhledem k tomu, že Tudeciův cestopis sestává z několika zcela odlišných témat, je nemožné vytvořit jednotný společný závěr pro všechny výzkumné otázky. Na základě analýzy konkrétních témat ve specificky zaměřených kapitolách je však možné uvést jednotlivé dílčí závěry.

Autor ve svém textu opakovaně reflektuje setkání s lidmi jiného náboženského vyznání, tedy s berberskými a osmanskými muslimy a nekatolickými křesťany, konkrétně hugenoty a řeckými ortodoxními věřícími. Při popisu osobního setkání s berberským veslařem nemá Tudecius problém přiznat tomuto muži kladnou osobní vlastnost, konkrétně jeho oddanost náboženské víře. Popis berberského etnika jako celku je pak naopak poznamenán absencí podobného setkání. V případě Berberů jako skupiny se tedy Tudecius omezuje na popis vlastních pozorování Berbery vypleněných lokalit. Při popisu Osmanů pak již autor těží z osobních zkušeností, ovšem tyto se omezují, kromě dalšího popisu vypleněných lokalit, na kruté námořní a pozemní boje. Mimo tyto situace se již v textu žádný popis muslimů neobjevuje. Z analýzy textu tak vyplývá zejména zásadní vliv osobní zkušenosti na popis těchto témat.

Faktor osobní zkušenosti hraje roli i při popisu nekatolických křesťanů. Jak při popisu hugenotů, tak i řeckých křesťanů se autor zdržuje jakéhokoli zobecňování. Všechny informace se omezují čistě na konkrétní situace a nejsou tak hodnoceny ani pozitivně, ani negativně. O kulturu jedněch ani druhých se pak autor blíže nezajímá.

Téma smrti autor v textu reflektuje v souvislosti s několika různými situacemi. Úmrtí z přirozených příčin se v textu neobjevuje. Většina popsáných případů smrti je následkem nemoci, nehody, nebo jde o násilnou smrt. Smrt v důsledku nemoci ve všech případech souvisí s probíhající epidemií. V souvislosti s epidemií pak autor nezmiňuje smrt žádné konkrétní osoby, ale zaměřuje se výhradně na smrt většího počtu osob. Smrt následkem nehody je výrazně méně obvyklá a její popis se omezuje na autorovy zážitky na palubě galéry Svátý Petr. Smrt následkem popravy je zmíněna celkem dvakrát, z toho v jednom případě je blíže popsán spáchaný zločin. Výjimku představuje smrt následkem boje. Vzhledem k tomu, že pozemní operace absolvoval Tudecius jako dobrovolník se skupinou přátel, zmiňuje při popisu tohoto střetu jak jejich jména, tak popis jejich smrtelného zranění. V případě námořních bojů je celá

situace odlišná. Samostatný popis si vysloužila pouze smrt velitele spojených křesťanských flotil Lazara Moceniga. Vzhledem k měřítku bojů se výčet ztrát pochyboval v řádu potopených lodí, ne padlých bojovníků.

V popisu přepravy významných osob lze vyzorovat jisté podobnosti. Ani v jednom případě se autor příliš nezaměřuje na popis konkrétních osob. To lze přičíst na vrub faktu, že Tudecius u flotily působil jako řadový dobrovolník a nepřišel s významnými osobnostmi příliš do styku. V případě královny Kristiny a papežského nuncia se text omezuje na okolnosti jejich přepravy. Nejčastěji se jedná o popis přírodních podmínek během cesty a zastávek v jednotlivých přístavech. V obou těchto případech však popis končí v momentě, kdy dané osoby opustily v cílové destinaci lodní palubu. V případě maltéžského velmistra je situace odlišná. Krátkost trasy spolu s faktem, že v cíli se flotila s přepravovanou osobou byla v kontaktu, umožnil popis situace i po ukončení plavby.

Informace týkající se popisu krajiny, tedy prostředí, skrze které loď cestuje, bylo za účelem podrobného rozboru rozděleno v této práci na dvě kategorie. První, značně obsáhlejší kategorií je popis člověkem pozměněné krajiny. Zde se autor zaměřuje zejména na města a jejich zázemí. Jedná se o popisy poměrně stručné. Téměř všechny popisy sestávají z informací, které autor osobně vyzoroval. Fakt, že autor navštívil tato města coby námořník válečné flotily značně ovlivnil zaměření těchto zápisů. Nejčastěji zmiňovanými budovami jsou přístavy a pevnosti. Tyto pak autor na některých místech dále hodnotí po technické stránce.

Další zápisy pak zásadně souvisí s problematikou doplňování zásob. Autor na mnoha místech popisuje lokální, zpravidla zemědělskou, produkci. Většinu zápisů tvoří opět informace, které mohly být vyzorovány na místě. V případě jiných informací, zejména stranou lokálního obchodu, nejsou uvedeny jejich zdroje.

Zajímavou skutečností je poměrně malé množství zápisů týkajících se sakrálních staveb. Ačkoli autor musel během cesty nepochybně vidět řadu podobných objektů, věnuje v textu prostor pouze takovým, které jsou něčím zajímavé. Typickým příkladem je popis vypleněného kláštera. Popis dvou kaplí, s nimiž spojují cestující a námořníci specifický rituál, opět dokazuje, že i v tomto ohledu se v popisu projevilo námořní prostředí.

Oblast odkazů na antická témata je poměrně specifická. S problematikou antického starověku souvisí jak rozборы názvů některých lokalit, tak i popis konkrétních objektů. Pro tuto kategorii zápisů je typické, že se z velké části jedná o poznatky, u nichž lze předpokládat, že byly poměrně známé. Na některých místech autor dokonce přímo cituje z klasické literatury. V tomto ohledu je patrné, že Tudecius, v dané době již student filozofické fakulty, měl jisté historické znalosti. K tématu antické historie se rovněž váže jeden z nejkompexnějších popisů konkrétního města. K popisu města Corneto, s primárním zaměřením na jeho památky architektonické, je připojena také zmínka o zdroji informací.

Popis přírodních poměrů se pak od popisu člověkem kultivované krajiny značně odlišuje. Zatímco v případě lidských statků a zemědělských oblastí neměl autor problém vyjádřit pozitivní dojem, v případě přírody je tomu naopak. Příroda je primárně popisována jako překážka. Moře a počasí stojí za zmínku jen v případě, kdy rozbouřený živel představuje problém. To platí jak pro popis moře, tak i pevniny.

Tudeciův text není poutním cestopisem s jasně určeným cílem cesty, kterého se cestovatel snaží dosáhnout. Není ani kronikou konkrétní války. Neopěvuje hrdinské činy spolubojovníků, ani příkře neodsuzuje nepřátele. Spíše se jedná o vzpomínky muže, který v pokročilém věku, mezi plněním povinností svého úřadu, vzpomíná na bláznivé časy svého mládí. Tím spíše však text působí autenticky. Předkládané informace jsou převážně založeny na autorově osobním pozorování v momentě cesty. V sugestivních momentech pak autor do textu vkládá také své vlastní pocity z daných událostí. Jiné pasáže jsou založeny na jeho klasickém vzdělání, případně zřejmě na základě informací, které získal od posádky a domorodců. Do jaké míry tvoří obsah textu informace, které autor doplnil až v průběhu sepsání textu řadu let od vykonání cesty, je nemožné přesně určit. Později nabyté vědomosti lékařské se v textu neprojevují vůbec. Žádné téma nelze označit za hlavní a text je tak skutečnou směsí nejrůznějších postřehů. Pro důkladné pochopení Tudeciova textu je nutné znát minimálně vojenské a náboženské poměry doby, v níž se tato cesta odehrála. Styl, kterým je text napsán však činí z tohoto cestopisu zajímavou četbu i pro laické čtenáře se zájmem o historii a cestopisy.

Zdroje:

Prameny:

BRIDELIUS, Bohuslav Valentinus – SCHAMBOGEN, Johann Christoph – TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Invicti Christianae Fortitudinis Leones Adversum Impietatem Gloriosi Victores Gemini non tam Fratres quam Martyres Sanctissimi Cosmas & Dmianus, Excellentissimae...* Praha: Georg Labaun, 1688.

CRUSSIUS DE KRAUSENBERG, Franciscus Gabriel – PROXA, Joannes Henricus – LÖW Z ERSFELDU, Jan František – TUDECIUS DE MONTE GALEA: *Disceptation Medica, De Morbo Urbi [et] Orbi notissimo, Hodie Pancreatica, Olim Hypochondriaca Affectione dicta...* Praha: Georg Labaun, 1690.

PROXA, Joannes Henricus – TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.: *In Cinere Sanctorum Martyrum Cosmae Et Damiani...* Praha: Georg Labaun, 1690.

HARANT Z POLŽIC A BEZDRUŽIC, Kryštof – KABÁTNÍK, Martin – PREFÁT Z VLKANOVÁ, *Oldřich: Cesty do Svaté země. DOSTÁL, Josef (ed.)*, Praha 1948.

TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *AMUSIIS antiloimica. Ad mentem quorundam Clarissimorum Archiatrorum tum Veterum tum Recentiorum in arte peritorum concinnata & practice adhibita...* Norimberk: Johannes Zieger, 1695; TUDECIUS DE MONTE GALEA, Š. A.– MYNSICHT, Adrian von: *Appendix sive Nucleus alter Pharmaceuticus ex Armentario Mysichtiano...* Norimberk: Johannes Zieger – Goerg Lehmann, 1699.

TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Eine Kurtze Relation*. JANEČKOVÁ, Eva – MARENČÍK, Vladan – TROJKOVÁ, Natálie (eds.): Olomouc v přípravě; originál uložen: Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Strahovská knihovna, fond..Statuta fac. medic. Pragensis, rukopis DH III, *Eine Kurtze Relation der gethanen Reiss*, fol. 81–137.

TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *Krvavé utkání s Turkem: Zpráva o jednom barokním dobrodružství*. GALUPOVÁ, Johanna (ed.). Dějiny a současnost 27, 2005, č. 8, s. 37–40.

TUDECIUS DE MONTE GALEA, Šimon Alois: *NUCLEUS Pharmaceuticus Medico Practico non minus utilis quam necessarius, detectus*. Norimberk: Johannes Zieger, 1695.

Literatura:

Monografie:

BADE, Klaus J.: *Evropa v pohybu: Evropské migrace dvou staletí*. Praha 2005.

BOROVÍČKA, Michael: *Velké dějiny Zemí Koruny české: Tematická řada Cestovatelství*. Praha, 2010.

BRAUDEL, Fernand: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol I*. Londýn 1973.

BRAUDEL, Fernand: *Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Phillip II.: vol II*. Londýn 1973.

BURKE, Peter: *The Cultural History of the Travelogue*. *Przegląd Historyczny*, 101, 2010, č. 1, s. 1–11.

DASTI, Luigi: *Notizie: Storiche archeologiche DI Tarquinia e Corneto*. Řím 1878.

DAVIS, Robert C.: *White Slavery in the Mediterranean, the Barbary Coast, and Italy, 1500-1800*. New York 2003.

DENNIS, George: *The Cities and Cemeteries of Etruria*. Pamela Hemphill (ed.), New Jersey 1995.

DERMITZAKI, Argyri: *SHRINES IN A Fluid Space: The Shapening of New Holy Sites in the Ionian Islands, the Peloponnese and Crete under Venetian Rule (14th–16th Centuries)*. Leiden 2022.

FLEMMING, K. E.: *The Muslim Bonaparte: Diplomaci and Orientalism in Ali Pasha's Greece*. Princeton 1999.

FUSARO, Maria: *Political Economies of Empire in the Early Modern Mediterranean: The Decline of Venice and the Rise of England 1450–1700*. Cambridge 2015.

GARDNIER, Robert et al.: *The age of the Galley: Mediterranean Oared Vessels since pre-classical Times*. Londýn 1995.

GLETE, Jan: *Warfare at Sea 1500–1650: Maritime conflicts and the transformation of Europe*. London/New York 2000.

GODWIN, Jason: *Lords of the Horizons: A history of Ottoman Empire*. New York 2000.

HAFFNER, Sebastian: *Od Bismarcka k Hitlerovi: Pohled zpět*. Olomouc 1995.

HARD, Robin: *The Routledge Handbook Greek Mythology*. Londýn/New York 2004.

HERSHENZON, Daniel: *The Captive Sea: Slavery, Communication, and Commerce in Early Modern Spain and the Mediterranean*. Pennsylvania 2018.

HITZEL, Frédéric: *Osmanská říše XV.–XVIII. století*. Praha 2005.

HLAVÁČKOVÁ, Ludmila – SVOBODNÝ Petr (eds.): *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939. Díl 2. L–Ž*. Praha 1993.

HOJDA, Zdeněk – HAJNÁ, Milena – TESAŘÍKOVÁ, Alexandra – MAREŠOVÁ, Jana – CATALANO, Alessandro – CHODĚJOVSKÁ, Eva (eds.): *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. I.: Kavalírská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2014.

HOWE, E. G. L. W.: *Familien-Chronik der Herren, Freiherren und Grafen von Kielmansegg*. Lipsko/Vídeň 1872.

HORDEN, Peregrine – PURCELL, Nicholas: *Corrupting Sea: A Study of Mediterranean History*. Bodmin 2000.

HRABAL, Jiří (ed.): *Fenomén cestopisu v literatuře a umění střední Evropy*. Olomouc 2015.

IOPPOLO, Anna Maria: *Aristone di Chio e lo Stoicismo Antico*. Neapol 1980.

KLUSÁKOVÁ, Luďa: *Cestou do Cařihradu: Osmanská města v 16. století viděná křesťanskýma očima*. Praha 2003.

KONSTAM, Angus: *Renaissance War Galley 1470–1590*. Oxford 2002.

KUBEŠ, Jiří: *Náročné dospívání urozených: Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620–1750)*. Pelhřimov 2013.

KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé I.* Praha 1961.

KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé II.* Praha 1961.

LACORDARIE, D.: *Sainte Marie–Madaleine*. Paříž 1860.

LOZINSKIJ, Samuil Goracevič.: *Dějiny papežství*. Praha 1989.

MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*. Praha, 1998.

MAYER, Hans Eberhard: *Dějiny křížových výprav*. Praha 2013.

MONTANARI, Massimo: *Hlad a hojnost: Dějiny stravování v Evropě*. Praha 2003.

MUNCK, Thomas: *Evropa sedmnáctého století 1598–1700*. Praha 2002.

PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997.

PROCACCI, Giuliano – PAUL, Anthony: *History of the Italian People*. Londýn 1970.

PRYOR, John H.: *Geography, technology, and war: Studies in the maritime history of the Mediterranean 649–1571*. New York 1988.

RATAJ, Tomáš: *České země ve stínu půlměsíce: Obraz Turka v raně novověké literatuře z českých zemí*. Praha 2002.

RHEINHEIMER, Martin: *Chudáci, žebráci a vaganti: Lidé na okraji společnosti 1450-1850*. Praha 2003.

RODR, Josef: *Příběhy z dalekých krajin*. Hradec Králové 1986.

ROZHONĚ, Vladimír: *Čeští cestovatelé a obraz zámoří v české společnosti*. Praha 2005.

ROUIGHI, Ramzi: *Inventing the Berbers: History and Ideology in the Maghrib*. Philadelphia 2019.

RUNCIMAN, Steven: *V zajištění velké církve: Dějiny konstantinopolského patriarchátu od pádu Cařihradu do roku 1821*. Červený Kostelec 2010.

SOYKUT, Mustafa: *Image of the "Turk" in Italy: A History of the "Other" in Early Modern Europe: 1453-1683*. Berlín 2001.

SPORCK, Franz Anton Reichsgraf von: *Ein Macen in Barockzeit und seine Lieblingsschöpfung Kukus*. Lipsko 1901.

STANZIANI, Alessandro: *Bondage: Labor and Rights in Eurasia from the Sixteenth to the Early Twentieth Centuries*. New York/Oxford 2018.

TARABA, Luboš: *V zájmu všeho křesťanstva: Bitva u Lepanta 1571*. Praha 2015.

TREASURE, Geoffrey: *The Huegenots*. New Haven/Londýn 2013.

VALTROVÁ, Jana: *Středověká setkání s „jinými“*. Praha 2011.

VAN DÜLMEN, Richard: *Bezectní lidé: O katech, děvkách a mlynářích: Nepočestnost a sociální izolace v raném novověku*. Praha 2003.

VAN DÜLMEN, Richard: *Divadlo hrůzy: Soudní praxe a trestní rituály v raném novověku*. Praha 2001.

VAN DÜLMEN, Richard: *Kultura a každodenní život v raném novověku (16.-18. století) II.*. Praha 2006.

VERDON, Jean: *Volný čas ve středověku*. Praha 2003.

WILLIAMS, Phillip: *Empire and Holy War in the Mediterranean: The Galley and Maritime Conglicts between the Habsburgs and Ottomans*. London/New York 2014.

WRIGHT, A. D.: *The Early Modern Papacy: From the Council of Trent to the French Rovelution 1564–1789*. Londýn/New York 2000.

ZWIERLEIN, Cornel: *Imperial Unknowns: The French and British in the Mediterranean, 1650–1750*. Cambridge 2016.

Studie a články:

ÁGOSTON, Gábor: *Firearms and Military Adaptation: The Ottomans and the European Military Revolution, 1450-1800*. *Journal of World History*, 25, 2014, č. 1, s. 85–124.

ADIYEKE, Nuri – ADIYEKE, Ayse Nühket: *The Poll Tax in the Years of the Cretan War: Symbol of Submission and Mechanisms of Avoidance*. *Thesaurismata*, 2001, č. 31, s. 323–359.

ALBERA, Dionigi: *Religious Sharing, Mixing, and Crossing in the Wider Mediterranean*. 2022. Online na: https://www.academia.edu/116666086/Religious_Sharing_Mixing_and_Crossing_in_the_Wider_Mediterranean?rhid=27695105297&swp=rr-rw-wc-48352640 [cit. 14. 4.]

BAADER, Hannab – WOLF, Gerhard: *A Sea-to-Shore Perspective: Littoral and Liminal Spaces of the Medieval and Early Modern Mediterranean*. *Mitteilungen Des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, 56, 2014, č. 1, s. 3–15.

BAMFORD, Paul Walden: *The Procurement of Oarsmen for French Galleys, 1660–1748*. *The American Historical Review*, 65, 1959, č. 1, s. 31–48.

BARAZZUTTI, Roberto: *La guerre de course française en Méditerranée (1630–1713)*. *Nuova Antologia Militare: Revista Interdisciplinare della Società Italiana di Storia Militare*, 2020, č. 1, s. 183–205.

BERI, Emiliano: *Proteggere il commercio e difendere il Dominio il Golfo della Spezia nella politica militare e marittima della Repubblica di Genova (XVI–XVIII sec.)*. *Nuova Antologia Militare*, 2020, č. 1, s. 203–226.

BINDER, Filip: Prolog: *Šlechta a cestování od 16. do poloviny 18. století*. In: BINDER, Filip: Po stopách kultury, přírody i poznání: Zahraniční cesty české a rakouské šlechty mezi osvícenstvím a jejich důsledky. Praha 2020, s. 22–40.

BINKOVÁ, Simona – POLIŠENSKÝ, Josef: *Z dobrodružství Šimona Tudecia, pražského studenta, 1956–1659*. In: BINKOVÁ, Simona – POLIŠENSKÝ, Josef (eds.): Česká touha cestovatelská: Cestopisy, deníky a listy ze 17. století. Praha 1989, s. 226.

BOČKOVÁ, Hana: *Komentář. Člověk na cestě*. In: PREFÁT Z VLKANOVÁ, Oldřich: Cesta z Prahy do Benátek a odtud po moři až do Palestiny. BOČKOVÁ, Hana (ed.), Praha 2007, s. 477–482.

BONAZZA, Giulia: *Slavery in the Mediterranean*. In: PARGAS, Damian A. – SCHIEL, Juliane: The Palgrave Handbook of Global Slavery throughout History, Cham 2023.

BONO, Salvatore: *Achat d'esclaves turcs pour les galères pontificales (XVIe–XVIIe siècles)*. Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée, 1985, č. 39, s. 79–92.

BONO, Salvatore: *Catture di Mussulmani Sulle Coste Italiane (XVI–XIX sec)*. Africa: Rivista trimestrale di studi e documentazione dell'Istituto italiano per l'Africa e l'Oriente, 35, 1980, č. 2, s. 281–286.

BOROVSKÝ, Tomáš: *Zvony a lidé středověkého města: Komunikační funkce zvonů v městské společnosti*. In: ČAPSKÝ, Martin a kol.: Komunikace ve středověkých městech. Opava 2015, s. 39–52.

BRUMMETT, Palmira: *The Ottomans as a World Power: What We don't know about Ottoman Sea-Power*. Oriente Moderno, 20, 2001, č. 1, s. 1–21.

BUTTIGIEG, Emanuel: *Early Modern Valletta: Beyond the Renaissance City*. In: CUNNINGHAM, Margaret Abdilla- CAMILLERI, Maroma – VELLA, Godwin

(eds.): *Humillmia Civitas Vallettae: From Mount Xebb-er-Ras to European capital of culture*. Valletta 2018, s. 173–183.

BUTTIGIEG, Emanuel: *The Sovereign Military Hospitaller Order of St John of the Jerusalem of Rhodes and of Malta – General History of the Order of Malta*. In: DELES, Przemyslaw – MROZOWSKI, Przemyslaw (eds.) *The Orders of St John and Their Ties With Polish Territories*. Warszawa 2014, s. 15–43.

CANDIANI, Guido: *A New Battle Fleet: The evolution of the Ottoman sailing navy, 1650–1718, revealed through Venetian sources*. *The Mariner's Mirror*, 104, 218, č. 1, s. 18–26.

CAVALCANTI DE MELLO FILHO, Eduardo: *The law of the Sea in History: A Study Departing from the Maritime Spaces*. *Perth International Law Journal*, 5, 2020, s. 43–62.

CATLOS, Brian A. - HILSDALE, Cecily J. – HORDEN, Peregrine – KINOSHITA, Sharon: *Reflections: Talking Mediterranean*. In: CATLOS, Brian A. – KINOSHITA, Sharon: *Can We Talk Mediterranean: Conversations on a Emerging Field in Medieval*. Londýn 2017, s. 103–124.

CLARK, George Norman: *The Barbary Corsairs in the Seventeenth Century*. *The Cambridge Historical Journal*, 8, 1944, č. 1, s. 22–35.

COLÁS, Alejandro: *Barbary Coast in the expansion of international society: Piracy, privateering, and corsairing as primary institutions*. *Review of International Studies*, 42, 2016, č. 5, s. 840–857.

CURTIS, Daniel R.: *Was Plague an Exclusively Urban Phenomenon? Plague Mortality in the Seventeenth-Century Low Countries*. *Journal of Interdisciplinary History*, 47, 2016, č. 2, s. 139–170.

ČERNÝ, Karel: *Farmakoterapie v Evropské lékařské literatuře o moru v období 1480–1730*. In: AMBRUS, Tünde – LISÁ, Martina (eds.): *Sborník přednášek z dějin*

Farmacie přednesených na odborných sympoziích v letech 2012–2014. Brno 2016, s. 6–9.

ČERNÝ, Karel: *Magical and Natural Amulets in Early Modern Plague Treatises*. Sudhoffs Archiv, 97, 2013, č. 1, s. 81–101.

ČORNEJOVÁ, Ivana: *Správní a institucionální vývoj pražské univerzity*. In: BERÁNEK, Karel – Čornejová, Ivana – HOJDA, Zdeněk – HLAVÁČKOVÁ, Ludmila – POLÍVKOVÁ, Marie – SVOBODNÝ, Petr: *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha 1995, s. 23–56.

D'Amelio, Maria Grazia: *Expropriation, Forced Sale, and Compensation: Legal Institutions and Professional Practice in Rome during the Pontificate of Alexander VII. (1655-1667)*. In: LORENZETTI, Luigi – BORBOT, Michaela – MOCARELLI, Luca (eds.): *Property rights and their violations: Expropriations and confiscations, 16th-20th Centuries*,. Bern 2012, s. 121–136.

DAVIES, Siriol – DAVIS, Jack L.: *Greeks, Venice, and the Ottoman Empire*. Hesperia Supplements, 40, 2007, s. 25–31.

DELBEKE, Maarten: *Oprar sempre come in teatro: The Rome of Alexander VII as the Theatre of Papal Self-Representation*. Art History, 33, 2010, č. 2, s. 352–363.

DE LUCCA, Denis: *The city-fortress of Valletta in the Baroque age*. Baroque Routes Newsletter, 2013, č. 9, s. 8–17.

DRÁBEK, Pavel: *Léčivé přípravky v českých lékárnách na konci 17. století*. Česká a slovenská farmacie, 59, 2010, č. 2, s. 87–94.

DUKIC, Davor: *Das Türkenbild in der kroatischen literarischen Kultur*. In: MAISHEVA, Natalya – LASKI, Aleksandra (eds.): *Osmanen und Islam in Südosteuropa*. Berlin 2014, s. 109–120.

DURSTELER, Eric R.: *Bad Bread and the “Outrageous Drunkenness of the Turks“: Food and Identity in the Accounts of Early Modern European Travelers to the Ottoman Empire*. *Journal of World History*, 25, 2014, č. 2/3, s. 203–228.

DURSTELER, Eric R.: *Fearing the „Turk“ and Feeling the Spirit: Emotion and Conversion in the Early Modern Mediterranean*. *Journal of Religious History*, 39, 2015, č. 4, s. 484–505.

DURSTELER, Eric R.: *Language and Identity in the Early Modern Mediterranean*. In: WATKINS, John – REYERSON, Kathryn L.: *Mediterranean Identities in the Premodern Era: Entrepôts, Islands, Empires*. Londýn 2014, s. 35–52.

DURSTELER, Eric R.: *Spice and Taste in the Culinary World of the Early Modern Mediterranean*. In: LERNER, Jeffrey D. – SHI, Yaohua (eds.): *Silk Roads: From Local Realities to Global Narratives*. Oxbow 2020, s. 97–109.

ELIAV, Joseph: *The Gun and Corsia of Early Modern Mediterranean Galleys: Design Issues and Rationales*. *The Mariner’s Mirror*, 99, 2013, s. 262–274.

FITZPATRICK, Martin: *PILGRIMAGE TO SANTIAGO DE COMPOSTELA*. *Archeology Ireland*, 24, 2010, č. 4, s. 14–17.

FOLTÝN, Tomáš: *Druhá kavalírská cesta a zejména římský popis Ferdinanda Augusta z Lobkovic (1675–1676)*. In: KUBEŠ, Jiří (ed.): *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*. Pardubice 2007, s. 99.

FORBES, Hamish: *Early Modern Greece: Liquid Landscapes and Fluid Populations*. *Hesperia Supplements*, 40, 2007, s. 111–135.

FRELLER, Thomas: *„Lingue di serpi“, „Natternzungen“ und Glossopetrae“: Streiflichter auf die Geschichte einer populären „kultischen“ Medizin der frühen Neuzeit*. *Sudhoffs Archiv*, 81, 1997, č. 1, s. 62–83.

GARRIOCH, David: *Sounds of the city: the soundscape of early modern European towns*. *Urban History*, 30, 2003, č. 1, s. 5–25.

GERTWAGEN, RUTHY: *The Island of Corfu in Venetian Policy in the Fourteenth and Early Fifteenth Centuries*. *International Journal of Maritime History*, 19, 2007, č. 1, s. 181–210.

GEORGOPOULOU, Maria: *Late Medieval Crete and Venice: An Appropriation of Byzantine Heritage*. *The Art Bulletin*, 77, 1995, č. 3, s. 479–496.

GIBAS, Petr – PAUKNEROVÁ, Karolína: *Krajina jako téma, terén i problém současné společenské věd: antropologické čtení krajiny*. In: BLAŽKOVÁ, Tereza – ČERVINKOVÁ, Petra (eds.): *Krajina jako antropologická čítanka*. Praha 2015, s. 7–18.

GILLESPIE, Gerald: *The Rebel in Seventeenth-Century Tragedy*. *Comparative Literature* 18, 1966, č. 4, s. 324–336.

GOWEN, Marguerite Horan: *Christina of Sweden (Continued)*. *Records of the American Catholic Historical Society of Philadelphia*, 56, 1945, č. 2, s. 114–126.

GRANT, Jonathan: *Rethinking the Ottoman Decline“: Military Technology Diffusion in the Ottoman Empire, Fifteenth to Eighteenth Centuries*. *Journal of World History*, 10, 1999, č. 1, s. 179–201.

GREENE, Molly: *Beyond the Northern Invasion: The Mediterranean in the Seventeenth Century*. *Past & Present*, 2002, č. 174, s. 42–71.

GREENE, Molly: *Trading Identities: The Sixteenth-Century Greek Movement*. In: HUSAIN, Adnan A. – FLEMING, K. E.: *A Faithful Sea: The Religious Cultures of the Mediterranean, 1200-1700*. Oxford 2007. s. 121–148.

GREGOROWICZ, Dorota: *The 'Obstacle of Sex'. Christina of Sweden and Her Aspirations to the Polish-Lithuanian Throne*. *Gender & History*, 35, 2021, č. 1, s. 68–84.

GRECH, Ivan: *The Dread of Violence and the Lure of Conflict. Contrasting Attitudes to Warfare: The Case of the Hospitaller Order of St John*. In: BORSTNER, Bojan – GARTNER, Smiljana – DESCHLER-ERB, Sabine – DALLI, Charles – D'Aprile, Michelangelo (eds.): *Historicizing Religion: Critical Approaches to Contemporary Concerns*, Pisa 2010, s. 145–157.

GRIEVE, Patricia E.: *Conversion in Early Modern Western Mediterranean Accounts of Captivity: Identity, Audience, and Narrative Conversion*. *Journal of Arabic Literature*, 47, 2016, č. 1/2, č. 91–110.

GUGLIUZZO, C.: *The Maritime Vacation of a Mediterranean City: Messinese Dockyards in the Early Modern Age*. In: CHE, Jayoung – PAPPAS, Nicholas, C. J.: *The Traditional Mediterranean: Essays from the Ancient to the Early Modern Era*. Kolonaki 2011. s. 283–290.

GUILMARTIN Jr., John F.: *Ideology and Conflict: The Wars of the Ottoman Empire, 1453–1606*. *The Journal of Interdisciplinary History*, 18, 1988, č. 4, s. 721–747.

HARRIS, Walter Burton: *The Berbers of Morocco*. *The Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 27, 1898, s. 61–73.

HERSHENZON, Daniel: *Captive Objects: Catholic Artifacts across the Early Modern Western Mediterranean*. *Annales. Historie, Sciences Sociales*, 76, 2021, č. 2, Online na:

https://www.academia.edu/114209992/Captive_Objects_Catholic_Artifacts_across_the_Early_Modern_Western_Mediterranean?sm=b [cit. 14. 4. 2024], s. 1–7.

HESS, Andrew C.: *The Battle of Lepanto and Its Place in Mediterranean History*. *Past & Present*, 1972, č. 57, s. 53–73.

HESS, Andrew C.: *The Moriscos: An Ottoman Fifth Column in Sixteenth-Century Spain*. *The American Historical Review*, 74, 1968, č. 1, s. 1–25.

HILLS, Helen: *Mapping the early modern city*. *Urban History*, 23, 1996, č. 2, s. 145–170.

HOCK, Jonas: *Concepts of Mediterranean Islandness from Ancient to Early Modern Times: A Philological Approach*. In: FABRIS, Angela – GÖSCHL, Albert – SCHNEIDER, Staffen (eds.): *Sea of Literatures: Towards a Theory of Mediterranean Literature*. Štýrský Hradec 2023. s. 229–248.

HOERDER, Dirk: *States, Nations, and People*. In: HOERDER, Dirk – HARZIG, Christiane – SHUBERT, Adrian (eds.): *The Historical Practice of Diversity*. New York/Oxford 2003, s. 13–34.

HOJDA, Zdeněk: *Šimon Alois Tudecius na papežské galérie 1656–1657*. *Dějiny a současnost*, 27, 2005, č. 8, s. 37–40.

IYIGUN, Murat: *Lessons from the Ottoman Harem on Culture, Religion, and Wars*. *Economic Development and Cultural Change*, 61, 2013, č. 4, s. 693–730.

JASPERT, Nikolas: “Piracy“, *Connectivity and Seaborne Power in the Middle Ages*. In: BALARD, Michael – BUCHET, Christian (eds.): *The Sea in History: The Medieval World / La Mer dans l’Histoire: Le Moyen Age*. Woodbridge 2017, s. 45–57.

KARAMAN, K. Kivanc – PAMUK, Sevket: *Ottoman State Finances in European Perspective, 1500-1914*. *The Journal of Economic History*, 70, 2010, č. 3, s. 593–629.

KASABA, Resat – KEYDER, Caglar – TABAK, Faruk: *Eastern Mediterranean Port Cities and Their Bourgeoisies: Merchants, Political Projects, and Nation-States*. *Review (Fernand Braudel Center)*, 10, 1986, č. 1, s. 121–135.

KIEL, Michael: *The Smaller Aegean Island in the 16th-18th Centuries According to Ottoman Administrative Documents*. *Hesperia Supplements*, 40, 2007, s. 35–54.

KIRK, Thomas: *The Republic of Genoa and Its Maritime Empire*. *Empires of the Sea: Maritime Power Networks in World History*, Leiden 2019, s. 153–176.

KLARER, Mario: *Introduction*. In: KLARER, Mario (ed.): *Piracy and Captivity in the Mediterranean 1550-1810*. London/New York 2019, s. 1–22.

KONSTANTINIDOU, Katerina: *Dealing with Violence in Venetian Corfu*. *Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά* 11, 2014, s. 89–106.

KOSTLÁN, Antonín: *Prosazování myšlenky akademie věd v českých zemích raného novověku (16.–18. století)*. In: MÍŠKOVÁ, Alena – FRANC, Martin – KOSTLÁN, Antonín (eds.): *Bohemia Docta: K historickým kořenům vědy v českých zemích*, Praha 2010, s. 33–57.

KOZLICIC, Mithad: *Adriatic Sea routes from the Antiquity to the early modern Age*. *Historia Antiqua*, 21, 2012, č. 21, s. 13–20.

KUNTZ, Margaret A.: Questions of Identity: Alexander VII, Carlo Rainaldi, and *the temporary Facade at Palazzo Farnese for Queen Christina of Sweden*. *Memoirs of the American Academy in Rome*, 58, 2013, s. 143–179.

KVÍTKOVÁ, Naděžda: *Jazyková stránka cestopisu Martina Kabátníka*. In: *Cesty a cestování v jazyce a literatuře*. Sborník příspěvků z konference konané 6.–8.9. 1994. Ústí nad Labem 1995, s. 78–83.

LEE, Robert – LEE, W. R.: *The socio-economic and demographic characteristics of port cities: a typology for comparative analysis?* *Urban History*, 25, 1998, č. 2. s. 147–172.

LOCKE HART, Jonathan: *The Geography of Otherness: The Art of Moving and the Space of Time*. In: ESTOK, Simon C. – WANG, I-CHUN – WHITE, Jonathan: *Landscape, Seascape, and the Eco-Spatial Imagination*. New York 2016, s. 22-41.

LOOMBA, Ania: *Mediterranean Borderlands and the Global Early Modern*. In: FUCHS, Barbarda – WEISSBOURD, Emily: *Representing Imperial Rivalry in the Early Modern Mediterranean*. Toronto 2015, s. 13–32.

MAJOR, Ralph H. – BEEBE, Jeanette – ROSEN, George: *Notes and Queries*. *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences* 2, 1947. č. 3, s. 385–389.

MARTÍNEZ, Manuel Martínez: *The forced labourers of the Mediterranean galley squadron in the 17th century: The case of gypsies*. *Ravista historia naval*, 2012, č. 117, s. 87–110.

MIKHAIL, Alan – PHILLIOU, Christine M.: *The Ottoman Empire and the Imperial Turn*. *Comparative Studies in Society and History*, 54, 2012, č. 4, s. 721–745.

MALLIA-MILANES, Victor (ed.): *Hospitaller baroque culture: the order of St John's legacy in Early Modern Malta*. In: MALLIA-MILANES, Victor (ed.): *The Winged Lion and the Eight-Pointed Cross: Venice, Hospitaller Malta, and the Mediterranean in Early Modern Times*, London/New York 2024, s. 40–50.

MARGOLF, Diane C.: *Adjudicating Memore: Law and Religious Difference in Early Seventeenth-Century France*. *The Sixteenth Century Journal*, 27, 1996, č. 2, s. 399–418.

MARTIN, John Jeffries: *Crossing Religious Boundaries in the Medieval and Early Modern Mediterranean*. *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 41, 2011, č. 3, s. 459–462.

MARTINO, Antonello – FATIGUSO, F. – DE TOMMASI, G.: *Morphological and Typhological Assessment of Architectural Heritage in Historical Mediterranean Ports*. In: BREBBIA, C. A. – HERNÁNDEZ, S.: *Structural Studies, Repairs and Maintenance of Heritage Architecture XIV*. 2015, s. 15–27.

MARZAGALLI, Silvia: *Maritimity: How the sea affected early modern life around the Mediterranean*. In: FINK, Wilhelm – SCHÖNINGH, Ferdinand (eds.): *New Horizons: Mediterranean Research in the 21st Century*. Paderborn 2016, s. 309–331.

MCCANTS, Anne E. C. *Historical Demography and the Crisis of the Seventeenth Century*. *The Journal of Interdisciplinary History*, 40, 2009, č. 2, s. 195–214.

MILLER, William: *The Ionian Islands under Venetian Rule*. *The English Historical Review*, 18, 1903, č. 70, s. 209–239.

MUHAJ, Ardian: *Albanian Captives, Pirates and Privateers in the Mediterranean. Captivity and Redemption of Captives as an Economic Activity During the 16th–17th Centuries*. In: *The Role of Money in Wartime: Second Conference of the Museum of Bank in Albania*. Tirana 2018, s. 93–106.

MUHAJ, Adrian: *The Origins of the Rivalry between the Ottoman and Venice in the Adriatic*. In:

ÖCALAN, Hasan Basri – KARAASLAN, Yusuf Ziya (eds.): ULUSLARARASI YLDIRIM BAYEZID SEMPOZYUM. Ankara 2019, s. 201-214.

NOVÁK, Jaroslav: Studentská praxe mediků v raném novověku na příkladu Šimona Tudecia (1630–po 1699). *Zpravodaj lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Plzni: Facultas Nostra*, 2010, č. 94, s. 10–11.

O'CONNELL, Monique: *Sinews of rule: the politics of officeholding in fifteenth-century Venetian Crete*. *Renaissance Studies*, 15, 2001, č. 3, s. 256-271.

ÖZVEREN, Y. Eyüp: *Shipbuilding, 1590-1790*. Review (Fernand Braudel Center), 23, 200, č. 1, s. 15–86.

PAGÉS MADRIGAL, José Manuel: *Heritage and ports in eastern Mediterranean coastal cities*. 2019, online na: <https://portusonline.org/heritage-and-ports-in-eastern-mediterranean-coastal-cities/> [cit. 14. 4. 2024].

PANCIERA, Walter: *The Industries of Venice in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. In: LANARO, Paola (ed.): *At the Centre of the Old World: Trade and Manufacturing in Venice and the Venetian Mainland, 1400-1800*. Toronto 2006, s. 185–214.

PAPADAMOU, Chrysovalantis: *A Secret War: Espionage in Venetian Corgu during the Construction of the San Marco Fortress*. In: THEOTOKIS, Georgios – YILDIZ, Aysel (eds.): *A Military History of the Mediterranean Sea: Aspects of War, Diplomacy, and Military Elites*. Leiden/Boston 2018, s. 347–370.

PALOTÁS, Zsolt: *Keresztény rabszolgák a Barbarikumban. Források a muzulmán kalózkodás 16-18. századi történetéből*. *Világtörténet*, 2013, č. 1, s. 1–18.

PARKER, Patricia: *Berbers and Barbary: Early Modern Cultural Semantics*. *Renaissance Drama: New Series*, 33, 2004, s. 201–244.

PAŽOUREK, Vlastimil: *Admirál z údolí Jílovského potoka*. In: BĚLOTA, Alois (ed.): *Češi na vlnách oceánů*. Praha 2023, s. 39–44.

PICCINNO, Luisa: *Assistance to Ships and Cargo Handling in the Early Modern Port of Genoa*. In: MELLINATO, Giulio – PANJEK, Aleksander: *Complex Gateways: Labour and Urban History of Maritime Port Cities: The Northern Adriatic in a Comparative*. Koper 2022, s. 33–50.

REYERSON, Kathryn: *Identity in the Medieval Mediterranean World of Merchants and Pirates*. *Mediterranean Studies*, 20, 2012, č. 2, s. 129–146.

ROUIGHI, Ramzi: *The Andalusí origins of the Berbers?* *Journal of Medieval Iberian Studies*, 2.1, 2010. s. 93–108.

ROUIGHI, Ramzi: *The Berbers of the Arabs*. *Studia Islamica*, 106, 2011, č. 1, s. 49–76.

SICKING, Louis: *Islands, Pirates, Privateers and the Ottoman Empire in the early modern Mediterranean*. In: COUTO, Dejanirah – GUNERGUN, Feza – PEDANI, Maria Pia: *Seapower, Technology and Trade: Studies in Turkish Maritime History*, Istanbul 2014. s. 239–252.

SOUCEK, Svatopluk: *Five Famous Ottoman Turks of the Sixteenth century*. *Journal of Ottoman Studies*, 40, 2012, č. 40, s. 325–341.

SOUCEK, Svatopluk: *Navals Aspects of the Ottoman Conquests of Rhodes, Cyprus and Crete*. *Studia Islamica*, 2004, č. 98/99, s. 219–261.

STAHL, Alan M.: *The Deathbed Oration of Doge Mocenigo and the Mint of Venice*. *Mediterranean Historical Review*, 10, 1–2., 1995, s. 284–301.

STĚHULE, Josef: *Cestovatelství a cestopisy*. In: Československá vlastivěda, sv. 10. Praha 1931, s. 517-551.

SVEJKOVSKÝ, František: *Třikrát motiv mořské bouře (Prefáát-Komenský-Bridel)*. Česká literatura, 17, 1969, č. 1/2, s. 55–71.

WEIGEND, Guido G.: *Some Elements in the Study of Port Geography*. Geographical Review, 48, 1958, č. 2, s. 185–200.

WEIL, Andrew T.: *Nutmeg as a Narcotic*. Economic Botany, 19, 1965, č. 3, s. 194–217.

WILSON, Peter H.: *The German 'Soldier Trade' of the Seventeenth and Eighteenth Centuries: A Reassessment*. The International History Review, 18, 1996, č. 4, s. 757–792.

ZAMMIT-MEAPEL, G.: *Handbills Extolling the Virtues of Fossil Shark's Teeth*. Melita Historica, a Journal of Maltese History, 7, 1978, č. 3, s. 211–224.

ZIRPOLO, Lilian H.: *Christina of Sweden's Patronage of Bernini: The Mirror of Truth Revealed by Time*. Woman's Art Journal, 26, 2005, č. 1, s. 38–43.

ZIRPOLLO, Lilian H.: *The Queen's Predicament: Christina of Sweden as Virgo, Virago, and Femme Philosophe*. Aurora: The Journal of the History of Art, 3, 2015, s. 57–90.

ZOUHAR, Jakub: *Papež Alexandr VII. (1655–1667) a biskupství Hradci Králové*. *Theatrum historiae*. 2010, č. 7. s. 97–126.

Nepublikované diplomové práce:

AIMOVÁ, Dita: *Analýza podmínek založení a fungování lékárny v Královéhradeckém kraji*. Brno 2022 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

CAZENAVE DE LA ROCHE, Arnaud: *La Construction navale au XVIème siècle en Méditerranée: l'apport de l'épave de la Mortella III*. (Saint-Florent, Haute-Corse). Paříž 2018, (nepublikovaná doktorská práce).

HRADECKÝ, Lukáš: *Demografický vývoj farnosti Svinčany v letech 1684–1983*. Pardubice 2016 (nepublikovaná magisterská práce).

MARENČÍK, Vladan: *Obraz náboženské konverze v česky psaných cestopisech z období raného novověku*. Olomouc 2022 (nepublikovaná bakalářská práce).

ŠIŠPEROVÁ, Iva: *Cestopisy S. K. Neumanna a J. Mahena v kontextu generace tzv. „anarchistických buřičů“*. Brno 2012 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

ŠLEJMAROVÁ, Silvie: *Zábava, slavnosti a chování Italů v raném novověku očima českých kavalírů: Příspěvek k proměnám stereotypů v nakládání s volným časem*. Praha 2006 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

TOMANCOVÁ, Nela: *Pohled šlechty na poslední věci člověka prostřednictvím pramenů osobní povahy v raném novověku*. Olomouc 2018 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

VYKYSALÁ, Renata: *Barokní medicína na Kuksu*. Plzeň 2016 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

Online prameny:

AKYILDIZ, Sevkett Hylton: *Ottoman Corsairs and English Renegades 1600 to 1700 CE: Coastal Kent and Sussex and Pirates*. London 2020, online na:

https://www.researchgate.net/publication/343021454_Ottoman_Corsairs_and_Englis_h_Renegades_1600_-_1700_Coastal_Kent_and_Sussex_and_Pirates_2020 [cit.

19.3.2024]

MARTÍNEK, Jiří: *Šimon Tudecius*. 2011. Online na:

<https://www.hedvabnastezka.cz/simon-tudecius/> [cit. 30. 12. 2023].

PEDANI, Maria Pia: *Maritime insurances and the Ottoman merchants network in Venice (16th-17th c.)*. Ancona 2018, online na:

https://www.academia.edu/37469541/Maria_Pia_Pedani_Maritime_insurances_and_the_Ottoman_merchants_network_in_Venice_16th_17th_c_ [cit. 13. 4. 2024].

TOMASSINI, Giovanni Battista: *The origin of the world „carousel.“* 2014, online na

<https://worksofchivalry.com/the-origin-of-the-word-carousel/> [cit. 26.3.2024]

Kompletní itinerář cesty:

- Lokality bez číselného označení pořadí Tudecius během cesty nenavštívil, ale osobně je viděl.

Pořadí	Jméno v textu	Jméno nyní	Druh lokality	Příjezd	Odjezd
1	Rom	Řím	Město	?	31. května
2	La Spiaggia di Roma	⁵²⁹	Moře	31. května	31. května
3	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	1. června	7. června
	Monte Argentario	Monte Argentario	Město ⁵³⁰	7. června	
4	Porto Hercole	Porto Ercole	Město	7. června	13. června
	pevnost	Fortezza Spagnola	Pevnost	7. června	
5.	Porto di S. Stefano	Porto Santo Stefano	Město	13. června	15. června
	Giglio	Giglio	Ostrov	15. června	
6.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	15. června	16. června
	Monte Circello	Monte Circeo	Mys/hora	17. června	
	S. Felice	San Felice	Pevnost	17. června	
7.	Terragina	Terracina	Město	17. června	17.(18.). června
8.	Pontio	Ponza	Ostrov	18. června	26. června
9.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	27. června	4. července
10.	Terragina	Terracina	Město	6. července	7. července
11.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	8. července	19. července
12. ⁵³¹	Palla ⁵³²	Castello Pala- Odescalchi	Zámek	20. července	20. července
13.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	21. července	21. července
14.	Livorno	Livorno	Město	22. července	23-24. července
15.	Genna	Janov	Město	25. července	27. července
16.	Monacha	Monako	Město	28. července	29. července
	Tolon	Toulon	Pevnost	29. července	
	Cinta	La Ciotat	Pevnost	29. července	
17. ⁵³³	Marsilia	Marseille	Město	29. července	1. srpna
18.	Monacha	Monako	Město	3. srpen	?
19.	Genna	Janov	Město	5. srpna	7. srpna
	pohoří proti Portovenere ⁵³⁴	Apuánské Alpy	Pohoří	7. srpna	
20.	Livorno	Livorno	Město	9. srpna	?
21.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	24. srpna	2. září
22.	monte Christo	Montecristo	Ostrov	5. srpna	?
23.	Bastia	Bastia	Město	6. srpna	7. srpna
24.	S. Fiorenzo	Saint-Florent	Pevnost	7. srpna	8. srpna
25.	Calfi	Calvi	Město	8. srpna	?
26.	Livorno	Livorno	Město	23. srpna	28. srpna
27.	Porto Venere	Portovenere	Město	29. srpna	
	Spezia	La Spezia	Město	29+30. srpna	
28.	Genna	Janov	Město	Začátek října	4. října
	Spezia	La Spezia	Město	4. října	
29.	Porto Venere	Portovenere	Město	5. října	11. října
30. ⁵³⁵	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	15. října	10. listopadu
31.	Livorno	Livorno	Město	13. listopadu	15. listopadu
32.	Porto Venere	Portovenere	Město	15. listopadu	24. listopadu
33.	Genna	Janov	Město	24. listopadu	27. listopadu
34.	Final	Finale Ligure	Město	28. listopadu	28. listopadu
	Tolon	Toulon	Město	28. listopadu	
35	Cinta	La Ciotat	Pevnost	28. listopadu	7. prosince
36.	Marseille	Marseille	Město	7. prosince	10. prosince
37.	Bugero	Port-de-Bouc	Pevnost	10. prosince	12. prosince
	Rhodani	Rhona	Řeka	10. prosince	
38.	Golfo di Lion	Lví záliv ⁵³⁶	Záliv	12. prosince	13. prosince

39.	Lunarium Promotorium/Cabo Draconis	Jeden z mysů jižně od Capo de Creus	Poloostrov	13. prosince	13.(14.) prosince
40. ⁵³⁷	Barcelona	Barcelona	Města	15. prosince	20. prosince
41.	Cataché	?	?	20. prosince	29. prosince
42.	Colibri	Collioure	Městečko	30. prosince	11. ledna
43.	Bugero	Port-de-Bouc	Pevnost	13. ledna	14. ledna
44.	Marsilia	Marseille	Město	14. ledna	24. ledna
	hora ⁵³⁸	Pohoří Sainte-Baume ⁵³⁹	Hora/pohoří	24. ledna	
45.	Padre e Figlio	?	Přírodní přístav	24. ledna	25. ledna
46.	Cinta	La Ciotat	Město	25. ledna	27. ledna
47.	Genna	Janov	Město	?	?
48.	Porto Venere	Portovenere	Město	?	?
49.	Livorno	Livorno	Město	?	?
50.	Porto Ferraro	Portoferraio	Město	?	?
51.	Porto Hercole	Porto Ercole	Město	?	?
52. ⁵⁴⁰	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	16. února	28. února
53.	Corneto	Tarquinia	Město	28. února	14. dubna
	Mont Circello	Mont Circeo	Hora	14. dubna	
54.	Terragina	Terracina	Město	14. dubna	14. dubna
	Gaeta	Gaeta	Město	14. dubna	
55.	Nisida	Nisida	Obydlený ostrov	16. dubna	16. dubna
56.	Pozzuoli/Puteoli	Pozzuoli	Město	16. dubna	16. dubna
	Baja	Baia	Zaniklé město	16. dubna	
	Bagni di Tritoti	Bagni di Tritoli	Zaniklé lázně	16. dubna	
	Cuma	Kymé/Kýmé/Kúmy	Město	16. dubna	
57.	Neapol	Neapol	Město	17. dubna	18. dubna
	Vesuvius/Monte di Soma	Vesuv	Hora	17. dubna	
	La Garizzo	?	Ostrůvek/útes	18. dubna	
	La Capraesa	Capri	Ostrůvek	18. dubna	

⁵²⁹ Tudecius doslova píše „moře zvané La Spiaggia di Roma.“ Z kontextu se jedná o oblast Ligurského moře kolem ústí řeky Tiberu.

⁵³⁰ V Tudeciově době šlo o menší obec na stejnojmenném ostrově, dnes poloostrově.

⁵³¹ Zde se na galéru Patrona nalodila Kristina Švédská.

⁵³² V Tudeciově době byl celý název zámku Castello di Palo.

⁵³³ Zde se Kristina od flotily oddělila, aby po krátkém odpočinku pokračovala po souši do Paříže.

⁵³⁴ Pod tímto neurčitým označením myslel Tudecius dle popisu Apuánské Alpy (it. Alpi Apuane). Naznačuje tomu jak popis polohy pohoří, tak zmínka o zdejší těžbě nejkvalitnějšího mramoru pro export do Říma.

⁵³⁵ Zde se narodil papežský nuncius.

⁵³⁶ Fr. Golfe du Lion

⁵³⁷ Zde nuncius opustil výpravu.

⁵³⁸ Podle Tudecia, jde doslova o horu: „...pod kterou sv. Marie Magdalena po 30. let vedla a také završila svůj život v jedné špeluňce.“

⁵³⁹ Je otázkou, do jaké míry tuto horu se svatyní Tudecius skutečně viděl z paluby lodi. Svatyně Grotte Sainte-Marie Madeleine se nachází od moře více, než 25 km.

⁵⁴⁰ Tato tabulka udává informace o pohybu Tudecia, nikoli celé flotily. Po příplutí do přístavu Civitavecchia 16. února zde flotila strávila jen 4 dny do 20. února, kdy byla přesunuta do zimního kvartýru ve městě Corneto. Tudecius se od Flotily oddělil z důvodu akutní horečky a do Corneta dorazil skutečně až 28. února.

58.	Golfo di Salerno	Salernský záliv ⁵⁴¹	Záliv	18. dubna	29. dubna
	Stromboli	Stromboli	Hora/sopka	29. dubna	
	Vulcano	Vulcano	Sopečné souostroví ⁵⁴²	29. dubna	
	Sicillia/Scilla und Charibdim	⁵⁴³	Průliv	29. dubna	
	Messina	Messina	Město	29. duben	
59.	Regio alla Pimpinella	Reggio di Calabria	Město	29. duben	19. května
	Etna	Etna	Hora/sopka	?	
60.	Rochetta	Roccelletta	Městečko	20. května	20. května
61.	Capo Collona	Capo Colonna	Mys/Aglomerace	20. května	21. května
62.	Golfo di Taranta	Tarentský záliv ⁵⁴⁴	Záliv	21. května	21. května
	Abruzzo	Abruzzo	Region ⁵⁴⁵	21. května	
	Puglia	Apulie ⁵⁴⁶	Region	21. května	
63.	Capo Santa Maria	Capo Santa Maria	Mys/Aglomerace	21. května	22. května
64.	Madonna di Gasoppo	Kassiopi/ Panagia Kassopitra	Město	24. května	25. dubna
	Jovis Casinensis	Zaniklý	Chrám	?	
65.	Corfu	Korfu	Město	25. května	26. května
66.	Madonna di Gasoppo	Panagia Kasopitra	Poutní místo/chrám	26. května	31. května
67.	Korfu	Korfu	Město	31. května	3. června
	Fanari	-	Ostrov/útes	?	
	la Serpa	-	Ostrov/útes	?	
	S. Vido	Vido	Ostrov	?	
	Pontikonisi	Pontikonisi	Ostrov	?	
	S. Demetrio	Agios Dimitrios	_ ⁵⁴⁷	?	
	Paxo	Paxos	Ostrov	?	
68.	S. Maria	-		3. června	3. června
69.	Fiscardo	Fiskardo	Město	3. června	4. června
	Lupnei	Dnes již zaniklá	Vesnice	3. června	
	Argostoli	Castello di San Giorgio ⁵⁴⁸	Hrad	3. června	
70.	Zante	Zakynthos	Ostrov	4. června	5. června
	pevnost	Bochali	pevnost	4. června	
	Sapientza	Sapientza	Ostrov	?	
	Prodina	Proti	Ostrov	?	
	Nanciam Vecchio e Novo	Nestorův palác	Ostrov (záliv a město)	?	

⁵⁴¹ It. Golfo di Salerno.

⁵⁴² Jedná se o jednotnou sopečnou strukturu, kterou Tudecius mylně považoval za jednu horu.

⁵⁴³ Pod tímto označením se skrývá nejsevernější část Messinského průplavu (It. Stretto di Messina) mezi Sicílií a Apeninským poloostrovem.

⁵⁴⁴ It Golfo di Taranto.

⁵⁴⁵ Tento region do popisu cesty v tomto pořadí nezapadá. Tudecius jej zmiňuje, nicméně se nezdá pravděpodobné, že by tudy proplouval, popřípadě jej navštívil až cestou z Capo Santa Maria.

⁵⁴⁶ It. Apulia.

⁵⁴⁷ Tudecius řadí S. Dimitrios mezi „různé malé ostrovy a útesy.“ Geograficky však jde o oblast na ostrově Zakynthos.

⁵⁴⁸ Tudecius mluví o Argostoli jako o sídle guvernéra a zámku.

	Modon	Methoni	Město	?	
	Coron	Koroni	Město	?	
71.	Port Qvaglio	Porto Kagio/Porto Káyio	Město	?	?
	Maina	Již zanikla ⁵⁴⁹	Pevnost	?	
72.	Cerigo	Kythéra	Osrov	7. června	?
	Candia	Kréta	Ostrov	?	
73.	S. Nicolo	Agios Nicolaos	Přístav (Město)	?	?
74.	Milo	Milos	Ostrov	11. června	11. června
75.	Sifano	Sifnos	Ostrov	12. června	?
76.	Sira	Syros	Město	13. června	13. června
77.	Thüne/Tinos	Tinos	Ostrov	14. června	15. června
78.	Capo Masticho	_ ⁵⁵⁰	Oblast	15. června	16. června
79.	Chio	Chios	Město	16. června	22. června
	Amista	_ ⁵⁵¹	Hora	22. června	
	Lesbus/Mytiline	Lesbos/Mytiléna	⁵⁵²	22. června	
	Troja ⁵⁵³	Trója	Město/trosky	22. června	
	Thüne/Tenos	Trója	Město	22. června	
80.	Tenedo	Tenedos	Ostrov	23. června	24. června
	neznámé pevnosti	? ⁵⁵⁴	Pevnosti	26. června	
81.	Cala di Giove	?	„místo“	26. června	18. července
82.	Lembro	Imbros ⁵⁵⁵	Ostrov	18. července	27. července
83.	levý břeh Dardanel	_ ⁵⁵⁶	Průliv	27. července	29. července
84.	záliv	_ ⁵⁵⁷	Záliv	29. července	30. července
85.	Tenedo	Tenedos	Ostrov	30. července	4. srpna
86.	Andria	Andros	Ostrov	5. srpna	7. srpna
	blíže nespecifikované ostrovy	-	Ostrovy	7. srpna	
87.	Cerigo	Kythéra	Ostrov	7. srpna	10. srpna
88.	Zante	Zakynthos	Ostrov	11. srpna	?
	Cefalonia grande	Kefalonia	Ostrov	?	
	Kefalonie piccola	Ithaka	Ostrov	?	
	Sapientza	Sapientza	Ostrov	?	
	Prodina	Proti	Ostrov	?	
89.	Barcha	Parga	Pevnost	?	?

⁵⁴⁹ Pevnost byla zbořena na konci 18. století.

⁵⁵⁰ Dnes již neoficiální označení pro oblast jihovýchodního cípu ostrova Chios. Centry jsou města Dotia a Emporios. Právě v Emporiu podle popisu flotila zřejmě přečkala noc.

⁵⁵¹ Zde zřejmě Tudecius (snad následkem nedorozumění) spojil dva různé pojmy. Páteř ostrova tvoří vápencový masiv. Autor zároveň zmiňuje velkého řečníka ostrova. Oním řečníkem, nyní však již dávno zemřelým, byl Aristón z Chiu.

⁵⁵² Mytiléna (It. Mythilené) je městem na ostrově Lebos. Tudecius však oba názvy používá pro pojmenování tohoto ostrova.

⁵⁵³ Ačkoli Tudecius uvádí, že Troju zahlédl, jeví se to, vzhledem ke stravu zřícenin a jejich vzdálenosti od moře jako krajně nepravděpodobné.

⁵⁵⁴ Zde Tudecius nemusel nutně mýnit konkrétní pevnosti. Namísto toho popisoval často improvizovaná postavení a provizorně zbudované dělostřelecké pozice na levém břehu Dardanel.

⁵⁵⁵ Tur. Gökçeada.

⁵⁵⁶ Nelze přesněji určit.

⁵⁵⁷ Pozice není přesněji specifikována. V závislosti na kontextu pravděpodobně oblast středozemního moře u pobřeží Anatólie kolem ostrova Tenedos.

90.	Corfu	Korfu	Ostrov	18. srpna	18. srpna
91.	Madonna di Gasoppo	Dnes již zaniklé	Poutní místo	20. srpna	21. srpna
92.	Reggio	Reggio di Calabria	Město	26. srpna	?
93.	Messina	Messina	Město	27. srpna	?
94.	Catanea	Catania	Město	?	?
95.	Syrakusy	Syrakusy ⁵⁵⁸		?	?
96.	Capo Passero	Forte di Capopassero	Pevnost	18. září	29. září
97.	Město a pevnost	Valetta	Město	19. září	29./30. září
98.	Syrakusy	Syrakusy	Město	30. září	4. října
	Grotta che parla	Orecchio di Dionisio	Jeskyně	30. září	
	Jeskyně sv. Lucie	Grotta di Santa Lucia	Jeskyně	30. září	
99.	Augusta	Augusta	Město	4. října	7. října
	Catagna	Catania	Město	7. října	
100.	Messina	Messina	Město	7. října	19. října
	Scilla a Charibdin	-	Průliv	18. října	
101.	Malaga	Malaga	Město	19. října	22. října
	Vulcano	Vulcano	Sopečné souostroví	22. října	
	Stromboli	Stromboli	Hora/sopka	22. října	
102.	Nisida	Nisida	Ostrov	22. října	27. října
103.	Gaeta	Gaeta	Město	27. října	2. listopadu
	Monte Circello	Monte Circeo	Hora	2. listopadu	
104.	Civitavecchia	Civitavecchia	Město	?	12. listopadu
	V tomto momentě byli dobrovolníci propuštěni				
105.	Rom	Řím	Město	14. listopadu	22. listopadu ⁵⁵⁹
106.	Castel novo	Castelnuovo di Porto	Město	22. listopadu	23. listopadu
	Castel Civita	Civita Castellana ⁵⁶⁰	Hrad	23. listopadu	
107.	Otricoli	Poggio di Otricoli	Hrad	23. listopadu	24. listopadu
	Narni	Narni	Město	24. listopadu	
	Terni	Terni	Město	24. listopadu	
108.	Spoletto	Spoletto	Město	24. listopadu	25. listopadu
109.	Foligno	Foligno	Město	25. listopadu	25. listopadu
110.	Serravalle	Sarravalle	Město	25. listopadu	26. listopadu
111.	Tolentino	Tolentino	Město	26. listopadu	?
112.	Macerata	Macerata	Město	?	27. listopadu
	Recanati	Recanati	Město	27. listopadu	
113.	Loreto	Loreto	Město	28. listopadu	4. prosince
	Recanati	Recanati	Město	?	
	Macerata	Macerata	Město	?	
	Tolentino	Tolentino	Město	?	
	Foligno	Foligno	Město	?	
114.	Perugia	Perugia	Město	6. prosince	18. ledna
115.	Loreto	Loreto	Město	21. ledna	?

⁵⁵⁸ It. Siracusa

⁵⁵⁹ Roku 1658.

⁵⁶⁰ Tudecius doslova zmiňuje, že on a jeho přátelé: „prošli kolem hradu zvaného Civita, ležícího na skále, kde kdysi stálo město.“ Město později bylo znova vybudováno a celá obec nese název Civita Castellana. Samotný hrad má oficiální název Forte Sangallo.

116.	Ancona	Ancona	Město	22. ledna	?
117.	Senigallia	Senigallia	Město	23. ledna	24. ledna
	Fano	Fano	Město	24. ledna	
	Pesaro	Pesaro	Město	24. ledna	
118.	Rimini	Rimini	Města	25. ledna	25. ledna
119.	Savignano	Savignano sul Rubicone	Město	25. ledna	26. ledna
	Cesena	Cesena	Město	26. ledna	
	Forlì	Forlì	Město	26. ledna	
120.	Faenza	Faenza	Město	26. ledna	
	Castel Bolognese	Castel Bolognese	Město	27. ledna	
	Imola	Imola	Město	27. ledna	
	Castel San Pietro	Castel San Pietro Terme	Město	27. ledna	
121.	S. Nicoló	Dnes již neexistuje	Hostinec	27. ledna	27. ledna
122.	Bologna	Bologňa ⁵⁶¹	Město	27. ledna	29. ledna
123.	Ferrara	Ferrara	Město	30. ledna	30. ledna
124.	Pó	Pád ⁵⁶²	Řeka	30. ledna	31. ledna
125.	Loreo	Loreo	Město	31. ledna	31. ledna
	Gioggia	Chioggia	Město	31. ledna	
	Pellestrina	Pellestrina	Ostrov	31. ledna	
126.	Venedig	Benátky	Město	1. února	12. února
127.	Musestre	Musestre	Město	12. února	13. února
128.	Caorle	Caorle	Město	14. února	14. února
129.	Marano	Forte di Marano	Pevnost	14. února	15. února
130.	Musento			15. února	?
131.	Palma nova	Palmanova	Pevnost	?	?
132.	Goritia	Gorice a Gradiška	Město	?	17. února
	Vysoké pohoří ve Furlánsku	- ⁵⁶³	Pohoří	17. února	18. února
133.	Podwerknikh	Vrhnika	Město	18. února	19. února
134.	Labach	Lublaň ⁵⁶⁴	Město	19. února	19. února
135.	Marburg	Maribor	Město	22. února	23. února
	Wildon	Widon	Tržiště	24. února	
136.	Graz	Štýrský Hradec	Město	24. února	16. května
137.	Wien	Vídeň	Město	20. února	?
138.	Sankt Pölten	Sankt Pölten/Svatý Hypolit	Město	5. ? ⁵⁶⁵	5. ?
139.	Wilhelmsburg	Wilhelmsburg	Město	5. ?	5. ?
140.	Kreisbach	Kreisbach	Město	5. ?	6. ?
141.	Lilienfeld	Lilienfeld	Kláster	6. ?	?
142.	Türnitz	Türnitz	Městečko	8. ?	9. ?
143.	Annaberg	Annaberg	Annaberg	9. ?	9. ?

⁵⁶¹ It. Bologna

⁵⁶² It. Po

⁵⁶³ Pravděpodobně oblast kolem vrcholu Mali Golak.

⁵⁶⁴ Slovin. Ljubljana

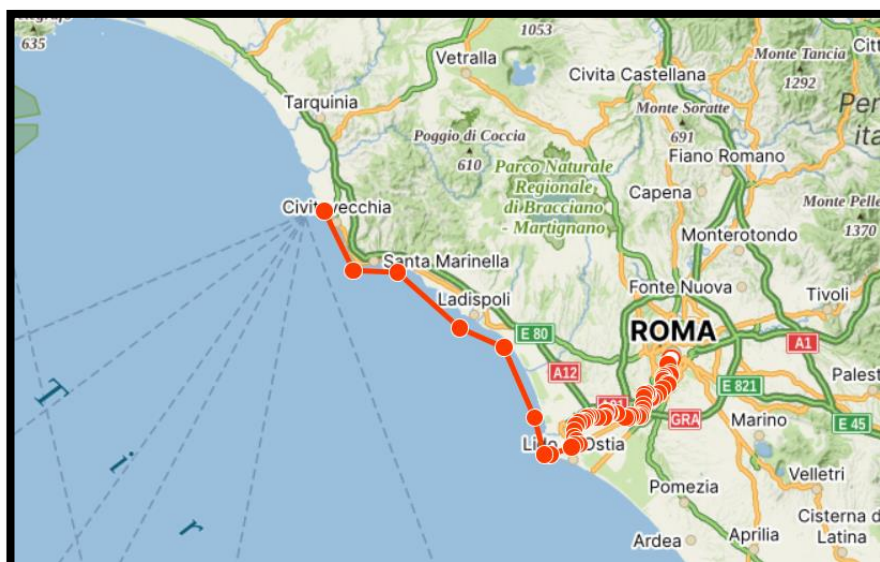
⁵⁶⁵ Od zastávky u Svatého Hypolita (Sankt Pölten) autor až do návratu do Vídně v září téhož roku neuvádí měsíce datace, jisté jsou tak pouze dny a letopočet 1659.

144.	Mariazell	Mariazell	Mariazell	9. ?	10. ?
145.	Türnitz	Türnitz	Městečko	10. ?	12. ?
146.	Lilienfeld	Lilienfeld	Klášter	12. ?	14. ?
147.	Sankt Pölten	Svatý Hypolit	Město	14. ?	?
148.	Wien	Vídeň	Město	17. ?	19. září
149.	Nickelsburg	Mikulov	Město	?	?
150.	Brin	Brno	Město	22. září	23. září
151.	Prag	Praha	Město	?	?

Obrazová příloha:

První plavba flotily: Řím (Rippa Grande) > Civitavecchia

Plavba probíhala bez zastávek a ve člunech, lze tedy předpokládat, že plavidla se držela u pobřeží. Délka plavby byla cca 100 km.

Pohled na město od přístavu (raně novověká podoba, přesná datace neznámá).⁵⁶⁶ Na malbě jsou patrné všechny autorem zmíněné dominanty města, tedy vnější a vnitřní přístav, opevnění a citadela.

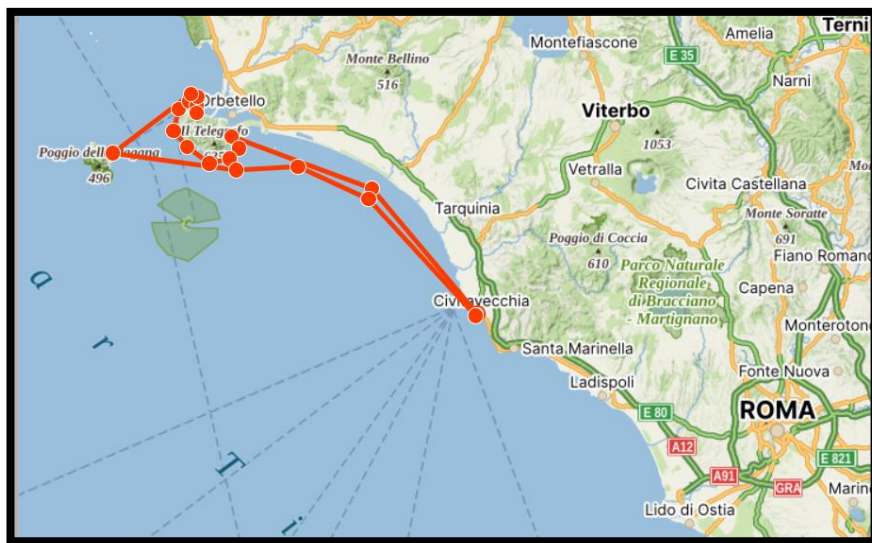
⁵⁶⁶

https://www.google.com/search?q=port+of+civitavecchia+1656+painting&sca_esv=d928b43f15451b7d&sca_upv=1&hl=cs&udm=2&biw=1536&bih=730&sxsrf=ACQVn0-YewT5pKUuRdKRyTGRdzNyHgh7Tw%3A1713869195657&ei=i5EnZvSeJ_3si-gP5JGdwAY&ved=0ahUKEwi0kOSklNiFAXV99gIHHerIB2gQ4dUDCBA&uact=5&oq=port+of+civitavecchia+1656+painting&gs_lp=Egxnd3Mtd2l6LXNlcniAil3BvcnQgb2YgY2l2aXRhdmVjY2hpYSAxNjU2IHhhaW50aW5nSj4QUM0BWNyOCAF4AJABAjgBX6ABkgWqAQE5uAEDyAEA-AEBmAIoAIAmAMaAiAYBkgcAoAeVAw&scient=gws-wiz-serp#vhid=ItyGhkm7MOvcCM&vssid=mosaic

Druhá plavba: Civitavecchia > (Monte Argentario) > Porto Ercole > Porto di San Stefano > (Giglio) > Civitavecchia

Druhá plavba proběhla již v galérách. Papežská flotila během hlídky navštívila města Porto Ercole a Porto di San Stefano na sever od hlavního přístavu v Civitavecchia. Cestou zpět z Porto di San Stefano proběhla ještě hlídková plavba kolem ostrova Giglio. Následoval návrat do Civitavecchia.

Celková délka plavby je cca 200 km.

Porto Ercole (stav dnes)⁵⁶⁷

⁵⁶⁷ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/Panorama_Porto_Ercole.jpg

Forte Stella – pevnost města Porto Ercole (stav dnes)⁵⁶⁸

Fortezza Spagnola – pevnost města Porto di San Stefano (stav dnes)⁵⁶⁹

568

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.invacanzaallargentario.it%2Fen%2Fthe-spanish-fortresses-of-porto-ercole%2F&psig=AOvVaw3xSpW9QYI-zJDLpYugemSN&ust=1713961693704000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCLCplICr2IUDFQAAAAAdAAAAABAE>

⁵⁶⁹ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcastellitoscani.com%2Fen%2Fporto-santo-stefano-fortress%2F&psig=AOvVaw1BzwX6xfucM1e2UFAn-f87&ust=1713962415866000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCiH otqt2IUDFQAAAAAdAAAAABBP>

Porto Giglio (stav dnes)⁵⁷⁰

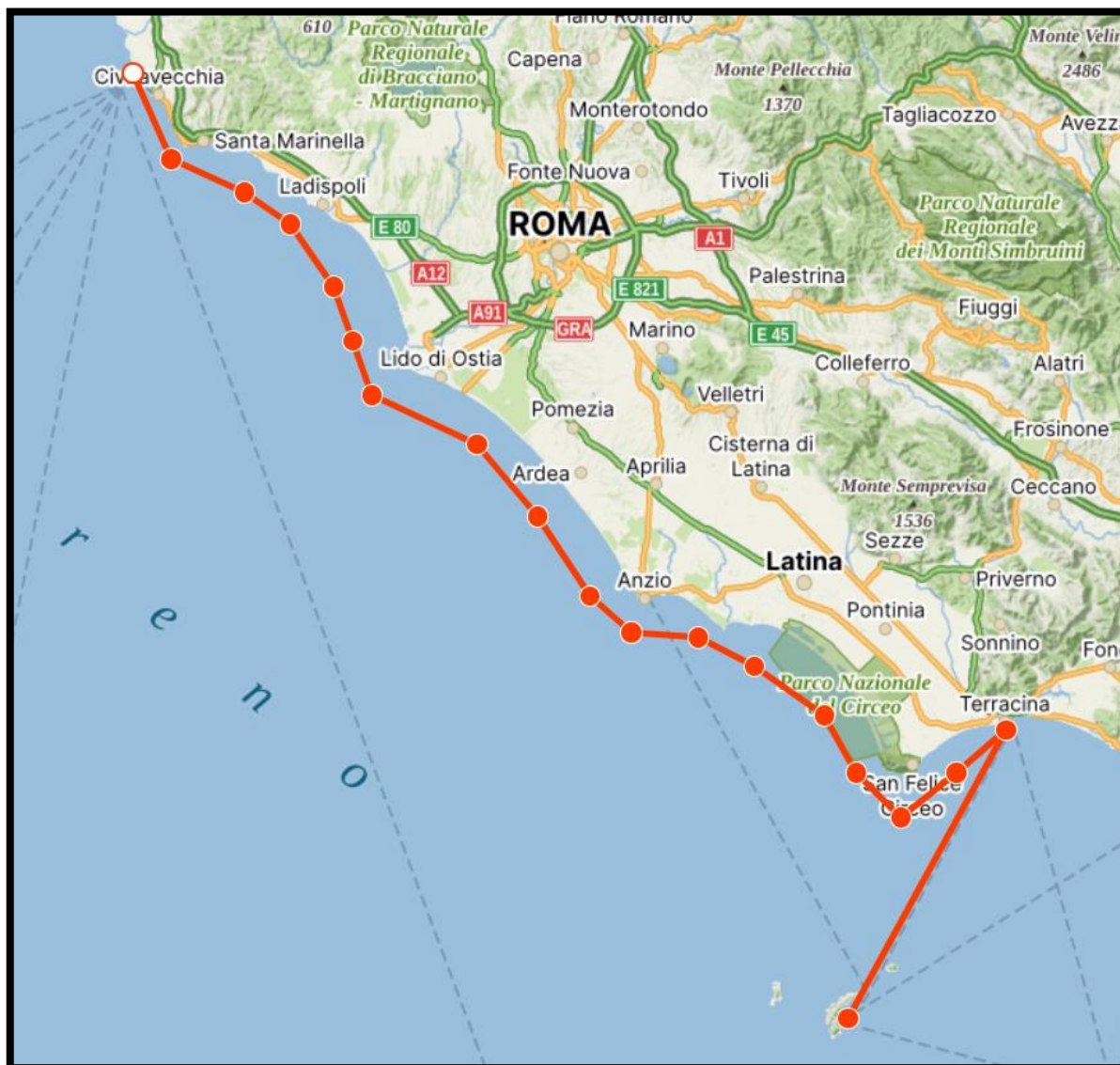

---

⁵⁷⁰ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.news-medical.net%2Fnews%2F20210111%2FThe-mystery-of-Giglio-island%2Fresistance-to-COVID-19.aspx&psig=AOvVaw3wqqP_BwrS4IuLA0e5EqDC&ust=1713962856475000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKC2262v2IUDFQAAAAAdAAAAABAE

Třetí plavba: Civitavecchia > (Monte Circeo) > (San Felice) > Terracina > Ponza > Civitavecchia.

Cílem trasy bylo, aby se papežské galéry vzdálily od Civitavecchia až na ostrov Ponza a zde vykonaly karanténu. Cestou lodě minuly Mote Circeo a pevnost San Felice. Po incidentu s posádkou pevnosti na Ponze se lodě vrátily zpět, pravděpodobně po téže trase. Celková délka trasy je cca 500 km.

Monte Circello (stav dnes)⁵⁷¹

San Felice (stav dnes)⁵⁷²

---

⁵⁷¹ <https://www.naturaitalia.it/apriAreaNaturale.do?idAreaNaturale=10&numeroPuntoInformativo=2>
⁵⁷² <https://www.naturaitalia.it/apriAreaNaturale.do?idAreaNaturale=10&numeroPuntoInformativo=2>

Terracina (podoba města v 60. letech 17. století)⁵⁷³

Pevnost v Ponze (stav dnes)⁵⁷⁴

Tudecius mluví o pevnosti, ta se však skládala z mnoha prvků. Papežské galéry byly pravděpodobně ostřelovány z této věže nad přístavem.

---

⁵⁷³

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.mutualart.com%2Fartwork%2FTerracina%2F4B95EB112233B5EF&psig=AOvVaw0InyMBnQkbTGfxNfB2Sa2E&ust=171396666243000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCCKC68MG92IUDFQAAAAAdAAAAABAQ>

⁵⁷⁴

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.torredeiborboni.com%2Fen%2F&psig=AOvVaw2tGNVBF6qGgRrJh2hqHS-R&ust=1713967533257000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCOC8i eHA2IUDFQAAAAAdAAAAABAE>

Čtvrtá plavba: Civitavecchia > Terracina > Civitavecchia

Flotila se opět pokusila odplout na Ponzu za účelem karantény, avšak v Terracině byla novým rozkazem vrácena zpět. Flotila urazila cca 350 km.

Pátá plavba: Civitavecchia > Palla > Civitavecchia > Livorno > Janov > Monako > (Toulon) > (La Ciotat) > Marseille > Monako > Janov > (Portovenere) > (Apuánské Alpy) > Livorno > Civitavecchia

Flotila tentokrát vyzvedla švédskou královnu Kristinu na zámku Palla a absolvovala s ní cestu podél západního břehu Apeninského poloostrova a podél jižní Francie do Marseille. Mezi přístavy Palla a Civitavecchia stihla flotilu bouře. Cesta zpět probíhala po téže trase, nyní se zmínkou o proplutí kolem Portovenere a Apuánských alp, zdroje kvalitního mramoru. Královna urazila na palubě Patrony zhruba 800 km, celková délka trasy je téměř dvojnásobná.

Kristina Švédská (Portrét od Abrahama Wuchtera z roku 1661. Uppsalská univerzita.)⁵⁷⁵

575

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/06/Portr%C3%A4tt_Drottning_Kristina_Wuchters_-_Skoklosters_slott_-_47811_%28cropped%29.tif/lossy-page1-800px-Portr%C3%A4tt_Drottning_Kristina_Wuchters_-_Skoklosters_slott_-_47811_%28cropped%29.tif.jpg

Zámek Palla (Castello Pala–Odescalchi)⁵⁷⁶

Livorno⁵⁷⁷

⁵⁷⁶ https://lifeinitaly.com/wp-content/uploads/2018/08/dreamstime_10882556.jpg?itok=dj07Faxt

⁵⁷⁷ https://www.livorno-effettovenezia.it/wp-content/uploads/2015/07/livorno_storia_effetto_venezia-1024x715.jpg

Janov⁵⁷⁸

Monako⁵⁷⁹

578

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.manuelcohen.com%2Fimage%2FI000B9W12HAXAwE&psig=AOvVaw2jDWz2m8RrNaR7YAvxWRVC&ust=1713969472263000&source=images&cd=vfc&opi=89978449&ved=0CBIQjRsqFwoTCLDdIP7H2IUDFQAAAAAdAAAAABAh>

579

Toulon (pevnost Toulon, pohled z mořské strany)⁵⁸⁰

La Ciotat (loděnice v La Ciotat 1664)⁵⁸¹

---

⁵⁸⁰ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.musee-marine.fr%2Fle-magazine%2Farticles-thematiques%2Fles-coulisses-de-lhistoire%2Ftoulon-la-tour-royale.html&psig=AOvVaw0fflRLqhPqW8Q8wZXTcDMh&ust=1713969977787000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKjRpu_J2IUdFQAAAAAdAAAAABAg

⁵⁸¹ <https://images-cdn.bridgemanimages.com/api/1.0/image/600wm.XXX.31329010.7055475/1089134.jpg>

Marseille (konec 17. století)⁵⁸²

Portovenere (stav dnes)⁵⁸³

---

⁵⁸² https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.meisterdrucke.ie%2Ffine-art-prints%2Ffrench-school%2F520043%2FMarseille-at-the-End-of-the-17th-Century-.html&psig=AOvVawlj9jXFT6OIA0A2PRhe_0ng&ust=1713970599980000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJClSzm2IUUDFQAAAAAdAAAAABAQ

⁵⁸³ https://en.wikipedia.org/wiki/File:Porto_Venere_from_Lerici.jpg

Apuánské alpy (stav dnes) ⁵⁸⁴

Podobný kamenolom mohl Tudecius z dále zhlédnout.

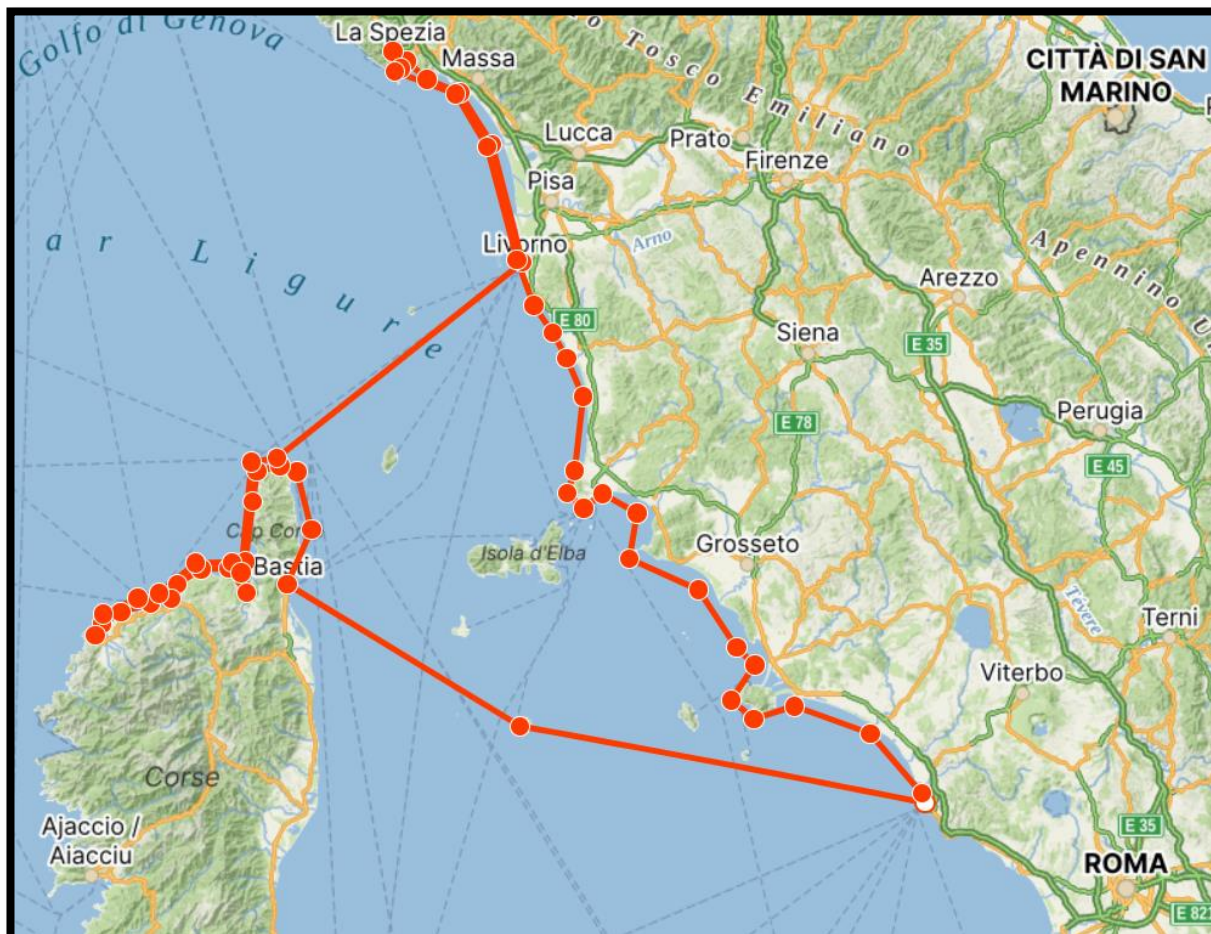

---

⁵⁸⁴ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.versilia.org%2Fit%2Fterritorio-versilia%2Fle-localita-della-versilia%2Fcave-di-marmo&psig=AOvVaw0zrlpyn_OqykxxqgzQ8zUk&ust=1713970913930000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJDA_a3N2IUDFQAAAAAdAAAAABAE

Šestá plavba: Civitavecchia > (Montecristo) > Bastia > S. Fiorenzo > Calfi > Livorno > Portovenere > Janov > La Spezia > Portovenere > Civitavecchia

Během šesté plavby flotila minula zničený klášter Monecristo na stejnojmenném ostrově a dorazila na Korsiku. Ostrov se nepodařilo obeplout a během návratu do Civitavecchia byly lodě stíženy několika bouřemi.

Vypleněný klášter svatého Maxmiliána na ostrově Montecristo (stav dnes)⁵⁸⁵

Bastia (stav dnes)⁵⁸⁶

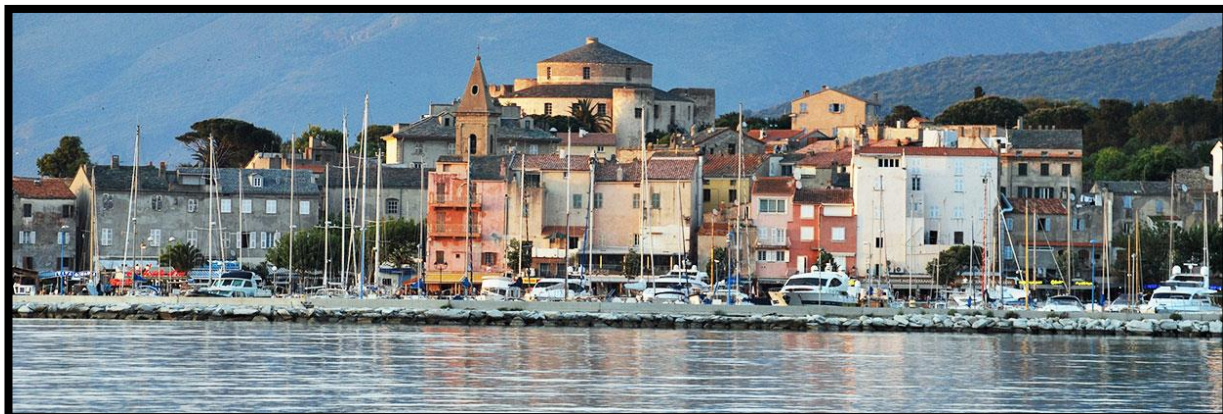
⁵⁸⁵

https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.archivosanpietroperugia.it%2Fmonast-ero-di-montecristo-2&psig=AOvVaw3AyLeVA1O2cX3gpg3_CQMm&ust=1713972567251000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMiOx8PT2IUDFQAAAAAdAAAAABAI

⁵⁸⁶ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.bastia-tourisme.com%2Fen%2Fbastia-city-of-art-and-history%2F&psig=AOvVaw1Z_uJAdFHKIXYFf2GB-3Id&ust=1713972388649000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMCxp4DT2IUDFQAAAAAdAAAAABAE

S. Fiorenzo (stav dnes)⁵⁸⁷

Na pozadí je patrná pevnost, tyčící se nad horizontem městečka.

Calfi (stav dnes)⁵⁸⁸

V popředí pevnost, na pozadí vrcholky hor, které byly v době Tudeciovy návštěvy zasněžené

---

⁵⁸⁷ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.go-to-corsica.com%2Fregions%2Fsaint-florent-agriates%2Fthe-agriate-region%2F&psig=AOvVaw0_6Bmj9FsnLCUy1hAdlloL&ust=1713972753927000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCLj3-ZvU2IUdFQAAAAAdAAAAABAw

⁵⁸⁸ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/ad/Northwest_side_of_the_Citadel_of_Calvi%2C_Corsica%2C_France_%2852723823056%29.jpg/1280px-Northwest_side_of_the_Citadel_of_Calvi%2C_Corsica%2C_France_%2852723823056%29.jpg

La Spezia (kresba města v 17. století)⁵⁸⁹

Pohled z pobřeží jen letmo zachycuje zemědělské oblasti kolem města, které Tudecia zaujaly nejvíc.

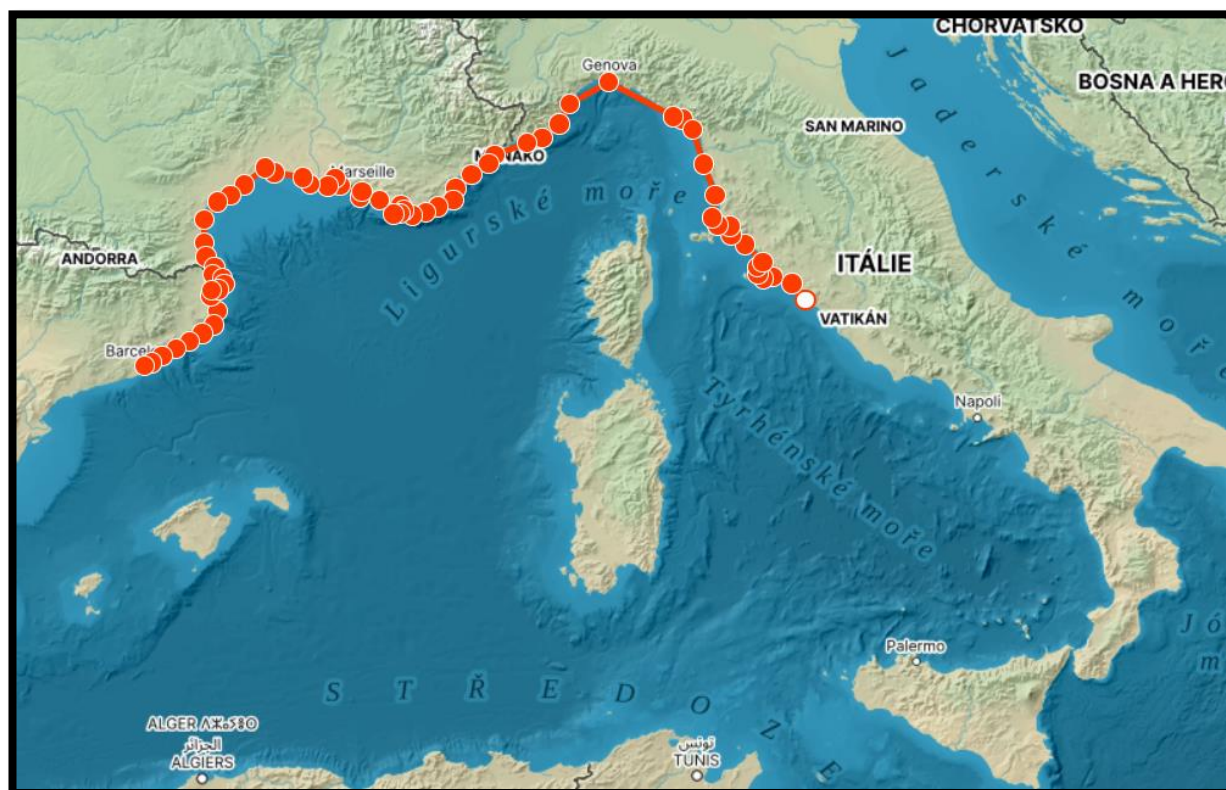

⁵⁸⁹ <https://www.mediastorehouse.com/p/617/italy-lerici-view-port-lerici-la-spezia-9570183.jpg.webp>

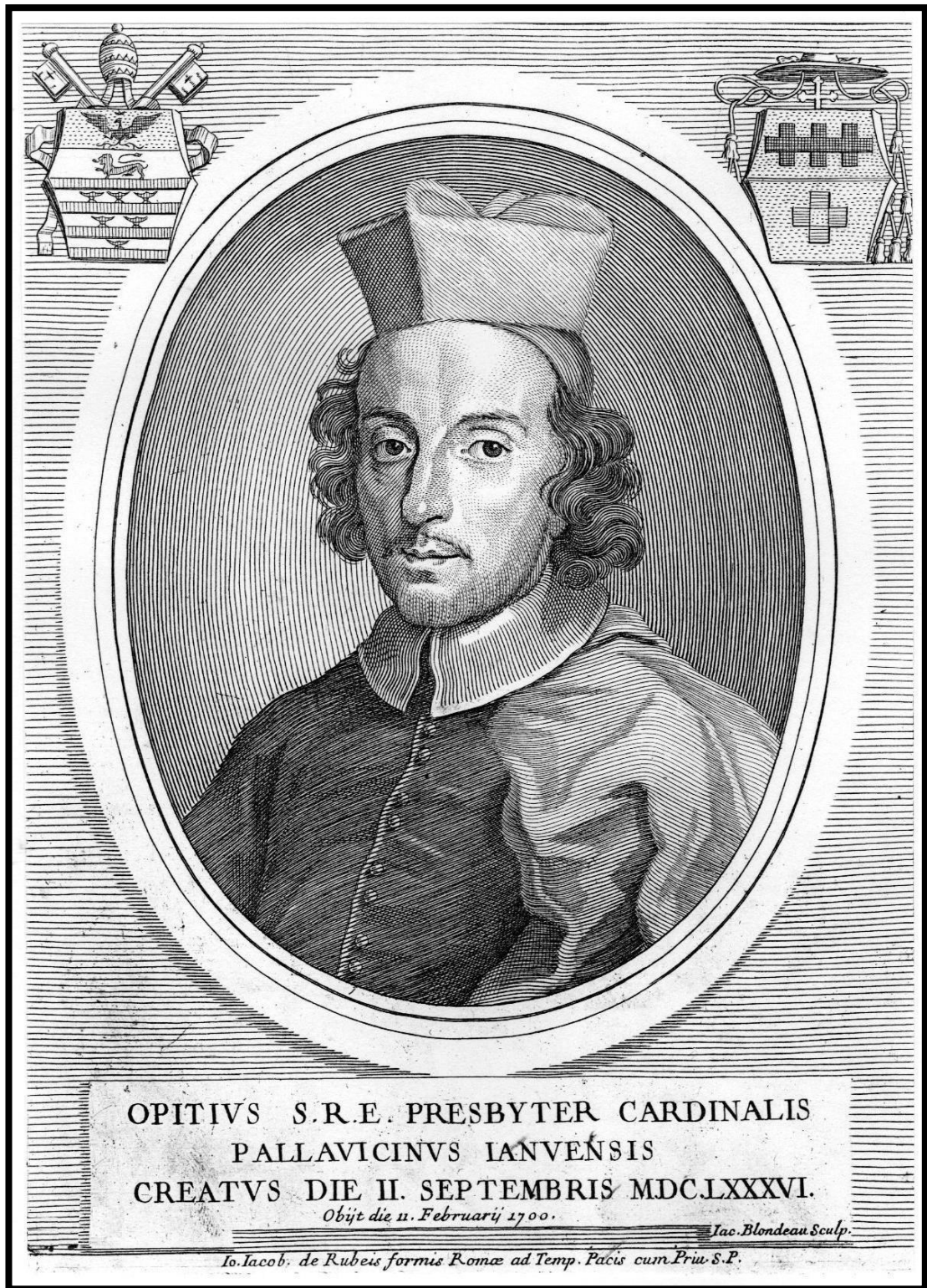

Sedmá plavba: Civitavecchia > Livorno > Portovenere > Janov > Finale Ligure > (Toulon) > (La Ciotat) > Marseille > Bugero > Lví záliv > Cabo Draconis > Barcelona > Catache > Collibri > Bugero > Marseille > (Sainte Baume) > Padre e Figlio > La Ciotat > Janov > Portovenere > Livorno > Civitavecchia > Corneto

Hlavním cílem sedmá plavby byla přeprava papežského nuncia Opista Pallavicina z Civitavecchia do Barcelony. Cestou flotila byla stíhána bouřemi a delší dobu se zdržovala v Ligurském moři. Následovaly zastávky známé již z plavby do Marseille, tentokrát však plavba trvala déle a po zastávce ve Finalu, a nabrání ještě jednoho pasažéra, se flotila zastavila až v Barceloně. Zde se musela zastavit ve městech Catache a Collibri a učinit cestou zpět ještě několik zastávek jak v jižní Francii, tak v regionu Itálie. Plavba úspěšně skončila po příplutí do Civitavecchia a přesunu námořníků do zimoviště v Cornetu. Celková délka cesty činí cca 1200 km.

Opisto Pallavicino⁵⁹⁰

⁵⁹⁰ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/4a/Opizio_Pallavicini.JPG/800px-Opizio_Pallavicini.JPG

Final/Finale Ligure (stav dnes)⁵⁹¹

Autor výslovně zmiňuje pouze přístav jako celek a překvapivě zcela opomíjí, jinde časté, zmínky o pevnosti.

Bugero/Port de Bouc, pevnost (stav dnes)⁵⁹²

---

⁵⁹¹ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.azzurro.cz%2F112-finale-ligure&psig=AOvVaw3xMzgh4aV1VtCzuABMbgkz&ust=1713975760894000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCNck2Lff2IUDFQAAAAAdAAAAABAE>

⁵⁹²

<https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.cheminsdememoire.gouv.fr%2Fen%2FFort-de-bouc&psig=AOvVaw1D-ITh5xJJ7xHuHLk7D4Ef&ust=1713976531579000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCOjClqTi2IUDFQAAAAAdAAAAABAE>

Barcelona (vyobrazení města v 17. století)⁵⁹³

Collibri/Colioure (vyobrazení z roku 1642)⁵⁹⁴

⁵⁹³ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.alamy.com%2Fplan-of-the-late-17th-century-of-the-city-of-barcelona-copy-made-by-the-architect-francesc-renar-image212471286.html&psig=AOvVaw2yUIF61SBwerjftHdANl6&ust=1713977329910000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJl-qHI2IUDFQAAAAAdAAAAABAw>

⁵⁹⁴ https://anglophone-direct.com/ap_img/btv1b55002450z.jpeg

Pohoří Sainte Baume⁵⁹⁵

Grotte Sainte-Marie Madeleine (stav dnes)⁵⁹⁶

⁵⁹⁵

<https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.saintebaume.org%2Fgrotto%2F&psig=AOvVaw0OoJRK2btcg51-kK7J73o9&ust=1713978074188000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCJCR6ITo2IUDFQAAAAAdAAAAABAE>

⁵⁹⁶

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.spasourcedelasaintebaume.com%2Fgrotte-ste-marie-madeleine%2F&psig=AOvVaw3etrtgyLXKeDO18CnyCNb&ust=1713977940236000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCMiEtMbn2IUDFQAAAAAdAAAAABAR>

Corneto/Tarquinia (stav dnes)⁵⁹⁷

Corneto/Tarquinia (stav dnes)⁵⁹⁸

Sál fresek, o němž Tudecius mluví. Na této raně novověké malbě jsou vyobrazeni všichni údajní vládcové města.

⁵⁹⁷ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/Tarquinia_-_s_Maria_in_Castello_1180332.JPG

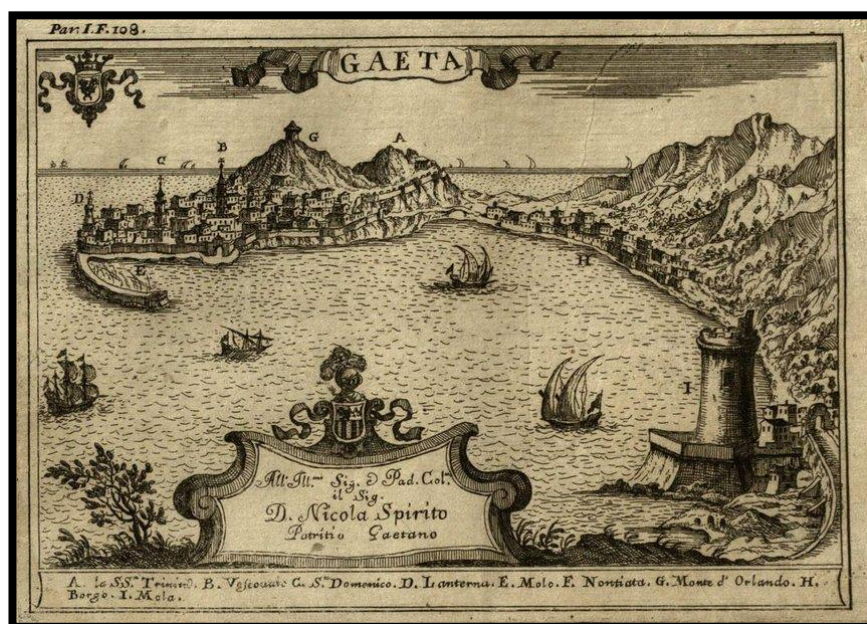
⁵⁹⁸ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ftarquiniaturismo.com%2Fhall-of-frescoes%2F%3Flang%3Den&psig=AOvVaw2NB7iwLcl3GXE-Qcwtha0S&ust=1713975152980000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCLjE1JLd2IUdFQAAAAAdAAAAABAK>

Osmá plavba: Corneto > Civitavecchia > (Monte Circeo) > Terracina > (Gaeta) > (Santuario della Santissima Annunziata) > Nisida > Puzzolo > (Baie) > (Bagni di Tritoli) > (Kúmy) > Neapol > (Vesuv) > (La Garizzo) > (La Capresca) > Salernský záliv > (Stromboli) > Vulcan > Scylla a Charybda > (Mesina) > Regio di Calabria > (Etna) > Rochetta > Tarantský záliv > Capo Santa Maria > Maria di Kassiopi > Korfu > (Fanari) > (La Serpa) > (Vido) > (Pontikonisi) > (S. Dimitros) > (Paxos) > Fiskardo > Lupnei (Argostoli) > Zakynthos > Sapienza > Prodino > Nestorův palác > Modon > Koron > Porto Kagio (Maina) > Kythéra > S. Nicolo > Milos > Sifnos > Andros > Syros > Tinos > Chios > Capo Masticho > (Lesbos) > (Trója) > Tenedos > Cala di Giove > Dardanely > Cala di Giove > Tenedos > Andros > Kythéra > Zakynthos > (Kefalonia) > (Ithaka) > (Sapienza) > (Prodino) > Parga > Korfu > Maria di Kasioppi > Regio di Clabria > Mesina > (Catania) > (Syrakusy) > Capo Passero > Valletta > Syrakusy (Grotta che parla, Grotta santa Lucia) > Augusta > (Cartagena) > Mesina > Scylla a Charybda > Malaga > (Vulcan) > (Stromboli) > (Neapol) > Nisida > Gaeta > Civitavecchia.

Během osmé plavby obeplula flotila celý západní a jižní břeh Apeninského poloostrova a kolem západního pobřeží Balkánu dorazila do oblasti Řecka. Následně papežská flotila spolu s flotilami Benátek a Řádu Maltézských rytířů svedla bitvu s osmanskou flotilou. Křesťané v bitvě prohráli a následně se po téže trase vrátili do Mesiny. Zde se nalodil nový velmistr Řádu Maltézských rytířů a byl přepraven do Valletty. Následoval návrat. Flotila urazila nejméně 6000 km.

Gaeta (1703)⁵⁹⁹

Santuario della Santissima Annunziata (stav dnes)⁶⁰⁰

Kaple se zázračným obrazem nedaleko Gaety. Moderní fotografie zachycuje tuto stavbu ze stejného úhlu, z jakého ji mohl vidět Tudecius z mořské strany.

⁵⁹⁹ <https://www.researchgate.net/profile/Arturo-Gallozzi/publication/328430195/figure/fig1/AS:684566322880514@1540224738720/XVII-sec-Veduta-di-Gaeta-in-GB-Pacichelli-II-Regno-di-Napoli-in-prospettiva.jpg>

⁶⁰⁰

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.retedimorestorichelazio.it%2Fdimora%2FIt%2Fgaeta%2Fcomplesso-ss-annunziata%2F&psig=AOvVaw1vFdkXCjHRedmp2m7xa76d&ust=1713984981499000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJDG-eKB2YUDFQAAAAAdAAAAABAE>

Nisida + Puzzolo (malba z 18. století) ⁶⁰¹

Obraz zachycuje jak ostrov Nisida, tak i záliv kolem města Puzzolo.

Baiae (tento obraz vznikl mezi lety 1751–1788) ⁶⁰²

Malba zobrazuje Aragonský hrad, kolem něhož se nachází pozůstatky antického města Baiae. O hradu se Tudecius nezmiňuje.

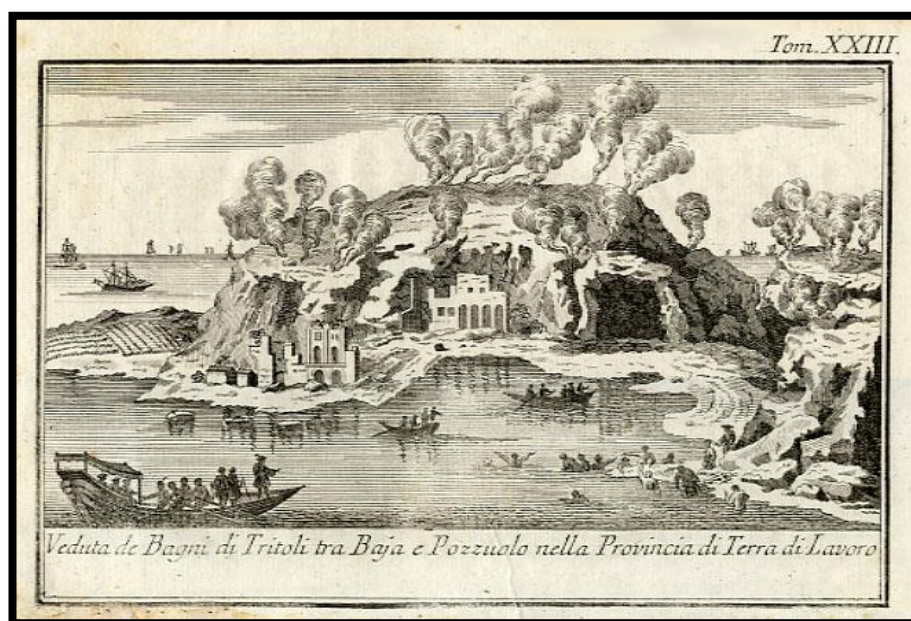
---

⁶⁰¹ <https://jenikirbyhistory.getarchive.net/media/gaspar-butler-nisida-and-gulf-of-pozzuoli-google-art-project-e2a38b?zoom=true>

⁶⁰² <https://www.carlovirgilio.it/en/opera/carlo-bonavia-view-of-baiae-with-the-aragonese-castle-and-the-temple-of-venus/>

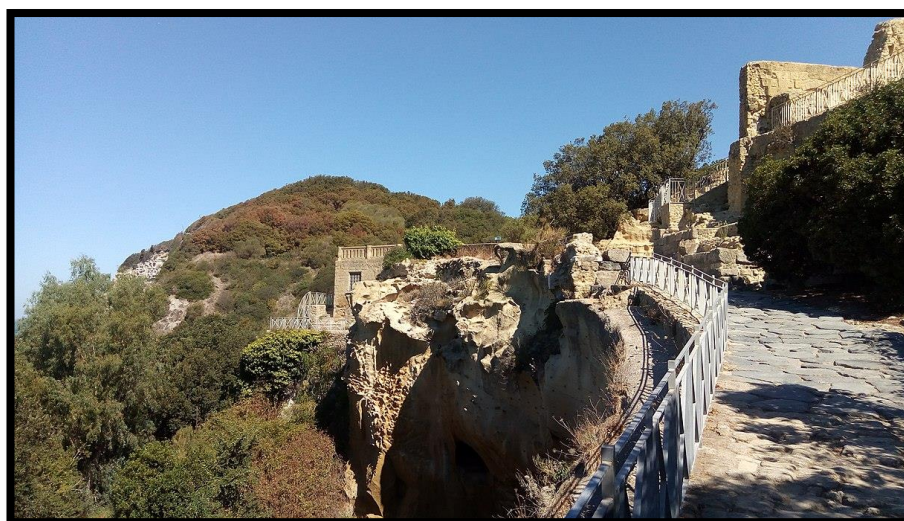
Bagni di Tritoli (malba z roku 1712)⁶⁰³

Polozbořené lázně obklopené vodními vřídly zhruba v podobě, v jak je viděl Tudecius.

Kúmy/Kýmy (stav dnes)⁶⁰⁴

Tudecius sice toto starověké město na vlastní oči neviděl, ale dokázal určit jeho polohu, když se nacházel nedaleko.

⁶⁰³

https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.galleriagarisenda.it%2Fprodotto%2F23553-bagni-di-tritoli%2F&psig=AOvVaw10BFOFhS1ps_vpAZHX14PA&ust=1713978392629000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJCQxJvp2IUDFQAAAAAdAAAAABAe

⁶⁰⁴

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FCumae&psig=AOvVaw2cZlvegSotlKEGxqP7y7hW&ust=1713986005575000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMi0-8yF2YUDFQAAAAAdAAAAABAJ>

Neapol (malba zobrazuje město v 17. století)⁶⁰⁵

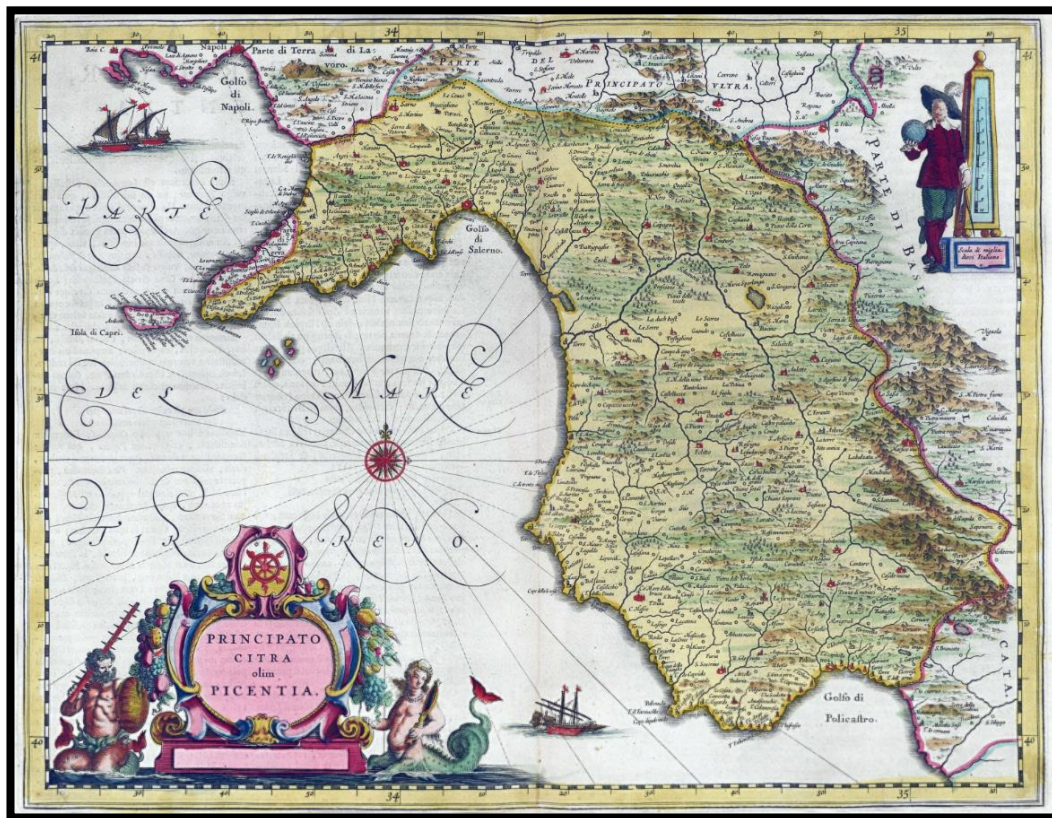
Vesuv (vyobrazení z přelomu 17. a 18. století)⁶⁰⁶

⁶⁰⁵ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.meisterdrucke.us%2Ffine-art-prints%2FGaspar-van-Wittel%2F78577%2FA-View-of-Naples%252C-17th-century.html&psig=AOvVaw2MJv53oeAhzhTXe_HM1qKU&ust=1713986128807000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCNCvtYSG2YUDFQAAAAAdAAAAABAE

⁶⁰⁶ <https://www.georgeglazer.com/wpmain/product/view-italy-naples-mt-vesuvius-and-lake-avernus-blaeu-and-mortier-pair-antique-prints-amsterdam-c-1704/>

Salernský záliv (mapa z roku 1665)⁶⁰⁷

Stromboli (vyobrazení z 17. století)⁶⁰⁸

⁶⁰⁷ <https://i.pinimg.com/originals/e8/d6/8e/e8d68ed1a3676ded6e49740d84bf4760.jpg>

⁶⁰⁸ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.1st-art-gallery.com%2FWillem-Schellinks%2FView-Of-Stromboli-C.1661-5.html&psig=AOvVaw13Vk3ADkLkpiv94KyMlc-1&ust=1714031245769000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCIDayI-u2oUDFQAAAAAdAAAAABAR>

Vulcano (stav dnes)⁶⁰⁹

V době Tudeciovy plavby byly údajně místní sopky byly aktivní.

Scylla a Charybda (stav dnes)⁶¹⁰

Zrádná lokalita mezi Sicílií a Apeninským poloostrovem kde podle řeckých legend sídlila stejnojmenná monstra.

609

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FVulcano&psig=AOvVaw1axlFvbaFi42NuNyIagVzB&ust=1714030725836000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMCEEnZis2oUDFQAAAAAdAAAAABAJ>

610

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fodysseustracks.wordpress.com%2Ffollowing-odysseus-footprints%2Fstep-9-scylla-and-charybdis%2F&psig=AOvVaw35ixKK61Pmfl5FKUeQR4Cd&ust=1714031492169000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKjsnoSv2oUDFQAAAAAdAAAAABAR>

Mesina (vyobrazení ze 17. století, v popředí je dobře vidět „široký“ přístav)⁶¹¹

Regio di Calabria (stav dnes)⁶¹²

V Tudeciově době Regio alla Pimpinella. Do tohoto přístavu se flotila musela odebrat, jelikož nebyla kvůli nákaze na palubě vpuštěna do Mesiny.

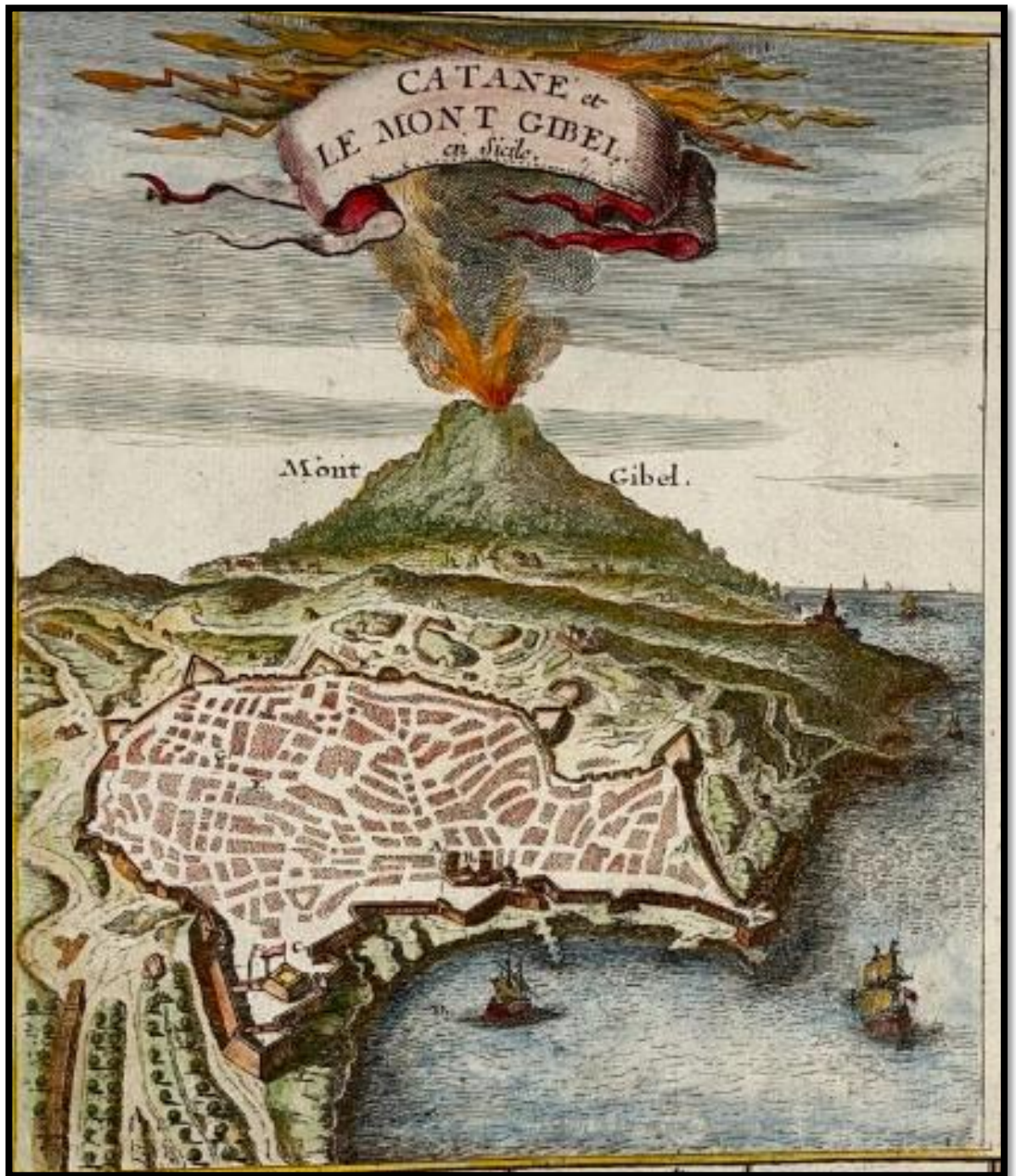

⁶¹¹ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/be/Map_of_Messina_1.jpg/1280px-Map_of_Messina_1.jpg

⁶¹² https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.beautifulcalabria.com%2Freggio-di-calabria.html&psig=AOvVaw0hdJ_KRmRwrW7SLlvVi9i0&ust=1714032048052000&source=image&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCNj4tY-x2oUDFQAAAAAdAAAAABAY

Etna⁶¹³

Kresba soptící Etny z roku 1675 nad městem Catania.

⁶¹³ <https://i.ebayimg.com/images/g/L7UAAOSwhAti89-T/s-11600.png>

Roccelletta (stav dnes) ⁶¹⁴

Název lokality se dnes váže k oblasti kolem archeologické památky, kostela Santa Maria della Rocella. Ten mohl Tudecius z lodi zahlédnout. Z původního města se dodnes nezachovalo téměř nic.

614

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.italyformovies.com%2Flocation%2Fdetail%2F10034%2Farchaeological-park-of-scolacium&psig=AOvVaw071aeHJrBQmgesK6HqfZp4&ust=1714034873155000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJifmNG72oUDFQAAAAAdAAAAABao>

Tarantský záliv (mapa z roku 1665)⁶¹⁵

Capo Santa Maria (stav dnes) ⁶¹⁶

Tato oblast byla v Tudeciově době poškozena pleněním.

⁶¹⁵ https://i.etsystatic.com/15955571/r/il/0c5ba2/5134618796/il_794xN.5134618796_9f4s.jpg

⁶¹⁶ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.puglia-ferien.de%2Fen%2Fvillages%2Fsanta-maria-di-leuca%2F&psig=AOvVaw2noOuOG99Xzj-aYliZVcZ7&ust=1714035699343000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFw-oTCIjTitq-2oUDFQAAAAAdAAAAABAE>

Maria di Kassiopi/Panagia Kassopitra (stav dnes)⁶¹⁷

Chrám Panagia Kassopitra se zázračným obrazem Panny Marie. V této oblasti flotila kotvila v době, kdy kvůli nákaze na palubě nebyla vpuštěna do města Korfu.

Zázračný obraz Panny Marie (stav dnes)⁶¹⁸

⁶¹⁷ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fmykerkyra.com%2Fen%2Fpanagia-kassopitra%2F&psig=AOvVaw3Ef1qrLREwO-vZPFAMVfXF&ust=1714036098408000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCODmnZrA2oUDFQAAAAAdAAAAABAE>

⁶¹⁸

<https://www.google.cz/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.johnsanidopoulos.com%2F2012%2F05%2Fmiracle-of-panagia-of-kassopitra-in.html&psig=AOvVaw3Hfa6xJ9XbABHKz0ipGnJo&ust=1714037545801000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCNj7xsrF2oUDFQAAAAAdAAAAABAT>

Stará pevnost na Korfu (stav dnes)⁶¹⁹

Nová pevnost na Korfu (stav dnes)⁶²⁰

⁶¹⁹ <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/6c/Kerkyrapalaiofrourio.JPG/1280px-Kerkyrapalaiofrourio.JPG>

⁶²⁰ https://www.google.cz/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Famazing-greece.com%2Fnew-fortress-of-corfu%2F&psig=AOvVaw1_brwWr0RmC_zbJh-KVM_e&ust=1714037850965000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMDR6bDH2oUDFQAAAAAdAAAAABBX

Fiskardo (1770-1790)⁶²¹

Výhled na město z pevnosti Argostoli.

Fiskardo (stav dnes)⁶²²

Někdejší významný obchodní přístav se změnil na malou obec, vyhledávanou spíše turisty.

⁶²¹ https://www.meisterdrucke.ie/kunstwerke/1260px/Unbekannt_-_View_of_Argostoli_on_the_island_of_Cephalonia_ca_1770-1790_-_%28MeisterDrucke-796213%29.jpg

⁶²²

https://www.google.cz/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.vacanzegreche.com%2Fblog%2Fcefalonia%2Fda-non-perdere%2Fvillaggio-di-fiskardo.aspx%3Flang%3Den-US&psig=AOvVaw0aJc6SBvGqwcU1e1KTB00&ust=1714038185672000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCLibh_zH2oUDFQAAAAAdAAAAABA7

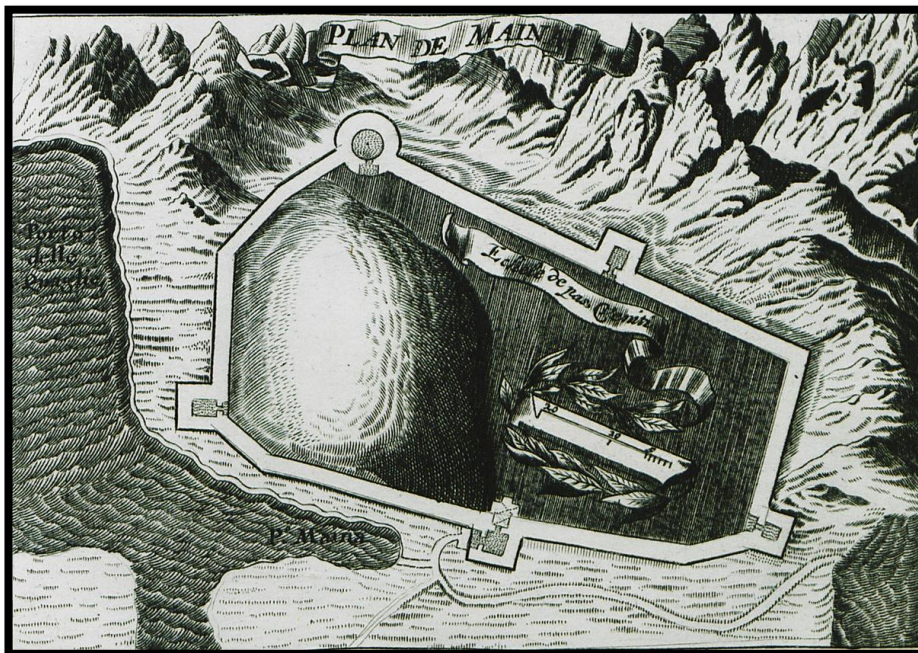
Zakynthos (stav dnes)⁶²³

Benátská pevnost Bóchali.

Porto Kagio (kresba z roku 1690)⁶²⁴

Dnes již neexistující pevnost Maina Zaujala Tudecia nejvíce.

623

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.kastra.eu%2Fcastleen.php%3Fkastros%3Dzakynthos&psig=AOvVaw3wb_1wbEQSsDPJkQg_NVCP&ust=1714038978381000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCMi7jYTL2oUDFQAAAAAdAAAAABAE

624
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fen.m.wikipedia.org%2Fwiki%2FFile%3AMaina_-_Peeters_Jacob_-_1690.jpg&psig=AOvVaw1ThS1MXelQM_6rQpurXETV&ust=1714039198405000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKCAn97L2oUDFQAAAAAdAAAAABAE

Kythéra (stav dnes)⁶²⁵

Přístav v hlavním městě, který však pro nedostatek kotvišť nemohly flotily využít.

S. Nicolo

(Mapa z 18. století zobrazuje oblast na jihu ostrova)⁶²⁶

Tento přírodní přístav pojal více plavidel než přístav v hlavním městě.

⁶²⁵

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.cruisemapper.com%2F%3Fpoi%3D1325&psig=AOvVaw1otUTwuWpzgeCQwJf1hLti&ust=1714039580212000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCNC-1JTN2oUDFQAAAAAdAAAAABAI>

⁶²⁶ <https://antiqueprintmaproom.com/product/kythira-port-st-nicolo-sur-isle-sergio/>

Milos (stav dnes) ⁶²⁷

Tudecia zaujala úrodnost místního ostrova.

Sifnos (stav dnes) ⁶²⁸

---

⁶²⁷ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fmtoadamas.com%2Fmilos-island%2F&psig=AOvVaw034kokFCpay0txQZN5Jwwi&ust=1714039868299000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCNCYiqDO2oUDFQAAAAAdAAAAABAZ>

⁶²⁸ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.thetravelmagazine.net%2Fsifnos%2F&psig=AOvVaw1ZKOkrhb7yvlIrcJGMgi2z&ust=1714040066551000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCNjg4vzO2oUDFQAAAAAdAAAAABAx>

Syros (stav dnes)⁶²⁹

Ve městě žila jak ortodoxní, tak katolická komunita. To dodnes dobře demonstrují dva chrámy nad městem. Nalevo katolický kostel sv. Jiří (stál již v době, kdy Tudecius ostrov navštívil) a ortodoxní kostel Vzkříšení z 19. století.

Tinos (kresba ze 17. století)⁶³⁰

Obraz dobře demonstruje Tudeciovo tvrzení, že ostrov byl poměrně hustě zalidněn.

629

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcs.wikipedia.org%2Fwiki%2FSyros&psig=AOvVaw1hyOGVJmdw_ugVXQIHETd7&ust=1714040535519000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCMCF19vQ2oUDFQAAAAAdAAAAABAE

630

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.bridgemanimages.com%2Fen%2Fitalian-school%2Fmap-of-the-island-of-tinos-with-the-venetian-fleet-17th-century-engraving-b-w-photo%2Fengraving%2Fasset%2F89987&psig=AOvVaw01GOFq72vvYOltpjvdWPb&ust=1714040801872000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCMCK7d7R2oUDFQAAAAAdAAAAABAE>

Chios (17. století)⁶³¹

Zde přepadli Benátčané několik osmanských galér a úspěšně unikli.

Trója (stav dnes)⁶³²

Tróju údajně Tudecius zahlédl cestou na Tenedos.

⁶³¹

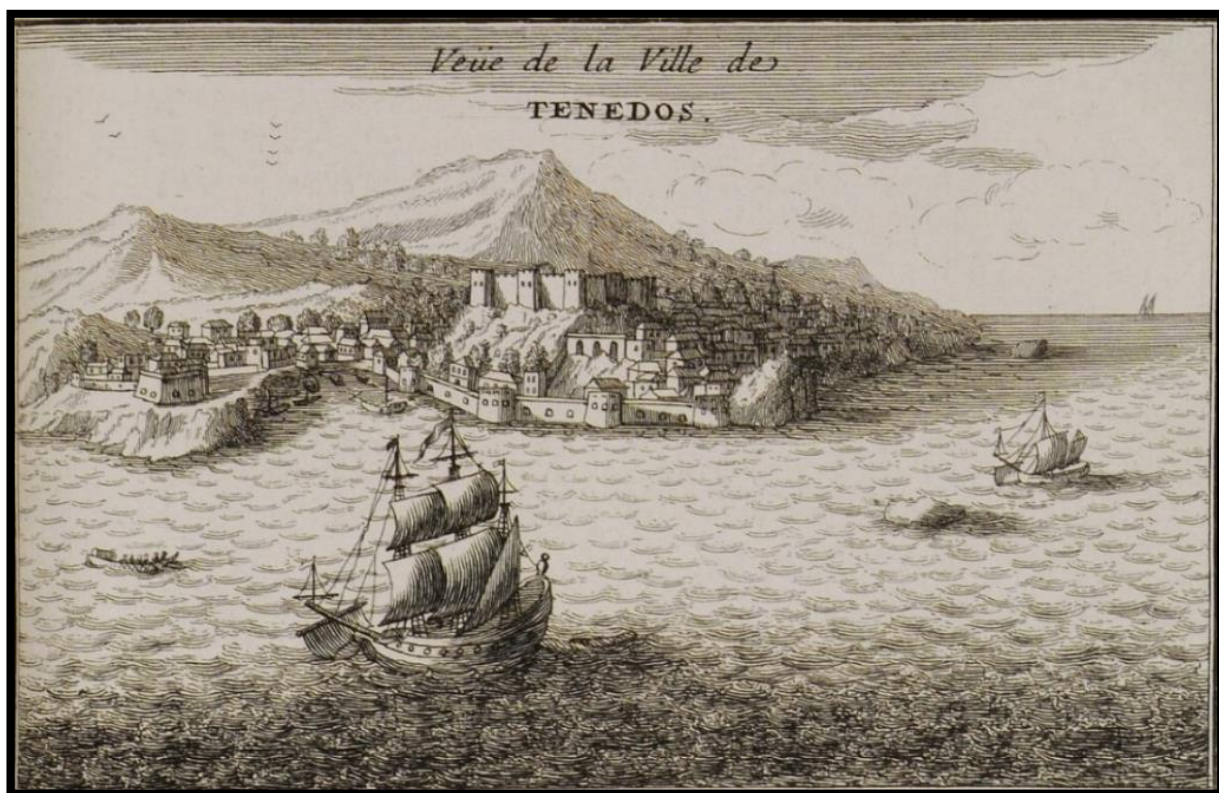
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.art.com%2Fproducts%2Fp56694515035-sa-i9777094%2Fchios-island-and-port-greece-17th-century.htm&psig=AOvVaw17neNj-aGQz7-0Jvb5AUFK&ust=1714041003154000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCPjT7LrS2oUDFQAAAAAdAAAAABAQ>

⁶³²

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2Fwiki%2FTroy&psig=AOvVaw2PNcd4aDkyXRkzcolq-XUi&ust=1714042823785000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCJDiqavZ2oUDFQAAAAAdAAAAABAQ>

Tenedos (kresba z roku 1717)⁶³³

Nad městem vidět pevnost v níž Tudecius na zpáteční cestě spolu s „krajany z Německa“ povečeřel s důstojníkem pražského původu.

633

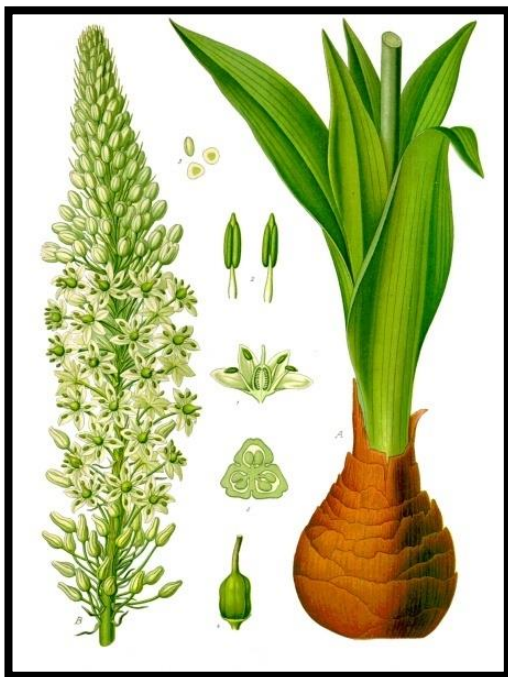
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcommons.wikimedia.org%2Fwiki%2FFile%3AVue_de_la_Ville_de_TENEDOS_-_Tournefort_Joseph_Pitton_De_-_1717.jpg&psig=AOvVaw11GgZ5dpRsdErAONPZ-bap&ust=1714043263366000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKjDqfDa2oUDFQAAAAAdAAAAABAX

Velmistr Řádu maltézských rytířů Martín de Redín⁶³⁴

⁶³⁴ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/db/Martin_de_Redín.jpg/800px-Martin_de_Redín.jpg

Mořské cibule „squilloe“ – *Urginea maritima*⁶³⁵

Flores perpetui – *Sempreviva Helichrysum*⁶³⁶

⁶³⁵ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/27/Drimia_maritima_-_K%C3%B6hler%E2%80%93Medizinal-Pflanzen-277.jpg

⁶³⁶

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdestinationkythira.gr%2Fen%2F&psig=AOvVaw3iKPbnTaXBG8unp5eR2IS_&ust=1714062091286000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCPiSoYah24UDFQAAAAAdAAAAABAE

Parga (stav dnes)⁶³⁷

Tento hrad na skále nad Jaderským mořem byl roku 1657 obležen osmanskou flotilou. Ta po příplutí křesťanských flotil od obléhání upustila.

Syrakusy (stav dnes)⁶³⁸

---

⁶³⁷ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fionian-cruises.com%2Fwalking-path%2Fvenetian-castle%2F&psig=A0vVaw37qPEzZFCYMUWHXAOMy2lX&ust=1714044154410000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCPD3ypne2oUDFQAAAAAdAAAAABAJ>

⁶³⁸ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcs.wikipedia.org%2Fwiki%2FSyrakusy&psig=A0vVaw1NkJy_wnsp9ZM0hAxaPAur&ust=1714044856907000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCJig0Ojg2oUDFQAAAAAdAAAAABAE

Capo Passero (stav dnes)⁶³⁹

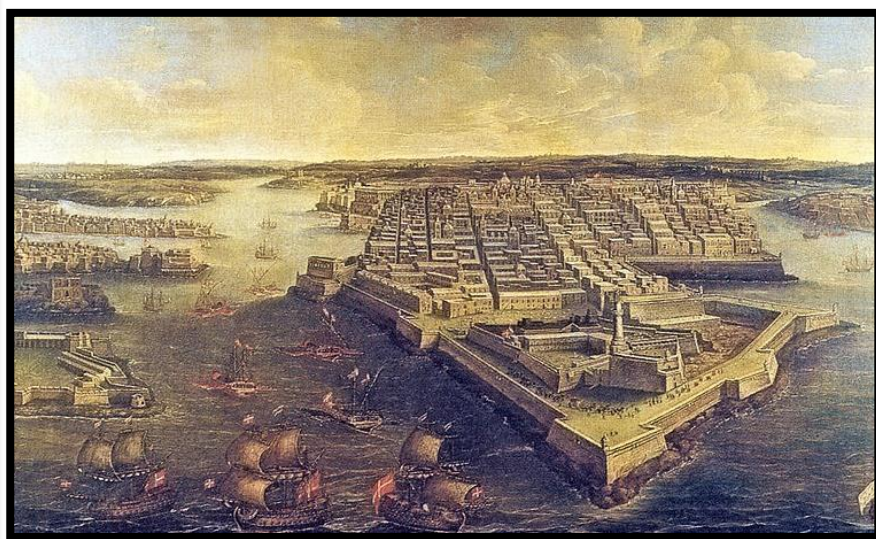
U této pevnosti musely flotily stížené bouří zatavit po cestě do Valletty

---

⁶³⁹ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.enjoysicilia.it%2Fen%2Fsiracusa-area%2Fportopalo-di-capo-passero%2Fisola-capo-passero%2F&psig=AOvVaw09FE6EbIkj0hDpftOHjJ4U&ust=1714044995603000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCOjwkq3h2oUDFQAAAAAdAAAAABAR>

Valletta⁶⁴⁰

⁶⁴⁰ HOMANN, Johann Baptist: *Homannova mapa Maltý*. In: KUČERA, Zdeněk (ed.): *Nejkrásnější staré mapy*. Olomouc 2017, s. 30;
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fen.m.wikipedia.org%2Fwiki%2FFile%3AGiuseppe_Caloriti_-_View_of_Valletta_and_the_Three_Cities.jpg&psig=AOvVaw0BF6IW_0C2KlKfM_r4VCth&ust=1714063576633000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCKDh0sem24UDFQAAAAAdAAAAABAE; https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fculture-malta.org%2Fmaltas-influence-on-the-french-navy%2F&psig=AOvVaw0BF6IW_0C2KlKfM_r4VCth&ust=1714063576633000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBiQjRxqFwoTCKDh0sem24UDFQAAAAAdAAAAABAJ

Valletta – Katedrála sv. Jana (malba z první poloviny 17. století)⁶⁴¹

Velmistrovský palác Valletta (malba z přelomu 18. a 19. století)⁶⁴²

⁶⁴¹ <https://artsandculture.google.com/asset/the-8th-september-procession/zwEqZwsO7cTATg>

⁶⁴² <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fvassallohistory.wordpress.com%2Fthe-palace%2F&psig=AOvVaw2FiGxqtUHKuQdzczfIETY&ust=1714048434880000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKCd1pfu2oUDFQAAAAAdAAAAABAR>

Velmistrovský palác Valletta – interiér (stav dnes)⁶⁴³

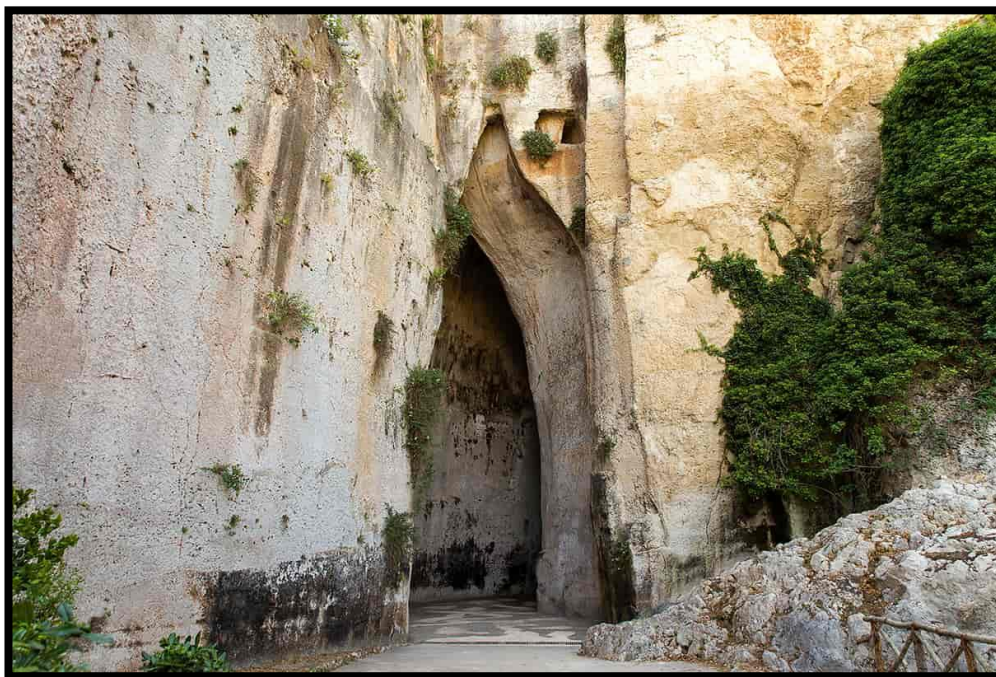
Sacra Infermeria – špitál Panny Marie ve Vallettě (stav dnes)⁶⁴⁴

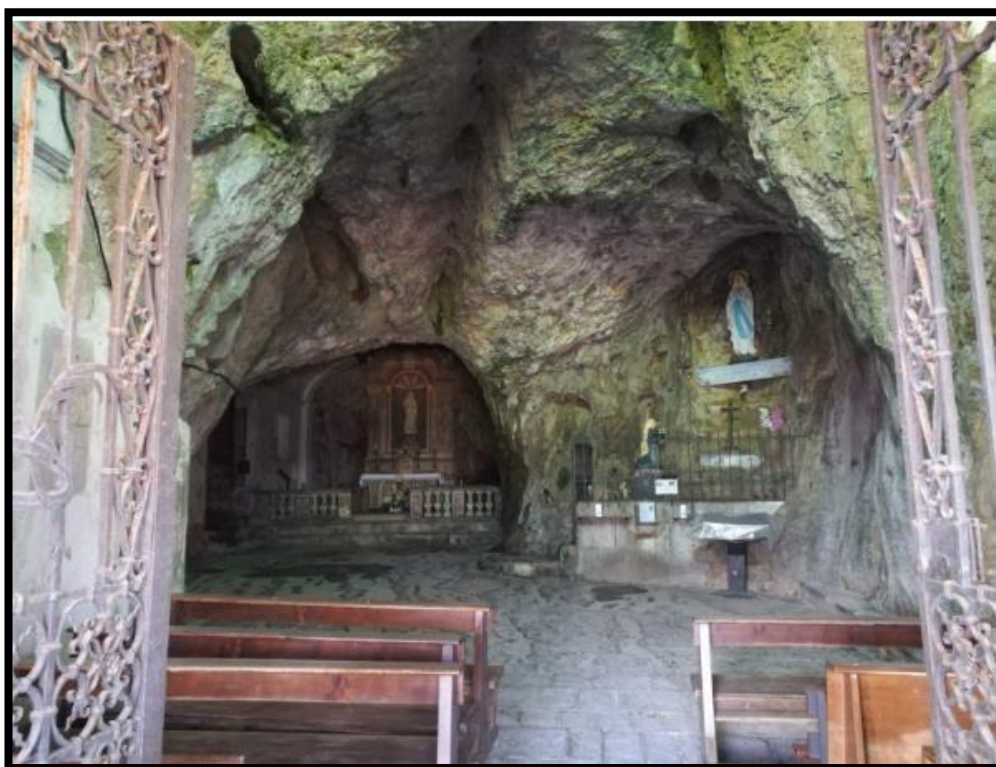
⁶⁴³ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.planetware.com%2Ftourist-attractions-%2Fvalletta-m-m-vall.htm&psig=AOvVaw2N8jQTSg2imSxI4r3lAndb&ust=1714047548989000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKCF-u3q2oUDFQAAAAAdAAAAABAh>

⁶⁴⁴ <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fvassallohistory.wordpress.com%2Fthe-sacra-infermeria%2F&psig=AOvVaw1wBVzqKgZ0dlwgkiYyC6MB&ust=1714049278308000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCNCX5KTx2oUDFQAAAAAdAAAAABAJ>

Syrakusy – Grotta Che Parla (stav dnes)⁶⁴⁵

Syrakusy – Grotta Santa Lucia (stav dnes)⁶⁴⁶

---

⁶⁴⁵ https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.theworldofsicily.com%2Ffluoghi-di-interesse%2Fsiracusa%2Forecchio-di-dionisio%2F&psig=AOvVaw0dp_igj3DTLk5tRVflcEEc&ust=1714046813457000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBIQjRxqFwoTCKCOso3o2oUDFQAAAAAdAAAAABAY

⁶⁴⁶ <https://www.santuariosantalucia.com/wp-content/uploads/2020/04/La-Chiesa-nella-grotta-1536x1152.jpg>

Plavba devátá: Civitavecchia > Řím

Tato plavba byla Tudeciovou poslední, alespoň ve službách papežské flotily. Dobrovolníci byli přepraveni do Říma a jejich služba skončila. Plavba měla zhruba 100 km.

Resumé:

Předkládaná magisterská diplomová práce analyzuje cestopis Šimona Aloise Tudecia de Monte Galea. Práce se zabývá výhradně analýzou námořní části cestopisu, tedy období mezi lety 1656 a 1657 kdy autor sloužil coby dobrovolník v papežské flotile. Hlavním výzkumným cílem práce je postupný rozbor všech témat, jimž se autor ve svém textu věnuje. Cílem není rekonstrukce skutečné situace, ale čistě rozbor obrazu těchto témat v tomto textu. Za tím účelem je práce rozdělena do několika kapitol, z nichž každá je zaměřena na rozbor samostatného tematického okruhu. Tyto kapitoly se zabývají jak okolnostmi námořního putování samotného, tak i obrazem autorem navštívených regionů Středomoří. V souvislosti s putováním po moři je hlavním tématem fungování flotily, autorova pozice v ní a okolnosti přepravy prominentních osob. V oblasti popisu krajiny se jedná o zachycený obraz přírodní krajiny, tak i lidských sídel na pobřeží. Vzhledem k unikátnosti pramene není k jeho analýze téměř vůbec využita jeho komparace k jiným pramenům tohoto druhu. Vzhledem k tematické pestrosti cestopisu využívá tato práce monografie, sborníky a odborné studie nejrůznějšího zaměření. Mezi těmito texty jsou jak rozsáhlé práce přehledové, tak stručné studie zaměřené na úzce vymezené otázky technického, náboženského, nebo jiného rázu.

Z výzkumu vyplynulo, že v naprosté většině případů Tudecius v textu popisuje taková témata, která vypořádal na vlastní oči. U ostatních témat pak nejsou většinou uvedeny zdroje informací. V mnoha směrech se jeho pohled na věc shoduje s dobovým diskurzem. Tudecius se v průběhu plavby plně integroval coby člen posádky. Jeho pozice silně ovlivnila zaměření jednotlivých témat. Většina informací v textu souvisí s běžným fungováním flotily. Osoby mimo flotilu sice měl možnost potkat, nikoli však blíže poznat. Popis přepravy významných osob odpovídá autorově pozici řadového dobrovolníka. Téma smrti se v textu objevuje často, na rozdíl od méně častého tématu námořního boje. Popis okolního světa jasně dokazuje autorův nepříliš pozitivní, či přinejlepším neutrální, vztah k přírodě. Lidská sídla jsou pak popsána poměrně důkladně, se zaměřením na budovy, s nimiž flotila bezprostředně přicházela do styku.

Summary:

The present master's thesis analyses the travelogue of Simon Alois Tudecius de Monte Gale. This thesis is focused exclusively on analysis of the maritime part of the travelogue, which is the period between 1656 and 1657 when the author served as a volunteer in the papal fleet. The main research objective of the thesis is to analyse all the topics covered in the text. The aim is not to reconstruct the actual situation, but purely to analyse the picture of these themes. Therefore, the thesis is divided into several chapters, each of which focuses on the analysis of a separate thematic area. These chapters deal with both the circumstances of the sea voyage itself and the author's portrayal of the Mediterranean regions visited. In the context of sea travel, the main theme is the functioning of the fleet, the author's position in it and the circumstances of the transport of prominent persons. In terms of the description of the landscape, it is the captured picture of the natural landscape as well as the human settlements on the coast. Due to the uniqueness of the source, there's almost no possibility of comparison with other sources of this kind. Because of the thematic diversity of the travelogue, this thesis use monographs, anthologies and scholarly studies of various kinds. Among these texts are both extensive overview works as well as brief studies focusing on narrowly defined technical issues, religious, or other topics.

Research has shown that Tudecius describes themes in the text that he observed with his own eyes mostly. For other topics, the sources of information are usually not mentioned. In many ways, his perspective is consistent with contemporary discourse. Tudecius was fully integrated as a member of the crew during the voyage. His position strongly influenced the focus of each topic. Most of the information in the text relates to the common of the fleet. He had the opportunity to meet persons outside the fleet, but not...but not intimately. The descriptions of the transport of important persons are consistent with the author's position as an ordinary volunteer. The theme of death appears frequently in the text, in contrast to the less frequent theme of naval combat. The description of the surrounding world clearly demonstrates the author's not very positive, or at best neutral, attitude towards nature. Human settlements are described quite thoroughly, focusing on the buildings that the fleet the fleet came into direct contact with.